

Regi magyar Nyelvemlekek ... Kiadta a magyar tudos tarsasag  
Döbrentei Gabor ... felügyelete alatt. 4 : egymásra Következő  
Osztalyokban ; 1. [Nevtelen szürkebarat vagy ferenczes  
egyhazi elmelkedesei ataljaban] Gory Sziromirat Codex

Egyet. ny.

Budan; Budapest 1846

Signatur: 54829-C.4,1

Barcode: +Z197918407

Zitierlink: <http://data.onb.ac.at/ABO/%2BZ197918407>

Umfang: Bild 1 - 170

---

## Nutzungsbedingungen

Bitte beachten Sie folgende Nutzungsbedingungen: Die Dateien werden Ihnen nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke zur Verfügung gestellt. Nehmen Sie keine automatisierten Abfragen vor. Nennen Sie die Österreichische Nationalbibliothek in Provenienzanzeigen. Bei der Weiterverwendung sind Sie selbst für die Einhaltung von Rechten Dritter, z.B. Urheberrechten, verantwortlich.

Hinweis: Das Dokument enthält hinterlegte Textdaten, die eine Suche in der Datei ermöglichen. Diese Textdaten wurden mit einem automatisierten OCR-Verfahren ermittelt und weisen Fehler auf.



ÖSTERREICHISCHE  
NATIONALBIBLIOTHEK

54.829-C

Alt-















40. 1/10. 74

# RÉGI MAGYAR NYELVEMLÉKEK.

---

K I A D T A

A' MAGYAR TUDÓS TÁRSASÁG.

**DÖBRENTAI GÁBOR,**

KIRÁLYI TANÁCSOS, BUDA KERÜLETI ORSZÁGOS FŐBIZTOS, MAGYAR AKADEMAI RENDESTAG, TÖBB NS  
VÁRMEGYEI TÁBLABÍRÓ,  
MINT SZERKESZTŐ FELÜGYELÉSE ALATT.

---

**NEGYED KÖTET.**

---

EGYMÁSRA KÖVETKEZŐ OSZTÁLYOKBAN.

ELSŐ OSZTÁLY,

**GÓRY SZIROMIRAT=CODEX.**

---

**BUDÁN,**

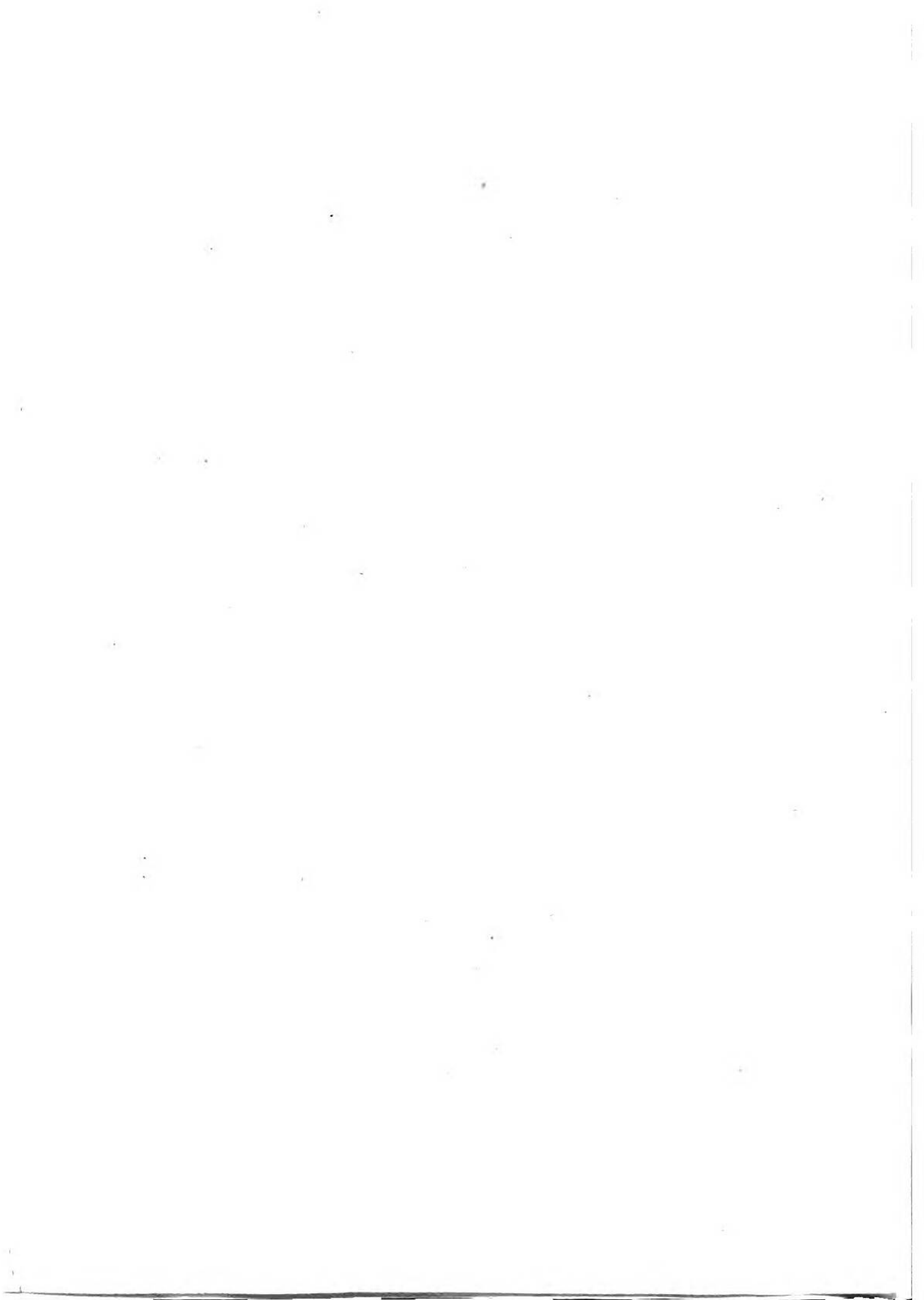
A' MAGYAR KIRÁLYI EGYETEM' NYOMTATÁSA.

---

**1846.**

54.82P-C





**I.**

**NÉVTELEN SZÜRKEBARÁT VAGY FERENCZES'  
EGYHÁZI ELMÉLKEDÉSEI,**

ÁTALJÁBAN

**GÓRY CODEX,**

melly nevezetét azért kapta, mivel Vas vármegye szombathelyi járásában Górott lakó Guari és Felsőszelestei Guary Miklós királyi udvarnok 's táblabíró, a' magyar tudós társaságnak, 1835 nyarán, ajándokba küldötte.

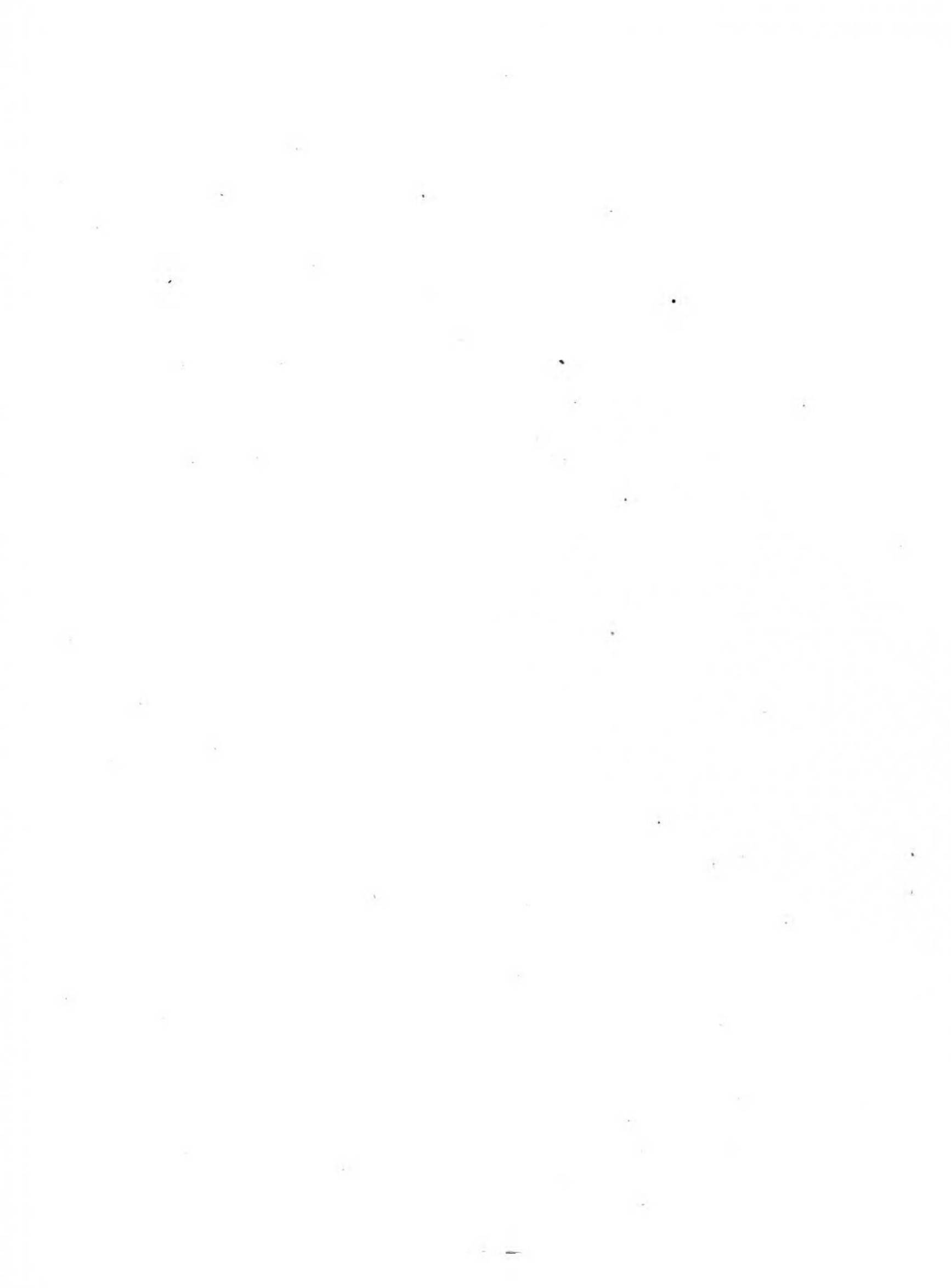
---

**ELEJE 'S VÉGE, HEVON.**

---

**NEGYED KÖTET ELSŐ OSZTÁLYA.**





# JEGYZETEK E' SZIROMIRATRÓL, BÉVEZETÉSÜL.

## I. Előkerülése.

Irodalmi köszönet Szabó József soproni evang. tanárnak! Ő inté elő honi gondjával. Horvát István vezető csatornája lett, mert ennek adá tudtára, tekintetes Góry Miklós urnál létét, sőt tiz levelének szorgalmas másolatát is küldé rövid észrevételeivel.

Szereént<sup>1)</sup>, Sigmond királyunk idejebeli és így, könyvnyomtatás előtti volt volna.

Horvát István a' Tudományos Gyűjtemény 1835beli III. kötet 99 lapján bocsátá közre ezen kedves felfedezést, 's a' 104 lapig szólóban igen helyeselte Szabó észrevételeit a' kézirat koráról, buzgó h iradását pedig ezzel végzé „szabad legyen gyanítva kérdenem: Nem vitték-e magukkal e' Kéziratot a' Veszprém Völgyi Apátzák Körmen dre, hová a' Török elül futottak? Ez nekem igen hihetőnek látszik, minthogy úgy veszem észre a' foglalatból, hogy ez a' kézirat is egykor Apátza Monostor tulajdona volt. De ennyi elég legyen Tek. Guary Miklós Urnak „XIV-dik Századi Magyar Kéziratáról.“ És a' sziromiratban előforduló BALOL, BELŐL helyragok kitűzésénél a' 102 lapon már ezt mondá: „Ezek arra is mutatnak, hogy e' kézirat más régiebből másoltatott-le, meg arra is, hogy a' BELŐL öszszetételen, midőn a' kézirat másoltatott, a' Hasonló Hangkövetés, ... már diadalmaskodni kezdett. Illyen győzödelemre mutat e' kéziratban a' NÉ-KÜL-ÖN is, melly helyett még sok későbbi kéziratban is a' NÁL-KÜL forma által a' NÁL-AM, NÁL-AD, NÁL-A öszszetételnék tiszta gyökere használtatik“ stb.

Horvát István ennél fogva külön magára ezzel még a' nyelven lett változtatásokból is következteti e' kézirat régi-régiségét, azaz, nem csak a' XIV. században és így 1300—1400 között költét, hanem valamelyik évben más régiebből másoltatását.

<sup>1)</sup> Csak figyeltetésül írák ezt a' hamar felkapott Szerínte ellen, mivel hajdan, szerem-ént, szered-ént, szere-ént, divott, igen a' nyelv belseje szere-ént, miből épen: szer-ént, szerint lett. Bertalan pap soltárfordításában 1508ból, a' 22 lapon áll: És ur en nekem fizet én igasságom-ént, és én kezeimnek tisztasága-ént = *et retribuet mihi dominus secundum iustitiam meam, et secundum puritatem manuum mearum*. A' 27. lapon pedig: fizessen nek te szivedént, = *tribuat tibi secundum cor tuum*. Kinizsiné imádságaiban meg 1513-ból van: sziveént.

A' csonka kézirat meglevő első lapját rézbemetszetve is nyújtá Horvát, a' végső 9 szó hijával, de azon betűk nagyobbak az eredetiben lévőknél 's így nem épen hasonmás. A' birtokos urat, a' 103d lapon kéré „hogya e' nevezetes Régiséget tenné le a' Nemzet oltárára.“

Ezek olvastával tisztírtetem serkentett engem mint a' magyar akademia akkori titkárát az iránt irnom hivatalosan Bitnicz Lajos rendestagnak Szombathelyre, ha megkaphatná-e oda közel lakó birtokosától e' szíromiratot, itteni lemásoltatás végett, mert tudtam azzal könnyen találkozhatását. 'S Bitnicz barátom nagyon szerencsésen járt el ez ügyben, Góry vagy régiesen írva Guary Miklós, ajándokba küldé azt az akademiának. Akadémiai jelentésembe tehetém tehát így már belőle, miként lehet, évszámталansága miatt, korának kitűzéséhez egyik nyomul ezen veresbetűs beléjegyzet is, itt a' 11d lapon, valódi hasonmássával: „Ez fölül mondott írásokat törlejtötte és szerzőtte Vilhelmos neó (nevő) doctor és vagyon megírván binról szerzőtt könyvében... Immár ede alá szól **mi atyánk** szent Bernardinus ez átkozott rágalmasságról stb.“ Értém, ezzel, természetesen, a' sajtó alá adáskor Wilhelmos tudor munkájának megforgatása szükségét, hittem felütni kellését azon évnék, mellyben Bernardinus szentesíteték<sup>1)</sup>, mert ezek tudalmától is függ e' kéziratnak XIV vagy XVd évszázusága.

Jelentésem után azonban, egyéb' keresete közben ráfordíték, miként ez történni szokott, az 1744ben Bazelen kijött *Neu vermehrtes historisches und geographisches, úgy nevezett Iseli Lexicon*ban a' sok Bernard ér Bernhard között Clairvaux legelső apátára, sz. Bernhardra 's látám 1153beli halálát és 1165ben már szentté avattatását, olvasám az inkább ide tartozó szienai Bernhardin (*S. Bernhardinus Senensis*) születése évét 1380beli september 8dikára, haláláét 1444ben majus 20dikára téve, szentek közé soroztatását pedig 1450re. És már, eszme gyulva, Pilgram calendariumát is megtekintém, mellyben e' szienai szent ferenczes barát halála és canonisatiója ideje megegyezőleg áll, de a' clairvaux-i cistercita vagy egriesen mondva cziczeri apát szentesítése 1174en van. Az idézett lexiconban továbbá 11 féle Wilhelm nevű egyházi személy és tudós között azt jegyzém meg előlegesen, ki mint párisi püspök hala meg 1148ban, 's többféle irata sorából: *De vitüs et peccatis* címűt véltem megke-ritendőnek.

Fő és tisztán eldöntő volt már egy előre is előttem a' „mi atyánk szent Bernardinus“ 1450d éve. Látám ebből, miként kell majd, a' kézirat korát, azon innen, 1500zig? keresnem. De a' kifejtést mostanra hagyám, mikor im, előbeszéd gyanánt arról jegyzeteket kell írnom.

Horvát István pedig az említett titkári jelentésre, következőleg szólalt a' Tudományos Gyűjtemény 1835beli VII kötete 88d lapján: „Hogya a' Bün Zsoldát

<sup>1)</sup> Szentítés, szentesítés = *canonisatio*; erevítés — *sanctio*, erő után, miként *merevítés* van *merő* után. Király, törvényt erevit. L. Nagy János, Egyházi Műszótár, 1845.



(ezen elcizimezés nem állott a' jelentésben) Wilhelmus nevű Író, vagy Bernardinus szerzette volna, mint a' Magyar Tudós Társaság (Jelenkor, 1835. 54-dik szám, 435. l.) nyilván hirdette, az a' tévedés körébe tartozik. Az egész munkában legkisebb említés sem jő elő a' Szerző nevére. Tek. Guary ur kéziratában a' **Rágalmasság** című Elmélkedésben olvastatik ugyan: Ez fölül mondott irasocat törlejtötte es zerzötte vilhelmos new doctor es vag'on meg iruan binról zerzöt kőn'uebe. Alább pedig. „Immar ede ala zol mí at'anc zent Bernardinus ez atkozot ragalmassagrol.“ De nem lehet észre nem vennie a' szemmel bírónak, hogy ezek a' munkában szinte olyan fölhozott helyeket illetnek, mint Jeremiásnak, Ágostonnak, Szent Jánosnak és Bedának megemlégetéseik.

Már ez negéd. Horvát István maga, szemmel bírva sem szemelte ki, hogy ezen egyházi, 's nyelvünkre nézve, derék magyar író, a' mit felebb mondott, Vilhelmos nevű doctornak binról (ma, bünről) szerzett könyvéből vette ki, és az végezve, mindjárt utána, szent Bernardinusnak szerzete atyjának rágalmasságról szóló czikjét fogja eléadni. Bizony idvesebb lett volna Horvátnak mindjárt Vilhelmos és szent Bernardinus korát idézett munkáját kikeresnie, 's ezt vallania nyilván. „Tévedtem, elébb, a' XIVd évszázzal, a' Guary kézirat szerzője, szürkebarát volt, mert sz. Bernardinust, szerzete atyjának hija, 'stb. De, ő, most is olvastában a' hogy eleinte látatlanban, csak elhatároz, itél. És még kámpol, hadonáz. Mi fesselegtette ezt elé? Tudós féltékenység, melly guarycodexesen mondva, **naggyal inkább** borzontos a' szerelminél. Horvát István megérté, miként rendelkezett a' magyar akademia, alaprajza szerint minden megkapható régi magyar nyelvemlék lemásoltatása 's kieresztése körül, és bécsi codexesen mondva: **nálküle!** Reszketett elgondoltában, hogy' buborékolhat el óságtudásának híre, ha azokról, előszer nem ő szóland. Siete hát eléadni a' „Tudományos Gyűjtemény“-ben, midőn azt ő szerkeszté, a' mit Sándor *Sokfeléjéből* 's Révaitól tanult, maga jelesen bővített. És ez, igen köszönetes fáradsága volt, három emberi élet tanulását vehettük át. Hanem ezekre utalásai közben meg megszállotta vagy főképen vezette az oktatódzóság *doctrinaire*-ség dagálya, 's ezzel több helyen elhomlítja míve savát. Mert, oktatódzó történetíró 's politicus, egyaránt füstöli be a' tiszta felfogást.

Az a' más eleibe szívtelenül vágni akarás pedig, mindig megzavarja azon férfias szép csendet, mellynek hijával a' történetíró az igasságnak nem szilárd sziklája.

Mi bizalmasabban díszelgene Horvátország hódultságáról dicsón oklevelezett munkájának azon része is, mellyben horvátokhoz és horvátoktól hivatalos magyar levelezések hozatnak elő tanusításul, hogy, horvát magyaral egykor már országos atyafi lett. De nevezni kell vála a' „Régi magyar nyelvemlékek IIIa kötetét,“ 's ez a' magyar tudós társaság eszközölménye! Magyar koronát védeni, 's igasságos létig nem emelkedhetni annak anyaföldén lévő nemzeti 's bizony nem silány intézet aránt! Tömör olvasottság, hazafitüz mellett piczinded kebel, és nem mindig éles itélet. Sőt!

## VIII

Közben ejtendő vala ez itt rövideden, mert e' jelen Górycodexről értekezés megkívánja a' róla már beszéltnek miért hogyan szólása ismertetését. 'S e' résen vallanom illik, miként tartom lélekbenjárónak csak azt állítani bizonyosul a' mihez meghányt támokot nyujthatunk, ilyenre nem akadhatás esetében pedig csak talákozó hozzávetéssel szerénykednünk. Adatlan historia, szófia beszéd.

Lám Horvát István maga lön még is kénytelen elfúni mondókáját a' Tudományos Gyűjtemény 1835beli IXd kötete 118 lapján: Ott áll ezen Igazítása: „Azon régi Magyar Kézirat, melyet a' folyó évi Tudományos Gyűjtemény III. kötetének 99—109-dik oldalain meg esmértem, nem a' XIV-dik Században, hanem bizonyosan a' XV-dik Század közepe után iratott, mert benne Bernhardinus Senensis, kit V-dik Miklós Pápa (*Christian Gottlieb Jöcher's, Allgemeines Gelehrten-Lexicon, Leipzig, 1750. 4-o I. Theil, S. 1017.*) csak 1450-dik évben számlált az égi Sereg sorába, már ZENT néven említetik. — De mind e' mellett is e' Régiség a' Magyar Nyelvnek jeles maradványa. — Wilhelm, kiről szinte vagyon (*Tudom. Gyűjt. 1835. 8-o VII. köt. 88 lap.*) a' kéziratban emlékeztet, Wilhelmus Tolosanus lehetett, ki (*Jöcher's Allg. Gelehrten-Lexicon, Leipzig 1751. 4-o IV. Theil. S. 1980.*) 1297-dikben született 's mint Augustiniánus Szerzetes 1369-dikben meghalt, és „De tremenda Visione, de poenis inferni“ egy munkát hagyott maga után, melyet Dielmann Cornelius Antwerpben 1623-dikben 8-ad rétből kiadott.“

Ezen Wilhelmre utalás megént nem áll, a' **binről** szerzett munkára nézve. Majd rá jövünk. Hanem, a' titkári jelentésben megérített szent Bernardinus idejére figyeltetés, úgy-e bár? nem volt a' tévedések sorából. A' szíromirat' XIVd évszázba olly nagy garral többszer helyezését, egész évszázaddal szálaltatá idébe. Csakhogy a' daliás bajár, tenyerét veti sebzett tagára 's tisztelkedéssel adja meg magát. Horvát, csak elsurrant.

Gyerünk tovább, a' velejére.

### II. E' szíromirat szerzője ferenczes volt.

Ezt kell, elesztéb, maisan elébb, kitűznöm, mert már említésbe csuszant.

Ide mutat az 55d lap alján, „**atyánk szent Ferencz**“ említése ezen sorokban: „És sok helyön olvastatik, hogy az ajojtatos emberek meggerjedtek az szent imádságban, és felemeltettek az égbe, mint magdalombeli Mária, **atyánk szent Ferencz**, és szent László kerály.“

A' sz. ferenczes magyar barát itt Isó László magyar királyát érté<sup>1)</sup>, kit IIIa Béla onszolatára<sup>2)</sup> IIIa Caelestin pápa szentesített 1192ben, Pilgramnál 1198ban.

<sup>1)</sup> A' m. t. társaság Teleki könyvtárában egy 12d rétből nyomtatott Breviarium végén, nagyobb betűkkel áll, mintsem a' többi: In festo scti Ladislai regis et confessoris, — sti Stephani Regis, — scti Gerardi epi, — scti Emerici ducis et cfessoris, Vienne Pannie, Anno 1519. Közlé velem Schedel Ferencz m. akadémiai titkár.

<sup>2)</sup> Olvasó ne fogadná borzontosan itt-ott egy-egy régi magyar szó becsuztatását. Ma vart Atilához is jól illik a' hajdani magyar kard.

E' kóduló szerzet a' magyar földön IVa Béla halálaig 1270-ig már terebélyes élőfává lön átültetve a' süppesztő képzelme olasz' honából, mert a' keleti nép meg épen lángig gerjedhető elmét hozott zajos vérében. IVa Béla maga vitte a' feje' zászlót azon beállott csapat előtt, melly az uj zárdába vala rekesztendő. A' csatasors verte király. 'S az akkori európai gyermekvilág hamar csoportozva bámult csudákká nagyított tettek hallásán; különben is elképed ember, emberen, ki életgyönyörről regényesen mond-le, a' fenséges czél veleje pedig szívet lelket megrázott. Osztan már 1219 óta hangzott fel a' magyar tenger partról híre, mivel a' magyar korona Dalmatiájában az egy assisiói jászolban született alapító, Bernardoni János, kalmárfi, saját személyében szede össze akkor oda ujonczokat.

'S ezen a' taljánnál Saccolanti, *fapapúcsos*, a' franczia népnél Cordeliers, *madzagosok*, *kötelővesek*, a' német' ajkán Barfüsser, mezétlábosok, a' magyarén cseribarád<sup>1)</sup>, szürkebarát, nevet kapott sanyargókra még nagyobb figyelmet épen azon Bernardinus támasztott, ki a' magyar barát szájában itt a' 11d lapon: mi atyánk szent Bernardinus.

Meglelém ezen atyja szövegéből kapdosott helyei deákját egy góthetüs nyomatásu kötetben, mellynek foglalata: *Sermones Sancti Bernardini de Senis ordinis fratrum minorum de evangelio aeterno*. Kutatám világra adatásuk évét minden szokott helyen, de sehol sem találám. Végén is csak ez áll: *Explicit sermones de caritate sive de evangelio aeterno scti Bernardini de Senis ord. fratr. minor.* Azonban Panzernél<sup>2)</sup>, Spirae 1484, és Basileae, 1490. is áll, 's így Maittaire-nél. Brunet-nél pedig, Moguntiae, 1475. Megvizsgáltam a' k. egyetem könyvtárában *de la Haye* Jánosét is 1745ből, melly az 1636ban 5 kötetben megjelentnél még bővebb, de a' Górycodex iratása korát kereső itt e' gót karczu kiadással marad. Forgasd e' szüette fatábláját 's három kapcsa vesztettet, ha utána nézés üsztönzend 's olvashatod a' XXIXd *Sermoban de odibili et execrabili detractioe* következő mondékokat:

*Detractio ex superbia originem sumit.*  
Cap. II.

Rabidus enim canis....semper inquietus et in motu est.... domesticos fugit.

Ugyan e' 2d fejezetb., alább:

Quarto. Os et dentes habet venenosos. Ait enim Plinius lib. iij canis rabidus ut

Górycodex 12d lapján.

Más tulajdonsága az meg dihűt ebnek ez, mert ű sohha nem nyughatik, de mindenkoron edestova búdosik és futos.

11d lapján.

Első, mert az ű szájába es fogaiba mérög vagyon, es az ű nyelvének alatta férgecskék vagynak, kik az

<sup>1)</sup> Minthogy ezen nyelvemlékünk e' szerzet kolostoraiba járat, alább jobban közikbe vágjunk 's a' cseriek közé egy uttal azért még, mivel a' magán 's Magyarországon, saját eszével segíteni nem tudott és így mindenfelé kapkodott János király, azokhoz folyamék, — tanácsért!

<sup>2)</sup> Annales typographici, Vol. I. Norimbergae MDCCXCIII. pag. 169. — Annal. typographici, opera Mich. Maittaire, ed. nova, Tomi I. Pars prior. Amstelod. MDCCXXXIII. p. 525. A' m. t. társaság Teleki könyvtárában.

# X

plurimum habet sub lingua ejus vermiculum quendam qui linguam ejus pungit et pungendo coleram magnam in cerebro ejus incendit, propter quod in furiam eum convertit. Quod si vermiculus a lingua canis extraheretur, canis a rabie curaretur. stb.

ú nyelvét faldalják, és faldalván az agya velejét, neminemű gyojtokánnal meggerjesztik, és ű evvel megdihőszik, és mikoron az férgeket nyelvének alóla ki vejendik, legottan az eb megvigaszik. stb.

Vége felé e' 2a fejezetnek.

12a lapon.

Sic delator stultus quiescere minime non potest, donec verbum malum quod de proximo audivit, aut ex malicia sua concepit fecerit manifestum.

Valaki megszokangya ez átkozott rágalmasságot, addeg ez elyetén semmiképpen nem nyughatik, de mind addeg búdosik, és jár kel, hogy azt a' mit hallott avagy gondolt ű atyafiáról, azt másnak meg-mongya.

Ezen XXIXa sermo-nak pedig egészen végén van az, a' mi e' ferenczes iratában itt a' 15 és 16a lapra jutott:

Secundum igitur rectum iudicium rationis, qui bene considerat, omnia mundi scelera, omnes iniquitates et quasi omnes haereses, schismata, et impietates ex tertia lingua habent originem.

Azért vedd jobban eszödbe, és nyomjad jól be szivedbe, mert az okosságnak igaz ítélete azt agy-gya, és mind azt mutattya, ki jól meggondolanga, hogy mind ez velágnak bine, minden eretnőkség, minden hittől szakadás<sup>1)</sup>, és mindön kegyőtlenység, oly, mily<sup>2)</sup>, mind ez átkozott ördögi nyelvtől vett magának eredetöt.

O, igitur, lingua nequam lingua tertia detractoris; o crudelitas infernalis, o impia odii, et invidiae proles; o pestifera lepra: tu es quae discordias seminas, tu sola conculcas bonos, diffamas justos, paris scandala, perjuriam, falsa testimonia, accusationes iniquas multiplicare non cessas. Tu, lingua saeva, punis insontes, inter conjuges scandala ponis, infamas viduas, fallis et defloras virgines. Tu pias et sacras religiones confundis, simplices conscientias turbas. Tu rancores, tu jurgia, tu livores, iras, et contentiones, rixas, contumelias et scissuras suscitare non cessas, divisiones et partialitates nutris et lactas. Tu sola proditioes generas, incendia foves, homicidia patras; Tu fratricidia, patricidia, matricidia, et ceteras crudelitates virulenta impietate committis. Tu

Ő azért átkozott nyelv, az rágalmazónak harmad<sup>3)</sup> nyelve O pokolbeli kegyőtlenység, o iregységnek es gyűlötségnek kegyőtlen csimotája<sup>4)</sup>, o átkozott halálos poklosság. Te vagy ki háboruságot szeröszs, te vagy az, ki jókat megnyomocz, csak te vagy az átkozott ördögi nyelv, ki az igazaknak hírét nevét<sup>5)</sup> el vesztöd, csak te vagy az, ki hamis hitöket, sok hazugságot, kegyőtlen vádolásokat nem szönöl<sup>6)</sup> meg sokasejtani, te vagy az gonosz nyelv, ki az ártatlanokat gyöttröd, özvegyöket szidalmazsz, szüzeket hamisejtasz, es házásokhoz gonosz bizt<sup>7)</sup> költesz. Te vagy az átkozott nyelv, ki az kegyös, és az szent szerzetöket meg gyalázod, te vagy, ki az egyigyü lelköt, es conscientiat megháborejtd, te vagy az gonosz nyelv, ki haragtartásokat, háboruságokat, vete-ködésöket, haragosságokat, bosszszonkodásokat, egymástul elszakadásokat<sup>8)</sup> pártolásokat, es oszlásokat, ejjel nappal nem szönöl feltámasztanod es felgerjesztenöd<sup>9)</sup>. Te vagy az átkozott nyelv, ki árul-tatásokat, gyilkosságokat, és egyeb sok kegyőtlen-

<sup>1)</sup> Hittől szakadás. Majd lett: hittől való szakadás. Most *való* hihagyásával: hittőli. Nem kell, elég jó: hittől szakadás.

<sup>2)</sup> *Oly, mely*, írása gyökszeréntibb, mint: olly, melly.

<sup>3)</sup> Harmad nyelv. Harmad-ik csak akkor helyes mikor névző nem jó utána.

<sup>4)</sup> Csimota = *proles*. Csemete is = új hajtás.

<sup>5)</sup> Igazaknak hírét nevét: Révai 's Horvát, magyar nyelv szelleme ellen követelék „*hírüket nevüket*.”

<sup>6)</sup> Szönöl. Tehát a' *névtelen* ajkán: szünik, élt.

<sup>7)</sup> Bizt. Ma: büzt.

<sup>8)</sup> Egymástól elszakadásokat. Itt sincs: *való*, 's ide sem kell: egymástóli.

<sup>9)</sup> Támasztanod, gerjesztenöd, a' tiszta magyaros, nem: támasztani, gerjesztteni.



sola foedera frangis. in conjurationibus occuparis, separas amicos, multiplicas inimicos. Tu sola dissipas civitates, destruis regna, confoves tyrannos. Tu charitatem extingvis, deprimis justos, magnificas impios, fidem destruis, spem quoque confrangis, ceteras virtutes impia crudelitate persequeris. Tu omnia scelera vivificas, et extollis. Quid plura? tu Angelos in Daemones convertisti, atque de coelorum regno in aeterna supplicia dejecisti, et profundasti; primos parentes nostros, ac cum eis totum genus humanum de paradiso deliciarum ad temporales et aeternales miserias destinasti: Demum Dei filium tu sola in crucis patibulo confixisti.

ségöket <sup>1)</sup>, nem szégyönlesz szerzeni, csak te vagy az, ki egybevaló ió <sup>2)</sup> szövetségöt és jó barátságot megfejtesz <sup>3)</sup> csak te vagy az ki egybevaló gonosz tanakodásba magadat foglalod. Te vagy, ki ellenségeket sokasejtasz <sup>4)</sup> városokat elpusztesztasz, országokat eltörsz, és clastromba valókat megháborejtasz. Te vagy az átkozott ördögi nyelv, ki az szeretetnek buzgóságát megoltod, és az igazakat megnyomoríttod, az kegyőtleneket felmagasztalod <sup>5)</sup>, az igaz hitöt eltöröd, és az szent reménségöt semmié tésszöd, es mind egyeb lelki jóságokat nagy kegyötlenességgel háborgatsz. Mit mongyak többet te rölád, hanem csak azt, hogy még az angyalokat es <sup>6)</sup> te téd <sup>7)</sup> ördöggé, és első szüleinket te meréjtéd limbosnak <sup>8)</sup> mélységébe, és mind emböri nemzetöt te vetél ki paradicsomnak gyenyerüségéből, ez velágnak <sup>9)</sup> veszedelmére és gyarlóságára. Te vagy az, ki még az istennek fiát is az magas akasztófára felfejejtéd.

Befejezése a' nyelv ezen lerakásának Sz. Bernardinusnál nem úgy van, miként a' magyar ferenczesnél. Különbön sem kötö magát látszik, deák szövegéhez, átaljában pedig érzé kebelét, hogy ő abból is tud külön, *buzgóságos* elmélkedést eléadni, hanem itt-ott belészóvé *szentségös* olvasványaiból más más' mondékait. Így cifrázza fel ma is több több író, értekezését.

### III. E' szíromirat ideje korát kitűzethető még egyéb adatok.

Nézzük sorba, miféle szentírókból van még itt idézet, 's mikor éltek, mióta foroghattak kéziratban munkájik, vagy melly években kelének ki legelőszer sajtó alul. Nem szükség hinnünk, mintha mindenikét saját szemével forgatta volna meg e' névtelenünk, mert egyik-másikra hivatkozása már azon íróban lehetett, sőt volt, kiből ő szedegete. De, látható, hogy zárdája több-

<sup>1)</sup> Sok kegyötlenességöket. Ez kocsintás. Sok már többest foglal magában, 's kell vala: sok kegyetlenséget. A' deák *pluralis* téveszté el e' névtelen.

<sup>2)</sup> Jó mind ió-val írva, 's ez mutatja hogy ió, részesülője, ír-ok, ír-sz, ír igének, mellyből ír-ó után, v elnyeltével ió lett.

<sup>3)</sup> Sokasejt, sokas-év-t után, *multiplicat*. Sokasít ma nem is divik. Megént felveendő.

<sup>4)</sup> Magasztal, *magnificat*, azaz nagygyá teszi. Nagy, mag-as' mag gyöke után.

<sup>5)</sup> Es, ma: is. A' mai és pedig még nem lévén ékezeve, hogy zavar ne legyen, az is helyetti es mindig ragul volt a' névhez írva.

<sup>6)</sup> Téd, összehuzva: *tevéd*.

<sup>7)</sup> Limbos, lásd végén a' szósorolványban.

<sup>8)</sup> Velág. Ha világ-nak mondjuk vil volna gyöke, honnan vil-og, vil-ám. Vel-ág pedig vel gyökre mutat, honnan: vel-ó, vel-em, ed, vel-e, vél.

<sup>9)</sup> Az 1745beli kiadás Isó kötete 105 lapján és a' IId kötet 168—169 lapjain néhány szó másképen van. P. o. Abban áll: Tu pius et sacras religiosas confundis, e gótbetűs nyomatásában pedig nem *religiosas* hanem *religiones*. 'S azért megjegyzendő ez különösen, mert magyarba sem *religiosas* = *apácák*-at vön a' ferenczes, de, *szertetöket*. Ebből, kétetszhető, hogy a' névtelen még kéziratot is forgathata olyant, millyennek hasonmása majd sajtó alá ment.

## XII

féle kéziratot, talán nyomdaelőket<sup>1)</sup> is meg tudta szerzeni. 'S ez nem kódiskodott faluról falura szerzetes pajtásai élelmeért, hanem a' könyvtárhoz ösztönözte kebele, magyar szövetségesei pedig ott hagyák, hogy nemzetük szólamán lehessen a' hitnek akkori felfogásait ájtatosságosan terjesztendő.

### 1. Holgot mester.

*Másod lap legalsó sorában áll: Holgot* neó (nevő, neó, =nevü) mester.... Wachler<sup>2)</sup>, IIa része 395 lapján, Holkot Robert, sz. Domonkos követőji közül, mint oxfordi tanár, szorgalmas írásmagyarázóul 's a' természet-tanban jártasul áll. † 1349ben, 449a lapján azonban 1340b. halatja meg, 's valamellyik hát sajtóvétség. Ha őt érté-e? névtelenünk ugyan e' másod lapon, alulról a' 4a sorban ezen idézetével: kire ekképpen felel írásmagyarázó mestör.

### 2. Vincze hittudor.

*Tizenegyed lap 2a sorában található:* „Vince new doctor egyeb sok írása között ekképpen írt ez átkozott rágalmasságról.“ Kérdés, ha Vincius vagy Vincentius lön-e magyarban Vincze.

A' mkir. egyetem könyvtára catalogusaiban beírva áll: Vincii Ewaldi primordia christianae religionis, Coloniae 1553. 's Maurus Rhabanus erkölcsirő munkái között találhatásra van az utalás, de egyik sem vala megkapható. Ott lehetők *S. Vincentii Ferrariensis Sermones de tempore et sanctis, typ. got. pars aetiva, Argent. 1489. p. hyemalis 1513.* Inkáb is ennek *Sermói* között leszen a' rágalmasságról szóló. Iseli szerint ez, helyesebben: *Vincentius ferrerius*, domonkosfi volt 's említett *Sermóin* kívül többfélélt írt, u. m. *Tractatus de vita spirituali, Tractatus consolatorius, Commentarius in orationem dominicam, Liber de fine mundi.* Szentesíté is III. Calixus r. pápa 1455ben, mert sirján, a' hogy regélék, csudák csudái kerekedének.

### 3. Seneca.

*A' negyed lapon van: Seneca* neó mestör. E' mestramozás azt mutatná, hogy a' ferenczes e' stoicus bölcselőt alkalmasint csak Sz. Ágoston idézetéből vevé által, pedig a' ferenczes is, részént stoicus. Azonban birhatá a' magaslelkü bölcs munkáji lemásolt kéziratát, zárdája. Kijöttek pedig legeslegelő-szer Nápolyban 1475b. *L. Ebert, Allgem. bibliogr. Lexicon, Zweiter Band, Leipzig, 1830.*

<sup>1)</sup> Nyomdaelő, nyomdaelők = *incunabula*, miként, „gyöngyös homloké“, Kornis Dora nászruhája között 1567b. *Rmnyelveml.* II. köt. 199 l. *Kézeltő* gyöngyös, III. k. 52 l. *Tavaszeltő*, a' hogyan Erdősi már 1539b. ajálá. *Szadelő* magyar falu Tornában. Szada = *orificium*. Tahát: szada eleje. Így, nyomadelő = nyomdaeleje.

<sup>2)</sup> Wachler, Geschichte der Litteratur. Leipzig 1833.

## 4. Sz. Ágoston hittudor.

34a lap 9—11 sorában olvasható: „Kit megbizonyoijt szent Ágoston doctor, mondván: *Keresztjénöknek tanejtásrol való könyvében*: Krisztus adta szentegyháznak kúcsát hogy valaki hiendi bocsánatot valjon, es valaki nem hiszi, ennek bine meg nem bocsáttatik.“

Megtalálám ezt Sz. Ágostonnál deákul így: *Has igitur claves dedit Ecclesiae suae, ut quae solveret in terra, soluta essent in coelo, . . . scilicet ut quisquis in Ecclesia ejus dimitti sibi peccata non crederet, non ei dimitterentur.* S. Augustini Hipponensis episcopi Operum Tomus tertius . . . Opera monachorum Ord. S. Benedicti e congregatione S. Mauri. Venetiis MDCCXXIX. *De doctrina christiana*, Lib. I. pag. 10. Cap. XVIII. Máté evang. 16. 19-re hivatkozottan.

'S így kiszedvék tehát Sz. Ágoston irataiból innen-onnan, következő helyek:

13d lapon, a' 15d sorban: Int azért minket és tanejt szent Ágoston doctor, mondván: Ne agygyátok ti filetöket, az rágalmazónak beszédének halgatására . . .

31d lapon, 5d sorban: Kit ekképen bizonyoijt szent Ágoston doctor mondván, „Legyön mindön szentség egy embörben . . .

41d lap 12 sorában: Szent Ágoston doctor megfenyüget, ha így nem teendünk . . . 's 15d soraént: Ezen sz. Ágoston doctor, ad minekünk idvösségös tanácsot, ez elyen (ma: ilyen) szent jóságra, mondván, . . .

43d lap, 16 sor: Szól szent Ágoston doctor, mondván; Megszünik az isteni bosszu állás, holott lejend az tiszta gyónás.

55d lap, 17 sor: Szent Ágoston doctor kedeg<sup>1)</sup> ugy mond: Hogy az imádságnak miatta kétségös dolgok, hamaráb és jobban megfejtetnek, hogy nem irásolvasásnak miatta.

62d lap, 8—10 sor: O mely igön bódog, és idvösségös viz az könyhullatás, kiröl ugymond szent Ágoston doctor.

66d lap, 3d sorában: Mely igön dicséri Sz. Ágoston doctor az szent imádságnak használattját mondván . . .

67d lap: Tanulság az szent békeségröl kit sz. Ágoston igön felmagasztal irván szerzetös embereknek . . .

## Van ez: Sermo II ad fratres in heremo.

*De pace.* Fratres charissimi: O si sciretis quanta sit virtus pacis, et quantum vobis in solitudine demorantibus necessaria sit. Tanta enim est virtus pacis quod in ejus dignitate apostolus omnes suas

O drágalatos atyámfiak, ha tudnátok azt, mennyi jósága legyön az szent békeségnek, es mely igön nagy szükség legyön ti nektök calastoromba lakozónak, bizonyával szeretnétök, és hozzátok ölelnétök. Mert oly igön nagy, az szent békeségnek jósága,

<sup>1)</sup> Kedeg, ma, k és p közötti cserével pedig, miből már nem lehet értelmét kikapni. De, kedeg-ből, igen, mert ked gyök után vala: kedeg-ek, ked-eg-sz, ked-eg ige.

## XIV

epistolas scribebat dicens, pax vobis et gratia a domino deo nostro... Hanc pro testamento christus apostolis dereliquit tanquam summum bonum, sine quo nullus vivere debet. Sic etiam pater celestis elementa et planetas caeteraque invisibilia ordinavit: ut vinculo pacis simul complecterentur. Sic etiam ordinavit gloriosos exercitus angelorum, ut post eorum descensum nulla esset inter eos discordia, sed pax plena atque perfecta. stb.

hogy az ű nagy felségös méltóságaért, szent Pál apostol mindön epistoláját evvel ékesejti vala meg, mondván: Békesség ti nektök, és malaszt mi uronk Xtus jesustul, Ez szent békességöt Xtus testamantomba hagyá az szent apostoloknak, és ez szélös velágnak, ugy miképpen nagy felségös szent jószágot, ki nélkülön senkinek idvösség nem adatik. Es nem csak ez velágnak hagyá ur isten az szent békességöt, de még az menyei odvarba es ugy szerzé és ugy akará, hogy minekutána az háboruságot szerző angyalok onnét levettetének, annak utána az szent angyalokat ugy szerzé, hogy semminemű háboruság örökké közöttök ne lehessen. stb.

Találtam ezt a' mkir. egyetem könyvtárához tartozó 1494beli kiadásban, mellyben ezek vagynak: Sermones divi Aurelii Augustini ad fratres suos in heremo conmorantes. Továbbá: Divus Aur. Augustinus de verbis domini. Ezen sermók végén áll: Basiliae per magistr. Johannem de Amerbach. Anno, nonagesimo quarto supra millesimum quaterque centesimum. Még is: D. A. Augustini sermones de verbis apostoli. A' XXXV sermo Ámene után van: Basileae, Anno M. cccc. xciii. — Expositio d. A. Augustini in epistolam beati Johannis. Berekesztésénél: Basileae, Anno M. cccc. xciii. — Opus Quinquaginta homiliarum d. A. Augustini. 'S végén megint: Basileae, Anno M. cccc. xciii.

Sz. Ágoston szül. 354. † 430b. Munkái közül Wachler szerint De civitate Dei legeslegelőszer 1467 jött ki. Panzernél, Vol. V. De doctr. christiana, Daventriae, 1483b. Ad fratres in heremo, Mutinae 1477. Homiliae L. Aug. Vindellicor. 1475. De anima et spiritu, hely nélkül, 1472. Sermones de inform. regul. vitae, Mutinae 1477.

### 5. Szent Gergör, majd *l*, *ly* és *r* cserével: Gergöly, Gergely.

41d lap, 8. sor. Kit megbizonyoijt szent Gergör doctor mondván: Szenvednie bosszúságot.

63d lap, 10. sor, *alulról*: ugy mond sz. Gergör doctor.

64d lap: halgassad szent Gergör doctort, mit mond az hálálatlanságról.

65d lap, 4. sor: Istennek ez igéjét sz. Gergör doctor ekképpen magyarázza . . . .

66d lap, 12. sor: De vedd jól eszödbe mit mond sz. Gergör doctores (doctor is) az szent imádságról.

Iső Gergely római papa, † 604b. Munkái közül Regula pastoralis, mint legnevezetesebb, legeslegelőszer 1470?-ben jelent meg nyomtatásban, Moralia in Job 1468? Olaszul 1486ban, Moralia in Cant. Canticorum 1473; Omeliae in Ezechielem 1475. Homiliarum partes duae 1473. Dialogorum II. IV. 1470. Epistolarum partes XIV. 1472.

### 6. Aranyszájú Szent János.

43d lap, 5. sorában: Mint ez szent gyónást, kit aranyszájú szent János ekképpen dicsér mondván: . . . .



*Johannes Chrysostomus* † 407b. Munkái legeslegelső nyomtatásai, latinul: super psalmo quinquagesimo 1466. Sermones in Job, 1468. Omiliae 87 super ev. Joh. 1470. Sermones 25. 1470? super Matthaeum 1470? Comment. in epp. Pauli 1529. Opera graece-lat. 1609.

#### 7. Szent Ambros, hittudor.

7d lap 4. sorában alulról: Kité megbizonyoít sz. Ambros doctor mondván: Inkáb elszenvedhettyők az oly orvosokat . . .

28d lap, 2. sor, alulról: Okát veti szent Ambros doctor, ugymond: Az angyalok test nekülön élnek . . .

Sanctus Ambrosius, milanói érsek, † 397b. Innepe mint szenté a' IX. évszázban kerül-  
elé. *De officiis* munkája legeslegelső kiadása Rómában 1471? Milanóban 1474. Opera, Bazel-  
ben 1492.

#### 8. Cassianos János, (nem a' vértanu) hittudor.

43 lap, 9 sorában alulról: Kiről csodálkodik Cassianos neő doctor, mond-  
ván: Csodálatos fizetés.

424. tájatt kezdette írni munkáját: *Collationes patrum*, XXIV. Brunet, Supplément-  
ja szerint 1475b. Brüsszelben. De institutione coenobiorum, et octo capitalibus vitiis, De  
incarnatione Christi stb. Görög fordításban eredeti latinnal együtt, legeslegelőször Bá-  
zelben 1485ben. Én a' budai kapisztranosok könyvtarából a' lipcei 1733beli kiadást for-  
gattam meg: Joannis Cassiani opera omnia cum commentariis D. Alardi Gazaei.

#### 9. Szent Tamás hittudor.

50d lap, 3. sorában alulról: De maga szent Tamás doctor és egyéb do-  
ctorok úgy tartják bizonsággal, hogy meneszer embör ú binét többször gyón-  
nya . . .

64d lap, 4. sor, felülről: Rea felel sz. Tamás doctor, es úgy mond Hogy  
az imádságba . . .

Thomas de Aquino, sz. Domonkosfi, *dominicanus*. Megölette Anjoui Károly 1274b.  
Éles eszeért 's roppant olvasottságaiért jelzőneve lön: doctor angelicus, tanodák angyala,  
theologusok sasa. XXII János pápa 1323b. szentesíté, V Pius pedig 1567b az egyháztani-  
tók vagy hittudorok közé sorzá. A' 4 evangelium magyarázata tőle legeslegelőször Rómá-  
ban 1470, Norimbergában 1475b jött ki, Aristotelesre irt észrevételei 1469b. De veritate  
catholicae fidei 1473 táján; Summae P. I. 1467, 1471. <sup>1)</sup> Opera omnia, Rómában 1570.  
Leibnicz, Theodicaeáját, az övéből vette.

#### 10. János, 11. Hugo, és 12. Cassiodoros, hittudorok.

52d lap, 12. sorb. alulról: Elesztéb nevezöm damascosbeli János doctort,  
ki úgy mond, hogy az imádság ez.

52d lap, 10. sorb. alulról: Hugo neő doctor kedeg így mond, hogy az  
imádság ez . . .

<sup>1)</sup> A' m. tudós társaság Teleki könyvtárában van: Summa de veritate S. Thomae Aquinatis, Agrippi-  
nae Anno MCCCCVIIj. Super primo libro Sententiarum Venetiis 1486. és 1501. stb.

## XVI

52d lap, 8. sorb. alulról: Cassiodoros neü doctor kedeg így mond, hogy az imádság, kegyös . . . .

61d lap, 6. sorb. alulról: Cassiodoros neü doctor szépön szól róla ekképen mondván . . . .

*Joannes Damascenus*, mivel Damascoban születtek, ékesbeszédeért *Joannes Chrysorrhoeas*, † 760 vagy 790 tájatt. Munkája: *Theologia s. tractatus quatuor sc. de fide orthodoxa libr. IV. Parisiis 1507*, görögül kijött 1531 Veronában. Egyéb munkája: *Parallelorum opus, De sacris imaginibus*. Brunet-nél sem találék régibet. Ferenczesünk kéziratban forgathatá.

*Hugo de S. Victore*, theologiatanító Párisban in congregatione *Canonicorum regularium S. Augustini*, azért más nével: *Didascalus*, és *Lingva Augustini*, † 1140b. Munkái: *De scripturis et scriptoribus sacris praenotationes; Didascalicon, De sacramentis christianae fidei stb, Opera*, 1618. Rouenben.

*Cassiodorus*, azon *Marcus Aurelius*, ki elvesztvén praefectus praetorius hivatalát egy maga építette zárdában holt meg a' VI<sup>a</sup> évszáz 2d felében. Ennek egyházi munkái között van: *Institutiones ad divinas lectiones. — De anima, Phorcae 1507. L. Panzer, Vol. X.*

### 13. Isidoros, és 14. Szent Basilius.

63d lap, 9. sorában alulról: Isidoros doctores (doctor is) úgy mond e' mellé: Mit használ embernek az imádságba, ajakait egybe verni . . .

64d lap, 2. sor. alulról: Mert ugymond szent Basilius: Embör semmi nemű dolgát bölcsen nem teszi, a' mely dolgát nem érti.

*Isidorus Pelusiota* kitől hit és erkölcsmagyarázó levelek vannak fenn, († 460 tájatt). *Szent Basilius*, caesareai püspök, nagy jelzővel, † 379b. Pilgram így szól felőle: *Martyrol. hod. 1. Jan. dicit diem obitus, 14 Jun. ordinationis*, at *P. Sollerius* asserit, *ordinationem hanc circa finem sec. XVI in Martyrol. irrepsisse. Martyrologiis antiquis hic Sanctus, erat incognitus. Eléjő innepe a' XI<sup>a</sup> XII<sup>a</sup> évszázban.*

### 15. Gerson János hittudor.

70d lap, 12. sor, alulról: halgassad Gyerson János doctornakes mondását az szent békeségről.

*Joannes Charlier de Gerson*, † 1429. Mint 'párisi egyetem és egyház cancellára volt jelen 1414b. a' constancei gyűlésen, 's ellene írá akkor a' r. pápának: *De auferibilitate Papae ab ecclesia*. Jelzője azonban *doctor christianissimus*. Épületes munkáin kívül van: *de consolatione theologiae*. Brunet (*Manuel du Libraire, T. II. à Paris 1820*) szerint 1471 körül. *De examinatione doctrinarum stb. Opera omnia, Kölnben legelőször 1483ban*<sup>1)</sup>.

### 16. Szent Bernard hittudor.

15d lap, 3. sorában: Magyarázza szent Bernard doctor ez igéket, és ugymond: Nem csoda hogy Isten gyűlöli az rágalmazókat. Bernard xxiii *sermo*

<sup>1)</sup> A' m. t. társaság Teleki könyvtárában lévő nyomdaelők között találtam: *Prima Pars operum J. Gerson doctoris cristianissimi. Vége csonka. És IV. Pars, mellynek végén áll: finit quarta pars operis Johannis Gerson, que prius non fuere impressa Argent. Anno 1502.*

jában *super cantica* 1497beli kiadásban *e* 5 jegyzetű levél után következőn, 1566beli kiadásban pedig az 563d lapon így: Nec mirum, cum id praecipue vitium charitatem quae Deus est, et quidem caeteris impugnare et persequi cognoscatur stb.

31d lap, 7 sorb. alulról: Hallagassad az édös beszédű szent Bernard doctort, mely igön felmagasztalja ez szeretetöt.

38d lap. Első martirumság lehet az testből kit vet szent Bernard doctor mondván, Vérontás nekül három martirumság vagy. Sz. Bernardnál, Sententiai között az 1566beli kiadás 487d lapján: Martyrium sine sanguine triplex est: Parcitas in ubertate, largitas in paupertate, castitas in juventute.

42d lap. Ezt megbizonyítja sz. Bernard doctor és így mond: Ur isten azért akarja, hogy meg gyónnyonk . . .

61d lap, 12. sorb. alulról: Kit megérzött vala sz. Bernard doctor, valyon mi drágalatosb az szent imádságnál.

62d lap, 12. sorában felülről: Kit sz. Bernard doctor igön dicsér mondván Az könyhullatás könyörületös jóság. . . 's alább: Ugymond továbbá: O alázatos könyhullatás. . . 's a' 3d sorban alulról: ezönt bizonyítja szent Bernard doctores, mondván:

*Bernardnál így:*

Quae vero fidelis et humilis et fervens oratio fuerit, coelum sine dubio penetrabit; unde certum est, quod vacua redire non poterit.

*E' ferenczesnél:*

Az imádság ha lezend hívön, alázatossággal és buzgósággal, mindön kétségnekül<sup>1)</sup> az mennyet által hatya, es ennet *hevon* meg nem térhet.

L. *De oratione et jejunió, Sermo IV.* az 1495beli kiadás *h* levele visszáján, az 1566belinek pedig 97 hasábján, a' *sermo* utolsó soraiban.

69d lap, 2. sorb. alatt: Ugymond kedeg szent Bernard doctores:

*Bernardnál.*

Soror charissima, credo mihi, quia Deo non tantum placent nostra jejunia, nostrae orationes, nostra sacrificia, quantum concordia.

*E' ferenczesnél.*

Atyámfia, higgy en neköm, mert az Istennek nem kel az mi bőjtönk, imádságonk, es mi alamisnánk, ha az szent békeség es az szent eggyesség közöttök nem lezend.

70d lap, felső sorában áll: Nemikorön kérdé szent Bernardot az ú huga mondván neki:

*Bernardnál.*

*Interrogatio.* Frater, dilecte dic mihi si aliquid timet diabolus? *Responsio.* Soror amabilis, nihil est quod diabolus tantum timeat, quantum concordi-

*E' ferenczesnél:*

Szerető atyámfia, mongyad meg enneköm azt, hogy ördög mitül fél<sup>2)</sup> mintül inkább, Felele neki: es monda: szerető hugom, tuggyad, hogy ördög semmit inkább nem fél<sup>3)</sup>, mint az békeségöt, az

<sup>1)</sup> *Nekül*, a' névzőhez ragul irva. 'S nem *nélkül*, hanem *nekül*, *ne* és *kül* összetettével, miként: néha, némely, némi. Biharban ma is *nekül* hangzik.

<sup>2)</sup> Helyesen magyarul, miként, székel, palócz, és átaljában minden magyar ejti, ki tisztán beszél nyelvén.

<sup>3)</sup> Deákból ragadt már *e'* szerzetesre. *Istenfélő* is a' latin *timens deum* fordítása, ámbár ezt már

## XVIII

am et charitatem. Nam si totum quod habemus, damus propter deum, hoc diabolus non timet, quia ipse nihil habet. Si jejunamus, hoc diabolus non timet, quia ipse nunquam comedit; si vigilamus, hoc diabolus non timet, quia ipse nunquam dormit, sed si charitatem et concordiam timemus, hoc diabolus vehementer timet. Quare? quia hoc tenemus in terra, quod ipse in coelo tenere noluit.

egygyességöt, és holott vagyon a' szent szeretet, mert ha mindön jószágokat osztogatnók istenért szegényöknek, ördög azt nem féli<sup>4)</sup>, mert ű neki semmi jószága nincsen. Ha bőjtölönk, ördög azt nem féli<sup>5)</sup> mert ű sohha nem eszik, ha vigyázonk, ördög azt nem féli<sup>6)</sup>, mert ű sohha nem aloszik, Ha tisztaságot tartunk, ördög azt es nem féli<sup>7)</sup>, mert ű minden koron szüz. De valahol íme e' szent három jószág leend, tudnia mert, a' szent békesség, a szent szeretet, es a szent egygyesség, ördög ezöket igen féli<sup>8)</sup>. Mire? Mert mi földön azokat tartjuk, melyeket űk menyországba nem akarának tartani.

Mind a' 69d mind a' 70d lapon lévő mutatja, *Divi Bernardi modus bene vivendi, ad sororem*, az 1566beli kiadás 1716 lapján, *de concordia, Sermo XLI*, mely az 1495 és 1497ben kijött szentbeszédnek mellé nem tétetett. Kijött pedig ezen *modus vivendi* Panzer Vd kötete szerint már 1490ben is Velenczében.

A' minorita szent Bernardinus is többszer idézé Sz. Bernhard cisterciátának fényesb mondékát, e' hit és erkölcsiró magyar barát meg, látszik, több helyén ezt, mintsem Bernardinus szerzetes atyjaét. A' sopánkodott olasz Bernardinus mintha neki is igen ernyedeg sőt száraz lett volna. De a' francia tüzes apát, a' vérmes magyar barátnak veséjeig hatott. Bernhard, mikor illy ördögösségről mi nem szól, lélekragadó is, meleg, magas költéri elme, villámozva járnak gondolatai, éig csapni akarólag. Csak setétkezések ne homályítának sugarait. De, Abeillard világosb észlangját ő fojtatta el!

Korának embereit, azonban megrázta hatálya. Azért lön jelzője: *doctor mellifluus, édösbeszédü*; írásait pedig paradicsom csergetegé-nek mondák. Szentnek III Sándor pápa 1174b. hirdeté. *Sermói*-nak a' kir. egyetem könyvtárából ezen kiadását forgatám meg: *Insigne opus Sermonum de tempore praecipuisque festivitibus, ac quibusdam specialibus materiis*, mellyek végén található: *Exaratum Basiliae per Nicolaum Kesler, Anno 1495. 'S ezek után: Sermones S. Bernardi abbatis clarevallensis Super Cantica Cantorum*. Befejezésüknél a' nyomtatási év: *Impressi sunt sermones isti Scti Bernardi Argentinae per Martinum Flach inibi concivem Anno M. CCCC. XCVII*. A' két kiadás együvé van kötve. Minden munkájának a' pesti nevendék papság könyvtárából van nálam e' czímzetü kiadása: *Divi Bernardi, religiosissimi Ecclesiae doctoris ac primi Clarevallensis coenobii Abbatis Opera, quae quidem undequaque in hunc usque diem potuere omnia. Basileae, M. D. LXVI*. ívrétben. A' k. egyetem könyvtárában az antwerpii 1616beli kiadás akadott kezembe. Zedler, és Iselein lexicon szerént Velenczében az 1515beli kiadás 2 kötetben jelent meg. De Panzernél *Vol. V.* azon munkájának mellyekből e' ferenczes idézgete, ré-

annyira miénkül vesszük, hogy még az is magyarul mondja, ki egyébként nem *Istent féli* hanem *Istentől fél*. Pedig, *vészfélo, ördögfélo*, nem tetszenék.



gibb nyomatai kijegyezvék, mint, *Sermones de tempore, Moguntiae*, 1475. — *De evangelio aeterno, Spirae* 1484. — *In Cantica Canticorum*, 1481, *Papiae* 1482.

17. Kalászat Vilhelmos doctornak „Binről törlejtött és szerzőtt könyvéből.“

Találtam a' kir. pesti egyetemi könyvtárban ezen tartalomczímmel: *Summa viciorum seu tractatus moralis edita a fratre Wilhelmo episcopo lugdunensi, ordinisque fratrum praedicatorum*. Kisebb ivrétben. Czimlapja 's tán ahhoz függesztve volt egy két más levele nincs meg. Lapszámai sincsenek, alatt sem állnak ívőrbetűk, ehhez képest reá hivatkozni tehát nem lehet.

Törlejté könyvét Vilhelmos hittudor 9 részre, 's kilenczedike szól: *De peccato linguae*, ebből kalászolta névtelenünk e' következő mondékokat 's képleteket.

Vilhelmosnál.

*De diversis speciebus detractio-nis.*

Distingvitur triplex genus detractio-nis. Primum est malum dicere de alio. Secundum, audita mala referre cum aug-mento. Tercium est libenter illud audire. Nos autem possumus dividere detractores in sex species. Quarum prima est occulta mala proximi publicare. Secunda est audita cum augmento re-ferre. Tercia crimina falsa imponere. Quarta bona occulta negare. Quinta manifesta bona minuere. Sexta est bona in mala convertere.

A' névtelen, átalosítá Vilhelmos' tanodai alosztályzását.

*De peccato detractio-nis caput sextum.*

Detractor etiam fur est, pejor fu-ribus illis qui vestes et bona tempo-ralia furantur. Unde Ambrosius: Tol-lerabiliores sunt fures qui vestes et alia bona nostra diripiunt quam fures qui famas nostras lacerant.

Látszik itt miként vevé által névtelenünk Ambrost már Vilhelmosból. Így, egy szentírásbeli mondékokat ugyan e' 7d lapon:

Detractoris lingua pejor videtur es-se inferno. Infernus enim solos malos devorat, lingua detractoris amplectitur et bonos et malos. Unde legitur Eccle-siastici XXVII de lingua tertia quae est lingua detractoris potius utilis est infernus quam illa.

Névtelenünkél itt a' 6d lapon.

Hányképpen leszön az rágalmasság. Mondatik hogy, egyképpen leszön így, mikoron másra vala-ki hamissan gonosz hirt költ. Másképpen leszön, mikoron az hallott gonoszságot másnak mongya, felebben annál, menére hallotta. Harmadképpen leszön az halgató felől, mikoron az rágalmasságot valaki örömet halgattya. Negyedképpen leszön, attyafiának titkon való binét megjelönten. Ötöd-képpen leszön, mikoron valaki attyafiának titkon való jóvöltát megtagagygya. Hatodképpen leszön, mikoron az nyilvánvaló jámborságot megkissebéj-ti. Hetedképpen leszön, mikoron attyafiába való jót gonoszra itéli.

Itt a' 7d lapon.

Gonoszbak az rágalmazók az orvoknál és az tol-vajoknál, kik emböröknek ez velági jószágokat el urozzák és elragadozzák. Kit megbizonyo-ított szent Ambros doctor, mondván: Inkáb el szenvedhettyők az oly orvokat, kik ez velági jószágokat elragadoz-zák, hogy nem mint azokat, kik nekünk jó hírön-ket nevönket elszaggattya, és megszidalmazták.

Az rágalmazónak szája, nyelve gonoszb az po-kolnál, oka ez, mert az pokol csak az gonoszokat nyelibe, de az gonosz rágalmazónak szája, nyelve nem enged sem az jóknak sem az gonoszoknak, de mind pokolba veti és itéli őket. Ezt ezönképpen bizonyo-ítottja az szent irás mondván, Használatosb az pokol a harmad nyelvnél, ki nyelv a rágalma-zónak nyelve.

*Ugyan az idézett VIa caput-ban.*

Et ecclesiast. XXI. Sic sagitta infixa femori canis, sic verbum in ore stulti. Canis sagittam habens infixam femori non quiescit, donec removet, nec stultus quiescere potest, donec verbum malum quod audit de proximo alii retulerit. . . . . Canes isti non solum carnes comedunt, sed etiam ossa rodunt, quare non solum carnalibus hominibus detrahunt, sed etiam spiritualibus. Specialiter autem detractores similes sunt canibus qui in macello morantur, qui sanguini insidiantur et sanguinolenta habent labia<sup>1)</sup>.

*Itt a' 8a lapon.*

Kit ekképpen irt meg böles, mondván, miképpen az ebnek farába lőtt nyíl, ezönképpen vagyon bolond embörnek szájában a beszéd. Az eb, kinek farába vagyon az nyíl, addig semmiképpen meg nem szőnik, míg nem onnat kirágja, Ezönképpen a rágalmazó embör, kit mond az írás bolondnak, addeg semmiképpen nem nyughatik, míg nem az gonosztságot kit hallott, attyafiához, míg nem másnak megjelönti. Ez elyetén ebek nem csak embörnek husát eszik meg, de még az csontyát es megrágják. Mert nem csak eleven emböröket, de még az megholtakat es megrágják. Ez elyetén rágalmazók, jelössen, hasonlatosok az meszáros ebeihoz kiknek vérös az ajakok . . .

Az *ajakok* után következő „esztróba vetött szép hus, és . . . nyalakodás,” képe nincs Vilhelmosban, az, e' névtelené, ki *ecclesiastest*, fenebb nem tudá kitenni magyarul, itt pedig *bölcsnek* nevezé.

*Folyvást a' VI. caput.*

Detractor etiam porco comparatur, quare sicut porcus non parcit ori suo ab immundicia<sup>2)</sup>. sic nec pedi suo, . . . . . porcus si ortum intret, ubi ex una parte flores videat, ex alia parte stercore, neglectis floribus currit ad stercore, et ea in ore suo ponit. Sic detractor videns in aliquo aliqua bona etc.

*Itt a' 9a lapon:*

Hasonlatos az rágalmazó embör az disznóhoz es, mert a disznó nam kéméli az ő száját, és orrát az ondogganéval megförtöztetni inkább, mint igaz a lábát . . . . . A' disznó mikoron bemenend a kertbe, és látangya ott a szép verágot, és az bidős ganét, nem gondol semmit a szép verággal, de az ganéhoz tér, es azt örömet veszi szájába es abba gyenkerkodik. Ezönképpen az gonosz rágalmazó, lát attyafiába valaminemű lelki jószágot stb.

Névtelen itt másképen adja elé saját bővítésével, gondolatát, melly, benne is elég kiterjedésben áradott. Munkájának felesebb részét különben is önönéül lehet tartanunk, csakhogy, mivel mások olvasásain fakadozott feltétele, azokból saját neki eredéseibe többfélélt kiirogata.

Ezen idézett könyvben sincs nyomtatási évszám, 's végén sem áll egyéb ennél: Explicit summa de viciis, seu tractatus moral' wilhelmi episcopi lugdunens, ordinisque fratrum praedicator. Brunet-ben nem találék utasítást.

Midőn azt hányám vetém, hogy nyomtatása évét im e' következők közölítetnék: „nincs benne ívjegy, órbetű, lapszám, fejezetei kezdőbetűinek üresen hagyaték helye, 's azokat sajtolat után irták vagy bélyegezték bé, vagy, többnyire veres, vagy, néhol buzavirág festékekkel; épen akkor látogata meg Farkas Lajos közalapítványi igazgatósági ügyvéd, ki, óság ismeretében is jártas. Ó, 1475 előttinek bizonyolta okaival, 's felelősségét ajálá. Ez említve, itt köszönöm neki, könyvei közül Brunet példányával élhetésemet, mellynek teljes czíme ez: Manuel du libraire et de l'amateur de livres. Par Jacq. Charles Bru-

<sup>1-2)</sup> Élt, ezen szeléndek és disznóhoz hasonlításol Vilhelmos, értekezete elején is. L. *Prima pars*.



net. Tome I. II. III. à Paris 1820. 8vo, és: *Nouvelles recherches bibliographiques, pour servir de Supplément au Manuel du libraire et de l'amateur de livres, par Brunet, ancien libraire.* T. I. II. III. Paris, 1834.

De, én nyomott évszám látását szomjazám még, mert e' könyv is, egyik fővédv keresetemhez. Két munka felhajtásának indulék; egyik *Quétif és Échard* domonkosfiaké: *Bibliotheca Scriptorum Dominicanorum*, 2. Vol. Parisiis, másik, *Bibliotheca Dominicana ab Ambrosio de Altemura, Romae 1677.* Négy könyvtárt hánytunk fel Budapesten ezekért, egyikben sincs.

Bécsbe folyamtam Jászay Pál mkir. cancellariai udv. titkár szivességéhez.

Felelet vártáig kétségben valék a' felett, ha egy-e már e' Vilhelmos azal, ki Panzer nyomdai évkönyvei Vd kötetének 347d lapján *Guilielmus Peraldus, Peraldus, episc. lugdunensis*, névvel áll, kinek e' czimü munkája: *Summa aurea de virtutibus et vitiis* legelsőbbszer Kölnben 1479b jött ki; hely 's év nélkül pedig ezenkívül ötszer. *Jöcher Gelehrten Lexicon*-a IIIa részében ezen Peraldus (vagy Petra alta, másként Perault, Peira, Peyra) igen is *Wilhelmus* keresztnévvel dominicanusul említetik, de mint lyoni érsek. Irta pedig szép munkáját *Summa virtutum et vitiorum* a' XIII. százév közepén. 'S így Iselinnél is. Hanem, ezen Görycodexes Vilhelmos maga adta volna ki dolgozatát — *edita a fratre* — 's püspöki helye marada bizonytalan, mert Lyon = *Lugdunum celtarum, segusianorum*; Leyden pedig, *Lugdunum Batavorum*.

Jászay sajnálván válaszolá, előadási lefoglaltságainál fogva magának nem kereshetését, de bizá, Horvát Mihály történetírónkra ki híven járt el benne az udvari könyvtárban, mert a' dominicanusoknál semmit sem talált. Keze szorításával irom ki, jegyzeteiből, következőket:

„*Altemuranál I, 15.* van: *Guilelmus Peraldus aliis Peralt sive de Petra alta seu de Peyranta dioecesis viennensis gallus, vir doctus, verax . . . Anno 1272 Peraldus creatus est archieppus Lugdunensis ubi praefuit usque ad 1275.*“ nam circa annum 1275. excessit e vivis Lugduni, . . . Composuit: *De regimine principum, Summa de vitijs et virtutibus, Lugduni, apud Antonium Vincentium 1551 in 16, et alibi pluries. stb.*

*Quétif és Échard I. 131.* még több neve is volt Guillelmusnak, u. m. a *Peira, vel Peyra, Perault*, melly utolsó, születése helye. Vestem dominicanam Parisiis induit . . . Fuit alumnus conventus Lugdunensis. Quandonam diem suum obierit, nemo certo refert, ante M. CC. LX tamen mortuum conjicio. Archieppum Lugdunensem fuisse antiquus est error, quem non solum excepit Altemura ad MCCLVI, sed et in append. acriter tuetur, quem tamen ex iis quibus eum collocat annis facile est revincere. Haec autem ejus opera: *Summa de vitiis et virtutibus. Sermones de diversis et de festis, stb.* Az *elsőnek* melly hibásan másoknak is tulajdonítatik, sok kiadása van. Az *első*, év hely és nyomtató nélkül; másik, *Coloniae 1479.* Ugyan ott 1618. 1629. Venetiis 1492. 1497. 1557. Parisiis 1519. 1629. stb. 1629. stb.“

Elsőül, *Summa de vitiis et virtutibus* munkáját vévén, *Quétif és Échard* nyomán is, csak év, hely 's nyomdár nélkül maradtunk, minél fogvást annak Panzer 1479beli nyomtatási adatára hivatkozom. Farkas Lajos pedig hi-

telre indítólag védvezé állítását május 10d hozzám írt nyiltlevelében, mi szerént e' könyvet 1467től 1475tig nyomtatottak közé sorolja, vagy 1475ön innen 1480 évünél semmi esetre nem ujabbnak, így szólván<sup>1)</sup>.

<sup>1)</sup> 1. *Kezdőbetűi* (initiales) *nincsenek*, 's üresen hagyott helyeik, veres és kék, egyszerűn de durván festett nagy betűkkel vannak betöltve. Ezen fejéren hagyott helyek, több, kivált olaszthoni nyomtatványokban — mint p. o. a' két Spira' és Jenson' gyönyörű műveiben — már 1469ben és 1472ben arany kiálló és színes betűkkel (lettres rehaussées en or et en couleur), de a' németországiakban többnyire egyszerű színes betűkkel töltettek be.

2. *Lapjegyek* (francia bibliographiai műszóval *chiffres*) *hiánya*. Első könyv, mellyben a' lapok' számjegye előfordul, Ther Hoernen Arnold kölni könyvnyomtatótól Kölnben 1470ben nyomtatott illy című és csak 12 levélből álló könyv: „Sermo praedicabilis in festo praesentationis beatissimae Mariae“ 4ed rétbén; a' második ugyanattól nyomtatott Hadrian carthausi barát' munkája: „De remediis utriusque fortunae“, 1471ben 4ed rétbén, melly munkát meg kell különböztetni Petrarcha' hasonló című könyvétől. De, ezen lapjegyek 1477ig ritkán fordulnak elő, úgy hogy míg La Serna Santander (Memoire sur l'origine et le premier usage des signatures et des chiffres dans l'art typographique. Bruxelles, 1796.), és Fischer (Typographische Seltenheiten. Nürnberg, 1800.) a' lapjegyeket Hoernen' utóbb idézett könyvén fel nem fedezték, híres könyvismerők is, mint Meermann (Origines typographicae Hagae Comitum, 1765.) és Laire (Specimen hist. typographiae romanae. Romae, 1778.), a' lapozást csak 1477ig tudták felvinni, 's annak első használatát Gering Ulrik parisi első könyvnyomtatónak tulajdoníták.

3. *Ívjegyek* (signatures) *hiánya*, vagyis ama betüké, mellyek a' jobb kéz felőli (recto) lap' aljára tétetnek, hogy azok az ívek 's ezeknek lapjai' rendét mutassák és a' könyvkötők' munkáját könnyítsék. La Serna Santander, Fischer 's Laire említett munkáikban, úgy szinte a' nagy bibliograph Brunet minden könyvkedvelőknél nélkülözhetlen könyvében „Manuel du libraire et de l'amateur de livres“ 3a kiadás 1820, azt állítják, hogy lübecki Koelhof János használta az ívjegy elöször e' könyvben: „Nider praeceptorium divinae legis“, mellyet nyomtatott Coloniában 1472ben ívrétbén, — Peignot pedig „Dictionnaire raisonné de bibliologie“ (Paris, 1801. 3 vol.) című könyvében annak használatát Gering Ulrik' 1470ki nyomtatványaira viszi fel.

4. *Órjegyek* (reclames, custodes) *hiánya*, vagyis azon szavak' nem léte, mellyek a' baloldali (verso) lap' aljára tétetnek, 's mellyek ugyanazok, miken kezdődik a' következő lap. Első könyv, mellyben az órszó előfordul, a' Velenczében Spira Vendeltől nyomtatott Tacitus, melly költ nélkül, de a' mint közönségesen hiszik, 1470ben jött ki. Ezen Tacitus' korát de Rives tudós apát (La chasse aux bibliographes et aux antiquaires mal avisés. Paris, 1788. 2 vol.) kétségbe vonja, 's azt állítja hogy, a' reclame avagy órjegy először e' könyvben használtatott: „Sancti Antonini Confessionale“, melly Bolognában 1472ben 4ed rétbén, nyomtató' neve nélkül jelent meg. Azonban ezen könyvnyomtatói jegy csak 1480dik év óta lett közönségesse.

A' VIa lapra jutott Vilhelmos párisi püspöküm pedig, kit hasonlóan *de vi-  
tis* irotnak jegyzék ki előlegesen, már most elhomlik innen. Nem is akarok  
ennek új megemléstével egyebet, csak bizonyolnom köteles gondaimat. A'  
m. akademia, bécsátézdott tövisedzett magyar pusztákat parlagoltat fel régi  
nyelvnyomaink eléásatásával, 's ide világot kell gyujtogatnunk, érzém, min-  
denünnen.

'S illy elvben mozgott kereseteim után egész rakás erkölctanárt soroz-  
hatnék már elő, annyi törekedett, emberből, jó czéllal, de valahogy zavart  
hevülettel gyomlálni a' durva erő szilajkodásait, noha bizony még a' mai lel-  
kitanítókra is untig marada fenn az elleni dörrenhetés. A' középkor csak a'  
sok borzasztó enkinzást ajálá, hanem, ép test undorodék, józan ész pedig  
neveté.

Hanem e' kézirat mikorkeléséhez talán még egy iskolás per lecsillapulta  
idejének említése nem felesleges. Ezen per a' franciscanusok és dominicanusok  
között „Máriának eredendő bűnben“ vagy „nem abban születése“ felett folyt,  
üldéssel, mert a' dominicanus, *eredendőt*, a' ferenczes, *nem azt* állított. Sz.

5. *Nincsen külön levélre nyomott címe*, a' mi szinte 1480 év előttiségére mutat,  
mert 1476dik éven innen kezdték a' címeket külön levélre nyomtatni. Azonban ezen  
első lap sokszor kiszakasztva lévén, ennek hiánya nem bizonyos ismertető jegy.

6. *Maga a' könyvnyomtató' neve'*, a' hely' és évszám' hiánya, melly körülmények  
később is ugyan, de leginkább 1470től 1480ig divatoztak.

7. *A' papiros' vastagsága és tömörsége.*

8. *A' betűk' egyenetlensége és idomtalansága*, mellyek vastagok és félgóthok.

9. *A' sok rövidítőjel*, 's ezeknek a' könyvnyomtatás' kezdetekor divatozott alaka.

10. *Némelly betűk' és a' pontozás' formája*, miket a' diplomatikában 's bibliogra-  
phiában gyakorlott szemek megismerhetnek.

A' fentebbi okokat egybevetvén, én e' könyvet, valamint első meglátásra nem  
véltém, úgy most sem vélem 1475dik, de semmi esetre 1480dik évnél újabbnak. — Hogy  
pedig 1467dik esztendőnél nem régibb, bátran állithatják azok, kik tudják, hogy ezen  
1467dik évig csak Guttenberg (1450 óta), Faust és Schöffer (1457 óta) nyomtattak Mainz-  
ban, Pfister Bambergben 1461 óta, Schweinheim és Pannartz a' subbiacoi kolostorban  
Róma mellett 1465 óta, honnan Rómába 1467ben költöztek által, és tudják azt is,  
hogy ezeknek ismeretes nyomtatványaik közé Vilhelmus lyoni püspök' kérdéses köny-  
vét nem sorozhatjuk. — Zell Ulrik 1467ben nyomtatá Kölnben első könyvét: „S. Au-  
gustini de singularitate clericorum“ 4. rétbén; — Mentel és Eggestein Strassburgban  
szinte ezen év körül kezdtek nyomtatni, de első nyomtatványuk évszámmal „Gratiani  
decretum“ 1471ben költ; — 1468ben Augsburgban Günther Zainer de Reutlingen „Me-  
ditationes vitae Christi“ ívrétbén; — 1470ben Nürnbergben Sensenschmidt János „Co-  
mestorium vitiorum“; — 's ezen évben telepedvén le több könyvnyomtató különféle  
városokban, — ezen év körül kell hihetőleg, vagy kevéssel utánna Vilhelmus lyoni  
püspök' kérdésben lévő könyve' nyomtatása' korát keresnünk.

## XXIV

Bernard sem védé az *immaculata conceptio* tanát, de a' dominicanusok nagy elődükét az 1274b. megholt Aquinói Tamást nézék átaljában vezérekül, kiról Thomista név ragada rájok, a' franciscanusok pedig 1308b. kimult Duns Jakabukat, ki Thomas de Aquino tanelvét gyökerében támadta meg 's jelzetük Scottistáké lett, Dunsnak szülőföldről. Nominalisták és Realisták. Azonban, e' vita bővebben pengetése nem idevaló. El elcsendesedett 's meg megújult. Magyarországon franciscanusok kaptak több hívót. VI Sixtus r. pápa 1482b. szakasztá végét<sup>1)</sup>.

Nem furakodik-e hát e' tudva azon kétkedés elő, hogy veszekedés folytában alig választotta volna e' buzgó magyar ferenczesiró, dominicanusok munkájit. Mindazáltal hihetőbb e' ponton tulemelkedése. Hittan körül eltérhetett a' felfogás, erkölcsé édes egy arány maradhata.

És még a' „KIEGÉSZÍTÉS“-ben előforduló egyházi írókra ugyan csak feszített figyelmet fordítsunk. Ezek egyikénél csattan meg a' sudár.

*VId lapon van:* Sz. Jeronimos. Hieronymus Eusebius sanctus. † 420. Szentsége már IX százévbéli. Bibliái deák fordítása, *Vulgata*, legeslegelő-szer, hely és év nélkül, jött ki. Wachler szerint majd Bambergben 1462. Epistolae, et Tractatus, Rómában 1468. Panzer Vol. V. Moguntiae, 1470. Venetiis 1476. Basileae, 1480. Commentar. in biblia, Venetiis 1475. Aureola ex floribus S. Hieronymi contexta, Mediolani 1475.

*VIIId lapon:* Ilarius nevű doctor, † 368, szülőföldén Poitiers-ben mint püspök. Munkája az egyistenség hívói ellen: De trinitate, kijött, Mediolani 1489. Venetiis 1489. L. Panzer, Vol. V. Opera, Parisiis 1500. *Hilarius* névnel elől ugy ellehelve *H*, miként *Helena*, lön: *Ilona*.

*IXd lapon*, 13 sorban: Kit megbizonyít Szent Bonaventura, Tulajdonképeni neve: Joannes de Fidanza. A' ferenczesek és korának hatályos embere. Szül. Bagnares-ben Toscanában. 1256b szerzete generalisa, 's ennek szelíd erővel kormányzása, lelkületi magassága, *Doctor Seraphicus* címet adata későbbben reá. Ó terjeszté leginkáb szűz Mária tiszteltetését, védelmezé a' papnótelenséget, transsubstantiatot, stb. 1274b kardinállá 's a' lyoni conciliumra pápa követévé neveztetett, mellyen meg is holt azon év júliusa 14dikén, teste kinzásából eredett elgyengülésben. Munkáji: Breviloquium, constans septem partibus de sacra scriptura, Norimbergae 1472. Venetiis 1477. Tractatus et libri quamplurimi, Basileae, 1477. Argentorati 1480. Itinerarium mentis in deum, Coloniae, 1484 és 1486. — Stimulus divini amoris, Parisiis 1490. L. Panzer, Vol. V. Biblia pauperum. Itinerariummát, az elmének Istennel egészen összetársulását, e' magyar ferenczes, látszik, meleg képzelemmel fogta fel. Szentesíté Bonaventurát IV Sixtus r. pápa 1482ben; a' hittudorok közé pedig hatodikká sorozta V Sixtus 1587ben.

<sup>1)</sup> L. Ersch und Gruber, Allgemeine Encyclopaedie der Wissenschaften und Künste, Leipzig 1835. 26ter Theil. Dominicaner.



'S itt van így a' fennebbi VIa lapon kitűzött egyik nyom mellé már e' más főadat elválasztó évhez, mellynél meg régibbre 1456 és 1482 között sem tehetjük ez iratunkat, sőt évkörét 1483on tanácsos kezdenem mert a' szentesítés elhíresztelése is időt kívánt. Vincze tudornak a' XII lapon említett 1455-beli szentesítetést tekintve, Bonaventuraé harmad főadatul állana, de mivel azt az író nem nevezé *szentnek*, inkább szolgált volna 1451—1455 közötti íratás kérdéséhez.

**XVII—XVIII lapon áll:** Beda venerabilis nyomán azon miserabilis elbeszélés, mellyet azonban Beda is csak „anglis korniká“-ban olvasott. Bedának e' ferenczes, ezen munkáját forgatta lesz: *Historia ecclesiastica gentis anglorum*, melly év és hely nélkül jött ki, Panzer szerint azonban: *Argentorati*.

'S MOST ezek után, minő évkörbe állíthatjuk e' Górycodex iratását?

De, még elébb magából a' nyelvszövegből is vegyük ki, miért nem enged az, 1456 és 1482 közé soroztatást, és így a' Bonaventurái kitűzéshez, ezzel másod védvünk legyen. Felelet is fejlik ebből, azon kérdésre, mennyire tehetette kisedegetéseit a' ferenczes, már nyomtatványokról. Ne tiltsuk fáradságunkat e' végett, még a' nyelv különbözete vizsgálatától.

# 18. Itteni szólam összevetése Bálint és Tamáséval 1437—1441 között, 's a' tatrosi 1466beli másolatban lévővel.

*Bálint és Tamás a' bécsi codex 12 lapj. Judit 2a részében.*

Tahát Olofernes hívá a' fejedelmeket... és meg számlálá a' férfiakat kimenetben miként parancsoltvala neki királ százhusz ezer viható gyalogokat és lovagokat és lövőket 12 ezert.

30—31 lapon.

Es mend Izrael népét vallod, miként a' johokat kiknek nincsen pásztora. Es nem ugat csak egy eb es te ellened, mert ezek megmondattattak ennekem istennek ildomosságából.

31—32 lap.

Es bevívéc ötet ő szolgálai a' hajlakban kibe parancsolta vala. Es midőn bemenne, kéretezéc hogy szabadság adatnéc ő neki éjjel es villamodat előtt kimenni imádkozni es urat onszollani. Es parancsola ő hajlaka őrizőinéc, hogy miként kelletnéc ki menne es bemenne ő istenét imádni három napokban. Es kimegyen vala éjekben Betuliának völgyébe es megmosdic vala a' viznec forrásán, es hogy felmegyen vala imágygya vala Izrael urát istenét hogy viselné ő utát ő népének megszabadolására. Es bemenvén lakozic vala a' hajlakban miglen ő étkét venné este. Es lön negyed napon Olofernes tön nagy vendégséget ő szolgálainak, es monda Vagao meddőnec: menny el es kiszelled az éber nemberiet hogy ő kéjén engegyen lakozni en velem... Tahát bemene Vagao

GÓRYCODEX.

*E' ferenczes nem szoros fordításban, hanem elbeszélve, 56 lap.*

Es ez Olőfernes mind az nagy hatalmas országbalol számlála száz es husz ezör gyalogot, mind, viadalra valókat es tizönkét ezör fegyverös lovagokat es ivösöket.

57—58a lap.

Es leszön Izrael népe tied, ugy miként apró csorda, kinek nincsen pásztora, es nem ugat egy ű közzülök te ellened, miképpen meg vagyon mondván Istentől ennekem.

58—59 lap.

Es minekelőtte bement volna az sátorba azon kéré Holofernest, hogy neki engedne szabadságot setét hajnalba ki mennie imádságra, hogy ur istennek könyörögne azon, hogy az ű jó akarattját be teljesitené. Es parancsola az komornikoknak, hogy harmad napeg mindön akarattján hagygyák. Es megyön vala mindön éjjel Betuliának völgyére, es nagy könyhullatással imádkozik vala az izrael nepeiért, hogy ur isten szabadejtsa meg ű ellenségének kezéből. Es eljuta az negyed nap, szeröztete holofernes nagy vacsarát szolgálainak, es monda Vagao: az egygyik ofmestörnek meny el incesd az sydo leánt, hogy engegygyön akarattja szerent en velem lakozni vacsorán, Es bemene Vagao Judith asszonhoz, es monda

## XXVI

gao Judithoz es monda Ne általla jó lan bemenetét en uramhoz hogy tiszteltessék ő orcája előtt es egyék ő vele es igyék bort vigasággal. Kinek Judit felele. Ki vagyok en hogy elenne mongyak en uramnak, Minden a mely jó leszen ő szemei előtt teszem. Valami kedeg ő neki kellettendic az en nekem igen jó leszen en életemnec minden napiban. Es felkele es megöltözteté ő magát őruhájával, es bemenven állapéc ő orcája előtt.

*Tatrosi másolatban 1466, de az 1437—41 közötti fordításból.*

57d lap.

Igy lesz nec utolsóc előlsóc, es előlsóc utolsóc.

neki. Ne utálja jó leany uramhoz be menését, hogy tisztöltessék ő szüvének előtt, es egyec es igyéc ő vele. Kinec felele Judith monda. Ki vagyoc en, hogy en uramnac ellene mongyac? Mindön valami ő neki kellemetős mind azt teszöm, Es legottan magát igön nagyon meg ekösöjté, es be mene, előtté meg állapék.

*E Górycodexben, 27 lap.*

Szent Máthé irta meg könyvének huszad részébe.

Socan lesznek az elsőc utolsóc, es az utolsóc elsőc.

*Lukács evangelioma kilenczed részében, 48d vers.*

Mert ki küsseb mend ti cözöttetec az nagyob.

Valaki ti közöttetők kisseb, ez mindentöknel nagyob.

*Ugyan Lukács hatod részében, 27 és 35d vers.*

230d lapon.

Szeressétec tü ellenségtetek, jól tegyetek azoknac kik titöket gyülöltek, . . . es leszen tü érdemtec nagy, es lesztec felség nec fiai.

*Górycodex 41d lapján.*

Szeressetök ti ellenségtöket, es jóth tegyetök azoknac kik titöket gyilöltec, es ti erdömtöc leszön igön sok es leszötöc az felségös istennec fiai.

*Szent Janus irta evangeliomanac tizönhatod részében.*

230d lapon.

Bizony bizony mondom tünectec ha mit kérendetec en atyamtól en nevembe, agygya tünectec, stb.

51d lap alján:

Bizon bizon mondom ti nectöc, valamit keretök en atyamtól en nevembe, agygya ti nectöc, stb.

Bálint es Tamás nyelve a' tátrakiesdi sziklák élein hánykodó zuhatag, e' ferenczesé már völgy csendében hullámoz.

A' moldovai két hűsfordítónál igen gyakran elékerülő ilyen szókötés: „Uronk anyyala megőrizött engemet innét *elmenettem* is, ott *lakattam* is, es onnat ide *fordolottam*“ (a' 34 lapon) mi, most: *elementemben*, ott *laktomban*, ide *fordultomban*, e' Górycodexnek csak 5d lapján található, így: „Kit sohha meg nem bántott, es ha *vétkezötte*, róla penitenciát tartott.“ Továbbad a' bécsi codex 30d lapján Judit tizenegyed könyvében áll: „Kit en te szolgáló lyányod megösmervém elfuték ő tőlök; a' Górycodex 57d lapján pedig már nem e' régi *esmercém*, hanem a' későbbi *esmérven*, így van: „Es en te szolgáló leányod megösmervén.“ Midön e' sajátóságos nyelvtulajdon 1437—1441 között, es így a' XVd évszázban még igen-igen divott, a' XIVdikben sokkal átaljánosab lehetett volna, mert csupán vidéki vagy tájszólásmód azért nem volt, mivel itt olly iratban leljük, melly az é-zó bécsi codex ellenére mindig *ó-zó*. Az ottani „ember, segedelm,“ itt: „embör, següdelm,“ stb. Csak gyérülésre 's így idébbségre mutat.



A' „*balol*, *belől*, kiható helyraggal élésre nézve méltán fogta fel Horvát István, annak már hangrendbe változtatását, hanem, engedje azon észrevételemet, hogy épen ez is vigyázóbbá tehetné volna évkör kitűzésében, melyhez egyébaránt csak az, nem vezethet. Mert a' bécsi 1437—1441 közötti codexben egyszer sem fordul elé, 's a' tatrosi 1466beli másolatban csak egy helyen, így: *falubalol*, 119d lap első hasábján. Ellenben Bertalan papnak bizonyos évü 1508beli soltár fordításában a' XVIII soltár elején van: „*terembelől*, *de thalamo*, a' XIXdik 7d versében, „*szent menyibelől*, *de coelo sancto suo*; a' XXIdik 21d versében, „*ebnek kezibelől*, *de manu canis*.

Átaljában tehát Horvát István a' nyelv korát tekintve is, igen figyelemtelenül beszélt. Pedig megteheti az összehasonlítást, nála van bécsi codexünk, Révai másolatában, a' magyar tudós társaságnak, kérttére sem adta, pénzeért. És össze kell vala vetnie a' Szabó József 10 levelnyi szorgalmas másolata nyelvével a' kir. egyetem könyvtárában levő 1508beli mássáét. Akkor egyuttal talán, minden „Szent“ czimű egyházi író szentesítése évét is kikeresi, miként nekem, az ő utasítása nélkül itten kelle tennem; és Bonaventuráé, lám, 1482-ig higgasztotta volna le, fenjárdalásából.

Ime ide állítok most még néhány összehasonlítást azért, mivel ebből továbbá azt vehetjük ki, hogy 1508nál meg felebb mintegy hány évnnyivel lehet az eredetinek iratása éveit megközelítenünk.

*Górycodex, 1ső lapj.*

*Eth* immar vettetic kérdés az *kinnac*...

2 I. Neg'ed oka, mert abbin el valaszt embört az orpc elettül, tudnia miért, az iftentül.

A' Górycodexben, lévő *tül* ragnak *töl*-re változtatása, a' másolónak más tájon születését mutatja. 'S azt, egyéb is.

2 I. hog' sohha *kín* nekülön ne leg'enec

2 I. *Eth*... vettetic mas kérdés... hog' ha az *pocol* *kín*'n'a kerestetic nag'ob *mukkaual*

3 I. első ellenfele embörnec ordog, Azert ez ordog vrnac

3 I. tudnia miért, fok íreg'feggel.

1508beli másolat.

*Ith* immar vettetic egy kérdés a *kennac*.

Neg'ed oka, mert abbin elvalaszt embört az orpc elettül Tudnamint az iftentül.

hog' foha *ken* *nekil* ne leg'enec.

*It*... vettetic mas kérdés... hog' ha a *pocolnac* *ken*'n'a kerestetic nag'ob *muncaual*.

első ellenfele embörnec erdog, Azert az ordog vrnac.

Tudnamint foc íreg'feggel.

I r e g után könnyebben kikapható *irigy* szónak *ireg* igéből vétetése. *Irigy*, mindenfelől, *ireg* forog.

3 I. Harmad zolgalatta az ordog vrnac.

5 I. es ha vetközötte, rola penitenciat tartot,

Harmad zolgalatt'a az ordog vrnac.

es ha vetközöttee rola penitenciat tartot,

Az 1508beli leíró már nem is tudja, *vetközötte* hajdani értelmét.

5 I. Es ha tekint az iften zeretq ede ala es latt'a az pocclot,

6 I. nag'g'al *kín*'neb mennie hog' nē *pocolba*,

Es ha tekent az iften zeretq alaa, es latt'a a pocclot,

nag'g'al *kín*'n'eb mennie honnem *pocolba*.

Az 1508beli másoló ide, czinoberrel még ezt tevő: „Jo Jefus otalmaz meg minket a *pocolnac* *ken*'natol,“ mi, a' Górycodexben nincs. Változtatásával, e' másoló, már burkot vont az eredeti csirákra.

Illy kipiomozás után már bátrabban szólhatni,

#### IV. E' kézirat kelése évköréről.

Nemde kétféle ajálja 1483ban kezdhetését. 1. Bonaventura szentsége. 2. Nyelv, szószerkezetnek 1437—1441 és 1466belitől jóval időbbülése, melyhez egy embernyomnál, vagy csikiasan egy emberrendnél több felvehető.

'S megént kétféle engedi az időköznek 1490, legidőbb 1491nél nem tüzését.

1. Bonaventura *szentnek* nevezése már inkább nyomatok mint kéziratokról dolgozhatásra int, azok pedig 1490nig, 1491ig már majd mind sajtóhagyottan valának megkaphatók. Azon kisebb írók mondékait, melyek munkájának első kiadásait már 1491-en innenről jegyezhetém fel, vagy a' nagyobbakéiban találta már az író, vagy kézírataik másolatait régiben szerzette meg zárdája. 'S 1490 előtti nyomataik is lehettek.

2. 1490—1-től 1508czig, másolata vettéig azért gondolható 17—18 év, mert könnyen leforgott ennyi, azon írásmód 's másult nyelv alakultáig, melylyel a' másoló pap neki bátorodott, másánt rakni holmit mintsem eredetiében lelé. Ifjabb emberrend fiatalai nem mindig magok nyelvéhez vágynak-e szabni elődeikét épen úgy, miként a' fiugazda, helyesbnek vitatja rendezkezését apjáénál. Régibh, avas, mondják, újabb tetszetes; a' mi, élő 's alakuló szólam körül némellyben igaz, holmiben pedig csak viszketegség.

Mátyás király utóbbi éveiről csillan fel tehát nemzeti sugár. Mikor ő a' posoni főpapgyűlésen 1478ban **magyar** Agendát akart<sup>1)</sup>, annak híre, nem csak egy tüzes magyar papnak költheté nyügös latintól édesb övéhez kebelét. A' hogy' király körül fú szél, ahhoz képest fordul, sok mente, csuklya, palást, köpönyeg, frakk.

Osztán, mikor szíromra vakarcsálásokról a' legelső nyomtatásokra vetődött a' szem, virgonczabbakban egyet-egyet villámlék az ész. Ollyan sejtetlen ujság volt ez akkor, minő nem régiben a' gőzhajó habhasítása, vasut repítése. Kolostorok tudós baglyai köréből egyszerre a' künelő gyakorlati közönség eleibe tárulnak munkák, iparos nyomdások azokat, deáktalan férfi és nőnemnek fordításokban, olasz, franczia, angol, német, belga nyelven terjesztik eleibe, a' hogy ezek kiadásai 1495tig is Panzernél láthatók. Az egész eszmevilág nyilóba fakadt. Bizony, Magyarországon sem csak ezen egyetlenegy kézirat készült lesz e' tájatt. Mert, a' mig Mátyás m. koronai birodalmának egyik fekete serege, csatamezón törököt németet vert, a' zárdai 's világi másik, amannál tömörebb számmal, magyart vallásított békével olly vármegyékben is nemzeti nyelven, hol most, szlávkodás mozdogál a' magyar szólam országossága ellen.

<sup>1)</sup> L. Rmnyelvml. IIa kötet, 371 lap. — Mátyás k. magyarul nem tudását vitató! 'Hel-tai krónikája 1575beli kiadása' 134a levelén olvashatja, miként beszélt Bányán Moldovában egy székellyel magyarul.

Ez évkör kitüzése körül maradok hát, míg valahonnan ezt elfűható nem kerülendne elő. Szabadna-e érzemem, hogy e' kitüzés, legalább nem olyan ingó, minőül Horvát Istvanéit újabb átnézés találta. Ő, 1. Nem vevé észre a' temetési beszédnek már másolatban létét. 'S boldvainak hitet el az azt fentartott misekönyvet, pedig nem az. Ne sajnálná csak az egri érseki megye névkönyvének szerkeztője a' Rmnyelvemlékek 1838beli I. kötetét erről megolvasni, 's akkor, gondolnám, változtatni fog az 1842-re szólott *Schematismus V. cleri archidioecesis Agriensis* 49d lapján álló „B. M. V. de Ból“ irszakon. 'S Bitnicz, Magyar nyelvtudományának 1837b. kijött IIa része 292 lapján lévő utánírását igazra törekvéssel fogja méltolóbbra venni, midőn újabb kiadást érendene munkája. 2. A' bécsi codexet 1382belinek nézé, holott 1437—1441 közöli. 3. Sz. Brigida imádságait Gyöngyösön! adák kezébe, pedig — tessék csak a' gondos olvasónak megnézni a' Rmnyelveml. IIa kötet 365—368 lapjait. 4. Azt veté közbe a' Tudományos Gyűjtemény 1835-beli VIa kötete 110d lapján, hogy 1541-ig is „az Apáczák valának a' Magyar Literatatura bővülésének fő okai“ midőn a' magyar akadémia elősegítésével eddig megjelent régi iratok is már egyebet bizonyítanak. És, ha mindenikét nem lehet bár tudnia, hogy tudá elsiklatni Gálszécsi, Komjáti, Ozorai, Pesti Gábor, Erdősi megemlítését, kik 1531—1541ig, már kijött munkáikkal adának jelt a' magyar irodalom megindulásához. Történetírói lelkesmérettel így kell vala szólania „férfi szerzetesek, szabályaikon volt apáczák számára is folyvást magyarul irtak egyházi munkákat.“

### V. Kinek volt szánva, e' kézirat.

Horvát, úgy vevé a' vele közöltetett 10 level foglalatából észre „hogy ez a' kézirat is egykor Apátza Monostor tulajdona volt.“

Ez lehetett volna, rövidebb-hosszabb ideig, de csak mint akármiféle egyéb kézirat 's könyv, melly az egész magyar keresztyénség számára készült. Különösen azonban zárdaszüzek elmélkedési könyveül szánatását, nyiltan benne, sehol nem találám.

Olvassa meg ha kinek tetszendik, 's tűzze ki mellyek az oda mutató czélzatok. Meglehet, a' kifeslett végén volt arra utalás. Elég lenne-e csak azért hinni apáczakönyvül, mivel a' „Binnec solga“ vagy „az pocolnac 39 n'ú es keserú ken'narol“ feltett irat, ebből lön későbbben átírva 1508ban<sup>1)</sup> azon 16d rétű kötetbe, mellyet felsőtáblája belsején, XVII év-

<sup>1)</sup> Mását vevé ennek a' m. akadémia rendeleseből utasításom szerint, Illés László orvostudor, Fejér György pesti egyetemi könyvtárnagy szobájában a' kézirat kész közlése után 1841ben télhó elejétől tavaszelő közepeig, 's nálam van. A' benne vége felé lévő „Maria egypciaca élete“ előtti sorban, vagy Sz. Sónia az özönny élete után veressel van írva, • ¶ 78 azaz 1508, mert az ugyan ott fekete betűkkel kiírt 1908, magyarázandó lesz. Könyvtári czímét a' Górcodex kiegészítése I. lapjára tevém.

### XXX

százi betűkkel álló ezen bégjegyzet: *Pro Sororum Conventu Posoniensi*, igen is apácák számára leírtak vall. Nem elég.

Gyanítva kérdé *Horvát* „nem vitték-e magukkal e' kéziratot a' Veszprém Völgyi Apácák Körmendre.“ Ezen szerényült kérdésre, szívélyel mondok *nem-et*.

Mert azon kétféle apácák közül kik Veszprém völgyét lakták, egyik, sz. István által oklevelezve, sz. Vazul szabályait követé görög szertartással, *ordinis s. Basilii*; másik, sz. Benedekét latin szertartással 1109 óta. Sz. Benedek ezen jányai igen is Körmendre költözének 1625b, hanem a' kézirat szentferenczes. A' veszprémi harmad apácázárda pedig sz. Katalinhoz sz. Domonkosnak vallá rendeléseit, 1240.

'S a' dunántul Somlóvásárhelyen élt apácáké sem, lehetett. Sz. István itt egy zárdát sz. Lampetról nevezve alapított, 's 1265ben az, sz. Benedek szerzetéhez tartozó nemberiekéül kerül elő. Óségek későbbben botrányosan találák magokat viselni annyira, hogy törvényszék ítéleténél fogvást parancsolá őket szélyel 1511ben királyi hatalom, mellyre IIa Julius pápa is helyes-t mondott. *Ob scandalosam vitam juris processu condemnatae* .... Hült helyükre Szegedről jövének praemonstrati apácák, ezek felbomlásával pedig óbudai vagy posoni Klarisszák 1600b. kik igen, sz. Ferencz hugai valának<sup>1)</sup>, de a' kézirat, régibb. — Adatim, hitelesek.

Inkább férfiszerzetesek számára, különösen pedig, deákul még nem eléggé tudott ujonczbarátkák gyakorlataul irtnak, következő lapok vétethetnek. A' 68dikon, mellyen Sz. Ágoston nyomain az emberekkel békeségben élést buzgóságosan ajálja, kétszer kiált fel: O szerzetös! mi vagy az nélkül. A' 69diken egyenesen említi „mert az ur isten arra gyűjtött minket szerzetösöket egybe,“ továbbá, „Semmit nem használ mi nekünk egy házban lakoznonk.“ És még ezen túl, felette dicséri 35d lapon a' szerzetbe menést, sőt azt ott olly „negyed jóságul mondja, kiért embör érdömli halálának idején menybe fel menését<sup>2)</sup>,“ a' 36dikon épen még azon rütetbe is ragadtatik „hogy nem csoda, ha a' jó szerzetös, halálának idején mindön bántás nekülön felröpül *legottan* menyországba.“ Szól pedig itten „szerzetös embör“-ről, mi, csak magára, nem „asszony embör“ mondással, főképen férfira vonatkozik.

<sup>1)</sup> A' kapisztranosok budai könyvtárában áll: *Chroniche degli ordini instituti dal padre San Francesco*. Composte prima dal F. Marco da Lisbona in lingua portughese, poi ridotte in castigliana dal F. Diego Navarro. Et hora nella nostra italiana da Horatio Diola. In Venezia, MDLXXXII. 'S ennek IIIa könyvében van: Vita della glor. S. Chiara, 179—254. (Valamint: Vita di S. Elisabetta vedova, che fu figlivola del Re d'Ungaria, e del terzo ordine di San Francesco, 281—293 lapig). Klárát, maga sz. Ferencz tette apáczává. Szabályait erevenítette IX Gergely pápa 1243b. Állnak itt a' 222—232 lapon. † Klára 1253b. Végrendelete, *olaszul*.

<sup>2)</sup> Halljuk! Itt sem, mennybe *való* felmenés, sem *menybei*, nincs. 'S a' sok, divattá vált: *bai, bei, rai, rei*, szépen elmaradhat.



Hanem, ez ellen is vethető „hiszen a' békeség czikkét, minden karbelinek szánta.“ Osztán, a' szerzetbe menést hátha csak azért magasztalá az író, mert maga nagy feláldozatát akará éreztetni zárdája némi pártfogónéjával.

Mivel ilyennek is készülhete elméledéskönyvül.

Nézzük csak a' Górycodex kötése millyenségét, 's az arra tett irkafirkát. Festem. Cserszinü setét fakó bőr lön a' kézirat két fatáblájára huzva, mellynek fel- és alszélén béeresztve volt rézkapocs látszik, de békapcsoló horga nincs meg. A' felsőtábla belsejére irkálta egy sokkal későbbi kéz: A b e c d e f g h i k . . . jo Az ki istenbe Bi . . . (*ki van törölve*) Emerencia Metureckj. *Azután van:* S<sup>o</sup> N O S G E, Jesus Maria, 's *megint* A b c d e f g h i k l m n o p q r s t. Hátsó fatáblája belsején áll XVII évszázbeli kéztől: Memento Mori Eternum Non Pecabys . . Az Giermekek hazaban valo kóniu Az pokolrul es az ű kinairul Amen Vege finis Senki el ne vegie az ki elveszi megh agia.

Ezen Metureczky Emerencia<sup>1)</sup>, kié e' kézirat 1600 és 1700 között lehetett, inkább feleség volt, nem apáca, 's a' „Gyermekek házába való könyv“ is uri családhoz vagy czirákhöz jutását bizonyítja. Sőt int ez, gondolhatunk, hogy akképen írta ezen elméledések szent ferenczes barát világi főasszony számára, miképen Kinizsi Pálné imádságait 1513b szentpálos készítette. *L. Rmnyelveml. IIa kötet.* 'S életésíti e' gondolatot, egy „iámbor, nömös azzon-rol“ itt a' 40d lapon eléforduló példa, a' 47diken pedig annak beszövése „hogy két jámbor frater jár vala ez velágba predicacionak okaért, És mikoron juttak volna neminemü várhoz, kibe lakozik vala egy jelös binös asszonyi állat, ki vétközött vala neminemü rokonságával és ez elyen kaczorságnak binébe lakozék tizönegy esztendeg.“ Az 53d lap továbbá „amaz iámbor szüzet sárát,“ tükrözi, 's fuszulést mit említ. A' tiszaloki plebaniánál talált Virginia codexben lévő apáczaszabályok a' világért nem említenének illyest, abban egyik ezt parancsolja: „Anakokaerth en szerelmes leaným ha ketelensegből szikség lejend ferfival szolni, az ablakokon által vont soporlah monnotoknak orcáját be fegye, es ne legyen szabad látni, amit nem ilik kevanni.“ Osztán e' Górycodexben, különösen asszonyt buzdíthatott imádságra Judit asszony tettének mellyel nemzetét Holofernestől megszabadítá az 55—61 lapokon hosszabb elbeszélése.

Nem gürdíthetők ez ellen a' közbe-közbe vetett deák mondékok, deákoskodástól Kinizsiné imádságos könyve sem ment. 'S a' catholicismus szer-

<sup>1)</sup> Sz. ferencz szerzetének sz. László cziméllyel lévő dunántuli provinciaját azzá Megyurechky Timoté kezdé eszközteni 1635b. 's első provincialisává őt választák 1661b. *L. Schematismus almae prov. S. Ladislai regis ordinis minorum S. P. Francisci Seraphici regularis observantiae. MDCCCXLI.* Nincs-e Metureczky és Megyurechki közöl valamelyik hibásan írva, 's így, nem egy-e?



tartási latin nyelvét sereg meg sereg nemberi hallá szentegyházban elhangzani magyar szentbeszédnek folyama között is. És midőn apácák kezébe azért kellett magyar nyelvű elmélkedéseket készíteni mert édes házikörükből, idejünkben nem német nem francia szólammal 's arra mentek zárdába, miért nem kelt volna vár és kastély urnéi számára hasonlóképen többféle magyar irat. A' főuri asszonyrend sem áhitatoskodott akkor a' lelkes Albach nyelvén. Magyarország hajdan, igazán nemzeteé volt, külföldről közébe honosodottat nem csak törvény íra bé külsőképen magyarrá, hanem a' mint ideveté sorsa, nyereményéül az országnak? vagy nem? átolvasztatta itt érdeke, mert az ő nyelvén sem leánnyal sem hivatalal nem boldogult, minden társalgás és tanácskozás magyarul folyt, meghajlott gazdája előtt a' vendég. Olyan Gegő lelkületű tüzes magyar ferenczes barátok járták hát zárdájuk partfogónéi házát, vagy káplánkodott némellyike abban 's buzgón irt kora és hite szellemében idves magyar tanításokat.

Főuriház könyveül készítését vétethetné fel, még mi? A' szép szírom, mellyre betűket gonddal vete ugyan azon egy kéz. Szállhatott az után, ágról ágra, cziráki vér szerént. Miképen került a' Góry nemzetséghez, azt hazafiui ajándokozója maga sem tudá bizonyosan eléadni hozzám 1835b aug. 21d. irt és a' M. t. társaság Évkönyvei IIIa kötetének 5—6 lapján lenyomatott válaszában. A' mit ott említ, csak több talánozásra vihetne, 's minek ezt messze úznifüzni, támogatás nélkül. Sőt eme hozzávetésem is csak addig álljon, míg valami véletlenség eldöntő adatot nyújtandana.

## VI. Mellyik osztályzatú szferenczes irta?

Idvezítói, sz. máriai? Cseribarát, szürkebarát?

A' magyar korona, Európának XI—XV évszázaiban, súlyadó diplomati-  
cai tekintélyű volt, hanem a' ferenczes rend' egészében, országa, egyházilag még is csak mint „*Provincia Hungariae*.” Mert külön királyságokat is, a' szerzet eredeti hona, csak elágazott családokul nézett eszmében, 's országok lettek provinciáivá. Az eszme nagy volt e' barátrend egységére nézve, de a' mindenüvé beparancsolt latin nyelv, ezzel is nemzetek önszólama' kifejlését akasztá el. Amugy, a' legeslegalázatosabb *Generalis*nak a' hány ország, anynyi provinciára lön befolyása. Már 1239ben azonban a' magyar tartomány külön tisztelé provincialis atyját, kivé akkor épen János herczeget, a' francia király fivérét rendelék. Majd lön a' czim: *Provincia Hungariae Conventualium*, kik szabadabb karba állíták magokat 's lábra is, mert a' fapapucsot elhagyák. Miként hát olaszföldön 's másutt, el eltérének a' szent alapító' meghagyásától *observantiától*, úgy tettek lesz a' magyar conventualisok. És tudományt, azaz észmiveltséget is ohajtának közikbe, sz. Ferencz azon szabálya ellen, melly a' *fratres minores* dicsét, csupán legszűkebb szegénységben, minden érzéki gyönyör távoztatásában keresteté. Az ő emberei, akará az, tudósság buvári ne legyenek, egyedül isteni tisztelet 's buzgóság forogjon

eszükbén. Kik azonban a conventualisokat nem követék, *Patres observantes* névvel lőnek 1415ben a constancei gyűlésen megerősítve, midőn azonban Kósa szerint a magyar conventualisok, hasonlóan helybenhagyást nyertek r. pápai felszabadítással 's akkor provincialis ministerükké Verőczei Bertalant választották. A conventualis cím, úgy látszik, egy kis fekvő birtok szerezhetségét is tevő, 's azt, hogy a kormányba, egybegyűlő választottság szólhasson. Igali Péter áll ezek között 1452ben elé tartományfőül, 's intézkedéseiből, fivérei egyesülete közakarattal *Provincia Hungariae Conventualium reformatorum* nevet vált; az *observantes* pedig majd, *Patres Salvatoriani majores* lettek. Hanem, *reformatio* itten visszatérést jelente, mert néhány nagyon is neki szabadult *frater* már világ szájára került, 's azon hírelmény marada fenn, hogy Igali a szabályszeget ugyancsak megszijasztatá. De, mind e' mellett bátrabb mozgalomnak kelle közöttük elevenkednie, mert *conventualis* nevezetüket letétette vele Xd Leo r. pápa 1517b, 's II. Lajos m. király abban megegyezett. Felszabadításai megszüntetve lőnek, szabniok kelle magokat a megtartók *observantes* rendéhez. Azonban, még is külön czimélyt vettek fel, sz. Mária magyar tartományáét, *Provincia Hungariae S. Mariae*, 1523ban. 'S magyar érzelmükkel, mert azt mondák, szűz Mária tiszteletét sz. István hozá bé, a magyar király. De, itt a kérdés csak 1491-ig hat.

Ezen reformált conventualisok, vagy tehát idébb sz. Mária osztálya' levéltárából szedte ki Szentiványi Márton jesuita annak provincialisai neveit, *Continuatio dissertationis paralipomenicae rerum memorabil. Hungariae. Tyrnaviae M. D. CC.* 's 51—52 lapján áll: Fr. Bartholomaeus de Versichi (az az: Verőczei) minister floruit 1416, quando Fratres Bigoti, vulgo Cherienses orti sunt. — Fr. Paulus de Zech (Szécs) minister fuit anno 1445, quando Conventus Budensis, Pestiensis, et Strigoniensis accepti sunt a nobis et Cheriensibus traditi. — Fr. Fabianus de Igal, minister eligitur Szegedini 1452, cujus tempore Conventus Ujlak et Vacien. sunt ablati a nobis et Bigotis traditi. — Fr. Benedictus a Strigonio, sublato Fabiano, eligitur in ministrum in capitulo Albensi 1474. — Fr. Lucas a Segesdino, Magister Philosophiae, defuncto Benedicto, anno 1490 eligitur in ministrum.

'S nem az a kérdés lendül-e itt elé, „hátha épen e' *Segösdi Lukács* ír ezen elmélkedéseket, még minekelőtte a' reformált conventualisok fejévé választaték. Magister Philosophiae! Seneca nevü mester megemlítője! Vezeté ugyan idézetét az író, Sz. Ágostontól is, de olvashatá maga hasonlóképen Senecának már 1475ben lesajtol munkáit, miként a' XIIa lapon megemlítém. *Segösdi Lukács*, tekintélyben is marada, mert ámbár 1497ben *Szekcsői Gerely*; 1502b. *Andreas de Bachia* választaték tartományfővé, de 1507b. újra *Segösdi* tevő azzá többség.

Mert e' munkának a' reformált conventualisok közül eredése feltehetőbb. Ezeket szabadabbságra, gondolkodás vivé, 's elmemívet akármi tárgyban, mozgékony fő alkot, kor szellemében. Hol ész nem munkál, tó a' világ, 's magyar, hívebb, szabadságban. És a' hogy elébb, maga honában adá eszméjét az

### XXXIV

olasz, úgy akart ezen magyar osztály tovább lépni saját nézeteént, mivel érzé, hogy ember-szabály le nem lánczolhat örökre utódokat. Előtte állt pedig a' példa, miként lön koldus ferenczesből római pápává IVa Miklós 1288b; IVa Sándor 1409b; IVa Sixtus 1471b, holott ezek is helytt és alattmaradást fogadának.

A' cseribarátok, *fratres bigoti*, voltak látszik az *observantes*, azok maradának meg ugymint azon szigorubbsággal, mellyhez a' constancei gyűlés 1415b. megerősítését csatlá, sz. Ferencz tiszteleteért. 'S Buda, Pest, Esztergom, Ujlak, Vác lett tehát az övék, miért reájok haraggal szórták a' bigot nevet e' reformált conventualisták, későbbi nevükkel szűzmáriások, kik Szigetvárárt, Segösdön, Kanizsán, Székesfejervárárt Vasvárárt, 's egyéb helyűken zárdáskodtak.

A' cseriek eredetét azonban Isó Lajos idejére teszi Urbanus Fridericus, kinek *Historia provinc. Salvatoris*, p. 2. munkájából következőt ír ki számomra Podhradczyk József, barátsággal. Mert puhatolódznom nem vala szégyen, mit kitől kaptam, illik megvallanom.

„Devoti domini hungari, szól Urbanus, tempore Ludovici I, R. H. zelo pietatis comoti, in ipso Hungariae regno plurima eisdem (P. P. Franciscanis) construxerunt domicilia, quorum primum, ut Annales Provinciae S. S. Salvatoris testantur, fuit in loco *Cheri* nuncupato, dioecesis *Chanadiensis*, sub titulo B. V. M. in coelos assumtae; cujus loci occasione *fratres observantes* in Hungaria existentes, per multos annos monachi Cherienses, vulgo, *Cheri Barátok* vocabantur, ad differentiam aliorum, praesertim fratrum de communitate, post, *conventualium* nominatorum jam prius in Hungaria existentium.

Kósa, Bosnyákföldről hozza őket 1368 és 1419ről szólva kéziratában, mi csak annyit tehet, hogy a' magoksanyargatók *observantes*, onnan szállingozának, valamint az esztergomi franciscanusokat Heltai, IV. Béla temetésénél már *Cserieknek* hívja. Egyébaránt Kósánál is, e' név reájok ragadása *Cseri* helytől áll. 'S lelem még Kósából másolt jegyzetek között, miként parancsolt Vd Márton pápa egyetemes reformatiot, mellyet zárdák meg zárdák esküvel fogadának. „Sed aliqui, laxioris vitae amantes, se dispensari petierunt. In Hungaria odiosi reddit, quibusdam conventibus privati sumus, quos obtinuerunt hi *circumcelliones* fratres, pietatis speciem et reformationem praeseferentes.“

Szentiványi fennebb említett adatainak ezekkel összevetéséből is hát annyi jó elé, hogy *observantes* és *Cheri barátok* név valóban ugyan azon egy volt, amaz deákul, ez magyarul. A' cseriekkal pedig elébb sem tartottak azok, kik *de communitate* czímmel alakultak, 1416ban meg tőlek, *conventualis* névvel még élesebben elváltak. *Szürkebarát* legeslegeleinte csak általános elnevezés lehete, a' darócz öltöny színéről, miként a' zirczi cisterciát venyingi magyar ember, hallatomra tarkapapnak hívá; Heltainál pedig 1575ben a' *paulinus*, remetebarát; a' *Carthäuser*, Chartreux, némabarát; hanem *cseribarátt* felkaptával, külön a' conventualisok lettek *szürke* nevűek. 'S így az idvezítői egyesület ma is *cseribarátt* volna némikép régiesen, a' szűzmáriás pedig,

szürkebarát. És kijő az, hogy a' cserieken titoktelt ajtatosság homálya borongott, nép képzelmében, a' conventualisokon világosabb és világibb szín.

*Oh te cseribarád!* hajták gúnyul együgyüre, góbéra, miként Kósánál 1434ről találom. „Cherientes in Hungaria vitae contemplativae dediti, scientias excolere neglexerunt, inde adagium: *Oh te cseribarád!* dum idiotas, scientiarum expertes designare volebant.“ Kósa Jenő, 1768—1771, és 1777—1780 között kétszer volt a' sz. máriások tartományi feje, 's ezen évekről maradt fenn szerzetének általa összeszedett történetírása, melly meg van a' posoni, érsekujvári, sümegi zárdában. Igy közlé velem Sallay Ferdinand, pesti gvardián.

Sándor István szókönyvi toldalékában Cséri barát áll. Sem *Cser* sem *Csér* helynév nincs ma Csanád püspöki megyéjében<sup>1)</sup>. Biharban találám Fényesnél *Cseri* pusztá nevét Bél mvároshoz tartozóan, mellyet a' nagyváradi deák püspök bir. Sopron vmegyében *Csér* magyar falut magam is tudok, Hontban pedig *Cseri* van.

A' *conventualis* szürkebarátok világából tehát ime **magyar** elmélkedéssel bővül a' hajdan' nemzeti életéről tudalmunk, a' bigót cseri barátokról meg azon kedvetlent tudjuk, hogy Szapolyai János, Magyarország éjtszakai királya, nála „láttatá meg az evangéliumból, hogyha az tereket segítségül híhatja-e? A' cseribarátok ezt lelék az evangéliomban, hogy az, ki vele jót tesszen az az ő atyjafia. János király Jeronimos Laszkit, ki Lengyelország főszemélye vala, bebocsátá terek császárhoz, hogy segítségül híná“ miként a' dal-mata születésű Vranich Antal, későbbben esztergomi érsek, magyarul írta krónikájában még azon időről, midőn János király titkára volt. *L. Podhradczky, Eredeti két m. krónika, Pesten, 1833. 21—22 l.* És az éjtszakai király a' töröket nézé gyönyörű atyafinak, azaz, erélytelen hiusága ezen kétértelműségnek arra csavarható csínját falta bé, 's ter-eket ter-íte a' nagy honba, tör-ökkel tör-eté meg Budának addig dicső várát!

## VII. Nyelve tájékozása.

Nem az mutatja dunántuliságát mivel onnan kaptuk meg, mert a' tatrosi másolatot Münchenből, ennek társát Bécsből kerítők leiratban vissza, a' temetési beszéd Posenban tartatott fen, holott ez is dunántuli 's főként somogyi és baranyai magyarságu; továbbá a' soltárok 1508beli fordítását Gyulafejevárra vette meg gr. Batthyáni püspök, pedig *i-zése*, tiszántuliság; Kinizsiné imádságkönyvét Érsekujvárott fedezte fel Czech János, noha Veszprém vmegyei szójárásu 's hangejtésű sok *ó-zéssel*; hanem utal bennünket épen ilyen gyakori *ó-zése*, és több tájszava dunántulnak alsóbb vármegyéibe. Somogy-nak leginkább Nemes Kisfalud, Várda, Felső és Alsósegösd, Mére, Hetes, Béc, Déd, Pátró helységekben marada meg a' régi magyar nyelv szelleme 's ebből az nyilvánul elő, hogy ezen elmélkedések írása korában körülbelül

<sup>1)</sup> Megnéztem Timont, Béli, Szászkyt, 's *Topographia Magni Regni Hungariae, Vienne, 1750. in fol.*, a' csanádi névkönyvet és Dóczyt.



több vármegyén olyan szőlőm terület el, midőn azok tájait még török nem pusztította magyar ösvér lakta.

'S egy béjegyzet is dunántul járat elmét, melly jegyzetet, Veszprém vármegye devecseri járásának Izkáz nevű helységében élt lelkész keze nyomán, sz. Bernardinus Sermóinak a' IXd l. említett nyomdaelői kiadásában, a' *Sermo prooemialis* lapja felső karaján így találtam: *Ego Andreas Darucz p. t. plebanus Izkaziensis hunc librum dono dedi Religionis amore ductus S. Pauli primi Eremitae pro Conventu Papensi* 1668. 8bris 31. In Izkáz. Mert gondolható, hogy e' nyomtatvány Darucz Endre lelkészhez, Somogyban vagy Vasban volt 's felosztott ferenczesek könyvtárából került kézzől kézre; különben, ha maga hozatja meg, alig vált volna el szeretettjétől, életében. De amugy, elkéregelte tőle pálos vagy remetebarád látogatója, ki osztán örömmel írta az oldalkarajra: *Memoria ejus* (Daruczé) *sit in benedictione*, aljára pedig: *Ipse liber est Conventus Papens. Ord. S. Pauli primi Emeritae quor. procuravit Fr. Ludovicus Berzeviczi m. p.*

Mutat pedig a' dunántuli zárdákban nyomdaelők voltára Kresznericsnek a' vasvári dominicanusoktól olyanok vásárlása, ki azon példányokat, melyeket hagyományából gróf Teleki József, m. akadémiai elnök 's erdélyi kormányzó, a' Teleki könyvtár számára megvett, mind az említett domonkosfiaktól szerzette, miként Szilasy Jánostól mint ügye megbízottjától hallám.

Azt kétségtelenül megmondani, mellyik zárdabeli és hol nevedett sz. ferenczes írta, aligha fogja valaki, de még is vethettem hozzá, 's csakugyan lássuk helyeiket, a' ferenczes névkönyvek és Szentiványi szerént.

A' székesfejérvárinak bizonyosabb kezdeti éve 1280; a' szombathelyié 1360.<sup>1)</sup> Amazt állítá III László, emezt I Kálmán győri püspök, I Károly király zabfia. Varasdon 1236 táján keletkezék, Pécsen a' Kőrödi<sup>2)</sup> czirák alapítá 1301b. Verőczen Erzse királyné 1370b. A' szigetvári felállását nem tudni, de a' mohácsi veszedelem előtt már volt, a' segesdit Somogyban IIIa Endre indítá meg; 's ezen, somogyiasan mondva Segösd-inél mintha gondolkodóba eshetnének. Nagyhirű volt, mit csak tüzesebb eszű lakói támaszthatának. És e' napokban találék szólni Budán épen felsősegüdi embörrel, kinek be-

<sup>1)</sup> Schematismus Provinciae Hungariae nunc S. Mariae nuncupatae Ordinis minorum S. P. Francisci 1846. Posonii. Valamint: Schematismus a. provinciae divi Ladislai regis ordinis minorum S. P. Francisci Seraphici regularis observantiae 1841. Varasdini. 'S ezek mai helyeiből azért említem itt a' varasdit, pécsit, verőczeit, szigetvárit, kanizsait, segesdit, mivel e' sz. lászlósok magok írják, hogy provinciájuk hajdan a' szűz máriásokéhoz tartozott, következőleg azokon is reformált conventualisok voltak. Megjegyzem, hogy a' sz. máriások 1843beli névkönyve czimlapján, *reformatorum* jelző is áll, tehát egyiken igen, másikon nem. Minoriták, *conventualis* czimmal 's *birtokolhatással* Magyarországon 1687b. alakultak.

<sup>2)</sup> Szentiványi Márton Curiosa-i IIIa része 203 lapján: Kőrödi, sz. lászlósok fennebb és most idézett névkönyvében *Kőrödi*, Fesslernél: Cserödy.



szédén olyan Górycodex nyelve szamatodzott. A' kanizsait továbbá, Kanizsai János esztergomi érsek 1418b. inditá meg, a' Vasváratt voltat meg épen e' Kanizsai család. 'S e' Vasvárnál is e' kérdés ébredhet: Nem te vagy-e iratás helye? Romba dönté ezeket mind a' török dulodalom 1543, 1552, 1553, körül, 's a' kardra hányt barátsereggel, az elfutottal, hihetően több ilyen nemü magyar irat is érte elhammadását. Könyveik meg hányódtak, 's talán így az izkázi. És midőn az ostoba török kiverlte után e' zárdák többnyire megént visszatermének, a' nyelv élete sűrűbb jelei közül íme csak így egy-egy szakadékot vet elé a' nemzet fatuma vagy érleme. A' segösdit, Somogy vmegye marczali járásában, 1774b hozta ismét életre gróf Széchényi Antal mint Felsősegösd földesura, de hová levének 1543—1553 óta könyveik?

Ha előbukkan-e még valahonnan az mivel e' Góryrsziromirvány hátul hevon maradt, ki tudja? Hanem az elejéről kiszakadtnak hihetően nagyobb részét az érintett 1508beli másolatból ide tettem kiegészítésül, melly mindjárt következik. 'S midőn a' volt egésznek legfelesebbje így megént illő helyén együtt van, nem kell majd az 1508beli egyéb irat sajtó alá juttakor ezeket előadni. És hasonlóan el fog maradni abból még ezen így czimzett két czikk: „1. Ith immar vettetic e' kérdés a kennac orpcke valo voltarol, 2, Ith immar vettetic mas kerdes arrol hog' ha a pocolnac ken'na kerestetic nag'ob moncaual avag' kedeg a menorzage.“ Mert ezek különben is lenyomvák már az 1ső lap alsó sorától fogva, a' 6d lap közepeig, 's egyenesen a' Góryrsziromról, melly eligazítóbb világaul szolgál a' nyelvrejem keresőjének e' másolatban lévő írásmódnál.

### VIII. Írásmód e' kettőnél, 's befejezés.

A' Góryrsziromiratban lévő: ġ, ñ, t, ũ azaz: mai *gy, ny, ty, ũ*, a' másolatban = ġ, ñ, t, ũ. Annál, hanghuzójegy nincs, hanem *h*-val van a' 61d lapon éreztetése, mert a' mai: *léssz, beszél* ott: *lezh, bezelh*: ennek XIIId lapján már, *te'rit*, azaz: *térit, áll*; Xd lapon: *aad*; XIVdiken, *keen, valook*; XVdiken, *meeg*; XVIIdikon, *eeg, leel*, = *ád, kén, valók, még, ég, lél*. 'S itt csapok a' XXVIIId laphoz, oda sorzandón, miként helyeseltet e' különbözet is, 1490 körül felmehetést.

Hanghuzat jegytelensége pedig azért régiebbi iratot, mert hajdanban ragot is gyöke hangja szerént ejtének, 's ez, mint legelső hangadás, rövid volt. A' mi most, általánosabban; *lev-él, mad-ár, rész, sud-ár*; *székely* ajkon *folyvást: level, madar, resz, sudar*. Így a' palóczén *távol, halál* helyett: *tavol, taavol, halal, halaal*, 's Kinizsiné 1513ben *imadsaagot* monda *halaal* ellen.

Azonban mind a' ketten, — hajdaniasan, monnon, — egyezően irták a' mai: *cz-ét, cs, i, í, ly, ö, ő, sz, z-ét*: *c, l, í, l', o, z*, -vel, mellyek közül, *c, l, l', z* szépen vizzaállítható lenne, sőt *ġ, ñ, t* is miért nem?

Ide szurom figyeltetésemet *z* felől. Ez mondam *z, sz* helyett mindeniknél csak *z*. Lenyomva itt mindazáltal *z* főképen csupán *sz* gyanánt.

Átaljában utasításaul veheti az olvasó, hogy mind a' Górycodexben mind

## XXXVIII

1508beli másolatában a' Górysiromirat 11d lapjához mellékelt hasonmás mutatásaént veresen írvák azon sorok, mellyek betűi itt szétszedvék. Valahány nagy betű pedig elől, egészen veres, közben annak feketéje, másodszor veresen van megfuttatva; sőt a' sok vonást (comma) hasonlóan veressel pettyezé meg az írkájába holt szerző, kin akkor csoda nagy muhkájaért *Írástudó* híre ragyogott körülbelől Somogyban 's Vasban és a' szóke dunának menttében. Ollyashoz értett, millyest akkor Magyarország több zászlósa is másra bizott.

Hej, ha e' járatlanság ködéből Mátyás király esze, illy rendeletig csilagzott volna fel: Papcancellar! nemzetünk élete int, magyarul tedd fel koronám embereinek a' VIa decretumot. Így ezzel, és a' követve Ulászlóéival állnának beárnyokolva zárdairataink, 's bírnók országlási, hadviselési, kormányzási, királyi udvari magyar műszavainkat is korról korra, szerénsszerte virult eredetiségükben leszállva. Lám saját erejű nyelven vonszanak Mátyás' jelesb „szörzései“, Heltainak 1575beli kiadásu krónikája 165—167 levelén. Amugy, most a' nyelv elleni igasságtalan karczok keserűjét sem ismernők, mert már hajdani belészokottság minden uj szerződésnél meg nem szeghető feltétellül kötötte volna ki, a' magyarkorona' nemzeti életét is.

De, midőn e' vezéreszme vesztetten látjuk, szomorítólag lehollygott százainkat, csak zárdák körét felvert gyepen nőtt virágokat kell konyult fővel, libásan felcsipegetnünk. És e' csekélységekért sem csupán félvállu köszönetecske szesszen ki a' megokosult főkből, kik nem hányják, ki, mit hogy' irt, hanem örvendni tudnak a' felfogottakat magába szövött nyelv gyöngyein. Van ezen főkben lang, szövetnekelniek Magyarország világosabb jövődjébe; de örökös eszük, hajdana nemzeti szellemtörzseinek el nem fúniok méceit. Méltán is következtetését értik, miként mutat a' magyar helyesírás régi eléalakulása, a' szókötéssel élés, e' nyelvnek már terjedtebb kimiveltségére mintsem azt a' deákbafulttak sokáig hirdeték. Becsülnek hát azok, akárhonnan ujolag eléhuzott régi magyar iratot, mert az egész nemzet tömege mondhatja nyelvéről „ez volt a' szabadhon szerzett jellemké.“ És közösen lobbantják védvül „a' magyarul régebben is csak ugyan írást,“ azon negédkedő német írók rágalma ellen, kik magokat, most különösen a' magyar nemzeti élet ujonnan helyreállítása dolgaiba igasságtalanul ártják. Adhatunk ezzel megént világítást, átaljában az anyanemzet káromló vendégek toborzata közé, mellynél *Stephan Ludwig Roth*, Meggyesszékbén nimesi evang. szász pap is, Brassóban 1842b. *Der Sprachkampf in Siebenbürgen*, czímmel kijött írkájával hagyta fen, fudázó tudatlanságának kóporemlékét.

Tudjátok, mi gyógyi meg ezeket. Minden eszes magyarnak féltétele legyen életében legalább egy hatályos tétével felebb emelnie nemzetisége dialát. Egy csepp, semmi, de cseppekből terül tenger. Ez, miben tisztul? Mozgalomban. 'S midőn cseppet eltörtenek, nem, tengert. D. G.

# **GÓRŸ CODEX.**

**1483—1490.**

**IRÓJA TALÁN**

**SEGÖSDI LUKÁCS,  
REFORMÁLT CONVENTUALIS FRATER 'S BÖLCSELET  
MESTERE.**

**HOZZÁ VETÓLEG, A' FERENCZESEK' SEGÖSDI VAGY VASVÁRI  
ZÁRDÁJÁBAN DUNÁNTUL.**

# G Ó R Y C O D E X.

## F O G L A L A T.

### I. KIEGÉSZÍTÉS, KÉSŐBBI MÁSOLATÁBÓL.

1. A' méltatlan communicáló mézéről . . . . . I—VII. lap.
2. Tanúság, miképen esmerheti meg ember azt, ha méltán járul e' szentség vételére avagy nem. . . . . VII—VIII. l.
3. Mennyi gyümölcse legyen e' kín gondolatának. . . . . VIII—XIII. l.
4. Binnek zsoldja, szólás a' pokol kináról . . . . . XIII—XXII. l.

### II. AZ ELŐKERÜLT EREDETI IRAT.

1. A' pokol kínai befejezése. . . . . 1—2. lap.
2. Ha pokol kína kerestetik nagyobb munkával avagy a' menyországé . . . . . 2—6. —
3. Melly átkozott bűn a' gonosz rágalmasság. . . . . 6—16. —
4. Tegyek, kikből ember vélheti hogy ha valaki legyen idvezülendő avagy ha elveszendő . . . . . 16—33. —
5. Hét szent jószág . . . . . 33—51. —
6. Imádság dicsérete és használata . . . . . 51—66. —
7. Tanulság szent békeségről, *hevon* . . . . . 67—71. —

- 
- Sorolvány az eredetiben találtató elévült, felötlő szókból . . . 71—94. lap.
- Különszók „*Balol*, v. *Belöl*“ kiható helyraggal. . . . . 94. —
- Két észrevétel *Balol*, *Belöl* helyragról . . . . . 95. —
- Más nyelvből csipett szók e' codexben . . . . . 95. —
- Egykét figyeltetés, nyelvrejlem vizsgálójához . . . . . 96. —
- Szavak sora, mellyek a' Górycodex elején álló „Kiegészítést“ nyelvtudalomra nézve érdekítik . . . . . 97—100. —
-



# KIEGÉSZÍTÉS

## GÓRYCODEX FENMARADT KEZDETÉHEZ, ANNAK 1ső LAPJÁN MEGEREDŐ „nec galazattia“ SZÓIG.

Áll ez, abból 1508ban másolt 16a rétü iratban, melyet a' mkir. egyetem könyvtárába Winkler Mihály pécsi czímes kanonok, gödri esperes és lelkész 1804b. ajándokozott, 's a' kéziratok sorában ott „*Liber hungaricus de S. communione, de doloribus inferni*“, VIII. d.“ rovattal van.

Ez is hevon ugyan elején, mert csak megszakadtan kezdetik így: „kiről ig' 3ol criftus“ és első lapja alján kerül elő: „harmad gonosság.“ Hanem a' 3a levél másod lapján kezdődő más czikk' tartalomjegyzetéből látszik, hogy ez „az meltatlan comunicalonak keferűfégoz mergeröl“ szólott. Elhagyaték hát innen, mint különben is csonka, 's el, azért mivel a' 16a rétü 5 lapon semmi nyelvérdek sincs olyan, melly, következőkben elő nem fordulna.

Áll ennelfogva itt pótlékul:

1. A' méltatlan comunicalónak édösségös mézéről. 2. Tanuság, miképen esmerheti meg embör, ha méltán járul-e e' szentség vételére. 3. Menyi használatos gymölcse legyen e' szentségös kín gondolatjának. 4. Binnek zsoldja, mellynek egyenesen a' Górycodexből másoltatását, az ebben fenmaradt vége bizonyítja.

A' más három czikk meg az okon véteték ide, mivel bennük is egészen Górycodexes nyelvszellem leng, 's igen hihetően annak elején állhata. De attól elszakasztani 's külön lapozni lön tanácsosb, mert e' másolatok írója nem utánzá betüröl betüre az előtte feküdt eredetit, a' hogy' ezt az előbeszéd befejezéséhez tett összeállítás nyilvánítja.

### 1508beli másolat.

Mind eddig 3ol ez íras az meltatlan comunicalonac keferűfégoz mergeröl Immar kedeg ede ala 3ol az meltan comunicalonac edofffégoz mezeröl, es v' zentfégoz nag' haznalatt'arol Mert ez kegoz criftus mindont ketfeg nekil híuot az nag' lodalatos vendegfegre, mondvan az zent ewangeliomba || VENíte 4. levél.  
ad me omnes. Jquetoc mind en hozam kik monkcaltok, es meg vattoc terhelven, es en megelegeitlec vr iften monga Az keñer kít en adoc en testom ez velagnac eleteiért. Vegetoc, es egetoc ez en testom, kí erottetoc el adattatic  
GÓRYCODEX. a

Ezt tegetőc en emlekozetomre, Mert kí en testommet ezi es en verommet izya, ez en bennem, es en v' benne lacozom Ez ígeket melekent en nectok zoltam elet, es elevenfeg. Vram crístus miért | te žent ígeid, Azert io kedvel, es nag' hűwfeggel kel fogadnonc, es vennonc Te ígeid mert te mondottad, enemes mert en iduoffegomert mondottad, Azert igon prömeft vezom te žent zadbalol, hog' erösbén be oltassanac en zivembe Engomet felferkent-nec elen nag' kegoffegnec ígei, de meg rettentnec engomet en zamtalan bi-neim es meg zegoneit engomet en fortelmes conscienciam elen nag' žent-fegnec vetelere, Kezerit engomet ez te || ...\*) nap'an mind octauaigh monduan

5. levél. O žentfegos vendegfeg, kibe híw kereztenoc az edoffegos crístoft ezi es v' ken'ia eth emlekozetic, es alleloc malasztal telefodic, es ez žent vendegfegbe minekonc az iouendo dilofegnec zalaga adattatic, Azert mind ezog-belol adattatic meg esmernonc minemú haznalatoffag, es mel' igon nag' felfegos iosag ioyon minekonc ez oltari žentfegnec meltan valo veteleböl, Mert igaz hit ezt mutat'a, hog' ez oltari | žentfegbe neg' allat vagon Tudna-mint, test, veer, lelóc, es istenfeg Azert mind ezoketh az meltan comonicalo hozai'a vezí igon nag' haznalattal, Mert mindonictol adatic neki kilomb kilomb nag' žentfegos ayyandoc, es felfegos haznalatoffag, Azert elfo haznalatta az meltan valo comonicalafnac ez Mert micoron ez žentfegos testot hozai'a vezí embor mene ioth toth a crístus v' halando testebe, min-

6. levél. donbē az meltan comonicalonac || reze lezen, Mind o bytölesebe, predicallasaba, farradsagaba, Imadsagaba, vigazafaba, es mind o ken'ianac, es halalanac erdomebe Ezt megbizonitt'a ženth Thamas doctor, monduan Mindon híw kerezten kí meltan comonical mindon mifen azon haznalatoffagot. es malasztot neri kit crístus nag' pentokon, az kereztfan, embori nem-

\*) A' forgató itt meg fog hökkenni, mert elméje 's érzése hiányt lel. Innen is hát legalább egy 16od levelke kiszakadt. Mert, — ide sorozom, — minden | jegy, a' lap végét, minden || jegy a' 16a level betöltését jelenti.

zetnec kerefe Es ennec fölötte kerez'tenfegbe mene malaztbeli emboroc van-  
 nac | es men'orzagba mene Zentoc vannac mind ezoknec erdomebe reze va-  
 gon Ezt megbizonit'ta az Zenth kerez'ten hit, holoth azt mongoc a credo-  
 ba hizom Zentoknec eggesseget, Mas haznalat'ta ez Zentsegnec vetelenec ez,  
 mert ennec miatta, hog' az o zent veret hozanc vezoc, bintol tisztultatonc  
 meg, Kirol ugmond az Zent iras' Cristofnac vere megtisztit'ta mu' lel || kon- 7. level.  
 ket ammeg holt mivelkodoctol. Ammeg holt mivelkodoet ez, hog' micoron,  
 embor malaztba vagon. es fok iot tezon Ez io mivelkodoet mind addeg ele-  
 ven mig halalos bint tezon, es e binnec miatta mind meghal, de ha esmeg  
 toredelmessleggel meggonic, es a'jetatossaggal comonical Ig' ekkeppen tisztul  
 meg alleloc ammeg hol (igy) mivelkoddetol, mert mind meg elednec ezoc oroc  
 iduosslegre | De meeg nem lak ezocotol tisztul meg, de ennec fölötte ol' a'je-  
 tatossaggal es zeretettel veheti embor hozzaia hog' mindon bolanando bine,  
 es elfeledot halalos bine megbolattatic, Kit megbizonit az Zent iras mond-  
 nan, Mert ha o torvenbe cofoknak, es bikaknak vere az fido nepet meg-  
 tisztit'ta vala, Naggal incab cristos nac zent vere ki mi byn'okkert ki ottetec  
 mi lelkonket megtisztit'ta || Erled bolanando byn'okról, es elfeledot halalos 8. level.  
 byn'okról, Kirol aran' zaiaivzent Janos doctor ekkeppen, 3ol monduan Crif-  
 tosnac tisztolendo vere micoron io acarattal vetetic, lel'oknec minden corfa-  
 gat meg vigaz'ta Corfagat monga es nem halalat<sup>2</sup> mert alleloc a bolanando  
 binnel es az elfeledot halalos binnel megcorul, de megnem hal, Azert a  
 corsagbol ezzent oruossaggal meg vigaz'ic | De ha ez Zent oruossagot halalos  
 binbe hozzaia ve'endi, incab halalt halarra hoz maganac, mikeppen felul  
 meg vagon mondvan ° Harmad haznalat'ia ez Zentsegnec vetelenec ez, mert  
 ebbe hog' ez vronc cristofnac lelket hozzanc vezoc, adatic nekone az oroc  
 eletnec zalaga, de lac vg', hog' malazdba ez velagbol kimulandonc Ezt vronc  
 v'nonmaga megbizonit'ta, monduan Ki engomet ezic ez en erot || tem el, Az 9. level.  
 az Mikeppen en orokke eloc ves orocke el π Mafut meg vg' mond En va-  
 a\*

- góc életnek kenere ki menbelől lezallottam valakí e kenerből eiendíc őróc halalt nem laot Azert valakí őróc életöt ezíc, ennec zíkseg őröcke elnie, Neged haznalatt'a ez Źentsegnek vetelenec ez, mert mícoron embör meltan comonícal, hozáia vezí a teremto ístent lodalatos nag' haznalattal, Mert az ísten, nag' hatalmassag, es őrök | böllefeg, es ígon nag' felfegős ío, Azert az v' hatalmassagabol lezon az meltan comonícalo hatalmafb ío mívelkødetre, es keremesőknek megnerefere, es az v' böllefegéből lezon bölleb íduoffegős íozagnac valasztafara, es gonoffagnac eltavoztatafara, es az v' ío voltabol lezon kegőfb mĩndonokhoz zeretetőfb ístenhöz, es attýafiahoz, es bekefegőfb haborusagnac zenvedesebe, es mĩndon || íamborsagba cazdacb, es íob Mert valakí meltan comonícal, ennec őr lelke betelíc malažtal, es elegodíc ístení edoffeggel, Mert mícoron embör meltan comonícal ennec lelke ístembe változíc Vg' mĩkeppen az etel ítal attestbe Es mĩkeppen a test el borral kenierrel, ezonkeppen allelóc el ez Źentfegnec veteleuel, Kit megbizonít Vronc v'nommaga, mondvan, Kí ez keneret ezí, ez őröcke eel. Qtød haznalatt'a ez Źentfegnec vetelenec ez? Mert a meltan comoníca | lonac zívét zeretetre gerýeztí, Mert mĩkeppen a tůznec elotte a hídecfeg eltaozík? ezonkeppen ez Źentfegnec vetelenec mĩatta ístentől elhídegűlt zív meg melegul. Kít megbizonít Źent bernard doctor mondvan, Valakí zeretettel ezí ez zentfegős keneret, zeretetnec őrögűletít erzi Pelda nekød, Mícoron a hew keneret ezød, a hewfeget vele ezød? ezonkeppen kí vrnac zent testet vezí, Vezon hozíia tůzes zeretetőt, de íaí mert nemelec kík ez Źent || fegőt hozíioc vezíc, olatanoc mĩnt a hídeg corfagot zenvedóc, Kík íollehet az napnac heufegen fekoženec demaga a napnac heufegot nem erzi, Ezonkeppen halalos bĩnbeli embör, Jollehet ez zentfegőt hozíia vege de maga az zeretetnec heufegeth nem erzi ammegh zokot gonoffagnac okaert Kírol vg'mond az Źent íras Jeremias írta, Mĩkeppen a latorna vízet meghídegeűtj, ezonkeppen azokat gonoffag elhídegeűtí allelköt ístentől? π Hatod haznalatt'a az meltan comoníca-
10. levél.
11. levél.



lagnac ez Mert embornec elmeiet meg velagosoíta, es az el enezot bűnök  
 meg ielontí Ennec meg ertefere tanít minket aran' záiu Zent Janos mond-  
 van Mikeppen az verofenbe kí az ablacon be íp az rog por meg teczic,  
 es meg laccic kit embor az verofen nekil nem lathat, Ezonkeppen ez Zent-  
 fegnec meltan valo veteuel meg esmertetnec alleloknec fogatkozafi, Kít || 12. levél.  
 megbizonít derec irasnak es bizonfaga. Kiról ekkeppen 3ol úfaias mondvan,  
 Vaia, es mezet ezic hog' el vesse tole aggonozt es valazya maganac ayt  
 Ez va'yon erled vronknac zent testet, es ammezon v' istenfeget, Es mipep-  
 pen az velagoffagot, es lataft embornec a testí etel ital, ezonkeppen meg-  
 velasitta alleloknec 3omet ez zentfegnec vetele abbínoknec megesmeretire,  
 hog' belole magat kí tizto'yla. Kít megbizonít | Vronc v'nommaga, mondvan  
 En vagoc ez velagnac velagoffaga, valaki engomet kout, ez nem iar se-  
 tetfegbe Heted haznalatta ez Zentfegnec vetelenec ez, mert ellenfegnec el-  
 lene igon eros feguer Tuggoc kedeg azt hog' embori nemzetnec három fő  
 ellenfege vagon Tudnamint, eg' ordog, Mas ez velag. Harmadic ez minnon  
 testonc<sup>2</sup>. Mert ha ordog ez velagnac, es testonknek keuanfagat reanc ta-  
 maztia, ezoket ez Zentfegnec vetele || meg ehneitj, es miheppen a víz at- 13. levél.  
 tuzet meg oltá, es nehezen vetkozettol megh otalmaz Ezt megbizonittya  
 Zent bernard doctor monduan, Mi bennonc ket ielos ioth miuelkodic ez  
 oltari Zentfeg, Egget ezt tezi mert az ertelmet megkorn'ekozí malaztnac eros  
 kofalaval, hog' eros ellenfeg hozanc ne ferheffon. Maft azt tezi hog' az nag'  
 halalos bűnökre valo engedetot az akaratbol mindonostol kí vezí, Ezt meg-  
 bizonittya | derec Zent irases, Kiról igmond David profeta az soltar kon-  
 be Vram en elottem aztalt vettel azocnac ellene kik engomet nomorgatnac,  
 Masuth meg vgmond, ha en ellenom fereg tamadant (igy) nem fel az en ziuem,  
 Mert meg esmere lelögbe ez zent profeta meeg cristofnac zuletelenec elotte  
 mene zamtalan haznalatta legon ez meltan valo comonicalagnac, es ig' mon-  
 da rola Igon io istenhöz eggefülnc || Az az, ez zent comonicalagnac mi- 14. levél.

atta, mert ebből embornec ígön foc íofag adatik, Kíról íg' 3ol zent írafbe-  
lí meftor monduā Críftusnac teste coroknac oruoffag, zarandocoknac n'ugo-  
dalm, Erótelenöket erőfeít, egeffegbeliéket g'enerköttet, betegöket megví-  
gazt Jamborokat malasztba tart, ennec miatta lezon embor zeledbe, mícoron  
megfegélmezic bekefegösb haborufagba, kezeb iduoffegös dologra, buzgo |  
fagösb zeretetre, bölleb gonoffagtól magat otalmaznia, kezep lezen halaa-  
dasra, Alazatosb engedelmességre, Alcolmasb malaszt nec vetelere es erősb ví-  
ascodasra, öregeit a'jjetatoffagot ístenhez, es zeretetöt att'afiahoz, es vnöm-  
magahoz Ez Zentfeg nec meltan valo veteleröl törvenben íg' íratatíc Mícoron  
ez Zentfeg nec vetelere alazatoffaggal íarulandaz, erled zeretetit críftusnac

15. levél. örök élet nec || íllatt'at lelki íozagoknac öregületit, könhullatafocnak beufe-  
get zü nec töredelmességet, es búynök nec meg esmeretit, Mind ezöket íol meg  
esمرتé vala Zent Jeronimos doctor kí mícoron halalanac ide'jén comonícal-  
na, elíen zentfegös dílerettel dílere vtet monduan? O örök élet nec zent-  
feges ken'ere, kibe tartatíc mindön ío allatnac íze, es mindön edöffeg nec  
íllatía, Te benned vagón mín | dön g'enerúfeg, es mindön oruoffag, mindön  
segedfeg, mindön n'ugodalm es mindön ío, Kít embornec kevannía, Mert  
ez zent aztalan vagón mindön malaszt nec teleffeg, es örök dílöfeg nec íllatía  
Íth íelöntímeg az iduözítö v' kegelmességet Íth vannac le teuen mindön

16. levél. íozagoc Íth 3ol az críftus, Az az, az a'jjetatos lelök nec Ít vagón || críftus-  
nac kedues íelönuoltan Íth vagón mindön egeffeg es g'enerúfeg Söt meeg  
azt mondom hog' mind ammen'nei zentöc, es ang'aloc nag'ob vígafagot, es  
dílöfegöt nem valhatnac mínt az aldot críftusnac comonícalafaba Az az,  
hoza eg'gefülebbe Es mind efföldön valo zentöc, es malasztos íamboroc erőz-  
nec test nec göttrelmebbé nag' | künúfegöt, es edöffegöt mícoron comonícal-  
nac test zerent, avag' lelöczerent ez mondhatatlan nag' zentfeggel, Azerth  
valakí öröcke acar elní zükfeg ennec hog' ö gonöz elethet íora változtassa,  
mert ha ezt nem teíendí, az örök életöth maganac nem örök eletere, de ín-

cab őrőc halalara vezí, es ístent buzzu allasra kezerítí, Kíról Ilarius neuú doctor ekkeppen 3ol, monduan || Istent a meltatlan comonícalo buzzu allas- 17. levél.  
 ra índoítá 3entőkneć v'ňommagatol eltauo3tattá ellenfeget megvígá3ta3a, ma-  
 ganac cletet megríuídeítj, kí crístusnac testet ragvan meltatlan 3aggatía,  
 azert ez 3ent írafnac bízon3agabol mindőn híw kerez'ten megtanolhattá mí-  
 keppen ke3őn íarulnía ez ná3 3ent3egő3 felfegő3 3ent3egnec vetelere, kíť  
 nekőnc ag'gőn megtanulnőnc atá fíu, 3ent lelőc Amen, Immar le3őn ta-  
 nufag | arról míkeppen esmerhetímeg embőř azt ha meltan  
 íarul ez 3ent3egnec vetelere auag' nem Jollehet ezt senkí nílvan  
 való bízon3aggal meg ne esmerhesse hog' ha meltan íarul ez 3ent3egnec ve-  
 telere auag' nem, de maga doctoroc vetnec nemínemv' íeg'őket, kíbőř embőř  
 velhetí ha magaba eűeg'őket lelendí, hog' bízuan ístennec ná3 írgalma33agaba  
 ío lelőkkel ho3a íarulhat Előř íege ez, mícoron va || lakí magaba azt esme- 18. levél.  
 rí hog' az el mult bínen bancodíc, es az íquendőítől akarűa magat meg otal-  
 maznía, es az neki hag'ando penítenciát kez leűend megtartanía, es ha ío  
 akarattá vagon ístennec 3olgalnía, Mas íeg' kíbőř meg esmerhed ha melto  
 vag' ez 3ent3egnec vetelere ez, mícoron azt esmerőđ magadba, ha kez vag'  
 ío mívelkőđettre, es ístení 3olgalattra, mert ha ezt magadba lelendőđ, ta-  
 hath | tug'gad azt, hog' ístení 3eretet vagon te benned kíť megbízonít 3ent  
 gergőř monduan, Vallanía ístennec 3eretetít, es ístennec esmeretít ennec ta-  
 noía aűő mívelkőđet, ha kedeg ez oth nem leűend, bízon3ag nekőđ, hog'  
 ez eűeten embőř ístent íg'en sem esmerte, v'tet sem 3erette, mert az restőc,  
 es azoc kíć focat alo3nac, nem lelíc v'mmagogba azt, hog' v' kezőc volna-  
 nac aűő mívelkőđettre, es az ístení 3olgalatra, Azert ha magadba azt || ef- 19. levél.  
 merőđ, es belől arra keuankozol, hog' ennectoua ío míuelkőđettre akarod  
 magadat foglalnía, es ístennec akar3 3olgalnía, ez íg'on ío íeg', mert ísten-  
 nec mala3ttá míuelkőđíc benned es ekkeppen' meltan íarul3 az 3ent3egnec  
 vetelere: Harmadíc íeg' kíbőř meg esmerőđ ha melto vag' crístusnac teste

- vételere, auagh nem 'ez, mícoron magadba azt esmeröd, hog' az istennec ígeiet örömeft, es g'önerködeffél halgatod Mert em | b'ör akkít z'eret annac bezedet örömoft halgatt'a de ha azt esmered hog' kellettlen, es ízetlen tahat tug'gad hog' allel'oc halalos cor'fagba va'gon kíról Žent Bernard doctor ekkep-pen 3ol monduan Semmíbol emb'ör hamarab meg nem esmerí testenec cor-fagat mínt ebb'ol, mícoron neki az etel ítal kellettlen, Ezönkeppen semmí-  
 20. levél. bol k'ön'neben lel'k'ödnec cor'fagat meg || nem esmerh'öd, mínd ha nek'öd az istennec ígeienec halgatafa ízötlen, es kellettlen kíuel allel'oc 3okot elní, Kíról vg'monda Vronc a kesert'ö ord'ögnec Nem lak ken'errel el emb'ör de míndön ígeueles el, kí zarmazíc istennec 3a'íabol Neg'edíc íeg' kíbol megh esmeröd ha melto vag' ez Žentsegnec vételere ez mícoron azt esmeröd ma-gadba, hog' az ellen'öd vetk'özönc ellene 3íuedbe | semmínemü gülöfeg'ot es haragot nem tartaz, de ha meeg ennel na'g'obban vetk'özöt volna ellen'öd eztes kez volnal megbolatnod, Azert hog' a keg'elmes ísten attenn'ön bíng-det bolaffa meg. Q'ödíc es níl'vabban valo íege ez žentsegnec meltan hozanc valo vételere ez, mícoron valakí magaba azt esmerí hog' a keg'os crí-f-  
 21. levél. tusnac ken'íarol, es halalarol örömeft emlekezíc, K'ýnec oka || ert hatta nek'önc ez žentsegnec vetelet monduan, Ezt valamenez'ör hozatoc vezít'oc en kenomnac es halalomnac emlek'özetíre ve'get'oc Azert Vrnac Neuebe íel'öntetíc ímmar edeala mene ha'3nalatoffagos gü'm'öle le-g'en ez Žentsegnos kennac gondolatt'ýanac. Azert el'ö ha'3nalatt'a Vronc crístusnac ken'íanac halalanac gondolatt'anac ez, mert ígon kínn'en ístenh'öz ter'ýt | Es bínnel megkemen'ült 3íuet t'öredelmess'egre es g'ona'fra zerzí, Ennec peldazatt'ara ez Žentsegnos kennac ídeien k'özícklac reped'öze-nec, föld megíndula es coporfoc níl'anac, Az k'özícklanac reped'özefen erled a kemen' 3ínece t'öredelmss'eget, A coporfonac níl'asan erled a g'ona'fra valo 3auak meg níl'asat, es a földnec meg índul'asan erled az crístusnac teste ve-  
 22. levél. telere valo índul'ast, es meltan valo || ho'3a íarulaft? Mafod ha'3nalatt'a ez



zentfegős kennac gondolattjánac ez, mert a bűnös emborból tezőn haznatos iambort es zent eletű embort, Kít ígon kel keuanní mindönnec, Mert vgmond meeg a pogan bölles, hog' bodog elet az iamborfagos elet, Azert ha keuel vag'ee<sup>1)</sup>, es alazatoffagot keuanze, tahat gondolíad ez crístusnac ken'nat, es o melfegős alazatoffagot, es ebből valami íot keuanz | neköd mind meg adatic Azert valakí azt akarja hog' hínöl meg zabadulion, es lelki íozagba cazdag legön tahat kel ez íletennec az crístusnac ken'nat gacorta gondolnia, kí nekönc hozta az oroc eletnec bodogfagat. Harmad haznalatt'a, es zentfegős gümöle ez Zentfegős ken'nac gondolatt'anac ez, mert az oroc bekefegot, Kít vronc crístus zerze ez v' ken'nanac halalanac míat-ta emborí nemzet || közöt es amíndönható a'í ísten közöt ezt emborbe meg- 23. levél.  
tart'a es haborufagot gülöfegot es íregfegot embornec zíueból kí v'z es o lelket megzentölí kít megbízonít Zent bonauentura monduan Semmi ol ígon emborbe közönfegős megzentölelt nem mívelködíc mínt ez crístus ken'nanac gondolatt'a. Neged haznalatt'a ez Zentfegős ken'nac gondolatt'anac ez, mert emborrel a haborufagot kínn'en elzenvetteti, Mert embor va | lamenezor meg zomorodíc es megemleközíc crístusnac ken'narol, annezor crístoftol meg vígaztaltatic Kít megbízonít v'nonmaga az foltar könb'e mōduan vele vag'oc a haborufagba meg zabadítom vtet es meg díloýtōm vtet, azert ígon íelős hűedelem haborufagot zenuedō embornec ez xpūs ken'nanac zent emleközē-  
tj<sup>2)</sup>, Kírol ígmond Zent bernard doctor, Nem lehet ol nag' haborufagot em- 24. levél.  
borbe, hog' kí edöflegre nem valtozic || ha az íduozítōnec keferűfeget zíue-  
be gōýtēdī, es rola íol meg emleközēdíc, Azert ha zíuedbe zomorū vag'ee<sup>3)</sup>  
lelkōdbe elkeferōttel ízetlen es aűjetatlan vag'ee, gondolad a nag' felfegős  
vrnac zomorufagat es o nagy keferűfeget kírol v'nonmaga vgmonda, zomorū  
en lelkōm mīnd en halalomíg. Es ol ígon nag' len ez artatlan barannac o

<sup>1) 2) 3)</sup> Vagy-e? emléközeti', írása is elüt e' másolatban, az eredetiétől.

- zomorufaga es keferúsege hog' mind ez velagba mene embor vagon es mene volt, es mene lezon | mind ezoknec zomorufagat es keferúseget folul mula Annera hog' vg'an verrel veritözec beleie, Azert ha embor ezt iol meg gondolanga, az o zomorufaga mind semmi lezon ehöz kepoft. Otöd haznala es gymole ez zentsegos kennac gondolattanac ez, merth ez zentsegos gondolatnac ol igon nag' ereie vagon hog' embornec istennec zent acarattat meg ielontj, es tehetsegöt aad, hog' az istennec meg esmert acarattat betelesithesse, Kít embor ez || nekil nem tehetne, Kít Vronc v'nommaga megbizonít monduan, En nalam semmit nem tehettoe & Hatod gymole ez zentsegos kennac gondolattanac ez Mert a kegos cristus ez íleten embornec o zíuet lelket a'jetatossaggal megkoueríti, es bolleseggel megekoseitj, v'ghog' vmmagat es mind v' att'afiait iduossagos iozagra tanítania tug'ga, Es ennek folotte ymadfagat oromesben, es hamarab meg halgatt'a, Azert meltan, es igazan díleric | minekone mindon zent doctoroc ez zentsegos kennac gondolatat mert mindon io kít adot es ad minekone az felsegos vr ísten mind ennec miatta atta es ag'ga & Heted gymole ez zentsegos kennac gondolattanac ez<sup>2</sup> mert az edes iefus ez íletenöket kík az o zent ken'aba gondolcodnac, es edofkodnek az o zent testenec harom rezebe írta fel, hog' oröcke rola elne feletkoz'jec, Meg írta ez il || ítenöket az o ket kezen Azert hog' öket mindon n'aua'jáio'gba megfegele, Megírta az o ket labannes annac íegeie, hog' o toloc soha el ne meheffon, Meg írta az o zíuebees, arra, hog' v'ket soha el ne felethesse, Mind ezoketh megbizonitt'a v'nommaga Isaias profetanac miatta, monduan, Minemde elfelethethie az a'ia v' kis germöket, hog' ne kon'orülne o mehenec zülöttenne, es ha az elfeledendí, en tegödet | el nem feledlec, Mert en kezeimbe meg írtalac tegödet Nolzad gymole ez zentsegos kennac gondolattanac ez, Mert ez cristunac ken'ianac a'jetatos gondolattanac miatta nagob malasztot es erdomöt ner ístentöl hog'nē ha mind egez kerez'tenfeg ímadna erötte. Okat veti aran'zaiu zent Janos monduan.

25. levél.

26. levél.

Semminemű allat egebb nínlen hog' mi emböröknek idűsseget 3er3ot || volna, 27. levél.

hanem lak ez crístusnak ken'na halala. Kílenczed gűmölle ez 3entsegos ken-  
 nac gondolatűanak ez, Mert fölül mul ez 3entsegos gondolat mindön egebb  
 testzerent valo io dolgot, mert semmi ístennec ennel kellemetösb, es em-  
 börnek ennel erdömösb mint ez crístusnac ken'nanac gondolatt'a, Kít megbí-  
 zonít nag' Albert doctor monduan, Crístusnac ken'narol lak eg' igűfeggel va-  
 lo meg emlekozet, többet haznal embörnek hog' nem | eztendeg valo víz ke-  
 n'ier bört avag' ha mindön napon magat ostorozna mind o verenec kíontafaíg-  
 lan, avag' ha mindön napon eg' egez foltarth oluafna, Tized gűmölle ez  
 3entsegos ken'nac gondolatianac ez, mert ez crístusnac ken'nanac 3onetlen  
 valo aűetatos gondolatt'a incab idűssegösb embörnek honnem ha a bodog  
 3íz maria mind ammen'nei 3entökkal, es ang'allokkal esedöznenec erötte, es  
 ezt erled az 3entsegos kenhoz kepost, kűnec || haznalatt'a mind örökke va- 28. levél.  
 lo, Mert főkeppen az 3enttöknek űmadfagaba nem al embörnek idűssege,  
 de az crístusnac ken'naba, Kíról v'gmond aran'3aiu 3enth Janos. Embörök-  
 nek mindön idűssege a crístusnac halalaba vag'on leteuen. Tizenegged haz-  
 nalatt'a ez 3entsegos kennac gondolatt'anac ez, mert ha valaki ez velagba,  
 mulatta volna ideiet igön foc heufagba es terne ez crístus ken'nanac gacor-  
 ta valo aűetatos gondolatt'ara, ennec miatta ol nag' erdö | möt valhat, mint  
 az ol embör kí mind o germökfegetöfögu ístennec 3olgalt es idűsseget hí-  
 uön kerefte, De maga ez 3entsegos kennac gondolatt'ara gacorta es aűetatoffag-  
 gal nem ig'eközöth De miért ez vtol utot ez 3entsegos kenra ig'eközic, es gacor-  
 ta rola aűetatoffaggal emlekozük hasonlatos le3on, auag' felül mula annac erdömet  
 kí mind o germökfegetöfögu ístennec 3olgalt, de maga ez 3entsegos ken'nac  
 gondolatíara aűetatos nem volt || Azert valaki ez velagba ideiet heaba mulatta 29. levél.  
 el, ez eűeten embör az elhag'ot lelki íozagot igön hamar, es nag' beuön meg-  
 lelheti ez 3entsegos kennac aűetatoffagos gondolatt'aba, Kíról ígmond 3ent  
 Bernard doctor, Tudom hog' az en erdömöm nem eleg enneköm, de ammi  
 b\*

fogatkozás ebbe vagon, ezt en magamnac kí vezom en vramnac febeibol,  
 Tizenkettod gimolhe ez Zentfegos kennac gondolattanac ez, mert a' kegös  
 xpus ez eleten embort | ki gakorta a'jetatossaggal az o ken'narol emlékozik,  
 o halalanac ideien ezt megvigasztala az oroc vigafarol (igy) vtet bizonyossa teuen  
 es o halalanac vtanna az orok orzagot es d'ofegot neki aduan, Azert ez  
 mindon embornec igon nag' zükfeg hog' az cristus embornec v' halalanac ide-  
 ien oth leg'en mert accoron az halando emborth igon foc kesertet haborgat-  
 ta Kitol az kegös xpus igon hiuon meg otalmaz'a ha ez velagba az o ken'-  
 30. levél. n'nanac gon || dolattanac miatta vele megismerkedot, es vele baratsagot zer-  
 zot. Azert mind ez folul mondot irasbol adatec meg esmernonc, mibol em-  
 b'or veheti ha melto legon ez Zentfegnec vetelere anag' nem, Kít v'gan riui-  
 den meges meg ielontoc, hog' embornec elmeie kin'neben foghassa, Azert el-  
 so iége ez len, hog' ha embor az elmult binen bancodic, es az iouendotol  
 acäia magat otalmaznia, Mas iége ez, ha kez vag' io miuelkoddetre, es iste-  
 ni zolgalatra Harmad iége ez, ha az isten | nec igeiet oromeft halgatod.  
 Neged iége ez, ha az ellenod vetkozonec ellene g'ulofegot es haragot nem  
 tartaz. Otod iége es ielofb ez ha az cristufnac ken'narol oromeft emlékozol.  
 Mert ez ol' nag' felfegos iozag, hog' lac ennac miatta embor a' cristufnac Zent  
 testet lel'oc zerent hoz'a vez'i, Micoron ez zentfegos kenrol a'jetatossaggal meg  
 emlékozik, ki zentfegos emlékozetnec elfo haznalatt'a ez, mert embort isten-  
 31. levél. hoz te'rit, es bintol || eltauoztat, Masod haznalat'a ez mert a b'ynos embor-  
 bol tezon malasztos embort Harmad haznalatt'a, mert az oroc bekefegot kit  
 zerzot cristus az o ken'nanac miatta embor kozot, es isten kozot ezt em-  
 borbe megtarta, Neged haznalatt'a, mert emborrel a haborufagot kin'nen el-  
 zenvettetj, Otod haznalatt'a mert istennec zent akaratiat meg ielonti, Hatod  
 haznalatt'a, mert embornec z'uet lelket zent malazttal megk'oueriti, es bol-  
 le | feggel meg ek'ofeiti, Heted haznalatt'a, mert a xpus ez eletenoket kik  
 oromeft gondolcodnac az o ken'narol o zent testenec harom rezebe fel irta,



Nolczad haznalatía, mert embor ennec miatta mindon íozag tetelnel nag'ob malasztot, es erdomot ner ístentol, Kílenced haznalatt'a ez, mert ístennec femmí ennel kellemetofb Tized haznalatt'a mert mindon íozag tetelt folul mul, Tízenegged haznalatt'a, mert az elhagot íozagot kit binnec || miatta elvejtot, 32. levél.  
ennec miatta hamar meglelí, Tízönkettod haznalatt'a ez, mert ennec miatta embor azt erdomlí, hog' a xpus halalanac ideien` oth íelönnen lezon, vtet meg vígáztaluan es ellensegtol meg oltalmazvan, es vtet be víuen az oroc hazaba, Kit nekönc keresot ez v' íentsegos ken'naual, es halalaual, Kírol aggonc nag' halat v' felsegenec mind orockol orokke Amen DíLerteffec vr Istent, es o íent an'na. |

Bínnec folga Vrnac Neuebe kezdetíc zolas az pocolnac zornu, es keferu ken'narol, hogy a' búnyos hafa es a bint meg hag'ga Malasztba valo embor hal'ga, es o tole magát íncab meg otalmazá, Azert íg' mond rola Dauíd profeta a foltar kónbe CONuertantur peccatores ín Infernum omnes gentes que obliuiscuntur deum Terýenec a bínofoc po || kolba, es mindon nemzetoc kíc ístent elfelettéc Ved 33. levél.  
íol ezodbe, hog' a pocol mondatíc lenne bídos, es ígon fírtelmes helnec kíert neucztetíc ígon ondogfagos veromnec, es a földnec albo rezenec, ho-ua fol, es takarodíc mind ez velagnac ondogfagos genetsege, Vg' mint ez velagnac arnekzekibe, Es ol ígon nag' melfegos verom hog' valakí bele esendíc, orocke foha belöle kí nem kelhet míkeppen a nehez kö a | tengornec fenekerol, kí megmutattathec angálnac miatta, Kít meg írt íent Janos latafanac kónvebe ekkeppen monduan Eg' erös angál fel von eg' malom követh, es be vete a tengorbe monduan Elen hertelen vettetíc babíllon a pokolba holot vagon gonoffagnac es kegötlenfegnec telýessege, Ez babíllonnac magafsaga galazat, es ez galazat nem eg'eb, hanem lac a bínnec rutfagos ondog || 34. levél.  
faga, Azert ez kí vettetíc a pocolba, Kít megbizonít profeta az foltar kónbe monduan, Elmeríttetenec míkeppen a nehez on nag' melfegos vízbe, Kí-

- ról Lodalcodic iras törlejte mestor es ig' mond O orokkeualo nag' ia' vezic,  
 es n'aua'afagos g'ottrelm, holoth foha meg nem hal kit a pocolnac tuze be  
 nelend, oth vannac ol kenzooc kik kegocnal zorn'ubec, es farkannal mer-  
 gofbec, ondokoc, feketuc | es g'ottreni ferenoc Soha meg nem farradnac, de  
 mindoncoron erre megv'yiulnac, Mindencoron zomoruc, es mindencoron meg-  
 marni kezok, Es ez i'ien keferufegos ken foha mind orocke nem iuth ha-  
 lalnac hatarara, es foha nem tud vegezest, de mindencoron lattatic elkez-  
 detni Ezon el amelcodic Zent Jeronimus doctor, es vg'mond Zorn'ukodom az  
 35. levél. eleuen halalon, elamuloc a mardofo fergekon, igon feloc esnom || az ele-  
 uen halalnac kezeben Kirol ig'mond aran' zaiu Zent Janoses O orokkeualo  
 halal, mondhatatlan zorn'u keen, mit mongac te rolad nem tudom Mert be-  
 zeddel meg nem ielonthhetol, meg nem foghat en elmeem, ziuem megfem gon-  
 dolhat, Azert ved iool ezodben, hog' a pokolban poganoknac kennoc igon  
 nag', es vegezhetetlen, de maga a' kereztenoknec kennoknal naggal kiffeb  
 Miert v'k iduoflegnec vtat | vg'an nem esmertec, es nem hallottac mikeppen  
 a kerezten emboroc. Azert mindon kerezten igazan erle es iol ezebe vege,  
 Mert iollehet a pocolnac ken'ia zamtalan, es megmondhatatlan legon de ma-  
 ga mind ez foc kozzul riuiden es ielofben tizenket ken'iarol lezon mast ide  
 ala a bezed  $\pi$  Azert Elfó ken'ia a pocolnac ez, mert abbenne valooc isten-  
 36. levél. tol annera eltauoznac, hog' orocke vtet foha nem lattac || Masod ken'ia ez  
 mert oth vagon oroc tuz, ki foha meg nem alozic, Harmad ken'ia ez, mert  
 oth vagon elvifelhetetlen hidegfeg, Neged ken'ia, es g'ottrelme ez, mert  
 oth vagon n'aualgo ehfeg, es kenzo zom'yufag, Qtod ken'ia ez, mert oth  
 vagon h'iedelm nekil valo halal Hatod ken'ia ez merth oth vagon ondogfa-  
 gos dohoffag, Heted ken'ia ez Mert oth vagon nagh keferufegos ferelm, es  
 fa'y | dalm, Nolczad ken'ia ez Mert oth vagon zontelen valo isteni karom-  
 las, Kilenced ken'ia ez, mert oth vagon tapasztalhato fetetfeg Tized ken'ia  
 ez, mert oth vagon, auag' vannac halaltalan fergec, Tizenegged ken'ia ez

mert oth vagón rettenetős zornúfeg, Tizenkettőd ken'na a pocolnac ez Mert  
 o benne ol ken vagón kúnec soha vege nínlen π Azert első ken'na pocolnac  
 ez, mert valakí oda vetteti orokke istennec zűnet soha || nem latt'a, kí mín- 37. levél.  
 dón kennal nag'ob, mert eleg nag' ken az, hog' ordognec hatalmanac alatta  
 vannac, de ennel nag'ob hog' mindennemű kent o veloc zenvednie, de nag'  
 gal nag'ob az hog' o veloc mind orokkol orokke kenodnac, de meeg mind  
 ezoknel foccal nag'ob ken az, hog' istennec zűnet nem latt'ac, Mert ha azt  
 latnac, Kent semmit nem zenvednenec, Azert ez oka hog' nag'ob ken nínlen  
 pocolba mint istennec zűnet | nem latnia, Kírol vgmond arañas bezedű žent  
 Janos Ha ennekom elombe ezorkeppen valo kent vetendez, es azokat olan  
 nag'nac nem alejtom sem ítelom mint ezt, hog' a gonoz bínofoc kirekeztet-  
 nec a dílofegos, es vígafagos tarfafag kozzul, es a teromto istennec oroc  
 gúlefegebe lennie, Mert kí rekeztetnie az orok íotol, es idegonne lennie  
 azoctol meleket az vr ísten az vtet zeretoknec zerzet, Mert annera nehe || 38. levél.  
 zític a kent, hog' ha egeb kent semmit sem zenvednenec, Lak ezones ígon  
 foc volna, Es kínnib volna ezorzer valo túzbe egnie honnem a keg'os crí-  
 tufnac meg haragut zűnet latnia es o tole orokke eltauoznia Es incab akarnac  
 a fetet pocolnac tomlócebe, es az nag' zornúfegos kenban lottoket, honnem  
 az íteletre kí íotoket, es mind ez egez velagnac az o rutfagos ondogfagok-  
 cal meg íelontefoket, holot mindon bínok | nec zídalmassagos zegenfege níl-  
 uan meglattatic, es mindonocotol megelsmertetic, Kírol lodalcodvan es el-  
 amelcoduan žent bernard doctor es ígmond, Mít aletaz mínemű, es mene  
 lezon tahat ackoron a keferufeg, es az fíras az ohaýtas es az zomorufag,  
 mícoron elualaztatnac a keg'otlenoc az igazaknac tarfafagatol es az ístennec  
 latafatol, es adattatnac erdogoknec hatalmassaganac alaia, es mennec o ve-  
 loc az oroc túz || be, Mas ken'na a pocolnac ez, mert o benne vagón eg' 39. levél.  
 meg goýtot sebóffegos túz kű orocke soha megnem alozic Es valakic íth ez  
 velagba gerýedoztec gonoz keuanfagnac túzeuel veg vethes nekil, Kírol vg-

- mond profeta a foltar kőnbe, Vetőd vram ísten vket te zomódnec előtte  
vg' míkeppen az ego kemencebe. Vr ísten o haragjába meghaborgatt'a vket,  
es tűz nélíbe vket, es míkeppen ez velagí tűz addeg soha megnem alozíc  
míg o' allatoth leel kít o zokot | meg egetnie, Ezönkeppen az oroc tűz mí-  
ert neki halaltalan fajja vagón, soha orocke megnem alozíc, de mindonco-  
ron eeg, es mind orocke eleuen, es abbele vetötteket soha megnem emeztj  
Kít megbizonít az Žent íras monduan, Síratt'a a kegotlen mind azokat me-  
leket tóth, es megnem emeztetíc Žent Bernard doctor ezont bizonít'a, mond-  
van, Mert oth a pocolba a tűz vg' emeztmeg, hog' mindoncoron megtart, es
40. levél. a ken vg' neuekődic || hog' mindenkoron meg v'ul Tudacoznac nemelec azon  
hog' ha a pocolbeli tűz legén vg'an testos es velagos míkeppen ez velagí  
tűz, Auag' nem, Erre Žent gergor doctor rea felel es vg'mond, A pocolnac  
tűze testos, es illethhető es a bele vettetteket test zerent egetj, es embőri  
zolgálatl nem gőytatic sem kedeg faual nem eltetic, de egzor megvagon  
terómtuen, es orocke megnem alozíc, es nem zíkseg eleztefre<sup>2</sup> mert minden-  
coron eeg, es vagón nemínemü | keues velagoffaga a benneualo karhoztak-  
nac nag'ob kenokra, es az o langa olan mint a kenkőnec langa, sírű fokoru  
kőkoru', es igon bídós es bizon velagoffaga nínlen. Kít ezon Žent gergor  
megbizonít monduan, a bínokōn bozzu allo tűznec egetese vagón de vela-  
goffaga nínlen, Mert a kíkét a pokolnac tűze benel azokat a bizon velagof-  
fagtol megvakejtt'a, hog' vket kíuul az egetesfne ferelme gőtorýe, es belől
41. levél. a kennac vakfaga fetetile hog' kík o terómtóíoknec ellene testoc || kel, es  
lelkockel vetkőztenec Ezönkeppen egetombe testogbe, es lelkocbe kenzat-  
tassanac Es ez ífeten ken leg Incab azocnac adattatic, Kíc ez velagí telhe-  
tetlenfegnec kevanfagauual karhoztanac π Harmad íelős ken'na a pocolnac ez,  
merth oth vagón elvívelhetetlen hídefeeg, hog' kík íth ez velagba az ísteni  
zeretettől elhídegültec, es az o zolgálat'aba ellankattanac, es el restültec oth  
a pokolba rezkeffenec, es fajjanac nag' kenzo hídegfegbe, Kíkről vg'mond



az | ſent íras Mennec honac hídegfegeről ígön nag' heufegre It vettetic  
 eg' kerdes Mikeppen mehetnec eg'gunnen mafua, mert nam vg'mondnac,  
 hog' a pocolba ol' nag' zoroffag lezon, mint az faýtoba ígön meg zoretoth  
 zolq torkol, Abba ninlen ketfeg hog' vg' nem lezon de az íteletnec vtanna,  
 de kell ezt keg'ofen ertenonc, hog' ez ílen valtozas, es eg'h kenrol mafra me-  
 nes lezon lak addig mig az vtolfo ítelet meg lezon, Azert ez m'ikeppen || 42. levél.  
 legön hídegfegeről heufegre menes Beda neuu' doctor vg'mond rola, hog' az  
 anglifoknac corniciogba vg' oluasta hog' kíffeb constantinos lazarnac ideyen  
 nemínemü vitez meghala, es ennec vtanna azon testbe feltamada elettre, Kí  
 ol' ígön meg íyedot vala a pocolnac ken'iatol, melet o' meglatotvala, hog'  
 legottan e velag kozzu' kifuta a kíetlen puztaba, es oth maganac lenala eg'  
 folyo víz mellet cellat es o' benne eg' kemenceet, es telí idön a kemenceeth |  
 íol meg fútiuala, es ennec vtanna mind ruhaftol magat a vízbe martya vala,  
 es kí al vala a nag'h hídegre, es a vízes ruhat magahoz hag'ga vala fagnia  
 es hog' megfag' vala be megön vala a nag' heufegben es ez ílen dolgot mico-  
 ron o' zonetlen tenne, megtudac nemelec az ſent atac kozzu', es kezdec vtet  
 fegelmeznie, es rola tiltania, O' kedeg monda nekic, Va'gha tí lattatoc vol-  
 na, es hallottatoc volna azt ammit en lattam, es hallottam, ne || talantan 43. levél.  
 ennel nag'obbat es tobbet tennetoc tu' mint en tezo, es nag' zorgalmazatof-  
 faggal megkerdec vtet mit latoth volna, V' kedeg monda En m'icoron e test-  
 ből kí menec, eg' fenoffegos embor vin engomet napkeletfele es eg' ígön nag'  
 zelos melfegos volgbe, Kynec eg'gic oldala telyes vala tuzzel, es ammafic  
 nag' hídegfegos hauas faggal, es mind e ketfele telyes vala karhozot leloc-  
 kel, es m'icoron eg' felol meg vnn' vala valamelic zenvednie a tuznec ege-  
 tefeet mennec vala maffele a | nag' hídegfegbe, es m'icoron meg vnn'ac vala  
 a nag' hídegfegnec zenuedeset mennec vala esmeg a nag' feboffegos tuzbe, es  
 mind ezonkeppen valtoztattak vala az o' ken'iokat, Es ezoket megmonduan,  
 Monda tonabba, es ezoket meghlatvan. Vin engomet ennec vtanna ezon fe-

- noſſegős embör eg' ígon nag' sürü fetetſegős helre es oth elölem elenezec,  
 44. levél. es en latec oth eg' nag' zörnűſegős, es melleſegős vermőth || Kíból fellőuol-  
 döznek vala zamtalan tűzes ol' mel' golóbíſoc, es tűzzel betölt emböröc,  
 míkēppen ſebőſſegős tűznec zíkraiá felfutatnac vala eſmeg behörpentetnec va-  
 la, es nag' ondogſagos dohoſſagot bolatnac vala, Es oth en halleec zamtalan  
 ſírocat, es ordetaſſal valo ohaýtaſokat, es ol' mel' mind ertöm vala ekkep-  
 pen monduan, Jaý vezíc mínekönc hog' bínnecc attok volt magonkat, Kíert  
 íth öröcke ezönkeppen göttretönc, es lathec ígon zörnű | ördögöket es akar-  
 uan engömet elragadnía es bevetní az ego verömbe kemencebe es ielőnec  
 oth ſenőſſegnec angála megtíltuan az ördögöket, hogh engömet ne ílleſſenec,  
 monduan, Mert az nag' bíró paranlölth neki hog' terýönbe teſtebe es tarlon  
 penítenciát ha elakarýa tauoztatnía ez íleten zörnű kenocat, es ezöketh meg-  
 monduan azoknac zaíokat euuel beköte kíc vtet ſegélmezíc vala a kemenſe-  
 45. levél. gös penítencia tartafrol, Neged ielőſ ken'na || a pokolnac öröc ehſeg, es zo-  
 mehfag, hog' kíc íth ez velagba torcoſſagba eltenec es neki veget nem vet-  
 tenec oth a pokolba öröc ehſegöt es zomehfagot zenueggenec Míkēppen níl-  
 uan megteczić az ewangeliombeli cazdagrol, Kíról Vronc íeſus vgmond, Meg  
 hala a kazdag es pokolba temettethec, kí az zegen Lazarnac nem ada a ke-  
 n'er morſalekot ö ſem erdömlö ö tole eg' löppenet vízet Ez íleten torkoſok-  
 rol vgmond az ſent íras Az eleſegöt mít ez íletenöc | meg öttenec változíc  
 ö gömrogba mergős kegonac epeieue, es az ö boroc kível meg rezögíltenecc,  
 lezen ö nekíc farkannac mergeue Azert kícz ez velagba torkoſſaggal rezö-  
 göſködnecc, halgaſſak az ö lenneöket, es erlet (így) egezen az ſent íraſt Kíról  
 vgmond Ifaiás profeta íſtennecc kepebe, az en zolgaím eznecc, tú kedeg ehöz-  
 töc, az en zolgaím íznac, tú kedeg zomehoztoc, az en zolgaím örűlnecc, tú  
 46. levél. kedeg zídalmaztattoc, es zegönköttöc || Az en zolgaím vígadoznac tí kedeg  
 ordeýtotoc, es keſergötök Soltar könecc es vg írattatíc Ehſegöt zenuednecc  
 míkēppen az ebec Ez íleten keen legíncab adattatíc a torkoſoknac, es az

rezogofoknec π Qtd ken'na a pokolnac ez, mert oth vag'on halal, halal nekil, ki mondatic elo halalnac, Mert az oth valoc vg' halnac meg hog' coronked elnec, es vg' elnec, hog' coronked meghalnac, Ved iol azert ezodbe hog' ez velagba nag'ob ken | ninlen a halalnac, mert mindon embor tauoztatt'a es igon feel tole, De las nag' lodat, hog' a pocolba ol' igon rettenetos, es ol' igon feelmes az orokke valo keferu' ken hog' a karhoztac oth a pocolba incab keuannac a halalt honnem eletoket, Oka ez hog' az orokke valo keferu' zornu' kentol megzabadulhatnanac hog' ez mind ekkeppen legon Zent Janos megbizonitt'a latafarol valo konueben monduan, A kennac ideien keresnec emboroc halalt es megnem lelic, keuan || nanac meghalni'a, es elfuth 47. levél.

o toloc a halal, Arra mong'a neminemu' iambor doctor, O halal mel' igon edos volnal mast azoknac kinknec niha igon keferu' voltal, Lac tegodet keuannac, Kic tegodet igon nem zeretnec vala, es te toled igon felnec vala, Erről ig' zool Zent gergor monduan, Kinknec ith ez velagba adatot oroc eletoth keresnec es nem kereftec, a pocolba keresnec halalt, es nem lelic Ezon zent gergor mong'a zornukeppen lezon a pocolba | valoknac a halal, halal nekil, vegezet veg nekil es a fogatkozás foha nem tud megfogatkozni'a, mert a halal oth mindencoron eel es a vegezet mindencoron kezdetic, A halal megh ol de megnem holt a kennac keferusege g'oter, de foha a felelmet elnem tauoztatia, A tu'z eget, De foha a fetetsegot el nem uzi, es foha velagoflagot nem ad Hatod ken'na pocolnac ez Mert oth vag'on igon nag' vndogfagos dohoffag, Mert || valakic ith ez velagba a binben megbizhut- 48. levél.

tec, azoknac vg' illic hog' oth az ondogfagos kenba orokke bizhoggenec, Kikrol vg'mond az Zent iras Isaiasnac konvebe, A pocolnac halattai kivetteffenec, es az o dogocbelol mindencoron dohoffag zarmazzec, es az o veroc valtozec zurocca es az o neduesslegoc kenkque O mel' igon nag' bu'z oth lezon holot ennec zamtalan b'ynofoknec doghi eggut zorultanac, Azert nem Loda | ha ez itelenoknec fenvedeke bidos dohos az istennec haraganac ver-

- mebe, houa enne foc 30rñú vndogfag egbe gúlt, Azert ez íletenocnec fúftj meltan, es igazan bídos holot enne zamtalan eretnekoc, paraznac rezogofec, torkofoc, es egéb zamtalan býnqoc egettetnec, Mert meneuel a pocolba tob-  
 49. levél.  $\pi$  Heted ken'na a pokol || nac ez, Mert oth vagón elvívelhetetnec (így) kennac ferelme mínd orocke, holot azon testben kibe ez velagra 3ñlettec, es e velagban eltec zenuedíc a keferűfegoc kent, Vghog', míndon testbe tagba lezon mindennemű corfagnac fáýdalma, es keferűfegnec neme, Kít pheta az soltar kőnbe ekkeppen bizonít, monduan, megkerníkezenec engomet a halalnac keferűfegoc ferelmi es a kegőtlenfegnec foc ken' | náí meghaboretanac engomet, Es lezon a karhozot embornec o teste ol' ígon genge a kennac zenuedefere hog' eg' kílinded zalmažalnac íletese inkább fertene vtet, honnem az egez embort elos torrel valo vagas Pelda melle Illetnie a koor embornec sebeit eg' kis calah zallal, incab ferzic honnem az egez embort nag' bottal utnec, Žent Alfelmos vgmond, hog' a karhozot embor lezon míndon vndog-  
 50. levél. fagnal, es dognec vtalatofb || Es ol' ígon nag' neheffeggel nomorittatic meg, es míndon cormos allatnal 30rñűfegofb, hog' o sem kezec labat sem egéb testenec valaminemű rezet eg' mac 3omne megnem indíthhatta. Ez kedeg nem Loda<sup>2</sup> mert vg' paranlol a hatalmas bíro, hog' kezec labat megkötözuen vetteflec íg' be az oroc fetetfegbe, es oth valamit nem akarna, arra míndonre kezeritteflec, es valamit akarna, attol míndontol megtílttaflec | Es mínd ezoknec fölötte mene nag' kent zenvegğon Peldat veth melle ezon Žent doctor monduan, ha valakűnec mast ez velagban o 3omeit, es míndon tagyat be vernec žikrazo tízes vaffal, ez íleten embor ígon nag' kent zenuedne de a pokolbeli karhoztac zamtalan ezer30r negobbat zenuednec ennel oth, a houa küldí vket a haragos bíro, monduan Men'netoc el atkoztac az oroc  
 51. levél. tűzbe, Kí meg vagón zerezuen ordognec, es o angalínac. Es || mínd ezoknec fölötte lezon közottoc nag' haborufagh, es oroc gűlofeg, hog' kic íth e



velagba ezt zerethec es zerzottec, oth mind orocke zenneggec, Vghog, a test allelkoth gulolni kezdi, azert hog' 100th nem akart, es alleloc a testot guloli, azert hog' a' gonoz acarath, es a gonoz keanfagot mivelkoddettel betelefittotte & N'olczad ken'na a pocolnac ez, Mert oth vagon zontelen valo isteni karomlas, ki megvagon iruan Zent Janosnac latafarol valo kon'ueben | holot vg' mondatic, Meg karomlac ammen'nekneet isteneet a nag' zor'nu keferufegos kenert, Merth oth ol' igon rettenetos, es falydalmas a keen, hog' annac miatta a teremto istent, es mind a zenteket, attokat, annokat a napot, az horat a ken'eret, es abort, es mind azokat mivel es kic'kel ez velagba eltenec meg atkozzac. Es oth lezon zontelen valo firas, es kon'hullathas lezon ol' mint a tiznec temerdoc zikraia, Mert oth ninlen ilen kon'hullatas mint ith ez velagba, Mert || vg'mond Zent Agoston doctor hog'ha a 52. level. karhoztaknac kon'hullatafoc ol'jan volna mint volt ez velagba, Lac eg' karhozot embornec kon'uezeze tob lenne honnem mind a nag' tengornec zamtalan vize, az orocsegnec vegezhetetlen voltaert, Mert oth mikeppen monga Zent Bernald doctor Semmi eg'eb nem hallattatic hanem Lac firas, es kon'hullathas, oha'ytas, keferges siuas riuas, es fogaknac Licorgatafa. Es oth eg'eb semmj nem lattatic, hanem Lac zor'ufeg, es mindon ektelenfeg | Kic'lenced ken'na a pocolnac ez, Mert oth vagon tapaztalhato fetetseg, hog' kik ith ez velagba lakoztanac binne'c fetetsegos vakfagaba, ottes leg'ene'c a pokolnac oroc fetetsegebe, Es ezt zenuedic igon meltan, miert ez velagba incab zerettec abbinne'c fetetseget, honnem a iamborfagnac velagoffagat, Kic'rol panazol vronc iefus v'nommaga az Zent ewangelionba monduan. Velagoffag ique ez velagra, es emboroc incab zerethec a fetetseget, honnem a velagof || fagot O mel' atkozot bolondfag ez emboroknec hog' acarattyoc zere'nt eltauoztattac az eletoth, es a halalt valaztiac yot meg vta'ac es a gonozt te'zic Istent hattra vetic es az ordognec engedne'c, Kic'rol vg'mond Zenth Agoston doctor, Nag' bolondfag ordognec zolgálnia es a teremto istent el-

- hadnía, Mert az őrögnec fenki femminemű szolgálattal keduet nem lelí, es valakí neki többet szolgál a bínec miáta, addíg na | gób, es töb kennal fizet neki Vgán ezen doctor kőörülven a bűnös embörön vg mód 3ereto a-  
támfia? Mire hog' tennön töröddel vagod el nácadath, Mire acarod magadat  
vas becoul megkötöznöd. Mire teződ őrögnec gonoz akarattat. Mire acar3  
vele el veznöd, es atte őröc tisztossegödet elhadnod Vgmöd touabba, Lodaloc  
azon hog' embör mindön terömtöt allatoknal okoslagosb volna es ol' mel' fem-  
54. levél. mibe nem köuetj az okoslagnac íteletit || Meg vtuhan az iduőségös íozagot,  
keuanuan az vezedelmeffegöket, es artandocat keresuen, es akaruan az ha-  
lalos gonozokat O mel' ígon bódogtalan valtsag valasztáni az őröc kent, es  
elhadni az őröc dílofegöt, Venni maganac az őröc fetetfeget es eladni ma-  
gatol az őröc nag' velagoffagot. Tized ken'ia ez pocolnac ez, Mert oth van-  
nac g'öttrö fergek kírol ekkeppen vag'ön megíruā Ifa'as profetanac miáta  
Te alaad terítettic mol, es | atte lepled leznec fergec Ezöket fírat'ta vala  
3ent Agofton doctor? monduan Ja'j vezíc azoknac kíknec 3erezuen vag'ön  
fergeknec mardofafa, túznec egetefe ehfeg, 3omefag, etel ital nekil 3onet-  
len valo fíras es fog Lúorgatas, (így) 3ömöknec 3íkrazo kőnhullatafa, ho-  
lot halal keuantatic, es nem adattatic. 3ent Bernard doctor el amelcodic  
ez íleten 3örnűsegos kenrol es vgmond O túzzel tel'yes pocolnac ektelen  
55. levél. tartoma'ia holot || azoc kíe g'ötörnec soha megnem farradnac, es azoc kíet  
g'ötörnec soha megnem halhatnac O azért mel' ígon nem kellene ez ílen 3örnű-  
segos (így, hevön) fíetnön, es abbínnec miáta hozza közölgetnön, de íncab  
o tole ígon kellene futnonc es (azt: kihagyva) eltauoztatnonc, holot vag'ön  
koronked ego tűz dedergö, es rezketö hídegfeg halaltalan ferög, elvível-  
hetetlen dohoffag, Agön verö vas veröc tapasztalhato fetetfeg, es bínök-<sup>1)</sup>

<sup>1)</sup> Eddig foly a' kiegészítés, mellynek e' XXII lapnyi tartalma, a' m. akademia költsé-  
gével 1841b. ejtett másolatból lön szedve. A' javitást pedig egyenesen az 1508bel  
másoló kézírata után tehettem. D. G.

## KÖVETKEZIK A' GÓRYCODEX CSONKA PÉLDÁNYA.

nec galazatta Ezokról zola regonte Jeremias ppha, monduā Igon meg galaz- 2. levél.  
tassanac mind azoc, kik meg nem osmerec az orokkeualo galazatot, ki foh-  
ha el nē mofattatic ¶ Tízönegged kinnna pocolnac ez, mert oth vagon igon ret-  
tenetős zornüfeg Mert oth lezon ordogoknec zornüfegős latafoc, hog kik eth  
ez velagba nem vtaltac ordognec tarfasagat, es v hozaiocualo hasonlatofsa-  
got, othes legēnec veloc, latuan niluan az v zornüfegős zínoket mind orok-  
be Kíról vg mód Jeremias pph'ta Júnec, es mēnec az carhozottaccra ordogok-  
nec nağ zornüfege Ved iol ezodbe, hog igon nağ zornüfeg volna embornec  
latnia Lac eg ordognec zornüfeget, de mit aleŷtağ, mene zornüfeg lezon az,  
holoth zonetlen, es mindoncoron lattac az zamtalā ordognec zornüfeget, es  
az zamtalā bínosoket kik ordoghöz mind hasonlatofoc, Kíról vg mond zent  
Agoston doctor Ebben bizonyos leg, hog ez eleten zornü bestenec zunenec la-  
tafa, ez velagba mene kın vagon mind folul mula Vg mód touabba ezon  
doctor Jay iay ha eleten, es elen igō | nağ kın legon az ondoc satānac Lac az  
zunenec latafa, ki mind ez velagbeli kinnal nağob Tehat valon mit aleŷtağ,  
mene nağ iaŷueğic, es mene nağ zornüfegős kın lezon az v illetefe, fog-  
dofafa, kormekozot zorongatafa, es\* nağ mergos fogauai valo mardofafa \*az v  
Valon mīkeppē alhat az v zornüfegős zunenec elotte, es az v zaianac eluifel-  
hetetlen dohoffaganac ellene, es az v kinkūnel langozo zomeinec elotte Valon  
ki az, ki mind ezoket meg monthaffa? ¶ Tízönkettöd kinnna pocolnac ez, mert  
oth vagon ol igon nağ keferufegős, es zornüfegős kın, kinec orokke vege  
nínlen Kít meg bizonyt zent Janos latafanac kōnuebe, mōduā Gōttrettetnec  
az tüzbe, es kinkūbe, es az v kinnocnac bűze kizarmazic, mind orokkū  
orokke, Eth immar vettetic kerdes az kinnac orokkevalo voltarol ekkeppē, Nō.

mõduā Valon mire vaḡon ez, hoḡ embor abbint keues ideig tezi, es orokke  
valo kint kel erotte zenuednie, teccic ennekom hoḡ ezt igassag ne adnaia

3. levél. Mert az iras vḡ mōd Mene mertekkel te merod anne || ual meric nekodes

\*ez ker-3ent tamas doctor\* rea felel, ekkeppē mōduā Igassag aḡḡa ezt, hoḡ ne  
desre maraḡḡon az binnec ektelenfege, igassagnac ekoffege nekulon Azert iol-

lehet hoḡ abbín legō keues ideiglen, de maga az kinnia orokke meg ma-

\*de lac rad\* azol binnec, kinec ez velagba veg nem vettetot Ennec zent tamas doc-

tor neḡ ocat veti, es zent gergor doctor el vegezi Elso oca ez Mert abbín

\*ez ne lezon annac ellene, kinec fohha vege nūnen\* Azert abbinnec kinnanac  
egeb ha es vḡ kellenni, hoḡ fohha vege ne legon Masod oca, mert embor megoli  
lac az vr es vḡ kellenni, hoḡ fohha vege ne legon Masod oca, mert embor megoli  
isten ki-yn magaba azzent iozagot az binnec miatta, kiuel neki orokke kellot volna  
nec fem kezd.fem elnie, Harmad oca, mert az carhozot, et ez velagba ne tartot penitenciat, kit  
vegezetil oth az pocolba\* fem tarthat, kiert iduozulni kellene Neḡed oca, mert abbín

nil

\*mind el valagt embort az oroc elettul, tudnia miert, az istentul Azert meltan, es  
orokke igazan efic az oroc halalnac marcaba, Qtod ocat veti zent gergor doctor, ek-

keppen mōduā, Miert az kegotlenoc oromeft acartac volna ez velagba elnioc

mind orokke, arra, hoḡ az meg |3ocot binnec generusegebe mind orokke el-

hettec volna Azert az istenec igassagos iteleti az aḡḡa, hoḡ fohha kin nekū-

lon ne legenece, kinec acarattoc mindoncoron ez velagba binbe generkodot

Azert mind ezogbelol niluan meg teccic hoḡ ez keues ideig valo bin tetelert,

orokkeualo kint zenueggenec Eth immar vettetit mas kerdes ar-

rol, hoḡ ha az pocol kinnia kereftetit nagob muhkaua

auaḡ kedeg az menozage? Kire ekkeppen felel irasmaḡarazo mef-

tor mōduā Hoḡ az gonozoc naggal nehezeb muhkaua kerefic magoknac az

pocolnac oroc kinnat, hoḡ nem aḡoc az orok menozagot Kiroi ekkeppē 3ol

Holgot new meftor, monduā Binofoknac muhkaioce naggal nehezeb az oroc



kínnac kerefesebe, hog̃ nē az zentoknec az ȳȳc meȳorzagba menefokbe Mert az zolga meneuel tȳb vrnac zolgal, anneual tȳb muhkat kel tennī Miert kedeg abbīȳs zolgal ȳrdȳgnec, ez velagnac, es ȳ testenec īncab hog̃ nē īstēnec, azert valakī ez három vrnac zolgal, ellenfegenec || zolgal Azert 4. levél. elfȳ ellenfege embȳrnec ȳrdȳg, Azert ez ȳrdȳg vrnac, miert ȳ īȳȳn gonoz, īȳȳn gonoz zolgalattal kel ȳ nekī zolgálnīa, tudnīa miert, fok īreȳfeggel, fok ġȳlȳfeggel, fok ragalmaffaggal, fok hazugfaggal, fok hamīfhīttel Elez-teb mondatec hog̃ ez ȳrdȳg vrnac kel zolgálnīa fok īreȳfeggel, kīnec haz-nalattīa ez Mert az īreȳ embȳr mas embȳrnec īamborfagabol gonozodīc, mas embȳrnec īozagbaualo haznalattīabol fȳgatkozīc, mas embȳrnec bodog-fagabol bodogtalana es ġenette leȳȳn, mas embȳrnec zȳldfegebȳl meg aȳ, mas embȳrnec lelķī kȳuerfegebȳl elfȳnnīad, es meg ȳȳtȳuerȳdīc, mas embȳrnec egeffegebȳl meg betegȳdīc, mas embȳrnec zepfegebȳl meg feketȳdīc, es zȳrȳnūue leȳȳn, mas embȳrnec velagoffagabol meg vakul, mas embȳrnec eleuenfegebȳl meg hal Azert, mīnd ezȳc az īreȳfegnec haznalattīa, kiert Nō az ȳȳc pocolnac kīnnīat vezī Mas zolgalattīa ȳrdȳgnec, az atkozot ġȳlȳfeg Kīnec haznalattīat zent Janos ekkeppen īrta meg, mō | uan Mīndȳn valakī attafīat ġȳlȳlī, ez eȳeten embȳr ġīlcos, es tuȳġatoc azt, hog̃ sēminemū ġīl-cos ȳȳc meȳorzagot nem vezī, mīre, mert meg ȳlte ȳ lelket az ġȳlȳfeg-nec mīatta, kiert meȳorzagot el vezī, es maganac pocclot īerī Harmad zolgalattīa az ȳrdȳg vrnac torcoffag, es rezȳgseg, Mel īȳȳn naȳ nehez zol-galat leȳȳn ȳrdȳgnec ez, meg īelȳntī īrasmaȳarazomefȳȳr ekkeppen, mōduā Az rezȳȳȳs torcofocat, ȳrdȳg vȳȳn bīrīa, mīnt embȳr ȳ barmat, vȳ hog̃ valāmīnemū bīnre acarīa ȳket haȳȳtanīa, zabadon megtehetī, mīre Mert az xpȳs ezȳȳȳn ȳrdȳgnec zabadfagot haȳȳȳȳ, mīnt meg vaȳȳn īrūā az ewangēlīomba az eȳ embȳrrȳl, kībe vala hat zȳȳ, es hatuanhat ȳrdȳg ki-

ket mícoron vronc v belöle ki vze, mődanac Ha minket ennet kí vecz, kerönc tegöd azon, hoğ bolas be minket, ez díznogba, kík eth velönc vadrnac, es legottan zabadda hağa vket beleöc mennie Es ez díznocat, or-  
 5. levél. zíc vala az paztoroc az tengör mellet Es hoğ beleöc menenec az || ordög-  
 öc, legottan mind az tengörben zögdöfenec, es mind bele halanac Azert ez dížnocon ertetnec mind az torcofoc, es rezögöfök, kíkön az xpüs ordögökne-  
 c hatalmat adot, hoğ ha az bínbe végig meg maradnac, mind az tengörbe, azaz, pocolba v velöc zögdöffenec, es mind bele ölec vket Azert  
 valaki ordögne- c zolgal, testenec kedue kerefefeuel, ez v neki folga, es fizetefe ¶ De halgassad immar az zent doctorocat mit zolnac az torcoffagrol  
 Zent Agoston doctor vğ mőd rola Az rezögse- g hízólködö ordög, edös me-  
 rög, gēnerködö bín, vetközetökne- c anña, gonoffagnac gökere, bínökne- c kezdeti,  
 fönec meg haboroútoia, elmenec elfordeútoia, es lelökne- c vezede-  
 lme Kit ha valaki val, ez vnmagat nem vala, es ha valaki nē tezi, ez bint nē tezon,  
 Seneca new mestör vğ mőd rola Valon mí vlatatöfö rezög embörnel,  
 kinec zaiabol dohoffag zarmazic, zolafaba bolondozic, titkot nem tart,  
 kinec elmeie el idegönül, eze el vez, züne el változic Istēnec lezon gölöfe  
 | gös, angálöknac vlatatos, es embörökne- c mōuete, iozagoktul meg foztatic,  
 ordögöctül meg galasztatic, es mindönöktül meg nomottatic, Zent Ambros doctores  
 igön zidalmaža ez atkozot bint, mőduā, Rezögse- g meg galaza az természetöt,  
 ki vezti embörbol istēnec malažtat, es el vezti v dílöfeget, ala vetuen vtet  
 az melfegös tüzes verömbö, mert embörbol tezon beštet, az erőfbol erőtelent,  
 Jamborbol tezon nē iambort, tiztabol förtelmest, es böll embörbol tezon  
 bolondot Azert kiki mind iöl vege eze- be, mert ez torcoffag mindön binnec vtat  
 zerpöz az lelöche menefre, mert valaki ez binnel meg gözettetendic,  
 femminemü binnec ellene nem al-

hat Azert ez rezogfeg semmi nē egeb hanem lak bínoknec coporfoia ,  
ondokfagnac aztaga es goýteuene , fortelmeflegnec kezdeti , ocadafnac an-  
na , tiztafagnac ellenfege , es testi tüz nec goýtafa Mind ezeket meg bizo-  
noýta az zent íras , módúan bólnec miatta Bornac itala be megon hí-  
zolkoduen , es kedue || fon , de az vtofo napon meg mar míkappen az zo- 6. levél.  
mac , es míkappē az regulos new mergos kígo , mergot ont az lelögbe  
Azert íme mind ezogbelöl niluā meg teccic , mel ígon nehez legon ordog-  
nec , es az testnec zolgalnia Kiert ordog fizet neki awal ammie vagon Ne-  
ki kedeg egeb iozaga fēmi nínl , hanēlak az pocolnac kínnā , ¶ Azert ezt  
meg halloc , es meg bizonoýtatec hog ordognec , es az pocolnac kínnāert  
nağgal nehezeb zolgalnia hog nē ístēnec ¶ Immar bizonoýtaffec azes meg ,  
hog nağgal kínnēb ístēnec zolgalnonc hog nem ordognec , es nağgal kí-  
nnēb menozagot vennonc , hog nē az pocolnac kínnat Ezt meg bizonoý-  
ta azon írasmağarazomeftor móduā Az iften zeretp embornec lelke , es v  
züue olan mint az zonetlen valo vendegfeg , míkappē mōga zent lelpc bóln-  
nec miatta Mert míkappen zocoth embornec ģenerkōdní az io vendegfeg-  
be , etelbe , italba , es vígafagba , ezonkappē az iften zeretp lelpc , ģener-  
kōdic , edōfkōdic , es vígadoz az ifteni zent zeretedbe , es az lelki ioza-  
gogba Ig ekkeppē , mert | ha fel tekint , lafa az iftent lelki zomeíuel , kít  
fohha meg nē bantot , es ha vetkōzotte , rola penitenciat tartot , es io re-  
menfege vāō hog az iften , kít v zeret , bínē nekí meg bolatta , es mind  
ezpc v nekí teznec nağ oromet , Es ha tekint az iften zeretp ede ala , es  
latia az pocclot , hog houa fēminemü iften zeretp , es bizon penitencia tar-  
to nē megon , es ig abba io remenfege vagon , hog v oda nē vettetic , es  
ebbe nekí vagon nağ orome Es ha tekint hattra , ofmeri az el mult idot ,  
hog ístēnec zolgalatiba kōltote el Es ha eleue tekint , vg ofmeri es vg\* \* hízi .

hoğ az íouendő idot istēnec zolgalattaba acaria, es kíuanña el kǫltenie, mĩnd addeg mĩg ez velagba el, kíbol mĩnd nağ lelki vigafag adatic v ne-  
 kí Ha kedeg tekĩnt iog fele, tehat azt lattā, hoğ az anğal, kí nekĩ adat-  
 tatot zolgalattra, es ǫrizettre, vtet ǫrizĩ, es otalmazā mĩnd v halalaĩg,  
 ǫrdognec hatalmatul, es v lalardfagatul, es halalanac vtāna, vízi v lelket,  
 az menñeĩ bodogfagba, holoth az xpuffal, es az bodog zũz mariaual, es  
 7. levél. mĩnd az menñeĩ || zamtalan zentǫkkel, es angalokkal ǫzagalnac mĩnd ǫrǫk-  
 kul ǫrǫkke Azert ez ísten zeretǫc, alazatosoc, es engedelmesǫc, mindǫn-  
 coron vadnac vigafagba, es iduǫffegǫkrǫl nağ batorfagba, es ioremensfeg-  
 be, vg hoğ ez ełeten nē fel halaltul, nē fel ǫrdogtũl, es fēminemũ ellen-  
 segtũl, Kĩrǫl vg mǫd vers tǫrleũtǫ mestǫr Quĩ seruĩt deo, regnat vt leo,  
 Valaki istēnec zolgal, ǫzagal, vg mĩnt ǫrozlan Azert mĩnd ezǫgbol nĩluan  
 meg teccĩc, hoğ istēnec kínnēb zolgalnĩ, hoğ nē ǫrdognec, es az menǫ-  
 zagba nağğal kínnēb mennie, hoğ nē pocolba,  
 Mel atkozot bĩn leğǫn az gonoz ragalmaffag eth kezdetic  
 arrol valo tanulffag Elezteb laffoc azt meg hoğ hankeppē le-  
 zǫn az ragalmaffag Mondatic hoğ, eğkeppen lezǫn iğ, mĩcorǫ mafra  
 valakĩ hamĩffan gonoz hĩrt kǫlt Mafkeppen lezǫn, mĩcorǫ az hallot gonof-  
 fagot mafnac mǫğā, feleben annal, menere hallotta Harmadkeppen lezǫn  
 az halgato felǫl, mĩcorǫ az ragalmaffagot valaki ǫrǫmest halgatĩa | Neğed  
 keppen lezǫn, attafianac tĩtkon valo bĩnet meg íelǫnteni Otǫdkeppē le-  
 zǫn, mĩcorǫ valakĩ attafianac tĩtkon valo íouoltat meg tagağğā Hatod-  
 keppen lezǫn, mĩcorǫ az nĩluanvalo íamborfagat meg kiffēbeũtĩ Heted-  
 keppē lezǫn, mĩcorǫ attafĩaba valo íoth gonozra ítelĩ Azert ehettekpeppē lezǫn,  
 ez atkozot gonoz ragalmaffag, kĩk mĩnd ǫrdogĩ bĩnǫc ¶ Immar halgas íol  
 hozāia, mel atkozot bĩn leğǫn, ez gonoz ragalmaffag Mert doctoroc vg lel-



tec meg, hoġ az ragalmaznac, ġaia, nelue, gonozb az pocolnal, oca ez, mert az pocol lac az gonozocat nelí be, de az gonoz ragalmaznac ġaia, nelue, nem enged, fem az íocnac, fem az gonozocnac, de mind pocolba vetí, es iteli vket, Ezt ezonkeppé bizonoítta az zent íras, monduā Haznlatofb az pocol, aharmad nelvnel, ki nelv, az ragalmaznac nelue Mert írafba, eharom neluet lelóc Elſo anġalí nelu, kíuel embor ġol iftenrol, es íduſſeġerol, mas nelu vaġon, embori nelu, kíuel embor || zocot zolní 8. levél.

ez velagíakrol Harmad nelu vaġó, orđogí nelu, kíuel zocot zolní az ragalmazo gonoz embor, orđogi dolgot, es pocolba valo gonoffagot ¶ Meġ atkozot bín leġon, ez gonoz ragalmaſſag, halgas íol hoġaia, mert doctoroc vġ írtac meg, hoġ az ragalmazo, orđognec zozoloía, procatora, es gonġat vífelſe, mert v mindonkeppé arra íġekozic, es azocat zola, hoġ az lelóc, kí íftene volna, azt vġ acaría, es azon torekodíc, hoġ ez orđoge leġon, es vele pocolba menġon Mert valon minéc ítelned, es mondanad ezt eġebnec, mícoron az ragalmazo ezt monġa Imez embor parazna, rezogros, íreġ, fondorlo, es eġeb bín hoġaia mondanía, mít mond ebbe, ha nē lac azt, ez embor orđoge, es pocolba valo, Azert ez eġeten gonoz ragalmazoc, nē lac orđognec zozoloí, de meg ennec ſolotte, neki tomíenozoe, mert orđognec kepebe ol meġ tomíenozot vífel, kíben az kedues illatert, emboroknek bínenec ondogſagos búzet, eġebeknek fiſtolíc ¶ Meġ at | kozot bín leġon, ez gonoz ragalmaſſag, meg íelontí íras maġarazo meſtor, mōduā, hoġ gonozbac az ragalmazoc az oruoknal, es az toluaioknal, kíek emboroknec ez velagí íozagocat el vrozac, es el ragadozac, Kít megbizonoít zent Ambros doctor, mōduā Incab el zenuethettoc az ol oruocat, kíek ez velagí íozagocat el ragadozac, hoġ nē mínt azocat, kíek nekone ío híronket, neunket el zaggattac, es megzidalmazac Ocat monġa ennec az zent íras,

holoth v̇g mond abból Jobh (így) embornec az v̇ ío neue, hoġ n̄ az naġ cazdagfaga, Azert valaki maŋnac az v̇ ío híret, neuet, el veztendí, incab, es naġobban art neki, hoġ n̄ ha az v̇ naġ cazdagfagat el vezteneie Es n̄ lac annac art, az gonoġ ragalmazo embor, kí nec io híret neuet el veztí, de meg ennec folytte, az ragalmazonac, naġgal naġobban art Mert ez atkozot bínról, lac aleg, auag fohha eleget n̄ tehet, kíról törüenzerent, es igallag zerent, tartozic eleget tennie Ez eŋeten eleg teterre vronc

9. levél. v̇n̄on maga ígon || eroffen k̄otelez, m̄oduā, az ŋent ewanġeliomba Non exies inde, donec reddas nouíŋimū quadrantē Addeg ennet kí n̄ meġ, míg n̄ m̄ind az v̇tofo filleríg eleget teġ Mít acara mondaní, ha n̄ lac (így) ezt Addeg abbin nec caladaíabol kí n̄ meġ, míg n̄ mennel kíŋŋeb el veth íozagrol eleget teġ, Kít egeġ kereztenŋeg concíliomba ekkepp̄ vegezot el, m̄oduan Abbín addeg meg n̄ bolattatic, míg n̄ az el veth íozag meg adattatic Azert ved íol eġorbe, meġ v̇talatos leġon az ragalmazo embor, ezt n̄íluā meg oŋmerod ebból, mert v̇tet az ŋent íras haŋoh̄a kíloġb (így) kíloġb beŋŋekhoz Haŋonlatíc ŋent írafba az ragalmazo embor, eleġteb az ebhoz Kít ekkeppen írt meg bol, m̄oduan, Mikepp̄ az eb nec faraba lút n̄íl, eġonkepp̄ vaġon bolond embornec ŋaíaban abbeġed, Az eb, kí nec faraba vaġon az n̄íl, addeg ŋemmíkepp̄ meg n̄ ŋoníc, míg n̄ onnat kí ragía Eġonkepp̄ arragalmazo embor, kí t mond az íras bolondnac, addeg ŋémíkepp̄ | n̄ íuġhatic, míg n̄ az gonoffagot, kí t hallot at̄afiahoz, míg n̄ maŋnac

\* de meg meg íelontí, Ez eŋeten eb ec n̄ lac embornec huŋat eġíc, meg\* az loníat-es meg ragíac Mert n̄ lac eleuen emboroket, de meg, az megholtacates meg ragíac Ez eŋeten ragalmazoc, íeloffen, haŋonlatofoc az meġaros ebeíhoz, kí nec veros az aíakoc, es n̄ gondolnac, az eġtroba vetot ŋep huŋfal, mert azt nekik n̄ aġġac, de lac az veron, es az lonton, es az ga-

neos belon ñalacodnac Ezonkeppē az gonoz ragalmazo ebec, nē gondolnac embor nec femmīt v iamborfagaua, es az v bennevalo lelki iozaggal, de valami gonoffagot, es binnē ganeat bennoc lattac, ezt vezic v zaiogba, es ezt ragiac, ezt zolac, es ezt itelic, es ez eleten ondokfaggal fortotzetit, es veresoytit meg v aiacocat, zaiocat, es neluket, Igon hafonlatos az ragalmazo embor az ebhoz ebbees, mert mikeppē az eb v gat, es meg mar Ezonkeppē az ragalmazo, v gat attafara az ragalmaffagnac miatta, || es meg maria, v io hiret neuet meg zaggatuan, es meg galazuā Es 10. level. ez eleten eb nec mindoncoron dohos az zaiā, es igon artando Dohos azert, mert egebeknec binenec ganeat zaiaba vifeli, Kírol vg mód az pph'a foltar konbe Az v zaioc, bidos dohos, mikeppē az meg nilt coporfo Ez eleten ragalmazo eb nec zaiā, nē lac dohos, de meg igō artandoes, azert, mert az meg dihut eb nec termezete zerent, az emborbe, kit meg ragalmaz, mergot ont, Kírol ig \* az pph'a foltar konbe Kigonac merge vagon \* mond v aiacoknac alatta ¶ Hafonlatos ez ragalmazo embor az diznohozes, mert addizno nē kemeli az v zaiat, es orrat az ondog ganeual meg fortotzetni incab, mint igaz allabat, Ezonkeppē az gonoz ragalmazo nē kemeli incab, az v zaiat neluet, az atkozot ragalmaffagnac bineuel meg fortotzetni, mint igaz azt, akkit ragalmaz Addizno micoron be menend akkerbe, es latanga oth azzep veragot, es az bidos ganet, | nē gondol femit az zep veraggal, de az ganehoz ter, es azt oromeft vezi zaiaba, es abba generkodic, es femit nē az zep veragnac edoffegos illattaba Ezonkeppē az gonoz ragalmazo, lat attafiaba valaminemu lelki iozagot, es valaminemu binenec garlofagat, nē gondol femit attafianac lelki iozagaua, es v iamborfagaua, de meg incab bañna, micorō hozā hała, es benne latta, de incab, mikeppē addizno tereyti magat attafianac garlofagara, es az v binenec gane-

at vezí zaiába, es ezt ragia, z'ola, es ewel fõrtõzteti v zaiat neluet Mí-  
 ert kedeg ígon vlatatos bín legõn ezatkozot ragalmafflag, iftēnec, es az  
 zentõknec elõtte, ezt niluan meg õfmerõd ekkettõból Egból, meg õfmerõd  
 ebból, mert zarmazíc niluã az atkozot ireg'fegból, es az õrdõgí gũlõfegból  
 Mafból, niluabban meg õfmerõd, mel' ígon nağ bín legõn ez atkozot ragal-  
 mafflag, vronk xp̃us ih̃usnac ṽnõn mondasabol, mert meg tiltotta ez atko-  
 zot ragalma || zõgtul mĩnd az ṽ zent testet, mĩnd az ṽ zent ígeiet Holoth ṽg  
 11. levél. mond zent mathe ewangeliomanac heted rezebe Ne ağğatoc az zentfegõt  
 az ebeknec, es az gõngõt ne hĩmletõc el az dĩznok kõzõt, netalantal meg  
 ñomoggac ṽtet, es az ebek reatoc ternec es meg zaggatnac tĩtõket ¶ Ime  
 meltan zegõnkõrõthetnec ez atkozot ragalmazoc lac ebbõles hoğ vronc ṽnõn  
 maga neuezte ṽket ebeknec, es dĩznoknak, kĩknec gonoffagocat, es ṽ kĩn-  
 ñocat, meg íelõntotte meg ezõn velagba, niluan valo peldaccales kĩkrõl  
 irattatnac rettenetõs, es lodalatos meg lõth dolgoc, Elfõ, kí ṽ roloc irat-  
 tatíc ez Ṽg oluastatíc amand nevũ zentnec eletebe, hoğ mĩcorõ predicalla-  
 na az nepnec nağ buzgofaggal, eğ ez ełeten ragalmazõ ebec kõzzũl hoz'a te-  
 re, es meg m̃õuete ṽtet, meg ragalmazuã az ṽ zent bezedet, Ime legõt-  
 tan, iftēnec ígaffaga õrdõgnec hatalmat ada rayta, es ez õrdõg tũzes vel-  
 lamafnac kepebe rea hertelenkõdec, es nağ rettenetõs kealtaffal mõda ne-  
 kí Jer velem mĩ zeretõ aztal | noconk, mĩert az mĩ dolgoncat hĩvõn vife-  
 led, raguan nekõnk embõr huft Azert, mĩert nekõnk kedũõnc zerent zol-  
 galtal, mĩes nẽ kedued zerent, de ígon igazan fizettõc meg muhcadat A-  
 zert íõuel, es meg elegeũtõnc matulfogua mĩnd õrõkke az pocolbelĩ febof-  
 fegõs tũzzel be ñeletuen, mert ígon zereted iocat, es gonozocat meg ra-  
 galmaznĩa Ezõket meg mõduã, ragada ṽtet, es be efec vele pocolba Ime  
 mĩnemũ izũ ez atkozot gonoz ragalmafflag, ¶ Halgaffad, es ved iobban ezõd-



be, mel' igon nehezen gottrotte istēnec zent igaffaga, ez atkozot ragalma-  
 zot, még azon velagba Irastorleytomestor, vince new doctor, egeb fok  
 irafa közöt ekkeppē irt, ez atkozot ragalmaffagrol, es v̄g\* hoġ anglis or-\* mond  
 zagba, voth nemínemü zerzethos, azzon embor vote, ferfiu vote, nē mon-  
 ga Es ez igon meg zocta vala ez atkozot ragalmazast, es iuta halalara,  
 es kezdet intení arra, hoġ meg gōñnec, es felele nekík, mōda Awal en-  
 gom nebanlatoc, mert az en tūlem nē lehet Mondanac nekí Mí oca an-||  
 nac hoġ nē lehet Monda Arra mert nē tehetom Es intení kezdec arra, 12. levél.  
 hoġ kōñorogne xpufnac, es az v̄ zent añnanac Kí legottan kí voña v̄ nel-  
 uet zaiabol, es verní kezde v̄jaua, es mōnda Ez atkozot nelv carhozta-  
 ta engomet, Kít meg mōduā Ime legottan ez atkozot nelv, ol' igon meg  
 dagada, hoġ touabba sohha vtet zaiaba be nē vohhata (így) Aduan az vr ísten  
 ebben az vtanna valo gono3 ragalmazoknac peldat, hoġ akkíc lafac, ha-  
 lac, meg osmeríec, mel' atkozot bín legon ez gono3 ragalmaffag, istē-  
 nec, es v̄ zentíne elotte Ez f̄olul mondot irafocat t̄orleŷt̄otte  
 es zerzotte vilhelmos new doctor es vaġon meg íruan bínrol  
 zerzot kōñuebe kit eġhaz be veth\* m̄int er̄s bizonfagoth \*es meg

Immar edeala 3ol m̄i aťanc zent bernardínus ez atkozot 12. levél.  
 ragalmaffagrol kít hafonlot nē lac az vgato ebh̄oz de meg  
 hafonlotta az megdih̄ut ebh̄ozes Kir̄l ekkeppen 3ol monduā,  
 hoġ az meg dih̄ut ebne, iel̄ofben, ím e három gono3 | tulaŷdonfaga va-  
 ġon El̄f, mert az v̄ zaiaba, es fogaiba mer̄g vaġon, es az v̄ neluenec  
 alatta fergek̄ek vadnac, kik az v̄ neluet fuldaŷac, es fuldaluā, az aġa  
 veleŷjet, nemínemü goŷtocañnal meg gerŷeztíc, es v̄ ewel meg dih̄ozíc,  
 es m̄icor̄ az fergeket neluenec alola ki veŷendíc, legottan az eb meg ví-  
 gazíc Azert m̄ind ezogben, igon hafonlatos ez gono3 ragalmazo embor az

meg díhút ebhöz Mert míkeppen az dýs ebneç zaiaba, es fogaba merog  
 \* meg vağõ es kiket \* marand, azocat mind meg mergõfeýti, es ha hertelen ne-  
 kík oruoffagot nem teýendnec, mind meg kel vele halníoc Ezõnkeppen az  
 ragalmazõ embõr nec zaiaban, az atkozot ragalmaffag merog, kíuel eðzõr-  
 fmind harom embõrt mar meg, eðget vñõmagat, maft az halgatot, harma-  
 dicat azt akkít ragalmaz, es mind ezõknek lelõket meg mergõfõýti, ez  
 atkozot ragalmaffagnac bínenec mergeuel, es ha oruoffag nekík nẽ tetetendic,  
 13. levél, az zent õonofnac, es az || elegtetelnec míatta, meg kel vele halníoc, mí-  
 ert legõn halalos bín Es míkeppẽ az dýs ebneç neluenec alatta fergec vad-  
 nac, kík az v neluet fuldalac, es ennec míatta ýtet meg díhõfõýtic, E-  
 zõnkeppẽ ez gonoz ragalmazõ embõr nec neluenec alatta, es az v zúuebe  
 igõ gonoz fergec vadnac, tudna míert, az atkozot íregfeg õúlofeg, es ha-  
 ragoffag, es ezõk az atkozot fergec, kíktúl tamad, es zúletic az atkozot  
 ragalmaffag, es ennec míatta, az ragalmazõ vnõn magat, es v atfafiait meg  
 marya, es meg mergõfeýti az õrdõgi merõggel, kíuel meg díhúth Es mí-  
 corõ az dýs ebneç nelue alol az fergeket kí veíendic, legottan az eb meg  
 vigazic Ezõnkeppẽ az ragalmazõ embõrnekes v zúuebol, az atkozot íreg-  
 fegnec, õúlofegnec, es haragoffagnac fergei, ha kí vezẽdnec, legottan az  
 embõr meg vigazic, de addeg fohha nem ¶ Mas tulaydonfaga az meg díhúth  
 ebneç ez, mert v fohha nẽ nõghatic, de mindõncorõ edeftoua budofic, es  
 futos Ezõnkeppen, valaki meg zocangá ez atkozot ragal | maffagot, addeg  
 ez eleten fẽmíkeppẽ nem nõghatic, de mind addeg budofic, es iar kel,  
 hoğ azt ammít hallot, auag gondolt v atfafirol, azt mafnac meg mongá,  
 mert vğ teccic neki, hoğ ha kí nẽ monthatnaia, az oldalannís kí facadna  
 Azert ebbe hafonlatos, az vípera new mergõs kíõõhoz, kí mícoron az v  
 fiait kí koltí, ýket ol igõn zeretí, hoğ zerretebe ýket mind el neli, es v

hafaba fel neuekődnec, es ekkeppē v belőle magocat kí ragiac, es ig v  
 annocat meg olic Ezonkeppen történic annac, ki meg zocta az atkozot ra-  
 galmaffagot, mert ezt v ol igon zereti, hog valahol leli, es haſa ottan el  
 neli, mícoron vtet zúebe fogia, es elmeiebe vezí, es oth meg neuekődic,  
 mert addig gondolia, es addic forgattá v elmeiebe, hog fēmikeppen nē  
 tūrheti, de oztan ki kel mondaní, es ekkeppē magat kí ragia, es íg, nē  
 lac az v annat, de meg az kí halgatía, es az kít ragalmaz, azocates ní-  
 ha meg olí (így) Mert vg mond az zentíras Mínd az teuſ, mínd az nekí en-||  
 gedſ, ígenlſ kínnal kíznatnac ¶ Azert ímmar kerdi zent bernard doctor ezt, 14. levél.  
 hog melic tezon nagob bínt ekkettſ kozzul, arragalmazoe, auag arragal-  
 maſſagot halgatoe, Vg mond hog, melic leğon vezedelmefb, es carhozatoſb,  
 ezt kínnen el nē vegezhetſc, de lac azt mondom, hog mínd ekkettſnec  
 ſrdſge vağon, az ragalmaznac neluebe, es ahalgatonac filebe Miert ez,  
 ekkeppen vağon, mene ragalmaſſagot te halgacz, anne ſrdſgot filedbe vezh (így)  
 Int azert mínket, es taneyt zent Agoſton doctor, monduan, Ne agğatoc tí  
 fileſket, az ragalmaznac bezedenec halgataſara, hog halalt ne veğetſc tí  
 lelſtſgebe Mert az ragalmaznac, es az halgatonac, mínd ekkettſnec lel-  
 kenec ſrſc halál etke ¶ Ved iobban eſſdbe, mel igon nag gonoz leğon, ez  
 atkozot harmad nelnec gonoffaga, ki harmad nely, mondatí zent írafba  
 ſrdſgí nelynec Kít az araſas bezedú zent Janos doctor haſonlot az farifeo-  
 foknac neluſkhſz, kiknec | v atkozot gonoz neluſc, aſſo íeſot, mínd  
 hozá tartozoual ſzuen, gonoznac itelec, es az v loda tetelet, ſrdſgí hatalm-  
 nac mondac, es az eğeb lelki iozagot kít benne lattac mínd gonozra ítel-  
 tec, es ennec ſſſſte, ez atkozot gúlſfegnec, es ireğfegnec miatta, ez ve-  
 lagbol ki verec Mínd eſſge haſonlatos arragalmazo embſr az farifeoſok-  
 hoz Mert mícorſ ſſmer nec, es latnac alazatos embſrt, ahoz azt mſgac,





foknac keğotlenfege, binnec pregeűtoe, dílofegnec kissebeűtoe Azert mind ez oca, miért zent pal azt monga Az ragalmazoc iftēnec elotte gűlofegbe vadnac Mağaraz'a zent bernard doctor \* ígeket, es vğ mond, Nem Loda hoğ \* ez iften gűloli az ragalmazocat, mert Lac ezoke (így) az atkozot harmad nēlv, kí nel erőfben, es kememben, fēmi allat nē víafcodíc az zeretnec \* ellene, \* olan kí zeretet Lac iften vnõnmaga, mint ez atkozot har || mad nēlv Mert <sup>igõn</sup> valakí tezi az ragalmazagot, ez ełeten elezteb azt íelõntí, hoğ v benne nínlen az iftení zent zeretet, es ennec vtanna arra ígekõzíc, hoğ az, akkit ragalmaz meg vtaltaffec, es meg gűlołteffec, Es ekkēppen azt acarna, hoğ mĩndõn embõrõgbõl az ífłení, es atafıufagnac zeretetí kí zaggattatnec, es kí vezne, ez atkozot harmad nēlvnec, ez v tulaydonfaga ¶ Azert ved iobban ezõdbe, es nõműad iol be zıuedbe, mert az ocoffagnac igaz ítelete mĩnd azt ağga, es mĩnd azt mutattá, kí iol meg gondolanga, hoğ mĩnd ez velagnac bĩne, mĩndõn eretnõkfeg, mĩnd<sup>n</sup> hĩttűl zacadas, es mĩndõn keğotlenfeg, ol mel, mĩnd ez atkozot õrdõgí nēlvűl veth maganac eredetõt O azert atkozot nēlv, az ragalmaznac harmad nēlue O pocolbelí keğotlenfeg, o íreğfegnec, es gűlofegnec keğotlen Lĩmotaía, o atkozot halalos pocloffag Te vağ kí haborufagot zerõz, te vağ az, kí iocat meg nõmocz, Lac te vağ az atkozot õrdõgí nēlv, kí az igazaknac | híret neuet el veztođ, Lac te vağ az, kí hamífhĩtoket, foc hazugfagot, keğotlen vadolafocat nē zõnõl meg focafeűtaní, te vağ az gonoz nēlv, kí az artatlanocat gõttrõđ, õzueğõket zĩdalmazh, zűzeket hamífoűtağ, es hazafokhoz gonoz bĩzt kõlteğ Te vağ az atkozot nēlv, kí az keğõs, es az zent zeretõket meg galazod, te vağ, kí az eğĩgű lelkõt, es conscĩenciat meg haboreűtođ, te vağ az gonoz nēlv, kí haragtartafocat, haborufagocat, vete-kõdefõket, haragoffagocat, boğzoncodafocat, eğmaftul elzacadafocat, parto-

16. levél.

lafocat, es o3lafocat, e'jel nappal nē 3onol fel tamasztanod, es fel ger'jez-  
tenod Te va'g az atkozot nelv, k' arultatafocat, gilcoffagocat, es e'geb foc  
ke'gotlenfegoket, nē 3e'gonlez zerzeni, lac te va'g az, k' e'gma3ba ualo  
io 3ouetfegot, es io baratfagot meg fe'jte3, lac te va'g az, k' e'gbeualo  
gono3 tanacoda3ba magadat foglalod Te va'g, ki ellenfegoket focafe'jta3,

17. levél. varafocat elpu3teyta3, orzagocat eltör3, es clastromba ualocat meg || ha-  
bore'jta3 Te va'g az atkozot ordogi nelv, k' az 3eretetnec buzgofagat meg  
oltod, es az igazacat meg nomore'jtod, az ke'gotlenoket fel magasztalod,  
az igaz hitot el töröd, es az 3ent remenfegot femmie te3od, es mind e'geb lelki  
iozagocat na'g ke'gotlenséggel haborgacz Mit mon'gac tobbet te rolad, hanē  
lac azt, ho'g meg az an'galocates te ted ordogge, es elfo 3uleinket te me-  
re'jted l'ymbofnac melfegebe, es mind embori nēzetot te vetel k' parad'i-

\* velag-  
nac lōnac ge'neru3segebol, ez \* vezedelmere, es garlofagara Te va'g az, ki még  
az istēnec fia3es az magas aca3to3fara fel feieyted ¶ Azert meltan, es igazan  
3idalmazac ez atkozot harmad neluet, mind az 3ent iras, mind az 3ent  
doctoroc, es mind az 3entoknec 3enti mi vronc xp'us ih'us, k' v'ket neue-  
ze ebeknec, es d'ignoknak, es ennec folotte v' tuloc az v' 3ent testet, es  
az v' 3ent ige'jyet meg tilta, mint folul meg va'gon monduā: |

Vr'nac neube kezdetnec neminemu ie'goc k'igbol embor  
\* vala-  
ki le-  
gon velheti es nemikeppen meg o3merheti ho'g ha \* iduozulē-  
d'or, auag ha el vezend'or, es ha na'g felfegos 3entsegre mel-  
to Azert ennec meg o3meretire, ve'gonc bizonyfagot menere lehet 3ent iraf-  
nac gokerebol, holoth v'g irattatic mo'j3es elfo ko'nuenec neguenod reze-  
be, ho'g pharaho kernalnac toml'ocebe harom foglac tartatnac vala E'ggic va-

la az keñerfítoknec mešťore, mafic vala az poharnoc mešťor, a harmadic vala Jacob p̄riarchanac az kiffebic fía Jofeph Mínd ezoknec meg ielőnte vr iften mire íutna v̄ ígoc meg ezon velagba, es az ielőntes ekkeppen len Mert az keñer fító mešťor ezt lata almaba, hođ teccíc vala neki, hođ v̄ feien vínne három tekenő teťtat, es iouenec egi madarac, es az teťtat feieről mind el zaggatac, es meg euec Az paharnoc mešťor kedeg ezt lata almaba, hođ v̄ elötte három vezzőuel eđ 3ol9 tū neuekōdet, es ez 3ol9t terōmte, es ez 3ol9t ez paharnoc mešťor || eđ ek9s paharba falara, es az kernalnac ínna ada belöle 18. levél. Jofeph kedeg lata ket almat meg atťa hazanal, eđget azt lata, hođ teccíc vala neki, hođ ez Jacob p̄riarchanac mind ez tizōnket fía am mezőn aratnana, es ez Jofephnec mind az v̄ keueű fel allanac, es mind az v̄ atťafiaínac keueű mind kōrűl allac, es ímaduan nađ tizōflegōt tenec ez Jofephnec keueűnec, Mas almat ezt lata, hođ az nap, es ahod, es tizōneđ Lillag ímadac ez Jofephōt, Es hođ ez almat lattac volna mind eđ eűel az keñer fító, es paharnoc, raűta ígon gondolcodnac vala, es ígon velekōdnec vala Kit latuű Jofeph, meg kerde v̄ket míd gondolcodnanac, es mí nauaľaľoc tōrtent volna Es az paharnoc mešťor meg ielőnte neki az v̄ almat Jofeph kedeg neki mind zereuel meg mađaraza v̄tet, monduan Az három 3ol9 vezző kít lattal, peldaz harō napot, kíkneć vtāna ez tōmlōczbōl kí vetetōl, es hođ az kernalnac az ek9s poharbol ínna attal, ebbōl az peldaztatíc, es azt híggēd, hođ az eleztebí tizōflegōd meg adattatíc, es\* ezōnkeppē len, | Az keñerfító mešťor \*mínd kedeg, hođ halla ezt, hođ eľen bōllen meg mađarazta volna ez almat, v̄es meg ielőnte neki az v̄ almat Jofeph kedeg ennekes meg mađaraza, mōduű Az három tekenő teťtan erľed az három napot, kí napoknac utāna ez tōmlōczbōl tes kí vetetōl, es acasztōfan hal3 meg, es míkēppē az teťtat egi madarac feiedrōl el zaggattac, es meg ettec, ezōn azt erľed, hođ az te teťtō-

detes el zaggatíac, es meg ezíc, ezes mind ezönkeppen len Josephnek es az  
 v alma azonkeppē be telefódec mīkeppē meg latta vala, kí edeala meg ma-  
 raztatíc ¶ Azert ímmar ved íol ezódbē, mīt ertnec írasmağarazo mestórc mīnd  
 ez latafogbol, es mīt adnac mī nekónc ebból ósmernónc, es ertenónc Azert  
 ekkeppē mağarazac, es ertíc, hog mīkeppē pharaho kernalnac tómlócebe ha-  
 rom foglac tartatnac vala, ezórc kózzúl eǵgíc vetetec kí az tómlóczból acaz-  
 tofara, mafíc az eleztebí tíztóffegere, harmadíc kedec ígon naǵ felfegre, es  
 19. levél. naǵ vrasagra, Ezönkeppē az menneí kernalnac tómlóce || be, azaz, ez velagba,  
 ki tómlócebe vağonc be vettetuen eló zúleínknec bínókert, Es ez tómlóczbe  
 tartatnac haromalladbeli embórc foguā, kiknec kózzúle mícoron kí vetetnec  
 ez tómlóczbelól, vítettetnek az pocolbelí acaztofara, kí peldaztatnac az ke-  
 nersítón Nemelec kedeg mícoron kí vetetnec ez velagnac tómlócebelól, ve-  
 tetnec az eleztebí tíztóffegere, kí peldaztatnac az poharnoc mestóron Neme-  
 lec kedeg kik meg zabadulnac ez velagnac tómlóceból, vetetnek naǵ felfegó  
 tíztóffegre, kik peldaztatnac ez zent Josephón, ki mícoró meg zabadula az  
 tómlóczbelól, zeróztetec mīnd egeǵ eǵíptomnac orzagan feíedelme ¶ Azert ez-  
 \* ez zent írasnac es \* peldazatoknak ǵókereból adatíc ertenónc nemínemü íelós íe-  
 ǵóc, kí íeǵókbólól embórc velhetí, es nemíkeppen meg ósmerhetí, kik leǵe-  
 nec el vezendóc, es kik leǵenec íduózülendóc, es kik leǵenec ígon naǵ zent-  
 fegre meltoc Jollehet ezóket tókeletóffeggel fenkínec az vr íften meg nem at-  
 ta ósmerní Kít meg bízónóǵt az zent íras bólnec kónuebe | móduā Sunt iusti,  
 atque sapientes, et opera eorū ín manu dei, et tamen nescit homo vtrū amo-  
 re vel odio dígnus fit Vagnac ígazac, es bólnec, es az v mīuelkódetóc ístē-  
 nec kezebe vağon, de maga nem tuǵga embórc ha zeretetre, auaǵ kedeg ǵü-  
 lóffegre melto ¶ Immar ved íol ezódbē az íeǵóket, meǵ íeǵógbólól velhetí em-  
 bórc carhozatíat Azert vagnac harom allatbeli embórc, kik mícoron kí vetet-



nec ez velagnac tómlőcebelől, legottan vitétetnec az pocolbeli acaztófara, kik peldaztatnac az keñerfítőnec három tekenő teztáian Azert ezeket embor velheti, es nemikeppen meg őfmerheti három ielős íégbelől ¶ Elfo íége vezedelmnec, es carhozatnac ez, mícórő embor vñ magaba azt őfmeri, hog az lelki íozag\* neki semmire nem kel, de meg ha maiba latta aztes iredli, es \*kínec miatta banna, ez eñeten meg ezon uelagba őrdögge leth, mert lak őrdög az, kí az iduozulni kel lene iduoffegreualo ioth nem zereti, es ez eñetenec ketfeg nekulon őrdöggel kel el vezni, Kit meg bizoñoyt zent gergor doctor ekkeppē mōduā, || Kiknec lat-tatic neheznec vrnac ígaia, ezoc immar carhoztac, auag meg carhozandoc, De mi legon vrnac ígaia, bizoñaua nem egeb ha nē lak regulanac híufeggel ualo meg tartafa, isteni zeret, engedelmeffeg, alazatoffag, haboruafagot bekeuel zenuedes éfelen felkeles, veztegg tartas, discíplína vetel, es mind ezokhoz hasonlo íozag, mind ezeket kik teljes zíuel nem zeretic, es nem te-zic, vezedelmnec, es carhozatnac igon nağ íége ¶ Mas ielős íége carhozatnac ez, mícoron embor őfmeri magaba, hog v iambor emboroket, es egeb ma-lasztbeli emboroket nē zeret, de vket gūloli, vtaia, es vgan bintelen haborgatta, ez eñeten őrdög az v attat kōueti, kí őrdög abbínben el aggot, es meg vacult, fonha meg nē zōníc aŷocnac haborgatafatul Ezonkeppē az carho-zandoc, mīkeppē őrdög, gūlolic az igazacat, mīkeppē bizoñfagot vettonec be-lőle mind kezdettul fogua, hog isten ez velagot terpmte Ame pelda nekod bi-zoñfaggal Adamnac ket fia vala, cayn, es abel | cayn vala ireg, es carho-zando Abel kedeg vala igaz, es iduozulendo, cayn az atkozot iregfeegnec mi-atta abelt atfiat meg őle, Ifach patriarchanac ket fia vala, efau, es iacob Efau iftentul vala meg vetot, iacob kedeg valasztatot, efau ki vala meg ve-tot, iacobot kit isten zeret vala mind halalaig haborgata, es gūlőle Saul kerał kit isten meg veti az engedetlensegert, Dauídot kit v helebe valaz-

20. levél.

A' előtt betű, pótlék.

ta, ezt mind halalaig gúlóle, es haborgata Jüŷŷonc ímmar edeb alab, ame  
 críftot vñon magat, es mind vtanna valo zent martírocat, az carhozandoc  
 gúloltac, es haborgatvan nağ kinnal meg oldostec, ¶ Harmad ielŷ íege car-  
 hozatnac, az atcozot engedetlenŷeg, ki lezŷon keuelfegbŷol, mert mindŷon en-  
 gedetlenŷegnec keuelfeg gŷokere, ki zíuet embŷornec meg kemenŷŷí, es v lel-  
 ket meg vakeŷŷta, vğ hoğ, ez eŷeten atíafianac vetket ŷŷŷomeŷt meg nē bol-  
 ta, míert v meg nē bolata, azert iŷten ŷem bolata meg neki bínét ŷohha,  
 21. levél. kit vronc vñon || maga meg bizonoŷt, monduā Ha meg nē bolatandotoc em-  
 bŷŷŷnec, az ti meñneí atátokes nē bolata meg tí nectŷe bínŷeket, Azert  
 valakí ez eŷeten kemenŷegŷ gúlŷegbe meg maradand, ennec, ketŷeg nekü-  
 lŷon el kel vezní, mert az bizoñŷag moñga Azert ved íol eŷŷdbe, hoğ mind ez  
 ŷŷlŷl mondot harom allat belí embŷŷŷc meltan mŷdatnac meg vettetecnec, es  
 carhozandocnac, mert íncab valaŷtŷttac magoknac az gonoffagot aŷŷozagert,  
 az gúlŷegŷt az zeretetert, az cart az ñereŷegert, az kínt az díŷŷegert, az  
 poklot az az meñŷŷagert, az ŷŷŷk halalt az ŷŷŷk eŷetert, es ŷŷŷŷŷt az  
 iŷtenert Ez eŷetenŷc, kí az bínben el vacultac, es abbínt teŷic mindŷon fe-  
 lelm nekŷlŷon, eŷŷc naprol napra, hetŷol hetre, ídŷŷol ídŷre, ab bínbe v  
 zíuŷc el kemenŷl míkēppē az críŷtal kŷ, kí volt eŷeŷteb íeg, es az íegnec  
 vtanna míert focatallot, valtozic kŷe, vğ hoğ ímmar meg nem oluathat,  
 Eŷŷonkēppē az carhozandoc, es az el vezendŷc, ol ígŷon meg kemenŷlñec ab  
 bín | be, hoğ ŷemmínemŷ pđicacíora v zíuŷc penítencíara meg nē lağulhat  
 Pelda nekŷd az gonoŷ Judafrol, kí az bínben el vacula, es v zíue meg ke-  
 menŷle, annera, hoğ aŷŷo íeŷot meg gúlŷle, es v pđicacíóíat meg vtala, fe-  
 ñŷgeteŷeuel ŷemmit nē gondola, es ketŷegben eŷuen, magat fel acaŷta, acaŷ-  
 tofarol alazacada, haŷa kette haŷada, bele kí omla, es ekēppē ŷŷŷc pocolba  
 mene Eŷŷonkēppen mindŷon kí íoth nē zeret, íamborocat gúlŷl, es mind eğeb

bínt gonoz zocafbol, felem nekülön el tezon, ofmerie magat az keñerfítouel pocolbeli acasztofara meltonac lennie ¶Immar laffoc, es tanuloc azt meg, hoğ minemü íégbelöl ofmerhetí meg embor azt, ha iduoffegre melto, es miböl ofmerhetí meg embor azt, hoğ v igrn kínnen, es keues erdõmmeles iduozúlheffõn, Ved iol ezõdbe, mert ennec egebec kõzõt harom ielõs ieget lelõc, hoğ embor igrn kínnen iduozúlhet ha acaríá, de maga keues erdõmmel ¶El-  
 fõ ielõs iege ez, micoron || embor azt ofmerí magaba, hoğ v iocat, es aúoú- 22. levél.  
 tatos emborõket zeret, es tíztõl, mert ha valakí iamborocat, es iduozúlendõ emborõket zeret, meg ha bínnel teljes volna es, az zent zeretet, kíuel az iambor emborõket zeretí meges iduoffegnec vtara hoza vtet, es semmíkeppẽ el nem hağga vezní vtet Hoğ ez ekkeppẽ legõn az zent iras igrn níluan, es igrn erõffen meg bízonoúíta ezt, holoth vğ mõd zent petõr apostol Atamfiaí mĩndõn dolgotocnac elõtte, eğmaft zõnetlen zereffetõc, mert az zeretet bí-  
 nõknec focaffagat el fõdõzĩ Hoğ ez ekkeppẽ legõn vronc vñõn maga meg bí-  
 zonoúíta, mõduã magdalombelí mariarol, ki nağ bíñõs azzõní allat vala Meg  
 bolattattac nekí fok bíncí, mert igrn zerete engõmet, Hoğ kedeg mĩndõn  
 nağ bíñõs embort meg oltalmazõn vr iften az õrõc carhozattul az igaz iambo-  
 roknac zeretetíert, Ez níluan meg bízonoúítatí moyfesnec elfõ kõñuebe, ho-  
 loth vğ mõdatí, hoğ ha vr iften lelt volna az õth keraíi varafõgba | tíz igaz  
 embort, ol igrn kedues vr iftennec elõtte az igaz embõrnec iamborfaga,  
 hoğ az zamtalan bíñõs emborõket kíik valanac az õth keraíi varafõgba, es  
 mĩnd az v tartomañõgba, meg tartotta volna, es el nẽ fíleztõtte volna\* \* vket  
 az tíz igaz embõrnec zeretetíert Azert ebbõl adatí ofmernõnc níluan valo bí-  
 zonfag, hoğ ha vr iften el nẽ veztõtte volna az zamtalan bíñõs emborõket,  
 az atkozõt ondõg bíñert, ki mõdatí menbe caíalto bíñnec, tehat, nağgal  
 íncab az vr iften meg tartí az eğh bíñõs embort, kettõt, auağ harmat, az

\* ez ve-íambor emborokert, kiket v̇ zeretot, es zeret\* Mert az ol embornec, ki lagba.

aŷocat zereti, bator ielos bínos legon, ennec ol mel angali zíue vagon, fog meg v̇g módóc, hog̃ isteni zív vagon benne, Mert valakí atfíat zereti, niluan valo iegot ad, hog̃ v̇ az igazac kózzúl valo, Kít meg bízonoŷt zent Janos elfo leuelenec harmad rezebe, holoth v̇g mód Mí tuŷgoc, hog̃ ez halalbol elett-

23. levél. re\* mert zeretŷoc atancfíat Azert elfo ie || los íeŷe ez, kibol\* meg of-

\* megonc merhetí ha iduozúlendó auag̃ nē, mícoron v̇ teles zíueuel íamborocat, es \* minden ígaz emborokeet zeret, mert az carhozando fohha iduozúlendóket nē zeret-

het, de lac azocat kik v̇ hoza hafohloc, ¶ Masod ielos íeŷe kibol embor meg ofmerhetí hog̃ v̇ kínnen, es keues erdómmel iduozúlön, ez, mícron embor azt ofmerí magaba, hog̃ v̇ az nekí tot bozzufagot kínnen meg bolatá atfíanac Mert semmínemü lelki íozag ístent olan ígon hamar meg nē engeztelhetí, es v̇ bínét az vr ísten semmiert hamarab meg nē bolatá, mínt azert, mícron v̇ atfíanac vetket teles zíuebol meg bolatá, Kit vronc v̇nõnmaga meg bízonoŷt, ekkeppen módúā, Ha meg bolatandotoc tí atatoc fíálnac teles zí-

\* tí uetogbol, tí atatok es meg bolatá nectoc\* bintóket Ezt niluaban oluafod tenõn magad, holoth v̇g módaz az ímadfagba Es bolas nekõnc, míkēppē mi es bolatóc mí nekõnc vetótteknec Azert ígon naŷ íelos íeŷ ez, kíuel embor ígon kínnen, es ke | ues erdõmel iduozúlhet, mícorõ kínnē meg bolat atfíanac ¶ Harmad íelos íeŷe, kibol embor meg ofmerhetí ha iduozúlendó, ez, mícorõ embor azt ofmerí magaba, hog̃ naprol nappra, iobba kíuāna letet,

\* s āmenere es ġacorta índultatic, es kezereŷtetíc belol zíuebe hog̃ íoth tegõn\* Erról bítehet raŷta zonfag vronc v̇nõn maga, holoth v̇g mód Bodogoc, kik ehózc, es zomehozac az ígaffagot, mert v̇k meg elegõdnec Doctoroc ez ígeket ezõnkeppē maga-razac, módúā Ehózníe, es zomehoznía az ígaffagot ez, míndõncorõ kíuācoz-

\* níe nía ístení íozagba, es malazdba íncab, es feleb neuekõd\* es haználnía ¶



Azert ez három ielős iégöt, ha valakí magaba öfmerēdí, tudnamiert, ha iamborocat, es istenfelo emboroket zeret, es ha kinnen meg bolata az ellene valo vetkot, es ha zonetlen kiuanina iobba letet, Ez eleten igon kinnen iduolul, de maga keues erdomel, mert igon kuní embornec ez zent három iozagot meg tartani, mert muhat benne semmit nem zenued, Ez || meg peldaz- 24. level.  
tatec az kernalnak fe poharnocan, ki harmad napnac vtanna az tomloczbol ki vetetec, es az eleztebi tiztoffege meg adattatec, Ez három napon peldaztatic ez három zent iozag, tudnamiert, az zent toredelmefleg, az zent gonas, es az keuestonne zent penitēcia, kit az gonto pap hağ az binos embornec Es ekkeppen ez zent három iozagnac vtāna, meg adattatic neki az eleztebi tiztoffege, kit el veztot vala az binnec miatta ¶ \* Immar lassoc, es tanulo azt meg, \*es ig ekkep iduozul az i  
hoğ minemu iegog belol öfmerhetto azt meg, hoğ ha valakí legon melto az xpufnackin  
nağ zentsegre, es dirosegre, kit erdomlottec az nağ felleghos zentoc Ennec ie- nanac es halal  
get, es meg öfmeretit meg peldaza az vr isten zent Josephnec nauala zenue- nac erdomeert  
defebe, es mind az v alomlatafiba, ki meg vagon iruan moysefnec konuebe  
Mert mikeppe ez zent Josephre, ki vala artatlan, es igaz iffu, es tizta zuz, A' level itt elvágatván, némelly betű elhullott, 's ezt dőlttel potolá, szerkesztő.  
az kegelmes vr isten fokkeppen valo naualat reaia bolata, Es azocat \* mind \* ez artatlan  
meg zenueduen, Ennec vtāna igon nağ tiztoffegre vtet fel magasztala, es fel  
veue ekkeppen, | Mert miconon vr istēnec zent zeretoc volna, acarac vtet ha-  
borufagnac tuzeuel meg keserteni, es meg bizonoitani, vg hoğ vnqn attafiait  
reaia tamazta, kik vtet meg gulolec, es meg vtalac, azert hoğ az v atoc  
Jacob patriarcha mindon siainac folotte zereti vala vtet Kiert v reaia ireg-  
kpdni kezdenec, es tanalot rea tartuan, acarac vtet meg plnie am mezobe,  
holoth atfoknac lordaiat orizic vala, es vetec be vtet eg olatornaba hoğ oth  
meg halon Es ime ezonkqzbe latic azt, hoğ az orzag vtan iu<sup>ne</sup>nec aros embor-  
oc terhes teuekkel, es ozuerokkel, es gondolac azt, hoğ az latornabol ki

veğec, es aġġac el v̄tet penz̄on az aros emb̄or̄ocnec, es adac v̄tet nekik har-  
míc̄z penz̄on Es víuec be v̄tet eġíptomba, Es v̄tet ottes el adac faraho keraġ  
oduarbíraianac futífnac Es hoġ ez meg ȳsmere ez̄zent ífiunac naġ íamborfa-  
gat, es v̄ naġ híuſeget, es b̄ol̄leſeget hazanac mind̄ȳ tiȳtȳſſeget reaia bíza  
Es íme azag ellenſeg kí mind̄ȳn íozagnac ellenkȳdȳe, az̄zonanac zertelen va-

25. levél. lo ȳeretetít rea tamazta es gerieȳte, es \* mȳda || nekí, haġ velem Ffelele ez  
\* eġebfoc zent ífiu es mȳda, El az vr íſten, kí engȳmet mind ez napeg zeplȳtelen meg  
30 kȳzȳt tartot, es meg ȳrízȳt, te tudod azt, hoġ ez en vram, es te vrad mind ez v̄  
hazanac tiȳtȳſſeget en ream bízta, Lac te raȳtad nē adot en nekȳm hatal-  
mat, azert ſemmíkeppē nē teȳȳm azt mit te ebben acarnal Es hoġ el íȳȳn ke-  
ȳereȳtene v̄tet, es ez̄ȳēt ífiu ſemmíkeppē nē engedne, ragada palaf̄tat, es  
kezde meg tartanía, es v̄ kí vete nacabol, es ekkeppen kezebȳl kí ȳalada Es  
ez hituan parazna magat meg ȳeġȳnle, es íȳȳn meg boȳȳula, es haragíaba  
vranac v̄tet be vadola ekkeppē, hoġ v̄ raȳta acart erȳuel ȳȳmermȳt tenníe,  
es az v̄ palaf̄tat naġob bízonſagra nekí meg mutata, Es ez vr mind ezȳket el  
híue, es v̄tet meg fogata, es az tȳmlȳczbe vettete, holoth valanac tartatuan  
az kernalnac poharnoc meſtȳre, es az keñerſitȳknec meſtȳre, kíknec alom-  
latafocat íȳȳn ígazan, es híuȳn meg maġaraza Tȳrt̄nec, es len vȳ, hoġ ez  
kernalnakes vr íſten íelȳnte meg eġ íȳȳn naġ íȳuendȳ tít | kot Es az títoknac  
ertelme ez vala, Hoġ het eȳtendeg eġíptomba, es mind kȳzȳnſegȳs ſȳldȳn  
lenne íȳȳn naġ beuſeg Eſmeg ēnec vtanna het eȳtendeg lenne íȳȳn naġ ȳük-  
ſeg, Es ez títkot ſenki nē lelettetec hoġ kernalnac meg maġaraza, es ertelmet  
meg mȳȳa, ha nē Lac ez ȳent Joſeph Es tanalot tartuā mind az orȳagbeli íob-  
baȳoc, vrac, es b̄ol̄lec mít kellene tenníoc, es ez dolokhoz latníoc Es mind  
az egeȳ tanal̄ ezt vegeze, hoġ az het beuſegȳs eȳtendȳbe ġȳȳtenec eġbe mĩn-  
dȳn eleſegnec tízedet, hoġ az íȳuendȳ ȳükſegnec het eȳtendȳbebe leġȳn mĩuel

elníoc, mĩnd embornec, mĩnd baromnac Es ehöz latot, es mĩnd ezoknec  
 meg\* az keraľ, mĩnd az egez tanalal zerze Jofeffot, es adá neki hatalmat\*zerzese-  
 mĩnd az egez orzagon, hog valamĩt acar mĩndont meg teheffon mĩnt igaz ak-<sup>re</sup>  
 keraľ vnõn maga, es ekkeppẽ az foc haborufagnac vtãna igon nağ tĩztõfeg-  
 re fel vetetec, vg hog az kernalnac vtãna len mafod keraľ ¶ Azert mĩnd  
 ezogbelõl az vr iľen ezt ielõnte, es ezt ada meg õfmer || nõnc, hog valakĩ- 26. levél.  
 ket az vr iľen zeret, mĩnt ez artatlan zent ífũt iofeffot, es kiket acar nağ  
 malaztra, es nağ felfegõs zentfegre fel vennie, azokkra mĩndonĩkkre zocot  
 bolatnĩa nağ haborufagot, es foc nauaľat, hog ennec vtãna vtet fel magaz-  
 taľa az mẽnei felfegõs nağ vrasagra Azert elfõ iege az nağ zentfegnec fel ve-  
 telere, az nağ haborufagnac zenuedefe, kĩt nĩluan meg peldaza, es meg ie-  
 lõnte vr iľen ez zent Jofeffon, mĩkeppen meg mondatec ¶ Maskeppen meg ie-  
 lõnte vr iľen kik leğenec meltoc az nağ tõkeletõs zentfegre Jofefnec alom-  
 latafinac miatta Mert mĩkeppen fõľul meg vağon mõduã, mĩcorõ azt lata al-  
 maba hog az mezõn aratnanac ez tĩzõket aľafũu, es immar mĩcorõ egeğ ke-  
 uet arattac volna, ez zent iofefnec keueie fel allapec, es az tĩzõnegũ attafĩ-  
 ainac keuei mĩnd kõrũl aluã, imadac Jofefnec keueiet Ez iofefnec keueie  
 peldaza mĩnd az nağ haborufagba vetõt emborõket Mert mĩkeppẽ az keuet  
 igon fockeppen nõmorgattac, mert elezteb az farroual le vagiac, | es egebe zo-  
 reũtac, es ennec vtãna meg leplĩc, es meg hadariac, meg zorĩac, es az kũ  
 kõzot igon lağan meg tõric, es ěnec utãna meg ġuriac, es az tũzes kemĩn-  
 cebe igon meg fĩtĩc, es mĩnd enne foc nõmorufagnac vtãna lezõn kellõ ke-  
 ñer belõle, es iğ illic az felfegõs kernalnac aztalara Ezõnkeppen valakĩket az vr  
 iľen valasztot az mẽnei vendegfegnec vĩafagos, es nağ cazdagfagos aztalara, ez  
 velagba azocat igon fokkeppẽ valo nauaľaual meg nõmorgattĩ, hog ez foc ha-  
 borufagnac zenuedefenec vtanna, leğenec meltoc az nağ tõkeletõs zentõknec

dílofegere, es erdomere Hoğ kedeg ez haborufagnac zenuedefenec miatta íuf-  
 fonc az nağ felfegos zentoknec dílofegere, veğonc bizonfagot erről zent íraf-  
 nac bizonfagabol, holoth vğ mód dauíd pph'ta az soltar kőnbe Kíc vetnec  
 kőn hullatafogba, vígafagba aratnac Jaruan el mendogelnec vala, es fírnac  
 vala, vetuen, es hímtuen magot, meg teruen kedeg, íunec vala nağ víga-  
 faggal, hozuan az v̇ keueíoket Azt acaría || módania, hoğ míg ez velagba  
 elnec az iduozulendoc, az foc haborufagnac, es az foc naualanac zenuedefe-  
 be fírnac, es keferognec, es ennec miatta az iduosfegnec, es az nağ erdom-  
 nec maguat hímtic, es vetic, hoğ halaloknac ideien ezt nağ vígafaggal meg  
 araffac, es magocat vele meg terheluen, es meg ekofeytuen, es ig̃ ekkeppen  
 nağ dílofeggel, es nağ beufegos cazdagfaggal mēnec be az orok hazaba Mi-  
 keppē mind ezokról niluan valo peldanc vagon mind az zamtalan zent marti-  
 romocrol, kík mind az fok haborufagnac zenuedefenec vtāna íutottac az men-  
 nei nağ vígafagra, es dílofegre, ¶ Harmad keppen meg ielonte vr ífen kik  
 legēnec meltoc az nağ tőkeletos zentfegre, es dílofegre Josefne az mafod  
 alomlatafanac miatta, micorō azt lata, hoğ az nap, es ahod, es tízōnēg lál-  
 lag ímadac vtet Azert az hodon adatic ertenonc az tőkeletos zent alazatoffag  
 Tőkeletos alazatoffag kedeg ez, micorō valakí mindon | emboroknel magat  
 aleýta vlatatofbnac, es gonozbnac zíuenec tőkeletos bizonfagaua, mert mí-  
 keppē az hold mindon lállagnac alatta vagon, ezonkeppē az tőkeletos alaza-  
 tos, mindon embornec labanac alatta fekjic, es mindon embort maganal  
 \* mindon<sup>7</sup>nel íobnac ítel, es íobnac aleyt, es vmmagat vtafa, es \* gonozbnac aleýta Ez  
 eleten fenkiuel nem haborog, de mindon bozzufagot bekeuel zenue<sup>d</sup>, de  
 meg kí ennel nağob, az haborufagot maganac nağ nerefegge tartia, Ez eleten  
 fenkít nem vtaf, fenkít nē ítel, fenkít nē ragalmaz, fenkit nē gúlol, de  
 mindont zeret, es mindont maganal íobnac ítel, es íobnac aleyt zíuenec



teles tőkeletősfegeuel, Es mīkeppē az hold, mīndon lillagnal nağobnac lat-  
tatic Ezonkeppē az tőkeletős alazatos, mīndon eğeb zentōknec közotte na-  
ğob zent Ennec tőkeletős bizonfaga vronc vñon maga Kírōl vğ mond zent  
Lucal ewangeliomanac kilenced rezebe Valakí ti közöttetōc kíssēb, ez mīn-  
dōntōknel nağob, Mafut meg vğ mōd, zent mathe irta meg kōñuenec hu-  
zad rezebe Socan lez || nec az elfōc vtolfoc, es az vtolfoc elfōc Azt acaría 28. levél.  
mōdani, hoğ valakí aleyta magat elfōnec, ez vtolfo lezōn az keufsegnec  
míatta, es valakí aleyta magat vtolfonac, ez ełeten lezōn elfō az zent ala-  
zatoffagnac míatta, Pelda melle igōn nīluan valo, mert ezt iol latōc, hoğ  
az kerec, meneuel elōl ala iar, anneual iar fel vtol Ezonkeppē mīndon  
hív kerezten ez velagba, meneuel alab iar zent alazatoffagnac\* az iquendō\* míatta  
velagba anneual meğōn felieb eğebeknel Ezt meg bizonōyta Ifidorus doc-  
tor mōduan Acar mel igōn nağ nōmōs felfeg leğ alazatoffagot\* mert me-  
neuel incab alazatofb lefendeğ, anneual incab kōuet tegōdet az felfegōs  
nağ dílofeg ¶ Neğed keppen meg ielōnte vr iñen kik leğenec meltoc az nağ  
tőkeletős zentfegre, es dílofegre Josefhnec alōlatafanac míatta, mīcoron azt  
lata, hoğ az tizōneğ lillag imadac vtet Ez lillagocon adatic ertenōnc az tő-  
keletős zentōc, mert mīkeppē az lillagok nappal mīnd el eneznec, es nem  
lattatnac, de eűel meg lattatnac, es fenōscōdnec | Ezonkeppē az tőkeletős  
zentōc, es mīnd az nağ malasztos embōrōc, nappal, az az, mīg ez velagba  
elnec mīnd addeg el eneztīc, es el tītcolac az v bennōc valo zentfegōt, es  
az iñēnec zent malasztat, azert, hoğ az heu dílofegnec zele tūlōc el ne fuűa,  
es orūlnec, vígadnac az haborufagnac, es bozzufagnac zenuedese Hoğ ez bī-  
zon leğōn meg irta zent Lucal āpli eletnec kōñuebe, holoth vğ mōdatīc El  
mennec vala az apołoloc az eğbe ġūlt tanalnak elōle nağ vígafaggal, es nağ  
orōmmel, mert meltoc lenec xpoñnac neuēiert bozzufagot, es haborufagot

zenuedníoc Ezonkeppē oluaſſoc eġeb zentokról es, hoġ vígattac, es orúltec az naġ kinnac zenuedefebe ſent agota aſſonrol vġ oluaſtatic az v rola zerzot ſo-  
loſimaba, Hoġ vígan, es dílekóduen meġon vala az tómlócbe, vġ mint ha híttac volna v̄tet naġ caſdagfagos, es generúſegos vendegſegbe, es az v kí-  
n̄at, es keſalcodafat, ímadſagaba vrnac aŷanla vala Vġ oluaſtatic ſent v́ince  
29. levél. martírrol es az v ſent ſoloſmaíaba, hoġ mico || ron az keġottlen lazaroc at-  
tac volna v̄tet dacíanos new feiedelm̄nec kínzania, paranlola hoġ v̄tet fel  
vongac az eſtrora kínzottac vala kínzania az kereztenóket, es eth az v te-  
ſtet m̄ind el ſaggaffac, es el ġotóric az kinnac miatta Es m̄icoró fel huztac  
volna, es neġ ſegre vontac volna, m̄oda neki dacíanos V́ince, m̄inemű hel̄on  
latod maſt az te bodottalan teſtódet Ffelele neki v́ince, es m̄oda, Igón naġ  
felſegos hel̄on muhcalodom en maſtan, es az te feiedelm̄idet kík bíznac ez  
velagí hatalmaſſagba, ezóket en m̄ind meg vtaltā, es m̄ind ſemmie tartom  
Monda neki datia<sup>9</sup>, Semminemű kí nē leſon kíuel az te bodogtalan teſtód  
nē gottrettetic, de m̄indon kínt raŷta be teleſeŷtóc Ffelele neki v́ince, es  
m̄oda Ez az ſentſegos díloſeg, kit en m̄indoncoron kíuantā Senkí en nekóm  
naġob ſolgalatot nē teth, es nē tehet mint te, mert lac te vaġ az, kí az en  
acaratomat teſód, es en hoŷam eġġeŷtuel, az en kiuanſagom be teleſeŷtuen  
Es nē lac ezóc, kí k orúltec | az haboruſagnac, es az kinnac zenuedefebe,  
de ſamtalanocat lel̄onc, es oluaſonc az ſent martíromoknac ſoloſmaíaba,  
\*az tókeletos es az v eletogbe Azert meltan peldaztatnac az lillagocon \* kik nap-  
zentoc pal el eñeznec, az az, m̄ig ez velagba elnec, addeg v̄n magogba el eñeztuen  
vagon az naġ tókeletos ſentſeg, es az iſl̄ēnec naġ malaŷta m̄ikeppē meg m̄o-  
datec, De eŷjel, az az, m̄icoron el n̄ugoŷnac, es el aloŷnac az halalnac m̄iat-  
ta, tehat annac vtāna az tókeletos ſentſeg, es az iſl̄ēnec naġ malaŷta igo  
fenlic, es meg tettíc m̄ind orókkúl orókke v bennoc ¶ Otód keppen meg ie-

lonte az' vr iſen kik leſenec meltoc az nağ tőkeletős zentſegre, es az nağ felfegős díloſegre ebben, hoğ Joſeph aztes lata almaba, hoğ az ſenőffegős nap ímada vtet az hoddal ígetőmbe Az holdon peldaztatec az tőkeletős zent alazatoſſag, es az ſenőffegős nap peldaža az nağ buzgoſagos zent zeretetöt, kíneć míaťta íutottac az iſent zeretoc az nağ tőkeletős zentſegre, es az nağ felfegős díloſegre, ||

Azert ved íol eźodbe, es veſſed íol rea az elmedet, mert míkēppen ſen az 30. levél.  
egbe mĩnd az ſamtalan Lillagnac kőzotte, az hold, es az nap ſenőſbec, ie-  
loſbec, es nağobbac Ezonkeppen az zent alazatoſſag, es az zent zeretet, mĩn-  
don eģeb íſenĩ iozagognac kőzotte, ſelebualoc, zentſegőſbec, es mĩndon io-  
zagra, es mĩndon menneĩ kínlneć ġoűteſere, es íduőffegre haźnalatoſbac,  
mert valakĩbe ez zent alazatoſſag, es az zent zeretet, leűend, mĩndon íſenĩ  
iozag, mĩ vağon földon menñon, mĩnd vele vaļa, es nala tartia\* Kĩt meg  
bizoñoűť az zent íras bolneć míaťta az zent alazatoſſagrol, mőduan Mert ez  
zent alazatoſſag mĩndon iozagnac ańńa, Ríuĩden ſol, de ígon nağot, es ígon  
focat fog Mert míkēppē az ańatul fogattatĩc az embor, es v tũle ſĩletĩc, es  
fel neűeltetĩc, es tartatĩc Ezonkeppē az zent alazatoſſagtul ſarmazĩc, es ſũ-  
letĩc mĩndon nemũ zent iozag Kĩt megbizoñoűť ezon bol, monduan, Jo-  
uenec en neķom mĩndon íoc v vele ígetőmbe, es ſamtalan tíztőffeg v kezeĩ-  
nec míaťta, | Azert híġġonc meg az zent íraſnac, kíbe ſemmĩ hamĩſſag nē  
eſhetĩc, mert mĩndő lelki iozag kíuel kel embor nec íduoźulnĩ mĩnd ez zent  
alazatoſſagba lelod meg, Mert ennec íġerte mĩndon zent íras, es mĩnd az zen-  
toc az ſamtalan tíztőffegot, es az nağ tőkeletős zentſegős malaťtot, Hallad  
hoğ mőda az zent íras az bolneć míaťta Joűenec ennekom mĩndon íok az  
alazatoſſagnac míaťta, es ſamtalan tíztőffeg v kezeĩnec míaťta, eth az ke-  
zeĩnec míaťta, eth az kezon erűed az alazatos dolgot ¶ Zent Jobes ennec

\*Ez zent ígeket  
es mĩnd edeala  
meg írtacat  
mĩndon íol vege  
ezebe es ſohha el  
ne ſeleġġe ha íd  
uozulnĩ acar:

A 30. levél itt elvágatván, némelly betű elhullott.

ígerte az nağ felfegős tiztöflegöt, holot vğ mōd, Valakí alazatos leűend, ez di.öfegbe lezön ¶ Zent petör apostoles ennec ígerte: holot vğ mōd Alazatoc magatocat az hatalmas i.űēnec kezenec alaűa, hoğ titöket fel magasztalon az vifitacionac ideien Az vr i.űenseg tezön vifitaciöt, ielőfbē három időn Elez-  
 31. levél. teg meg latogatnia ez velagba az zent alazatofocat, aduan nekik bev-  
 fegős malasztot Mas időbe latogattá meg hala || loknac ideűen, őket fel vi-  
 uen mennek nec orzagaba erdömök nec nağ bevsegeuel, Harmadzor vifitala  
 meg az vr i.űen az zēt alazatofocat az vtolfo itelet nec napian, holoth annera  
 magasztaltatnac fel mind ez zelős velag elöt, menere votac alazatofbac ege-  
 \* ez velagba beknel \* ¶ Zent dauíd pphetaes ez zēt alazatofagnac ígerte az nağ felfegős tiz-  
 töflegöt, kit meg irt az soltar kőnbe mōduan, Az vr i.űen ki magassagba la-  
 cozic, alazatofocat nez, földön, es menñon, hoğ őket helhozteffe az v nepe-  
 nec feiedelmiuel, az az, az felfegős ielőz zentök nec kőzibe ¶ Ez zent alazatof-  
 fagnac iedzotte, es tulaűdonoytotta meg az bodog aűaes az nağ felfegős tiz-  
 töflegöt, mícoron azt mōda zent erfeböt azzonnac elötte, lelkenec nağ edöf-  
 fegős vigafagaua! Mert tekinte az vr i.űen v zolgalo leañanac alazatofagat,  
 mert ime ebbelöl engömet bodognac mōdnac mindön nemzetöc Ennec íge-  
 re, es ada az nağ felfegős tiztöflegöt meg az zentök nec zenties mi vronc  
 \* ekkep- xpus ihus \* Valakí tiköztötötöc kif | feb, ez nağob mennek nec orzagaba A-  
 pen  
 mōduan zert mind ez zent irafoknac bizonfagabalol hiğged erős hittel, hoğ ez zent  
 alazatofagnac attac az nağ felfegős tiztöflegöt mind földő menñő Azert lak  
 ez az felfegős zent iözag ki embörnec lelket tartá, es igazgattá az örök id-  
 uöflegre ¶ Mas felfegős lelki iözagot lelönc zēt irafba kí ehöz hasonlo, es  
 \* ennel ígenlö, de maga \* zebh vigafagofb, es felebualo, tudña miért, az zent zere-  
 tet, kí ol igön nağ felfegős iözag, hoğ lac vñon maga tartá, es bíría az  
 isten neuet, Kírol vğ mond az zent iras Deus caritas est, et qui manet.



in caritate in deo manet et deus in eo Az vr íſen zeretet, es kí lacozić zere-  
 retedben íſenbe lacozić, es íſen v benne Ez zent zeretet ol igon nağ felfe-  
 gos íozag, hoğ ha valakibe leíend, mindõnnemñ íozagot nala tart Es ha vala-  
 kínel nẽ leíend, eğeb íozag valamí benne vağon mind heaba vağon, Kít ek-  
 keppẽ bizonoyt zent Agoſton doctor mōduā, Legõn mindõn zentfeg eğh em-  
 bõrbe, meg ewel gonozza lehet, de ha az zent zeretet benne leíend, fohha  
 gonozza || nẽ lehet Mert az zent zeretet ol igon nağ tõkeletõs zent íozag An- 32. levél.  
 nera, hoğ míkèppen az eğh íſen unõn magaba eğh igon nağ tõkeletõffegõs  
 ío, kibe vağon, es kítul zarmazíc mindõn ío Ezõnkeppẽ az zent zeretedben  
 vağon mindõn ío, es v tõle zarmazíc, es lezõn mindõn ío Kít meg bizonoyt  
 zent pal apoſtol mōduā hufhağo vaſarnapí mifenec epíſtolaíaba Az zent zere-  
 tet haborufagot, bekeuel zenued, az zeretet nẽ ellenkõdic, de mindõnec ke-  
 gõs, az zeretet ſenkiuel vízzat nẽ vonzon, az zeretet nẽ keuelkõdic, es\* tiż-\*ez relagí  
 tõffegõt nẽ kíuan, az zeretet nẽ kereſi azt ammí atteſte, az zeretet nẽ ín-  
 gõrlõ, es ſenki ellen, gonozt nẽ gondol, es nẽ õrül az keğõtlenſegnec, de  
 õruendõ az bizonfagnac, Az zeretet íſenert mindõn naualat el vífel, mín-  
 dõn íoth hízõn, mindõn ellenſegõt meg gõz, mindõnt el zenued, az zeretet  
 fohha malazdbol kí nem eſic, Mind ezõket zent pal apoſtol mōda, kí mín-  
 dõn bizonfagnac, doctora, es mind ezõket tanula az zent haromfagnac oſco-  
 laíaba | Hallagaffad az edõs bezedü zent bernard doctort es meł igon fel ma-  
 gaſtala, es dílerí ez zent zeretetõt, mōduan, O zentſegõs zeretet, te meg  
 nõmõffeýtõd az zíuet, es az teſtõt, te íſtenhõz fel emelõd, es fel vízõd az  
 elmet, o egõffegõs zent zeretet, te meg cazdageýtõd allelkõt, es v̄tet mindõn  
 íozagnac ruhaíauaal meg gõngõzõd, es meg ekõſõýtõd, o felfegõs, es hatal-  
 maſſagõs zent zeretet, te meg kõtõzõd az nağ hatalmas erõffegõt, es meg gõ-  
 zõd az íſent, kí ſenki meg nẽ gõzhet, o zentſegõs zeretet, te vağ mindõn

iozagnac kernalne azzoña, ki nekül fenkínec iduoffeg nē adatic, ¶ Azert meltan peldaztatec az zent alazatoffag az holdon, es az zent zeretet az fenos napon, mert míkēppē az meññon ez kettő, mindon lillagnal nağobbac, haźnalatofbac, es fenosbec, Ezonkeppē az zent alazatoffag, es az zent zeretet, mindon lelki zent iozagoknac koźotte nağobbā, haźnalatofbac, es fenosbec Es valakibe leñend ez ket zentsegoś iozag, ez eleten iñēnec elotte igon nağ,

33. levél. es lodakeppē fenlic || meñorzagba az feraphín anğaloknac koźotte, kík nağ buzgořaggal geriedoźnec, es egnec az iñennec zent zeretetibe Kít meg bizonoyt az zent iras ekkeppē mođua Vr iñen, valaki tegodet zeret, fenlic míkēppē an nap v fel tamadařaba, es ezoć leźnec lodalatofoc meñnekneć orzaga ¶ Es míkēppē ez hold, es az fenos nap řetetřegot el tauoztatnac, ezonkeppē az zent alazatoffag, es az zent zeretet valakibe leñend, ez eleten embortul mindon binneć řetetřegot el tauoztatřac, es řtet iñēnec nağ malazřauual meg velagořoyřac, es mindon zentsegoś iozaggal meg ekřoyřac Es míkēppē ha ez hold, es az fenos nap, ez velagot nē velagořoyřtanac, ez velagba valo elete emborueć řēmīt nē haźnalna, Ezonkeppē ha valameř emborbe ez zent alazatoffag, es az zent zeretet nē leñend, řēmīt eģeb iozag nē haźnal neki ořoc iduoffegere, míkēppē řolul meg vağon monduan, ¶ Mel igon nağ zentsegoś iozag leğon az zent alazatoffag, es az zent zeretet, ezt tenon | magad meg tanolhad nīluan valo peldabalol, ha tekīnteź az nağ bīnos zent azzoñī allattra magdalombeli marīara, ki mīcoron volna nēmēl igon nōmōś, es termettel igon nağ zepřegōś, vğ mīnt keralī nēzet, ame annera meg alaza magat, hoğ mīcoron vřonc xpūs vřne az aźtal mellet, ha ta moģe kerule, es mīnd v nōmořřegenec tīřtořřegot hatra hağuan, az aźtal ala buec, es az iduozoyřto iħuřnac zent labait meg ořele, es az zent tořredelmeřřegnec kořñhullatařauual meg ořtoze, es meg mořa, es az v tīřtořlen-

dő zep haiaual meg törle, es meg zarrazta, es mind addeg ennet fel nē kele, míg nē azt erdōmle hallania Meg bolattattac v neki foc bīnei, mert engomet v ighon zereite Ime mīt erdōmle az zent alazatofflag, es az zent zeretet Es en- nec folotte azt erdōmle, ki hallatlan dolog, hođ harmicz eztendeig az kiet- len puztaba penitencia tartuan, nē emborī elefeggel, de angali elettel elt, vđ hođ mindon napon hetzör vīttec fel vītet || az angaloc az egbe, es oth az 34. levél. isteni edoffeggel, es vígafaggal elegodoth, es gēnerkōdōt, kīt nem oluafonc hođ tette volna xpūs meg az v edos anhanakes Azert ezt erdōmle az a3tal ala buafnac alazatoffaga, es az nađ buzgofagos zent zeretet Ebbol vettec az a3o3- tatos zent zerzetofoc, hođ imma az a3tal alat zoctac keresni az istēnec beufe- gos zent malaztat, mīcorō nekik azt hađgac penitenciaiba, hođ az a3afiaknak labokhoz bekelkōđgēc,

Vrnac neuebe kezdeffec, mondaffec, es vegezteffec mīn- dōn io dolog Oth kerdetic, hođ ha vađon valamīnemū zent io3ag, kīket ha valaki meg teđend, auađ, ha valakibe lelettetēdic halalanac ideđen, leg- ottan mindon bantas nekulōn fel rōpūlōn meñorzagba? ¶ Ez kerdefre ekkeppē felelnec doctoroc, hođ het zent io3ag vađon, tudnīa mīert, artatlanfag, eleg penitencia, teles bulu vallas, meg bīzoñoytot zerzedbe menes, bīzoñ tōre- delmeffeg, martírūfagot zenuedes, es ģacortaualo ģonas, Ez het zent io3ag kōzzul, lak eđđic leheffon tōkeletoffegel | valameļ emborbe, ez eleten mīt ez velagbol kī mulic legottan mindon bantas nekulōn meñ orzagba fel rōpūl ¶ Elfo zent io3ag az artatlāfag, kī adatic embor nec az meg kereztolesbe, ki- be ha valakī meg haland, legottan mindon ketfeg nekulōn fel rōpūl az mē- nei hazaba ¶ Masod zent io3ag az igaz, es eleg penitencia, mert embor acar- meļ ighon nađ bīnos leđon, anne penitenciat tarthat, hođ nē lak abīn, de meg a bīnnec kīñna es mind meg bolattatic, es ekkeppen mīt meg haland,

legottá fel röpül az mēnei hazaba ¶ Harmad zent iozag az teles bulu vallas, kít mondonc kintul bintul valo oldozatnac, kít mīcorō embor meg valland teleffeggel, legottá halalanac ideien fel vitetic meñorzagba, Eth immar ved iol ezodbe, mert az bulunac neğ ielos ellenfege vağon, kik nē engedíc hoğ embor az bulut meg valhassa Elfō, hitotlenfeg, mas halalos bín, harmad, meg nem ġonas, neğed, az dolognac el hagafa kíert az bulut engettec ¶ Azert elfō ellenfege az bulunac, hitotlenfeg, mert az kí igaz hídbe nínlen, ez ele-  
 ten, fem || v bínenec meg bolatafat, fem az bínneć kíññanac meg bolatafat  
 nē valhatta Kít meg bízonoŷt zent Agofton doctor mōduā Kereztenoćnec ta-  
 neytafrol valo koñuebe Xpus atta zent eğhaznac kullat, hoğ valakí hŷendí  
 bolanatot valon, es valakí nē hízi, ennec bíne meg nē bolattatic ¶ Mas el-  
 lenfege az bulu vallafnac halalos bín, mert mīndon valakí iftēnec malaztába  
 nínlen, ez eleten bulut nē valhat Ennec ez oca, mert mīkeppē az eleuen  
 fetul el zacadot tag meg hot, es az etel ítal neki fēmít nē haznal Ezonkep-  
 pē xpustul ki mīndon híuocnec feie, valakí halalos bínbe vağon, ez v tūle  
 el zacadot tag, es eğhaznac kíñle ez eletēnec femmit nē haznal, es v benne  
 femmí reze nínlen ¶ Dete mondanad Míloda az eğhaznac kíñle, es honnet  
 vağon, es mīböl vağon, Ffelelet Az eğhaznac kíñle nē eğeb, hanē lak az  
 bulu Az bulu kedeg nē eğeb, hanem lak az kíñnac meg bolatafa, kít em-  
 borneć kellene zennuednie abbínert purgatoríumba, auag ezon velagba ¶ De  
 immar laffoc azt | meg, hoğ ez eğhaznac kíñle, kít mondonc bulunac, hon-  
 net vağon, es mīböl íoth Ffelelet, Ez bulu, auag, eğhaznac kíñle vağon,  
 es íoth xpufnac kíññanac, es halalanac erdomeból, ki ol ígon dragalatos,  
 hoğ lak eğh coppenet vere, eleg volt uona mīnd ez velag adoffaganac meg  
 fizetefere, es eleg tetelere Es ol ígō beufegos len, hoğ nē lak eğh coppenet  
 veret ada, de íncab eğh loppenet veret drecaba nē hağa, de mīnd kí onta,



Es en nec nağ beufegos erdome vağon le teuen eğhazi culnac alatta, es ez cul nē egeb hanem lak papa hatalma, es ez az cul kit vronc xpūs ada zent petornec, mícoron azt mōda Petor, ime nekod adom meñorzag nac culat, vala kít meg kōtōzh földön, meg kōtōzuen lezōn meñorzagba es, valakít földön meg oldozandaž meg oldozuā lezōn meñorzagbaes Es imma mind ez velag vegeig ez eghaznac beufegos kíneleböl, az az, xpufnac kínnanac zent erdomebelöl oztogattá papa az bulut, annera, menere igaz acaryā Azert mícoron teles bulut adand, es\* vallangā, ez || ełeten mĩnt ez velagbol kí mulic, leg-<sup>36. levél.</sup> ottan fel rōpúl meñorzagba mĩndön bantas nekul Azert ez ełeten nağ zentfe-<sup>\* embor meg</sup> gos ionac halalos bĩn egh ielōs, es fō ellenfege, ki meg bantā az bulu meg nē vallast, ¶ Harmad ellenfege az bulunac, rea ualo meg nē gonas Mert vğ vağon, hoğ vr iften az bĩnt meg bolattā meg az gonañnac elōtte, ha mícoro embor az tōth bĩnt tōkeletōffeggel meg bannā, es acarīa meg gonnīa, mĩkeppē ezelēl pph'ta monga De az bucut senkĩ nē valhattā, hanē ha az gonaft meg teĩendĩ, mert mĩndön bullaba be vettetic, hoğ az bulu adattatic tōre delmesōknec, es meg gōnoknac ¶ Neğed ellenfege az bulunac ez, mícoro valakĩ azt meg nē tezi mĩert az bulut engettec, de ha ez fōlul mōdottacat mĩnd meg teğendĩ, tudnĩamĩert, ha az bulut igaz hĩttel hĩzi, az tōth bĩnt meg banta, az igaz gonaft meg tōtte, es mĩert az bulut engettec aztes hĩuon meg tartotta, ez ełeten mĩndön ketfeg nekulōn az bulut tełeffeggel meg vala, es ha ez velagbol kí mulandĩc, legottan mĩndön bantas nekulōn meñorzagba fel rōpúl ¶ Neğed zent iozag vağon, kíert | embor erdōmlĩ halalanac ideĩen menbe fel menefet, meg bizonōğtot zerzedbe menes Hoğ ez ekkeppē leğon, meg bizonōğta zent thamas doctor, es az tōruen kōnv, ezonkeppē monduā, Hoğ az zerzedbe menefnec mĩatta, meg bolattatic\* mĩndön bĩne Mert zerzedbe\* embornec menes iftennec igon nağ felfegos zent aldozat, mert mĩndönōftul fogua, ağ-

ga magat mind v halalaig testostul lelkoftul istenec zolgalattara, az zerzedbe  
 menes nec miatta, ki zerzedbe be menes, es oth vegig meg maradas, folul  
 mul mindon nemu aldozatocat, mikepp<sup>e</sup> modatic az toruenkonebe, ¶ Mert ol<sup>az</sup>  
 embor, ki be megon zerzedbe, elezteb istenec agga mindon ez velagi iozagat,  
 fo meg ennec folotte istenert mind ez velagot el hagg<sup>a</sup>, es az zegen cristoft,  
 zegenfegbe kometi, hog az xp<sup>u</sup>snac oroc cazdagfagara iuthaffon Masodzor, ki  
 be megon zerzedbe, istenec agga nem lac ez velagi iozagat, de meg vn<sup>on</sup> tu-  
 laiddon testetes, es ezt az zent tisztasag tartasnak miatta, es zenuedesoknec,  
 37. level. boyttolefoknec, es mind eyel nappal foc io isteni zolgalatoknac mi || atta Har-  
 madzor, zerzetos embor istenec agga ne lak testet, de meg lelket, es vn<sup>on</sup>  
 tulaiddon acarattates, micoron v feiedelmenec acarattanac alaia veti az zent  
 la engedelmeffenec fogadafanac miatta Azert Loda, ha ayo zerzetos halanac idey-  
 en, mindon bantas nekulon fel ropul legottan menorzagba, micoron v ezon-  
 kepp<sup>e</sup> istenec atta magat mind testostul lelkoftul, es mindon iozagau<sup>al</sup> ige-  
 tomebe, ¶ Otod zent iozag vagon, kinec miatta embor halalanac ideien min-  
 don bantas nekulon fel megon menorzagba, az zent, es bizon toredelmef-  
 Kiro<sup>l</sup> vg mond zent irasbeli petor doctor, hog annera lehet az toredelmef-  
 hog meg bolattatic ne lak abb<sup>in</sup>, de meg mind abbinnec v kinnaes, mikep-  
 pe niluan meg teccic az toluayrol, ki xp<sup>u</sup>s<sup>nem</sup> mellet fugge, es magdalombeli  
 mariarol, es egebekrol focakrol ¶ Es mind egebec kozot\* ezt oluaffoc, hog  
 anglis orzagba neminemu ielos binos embor, ique fenoniabeli erfokhoz, es  
 hoza meg gonec, es egeb bine kozot ielos gonafa ellen, hog vn<sup>on</sup> tulaiddon  
 leanaual vetkozot vola, es v | zuzeffeget el vezotte volna, es az erfokot  
 ziuene<sup>c</sup> nag toredelmefseguel, es nag keferusegos konhullataffal kerde azon,  
 hog ha volna ol penitencia kiert v istentul erdomleneie elen nag binnec meg  
 bolatafat, Kinec moda az erfoc nag kegoffeggel, zereto fiam, abba nelegon

\* az zent  
 toredelmef-  
 segről.

ketsegod hoġ az penitencia nē volna, ha acarod magadat penitencianac alaia  
 vetnie Monda ez bínos embō naġ caíaltassal, es naġ keferűfeggel Acarom en  
 zeretō aīam, ha meg ezor halalt kellene zenuednō, es őrōmest meg zenuedō  
 Az iambō pīspoc kedeg raŷta kōnōrūluen, űes vele ígetōkōnueze, es haġa  
 nekí het eztendeg valo penitenciat, mīkeppē tōruen aġġa Monda ez bínos em-  
 bōr Vram mīloda ez, hoġ lak ez keuefcōne penitenciat en nekōm haġod,  
 mert nekōm vġ teccic, hoġha mīnd ez velagot altal elnem, eīen naġ bīnrōl  
 samtalan foc kínnal nē volnec eleget rola tennōm Kīt haluā ez iambor pīf-  
 pok, mōda nekí Meñ el fiam, bōŷtōl lak harom napot vizzel keñerrel erōt-  
 te, Es ez zegen bínos kezde naġobban naġ keferűfegōs fīrassal kōnōrge || nīe, 38. levél.  
 hoġ haġgon nekí meltan valo penitenciat, ki leġon eleg eīen naġ zōrnū bīn-  
 nec meg bolatafara Ez iambor pīspoc kedeg, lodalcodec ez ű naġ buzgofagos  
 tōredelmēffegen, es ű lelkebe meg őrūle, es naġ edoffeggel monda nekí Meñ  
 el zeretō fiam monġ eġ pater noītert, es mīndōn ketseg nekūl hīġġed hoġ az  
 io íften nec ű naġ ergalmaīfaga meg bolatta mīndō bīnōdet, Es ez zegen bī-  
 nos ezōket haluā naġ readaīt ten, es az földre le efuen, legottan meghala,  
 Es ez iambor erfoc, ezt mīnd az varasīnac meg predīcalla naġ őrōmel, mōd-  
 uan, hoġ <sup>latta</sup> purgatoriumnac mīndōn kínnā nekūl fel rōpūlt volna meñorzagba  
 Azert ez tōredelmēffeg len az őrōd zent íozag, kí nec mīatta halalanac ideīen \* \* embōr  
 felrōpūl az őrōc hazaba ¶ Hatod zent íozag kí nec mīatta es, mīndōn bantas  
 nekūlōn embōr fel mehet meñorzagba, martírumsīagnac zenuedese, mīcoron  
 ígaīfagert, es bīzonīfagert, kínt, auaġ, naġ bozīufagot zenued \* Kīt meg bī-\* valakí,  
 zōnoŷt vronc xpūs űnōn maga mōduan, Bodogok kik haborufagot zenuednec  
 ígaīfagert, mert ouec meñnek | nec orzaga ¶ De ha mōdanaīa valakí azt,  
 mīert īmar ez maŷ idōbe martírűfagot nē zenuethetōc mīkeppē regōnte zen-  
 nettec, azert mīt kelōn tennōnc hoġ maītan valo idōbe es martírra lehetnēc?

Rea felelnec doctoroc, es vğ mondnac, hoğ meg lehet De míkēppē leheffon ved iol ezodbe Mert míkēppē embor testbol, es lelgbol vağon, ezōkēppē az martírūfag kettō, tudnía miert, testi, es lelki, kít mindon embor meg

\*lehet az valhat valakí acaríá ¶ Elsō martírūfag\* kít veth zent bernád doctor mōduā testbol

Verontas nekül harū martírūfag vağon, tudnía miert, beufegbe mertecletōf-feg, zegenfegbe beuolkōdes, ífiufagba tíztafag tartas ¶ Elsō martirūfag ez, mícoron eleg volna mít enni finna, es mertecletōffegot tart, zenued, es bōý-tol Valon mí lehet ennel nağob martírūfag, mínt az vendegfegbe ehōzníe, foc ruhanac kōzotte faznía, es cazdagfagnac kōzotte zegenfegot tartania? Ezonkēppē tezon vala zent pal apostal, kí vğ mond vñ magarol, ġōttrōm en testomet, es ístēnec zolgattara haýtom Zent dauíd kerales íğ mōda az soltar

39. levél.

kōñbe vñ ma || garol Alazom vala en lelkomet bōýtōleffel, es zenuedeffel, Zent cecília azzones, íğ nomorgatta vala az v ġenge artatlan testet, hoğ az arañas barfonnac alatta ciliciomot vifel vala, es az testnec ekkeppē valo nomorgatafaua keretic vala az martirūfagnac coronaíat ¶ Mas testi martírūfag vağon zegenfegbe valo beuolkōdes Ez elen martírūfagot valla amaz eğ ozueğ azzon, kīnec lak ket fillere vala, aztes ístēnebe ada, kit vronc ihus latuan ekkeppē dilere mōduā Bizon mōdom hoğ ez azzoníallat mindōnel tōb alamif-nat ten, ¶ Harmad testi martírūfag vağon ífiufagnac ideien valo tíztafag tar-tas Mert az zent tíztafag tartas, vr ístēnec ol igon kedues, es ol igon kelle-metōs, hoğ martírūfagnac coronaíat erdōmlí, es ezt erdōmlí az testnec erōs viadalaert, kít zenued az tíztafag tarto embor, az testbe valo tūznec, es kí-uafagnac miatta Azert az zent tíztafag tartafnac miatta emboroc, nē lak martírra lehetnec, de meg anğalokhoz es hafonlatoffa leznec, es kí ennel na-ğob, anğaloknal nağob erdōmot valhatnac Ocat vetí zent Ambros doctor | vğ mond Az anğaloc test nekūlon alnec, de az zūzec testbe viafcodnac, kít az



angaloc nē tehetnec, mert nekík testők nīnen, azert naōob az zūzeknec  
viadaloc hoō nē angaloknac, mīert kedeg naōob viadaloc vaōon ha testōkon  
ōozedelmet vehetendnec, naōob erdōmōkes, mert martīrūfagnac erdōmet ve-  
zīc, kit az angaloc nē vehetnec Azert ehharū len az testbe valo martirumfag,  
tudnīa mīert, beufegbe mertecletōffeg, zegenfegbe beuōlkōdes, īfīufagba tīz-  
tafag tartas ¶ Ezōnkeppē az lelōgbe es harūkeppē valo martīrufag lehet, el-  
fō, mīcoron embōr haborufagot bekeuel zenued, mas, mīcorō valakī meg  
nōmorultacon kōnōrūl, harmad, mīcorō embōr ellenfeget zeretī, es īmad erōt-  
te ¶ Azert elfō martīrūfag ki lehet az lelōgbōl ez, mīcorō embōr haborufagot  
bekeuel zenued Ezt meg bīzōnōyīta ezōnzent gergōr doctor mōduā, Ver on-  
tas nekūlōn martīrra lehetōnc, ha bīzōnfaggal mī lelōngbe haborufagnac īde-  
īen bekefegōt tartandōnc Nem kīfded martīrūfag az haborufagnac zenuedese,  
de bīzōnaual īgon naō Mert kīnnēb volna embōrnec eō || 39r az tōr ala nīcat 40. levél.  
vetnīe, hoō nē ha coronked haborufagot zenuedne Azert ved īol e3ōdbe,  
mert az haborufagot bekefeggel zenuednīe, zentfegnec, es malaztnac naōob  
īeōe, hoō nē ha valakī corocat vīgāztana, es hallottacat tamogatna Mert vō  
mond zent gergōr doctor, hoō az természet azt nē āōōa, hoō haborufagba em-  
bōrnec bekefegē leōōn, ha nē lak īftēnec zent malaztīa, es embōrnec tōkele-  
tōs īamborfaga āōōa ezt Azert ez eīeten martīrūfagot meg valhatīa mīndōn  
embōr ez maū īdōbe es, ha bekefegōt tart haborufagba ¶ Mas martīrūfag az  
lelōgbe ez, mīcoron valakī meg nōmorultacō kōnōrūl, Kīrōl ekkeppē 3ol zent  
gergōr doctor, mōduā Eōēbkeppē az meg valtonac tagīa nē lehetōnc, hanē ha  
v raūīta, es mī āīanc fīaīn kōnōrūlendōnc Kit ez īo īhūs vīnōnmaga es meg  
ten, mīcorō mī raūītonc oī īgon naōon kōnōrūle, hoō magat nē kemele erōt-  
tōnc az keferū kīnnac, es ā3 3ōrñū halalnac alaīa vetnīe Ez eīeten martīrū-  
fagot valla, az bodog zūz āīa, kit meg bīzōnōyīt ā3 zent euāgelīū ekkeppē

mőduā Az te lelket, es az ouet, kí te tú | led zületöt, keferűsegnec tőre  
 által foła Es nē lak az bodog zűz maría vallotta ez efen martírűsagot, de  
 mīndön meg vallotta, es meg valakík az crístofon, es mīnd az meg nōmo-  
 rult zegenőkön kőnőrűltec, es kőnőrűlnec ¶ Ez zent kőnőrűletűffegnec iőzaga-  
 rol ielűs peldat eűbec kőzöt ezt oluaffoc, Hoű nemīnemű iambor azzon<sup>a33on</sup>, kí  
 nēmēl nōműs vala mīnd test zerent, mīd lelűc zerent, ez iambor az corocon,  
 legioncab az pocclofocon iűon kőnőrűl vala, az keűs crístofert, kí len meg  
 vtuā erűttűnc mīkeppē pocclos, Miert kedeg mīndön iőzagnac ellenűe va-  
 űű, ez iambor azzonnac ez eűeten idűűffegűs, es zentűegűs malazűtat az v vra  
 iűon nē zeretű vala, es ezert vűtet iűon haborgattű vala, Es tűrtēnec, hoű ne-  
 mīcorű ez iambor azzon talala eűű iűon zűrnű vtuatos poccloűt, es acarā neki  
 alaműfnat adnűa Az pocclos kedeg mőda nekű Addeg en fem eűűm, fem iűűm,  
 es femmīnemű fegedelmet tűled nē veűűc, mīű nē eműűmet te hazadba vűűű,  
 Kűnec felele ez azzonűallat, es mőda, xpűfnac iűzegenű, ezt en nē merűűm  
 41. levűl. tennűe, hoű en tegűdet || en hazamba vűűeűc, mert ez eűeten corocat az en  
 vram iűon nē zeretű, es iűon űűlűlű Haluā ezt aű zegenű cor, meg keűerűdec,  
 es az fűldre le efec, fűrnűa kezde Es ez iambor azzont aű zent kőnőrűletűffeg  
 meg űűze, es az fűldrűl aű zegűt fel foga, es v hazahoz vűűe Es ez zegenű chor,  
 fűruan, kezde ez iambor azzűnac kőnőrűűgnűe aűű, hoű az vűűn tulaűűdon aűa-  
 ra fekűtneűe vűtet, Ez iambor azzont, ebbe es meg űűze aű zent kőnőrűletűűf-  
 feg, iűllehet tűűűa vala hoű az v vra hamar haza iűűe, de maga mīnd ezűtal  
 az v kerűfet be tefefűűűtűc, es v aűara fekűte Es ímmar hoű nűűűodnec ez poc-  
 clos az hazafűagnac aűan, eűűn kűűbe az azzonnac vra haza iűűe, es mīkeűp-  
 pen meg farradűt, acarā meg nűűűodnű, es hoű be menne aűűs hazaba, ez iam-  
 bor azzonű keűűelű vala vűtet az be menefűrűl, mert feltű vala mīnd az poccloűt,  
 mīnd vűmmagat halaltul Es ez nē vara fűűműt, de naű haraggal az aűűűt be ta-

zíta, es be mennu en lata v̇ hazaffaganac aġat, naġ ekp̃ffegp̃s zep̃ffeggel meg  
 veragozuā, es m̃ind ahazat erze naġ lodalatos edp̃ffegp̃s illattal be teluen Es  
 ennec | kezde ocat kerd̃zñi, es tudacozñia, es v̇ġ lelec hoġ az pocclofnac  
 kepebe, vronc xp̃us v̇ñon maga fek̃ut az aġon Azert ime m̃it erd̃oml̃ot meg  
 ezon velagba az zegeñok̃on valo k̃oñor̃ulet̃os̃feg Azert ez zent k̃oñor̃ulet̃nec  
 mart̃ir̃ufagat m̃ind̃on emb̃or meg valhatt̃a, ha valak̃i z̃uue z̃erent k̃oñor̃ul az  
 meg nomorultacon, ¶ Harmad mart̃ir̃ufag az lel̃ogben ez, m̃icoron valak̃i  
 teljes z̃uuenel elleñseget z̃eret̃i K̃it meg b̃izoñoyt zent gerg̃or doctor m̃oduā  
 z̃enuedñie bozzufagot, z̃eretñie elleñseget mart̃ir̃ufag ez, Vronkes arra pa-  
 ranlolta ezt, hoġ ebbel̃ol naġ erd̃om̃ot, es mart̃ir̃ufagat valonc z̃ent mathe  
 írta meg euang̃eliomnac p̃t̃ot rezebe, holot v̇ġ m̃od̃, z̃ereff̃et̃oc elleñsect̃oket,  
 es imaġatoc az t̃it̃oket haborgatokert, es ellent̃oc patuarcodokert, z̃ent Ago-  
 fton doctor meg fẽñoget, ha iġ ñe teiend̃onc, es v̇ġ m̃od̃ Ha valak̃i elleñse-  
 get ñe z̃eretend̃i, istent v̇mmaganac, fohha meg ñe engeztelhet̃i Mert iruan  
 vaġon Valak̃i attafiat gul̃ol̃i, ez ġilcos Ezon zent Agofton doctor, ad m̃ine-  
 k̃onc idũp̃ffegp̃s tanalot ez elen zent io || zagra, m̃oduā En t̃it̃oket atamfiãi, 42. leṽel.  
 intlec elleñsect̃ok̃nec z̃eretefere, mert b̃iñocnec sebeinec meg ṽigaztasara,  
 semm̃inem̃u oruoffagot ennel iobbat en ñe p̃smert̃e, Mert ez elleñsegnec z̃ere-  
 tefe, ist̃enec ol̃ iġon kedues, es ol̃ iġon kellemet̃os, hoġ ennec m̃iatta az  
 b̃iños emb̃or lezon istennec baratt̃a, es v̇ nek̃i z̃eret̃o fia Ezt meg b̃izoñoyta  
 vronc v̇ñon maga, es v̇ġ m̃od̃ zent lucal euang̃eliomanac hatot rezebe z̃ereffe-  
 t̃oc t̃i elleñsect̃oket, es ioth teġet̃oc azoknac kik t̃it̃oket ġil̃oltec, es t̃i er-  
 d̃om̃t̃oc lezon iġon fok, es lezt̃oc az felfegp̃s ist̃enec fiãi Azert az elleñsegnec  
 z̃ertefe len az lel̃ogbol harmad mart̃ir̃ufag, kit m̃ind̃on emb̃or meg valhat  
 iġon k̃iñnen k̃i acar̃ia, mert ñe k̃ouet nac vagast Azert ez mart̃ir̃ufag len az  
 hatod zent iozag, k̃inec m̃iatta emb̃or halalanac ideien m̃ind̃on bantas nek̃u-

eth 301 ez  
íras az 3ent  
gonafrol

lyon fel röpül az oroc hazaba, ¶ Heted 3ent io3ag kí va3on kerez3enfegbe, az  
3ent 3onas, kit ha valakí, híuon, tí3tan, es igazan 3acorland mínd v hala-  
laí3g, ennec miatta embor ol ígon meg tí3tul, es ol artatlanna le3on, ho3 ha-  
lalanac íde3en míndon bantas nekülön, | fel röpül me3or3agba Ocat vetíc en-  
nec 3ent doctoroc, es v3 mondna3, ho3 az kí 3acorta 3oníc, ez eleten 3acor-  
ta 3e3onk3odíc az v bínéiert, míert kedeg 3acorta 3e3onk3odíc, ez eleten 3e-  
3onk3odes az bínrol elec tetelnec na3ob re3e, Ezt meg bízono33ta 3ent ber-  
nard doctor, es í3 mód Vr íften azert acaria ho3 meg 3on3óc, ho3 az bínne3  
kín3aert az 3onafba valo 3e3onk3ode3t va3oc ¶ Eth az 3ent 3onafrol vettetíc  
ríu3den három íel3s kerdes, kíket nek3n3 íel33ben 3ú3ke3 meg tudn3nc, El-  
33 kerdes ez, ho3 mene ha3nalattá le3on az 3ent gonafna3, Mas kerdes ez,  
mí tílt meg embort íncab, es íel33ben az 3ent 3onaf3tul, Harmad kerdes ez,  
ha tartozíc embor az e333r meg 3ont bín3 tobbe meg 3on3í, auag n3, ¶ El33  
kerdes len ez, ho3 mene ha3nalattá va33 az igaz 3ent 3onafna3, Es v3 mód-  
na3 ho3 ígon 33k, mert az igaz 3onafna3 míatta emb3rne3 elme3e meg vela-  
3ofodíc, ídu33fegnec vtat meg 33merettre, Í3t3nec ergalma33agat 3erí, Ez 3ent  
3onafna3 míatta az lel3c bínne3 halalabol fel tamad, E3 3ent 3onafna3 míat-  
ta az bín3s em || b3r í3t3nel meg bekelic, kí annac el3tte ellen3ege volt az  
bínne3 míatta, E3 3ent 3onafna3 míatta 3rd3g meg 3alaztatíc, mert az igaz  
3onafba az v alnoc3agos títk33a meg íel3ntetíc, es ez ke3pen v k333tte es az  
bín3s embor k3333t valo barat3ag meg 3e33l, es el vez Kít meg bízono3t az  
3ent íras b3l3nec míatta ekke333 mód33 Valakí v baratt3nac títk33at kí nítta,  
el vez3tí vtet, v3 ho3 toabba n3 le3on barattá Mert míke333 az toluag3nac, es  
az orv emb3rne3 v gonof3agoc meg íel3ntetnec ebb3l v3 ígon meg 3alaztatnac,  
es meg 3e3on33tetnec, es ennec 33l3tte na3 3e3on halallal meg 33l3ttetnec,  
E33onke333 az 3rd3ges, mícor3 embor az igaz 3onafba v gon33 alnoc3agat meg

43. levél.



mōga igon meg galasztatic, annera, hog toabba neki baratsfagat nē taria ¶ Te-  
 kīnl feleben, es ved iol ezodbe ez zent gonafnac v nağ haznalatfat, mert  
 iollehet hog az vr isten mī lelkōnkne<sup>c</sup> sebein meg vigasztara sok io oruof-  
 sagot, es io mīuelkōdetōket hağot ez velagba, de maga ennel haznalatofbat,  
 es iobbat nē hağot, mīnt ez zent gonast Kit arañzaiu zent Janos ekkeppē di-  
 ler mōduā O bodog | fagos zent gonas, te vağ az felfegos zent iozag, kī az  
 istēnec ergalmaffagabol bīnōket meg bolataz, paradīlomot meg nītod, az el  
 tōrottet egezze tezd, az zomorū \* meg vīgasztalod, es az te benned bīzocat \* zīuet  
 oroc aīandoccal meg aīandocozod O zentfegos iozag, kī az bīnnel meg loth  
 lelkōket meg eleueneűtōd, es az oroc halalt el tōrd O zentfegos gonas, te  
 vağ lelōkne<sup>c</sup> iduoffege, bīnōne<sup>c</sup> kī zaggatoia, iozagoknac meg epeűtōe, or-  
 dōgne<sup>c</sup> meg gōzōe, fōrtelmessēgne<sup>c</sup> tīztoűtōa Mīt mongac tōbbet, pocolnac  
 torcat be rekeztī, es meñoragnac capuat meg nītfa, Mert az tīzta gonas bī-  
 nōkne<sup>c</sup> bolatafat nēri, az zīvnec osmeretīt meg velagosoyfa, es meg tīztoű-  
 fa, az ordōgot bīnos embōrne<sup>c</sup> zīuebōl kī vzi, es az lelkōt kezebōl kī zaba-  
 doűfa, es iduoffegne<sup>c</sup> remenfeget ağga, Kīrōl ekkeppē zol zent Agofton do-  
 ctor mōduan, Meg zōnīc az istenī bozzu allas, holoth leīend az tīzta gonas,  
 Kīrōl lodalcodīc Cassianos new doctor, mōduā, lodalatos fīzetes, es el amel-  
 codo kōlōnfeg, v vranac mōdanī tulaűdon gonoffagat, es v tūle ezert vennīe  
 iduoffegne<sup>c</sup> remenfeget, ez elen vadolaf || ba nē lezōn az xpūs bīro, de az 44. levél.  
 bīnōfne<sup>c</sup> lezōn zozoloia, kī vñon magat karhoztattfa vñon tulaűdon bīnenec  
 vadolafaba, Azert īme mīkeppē bīzoñoűfa, es dīlere az zent īras az igaz gō-  
 nafnac v nağ haznalatfat ¶ Immar meg bīzoñoűtatīc meg loth lodalatos do-  
 logbōl es, mel īgon nağ haznalattfa leğon az igaz zent gonafnac, Az lodala-  
 tos meg loth dolog ez, Kit meg īrth cefariabeli pīspoc, es vğ mōd, Hog va-  
 la nemīnemū ielōs vītez, kī maganac ven felesegot, es v tūle zūle eğ zep fer-

fíu germokoc, es ez azzon meg hala, len vg ennec vtanna hog mas felefeget  
 \*v vranac hoza, es ez mendu len, es az atkozot iregfeg vtet meg goze, es az \* germok-  
 ket meroggel meg ole, miert neki germoke ne len Es nemicor mene az zent  
 predicaciora, es az istenec zent igeie, es v zent malazta zuet meg hata, bi-  
 net meg ofmere, toredelmeffegre remule, es nag keferufeggel firnia kezde,  
 es az v bnet neminemu paphoz mind egezen, es igon hion meg gona, Es  
 \* vra az pap haga neki penitenciat, ez zeret, hog eztendeig micor az v \* ahaztul  
 ki tauoznec | mindon zerdan vizzel keherrel boytolne, es az napon ingot ne  
 vifelne, es az v mezeutelle testet vas lanczal altal quedzeneie, es az napon  
 mind esteg azt vifelne, es hog mindon heton haromzor ostorozna magat va-  
 fas ostorral Ime hog ez zent penitenciat hion gacorlanaia, ordog zerze azt,  
 hog ez azzoní allatnac atafiaual az pap egbe veze, es hog igon haborgatnaia  
 ez pap az azzonac atafiaiat, ez azzon ezt ne zenuethete, es vranac meg panozo-  
 la Ez vr kedeg, miert hatalmas vala, az papot meg tilta, es igon meg fenq-  
 gete, moda, hog az iambornac beket haggon, es ne haborgaffa Ezt kedeg  
 ez pap igon meg bozzula, es igon meg zegonle, es acará bozzuiat meg allani  
 ez azzoní allaton, Es alcolmas idot veuen iarula ez v vrahaz, es az v fianac  
 meroggel meg etetefet kit neki ez azzon meg gont vala, mind teleffeggel meg  
 moda Es hog ezoket hala ez v vra ne hie Es moda neki ez pap Vram, ezt  
 en te nekod meg bizonoitom niluan valo bizonsagual, vg hog tettefed el  
 mentodet hazattul eg hetig valo ideig, cs zerda napon teru hazathoz, mel ||  
 45. level. napon az penitenciat kit en neki hattam az v gonoz bineiert, az napon tar-  
 ta meg, mipepe en hattam neki, Ez vr kedeg acará mind ezokról bizonfa-  
 got vennie, tettete magat hazatul el tauoznia fok napeg, Es az zerda napon,  
 micor kel vala v azzon felefege nec penitentiaiat tartani, be rekezkodoc v  
 agas hazaba, es magat meg mezeuteleneute, es v testet igon ostorozna, vg

hoğ magat verebe keuere, es az vas lancial magat esmeg által ouedze, es ru-  
 haíat rea veue, es az vetetlen a3talhoz le v̄le, hoğ az 3araz keñeret vízzel  
 meg enneie, m̄kepp̄ neki hağvan vala, Es íme ezonközbe az v̄ vra, mico-  
 r̄o ínğen sem uarnaia, haza íoue, es v̄ ağas hazanac aŷtaíat meg zordeŷte, es  
 v̄ a33̄o felefege meg ŷjede, kesedelmet tenní kezde, es ewítez nağ haraggal  
 az aŷtot rea zege, es be mene Es íme eth adatic ertenonc az igaz ġonafnac,  
 es az zent penítencianac nağ haznalatŷa Mert hoğ be ment volna ewítez v̄ ağas  
 hazaba, lata a33on felefeget igon zep̄on vetot a3tal folot v̄lnie nağ tiztoŷfeget,  
 es elotte nağ ġeneruŷegos etket, es venerekoth, Es m̄da neki, vetköz̄el le  
 Es ez íambor a33on fel | uen, es íst̄enec ergalmaŷŷagaba bízuan vranac paran-  
 lolatíat be teleŷeíte, es íme az v̄ teŷte lattatec igon zep feiernec, es igon zep  
 tiztanac, kít az oftorozafnac míatta verbe keuert vala, Es az vas retez kíuel  
 magat be ouedzotte vala, lattatec igon zep arañas barŷon felomnec lennie Es  
 m̄da ez a33on vranac Vram, mít acaral mind ebbe en velem tennod Es meg  
 íelonte neki az papnac vadolafat, kít az zent ġonafnac erdome mindonofŷtúl  
 meg hamíŷŷeŷta, es ŷemmie teŷu, íst̄enec, es embornec elotte Azert elŷo ker-  
 des ez len, hoğ mene haznalatŷa legon az igaz ġonafnac, es íme ríuiden meg  
 m̄datec ¶ Mas kerdes ez, hoğ mí tilt meg embort incab, es íelofben az  
 igaz ġonafŷtul, Ig felelnec reaia iras mağaraz° meŷtoroc, hoğ\* incab meg n̄\*ŷemmi  
 tilt az igaz ġonafŷtul mínt az z̄eḡofeg, kít vallot\* az bín tetelbe, mert az or-  
 \*embor  
 d̄og ezor tudomañu, es mindon kepp̄ tuğga az bínos embort meg fognia, es  
 az binnec koteleuel meg k̄ot̄oznı, azert v̄ğ te3on † hoğ m̄cor̄o embor az bint  
 te3ı, az 3omermot v̄ t̄ule el vezı, es ad neki nağ batorŷagot hoğ abbint meg  
 tege, es meg le3on De ímar, || m̄cor̄o kellene meg ġonnı, az 3omermot kít 46. lev̄l.  
 v̄ t̄ule el vet vala az bín tetelnec ideien, azt esmeg mind orczaiaara kenı, hoğ  
 meg ne merie ġonnia, Ezonkepp̄ ten adamnac elŷo aŷancnac, Kır̄ol v̄ğ m̄d

† es ezonkeppen lelekodıc

az zent íras moyfese nec elfo kőnuebe Adamot 30merőmfeg meg őrőze, es el-  
 reűte magát, es ı bínét zegőnle meg őonnia, mert doctoroc vő tartac, hoő  
 ha adam magát bínőfnec vala vala, istē neki meg bolatta volna az tőruen-  
 tőrefnec bínét, es īma nē volnac ez nauafaba ¶ Azert ved iol ezodbe az zent  
 íraft, es tanulad meg ı bizonfagat ha iduozólni acar3, holoth vő mőd az  
 bolu eőőic kőnuenec neőed rezebe Est confusio adducens ignomīniā, et est  
 confusio adducēs gloriā Vagon eőh őalazat, ki hoz embőrnec őrőc zegőnt, es  
 vagon mas őalazat, ki hoz embőrnec őrőc dīlőfegőt Az elfo őalazat ez, mī-  
 corō embő az bín tetelnec mīatta magát meg őalaža, es az mafic őalazat ez,  
 micorō abbīnos magát meg őalaža az papnac elotte, zegőnkőduē az bīnnec  
 meg őonafaba Az elfo őalazat íőon gonoz, mert hoz embőrnec őrőc zegőnt az  
 bīnnec tetelenec mīatta De az mafic őalazat | íőon io, mert hoz embőrnec  
 mīndon ketőfegnekűl őrőc tīztőfegőt, es dīlőfegőt Azert ez eleten zegőnkő-  
 defre ínti az bínőfőket az zent lelőc bolnec mīatta mőduā Ffili nō confun-  
 daris pro anima tua dicere verum Ettj. x. Ffiam ne zegőnled az igaz mődaft  
 telelkődert, tudnia mīert, az igaz zent őonafba† Azert valakī acar meg za-  
 badulni az őrőc őalazattul, tehat ez eleten íőon neőon ez edcala meg írt ha-  
 rō occofagnac tīkőrebe ¶ Elő tīkő az természet zerent valo ocoffag Mert  
 mīndon ocoffag azt aőőa, hoő az bīnt nē zegőnlőt istēnec elotte meg tennie,  
 ki volt íőon naő rutfag, es íőon naő zegőnfeg, naőgal íncab nem kel embő-  
 nec elotte zegőnleni, meg mődanía, kīleőon az bínőfnec őrőc tīztőfegere, es  
 iduőfegere, ¶ Mas tīkő kibe kel az bínőfnec neznie ha iduozólni acar az  
 ífteni latafnac oca, kīnec femmī nemű dolog elotte el nē eőezhetic, de mīn-  
 dőnőc nīluan vadnac ı 30meīnec elotte Azert ha ezt meg gondolanga az bīnos  
 embő, hoő az ı bīneit íften nīluan latta, es iol tuőőa, nē kezdi zegőnleni  
 \* ı neki az eőh papnac tudafara adnia, es\* Meg őonnia, hoő az vr íften őrők-

† mert doctoroc vő tartac, hoő az vr íften íncab bo3zula azt, hoő embő az  
 tőt bīn meg nē őonnia, hoő nē mīnt azt, hoő abbīnt tőtte



ke el feleğge, es az őrőc zengontul meg zaba || doŕla, mert sonha az őrőc 47. levél.  
 zengontul meg nē menekődic, ha nē ha igazan meg gōníc ¶ Ez meg bizonoy-  
 tatíc nē Lac zent írasnac bizonfagabol, de meg ielős Lodalatos meg leth do-  
 logboles, Kiről vğ oluastatíc, hoğ ket iambor frater iar vala ez velagba pre-  
 dicacionac, es egeb lelki íozagnac ocaert Es mīcorō iuttac volna nemīnemū  
 varhoz, kibe lacozić vala egh ielős bīnős azzonī allat, ki vetközöt vala ne-  
 mīnemū roconfagaua, es ez elen caczorfagnac bīnebe lacozeć tīzonegh ezten-  
 deg, kīt zegonletībe mīnd enne ideig meg nē mere gōnīa, Mīcorō ez ket  
 frater be mentec volna ez varba, az mīse mōda mīfet mōda, Gondola az mī-  
 fenec alatta ez bīnős azzonī allat ezt, mōduā vmmagaba Ez baratoc engomet  
 nē őrmerneć, es bīzom hoğ tōbbe edefem iunec, azert bīzon meg gōnom ehōz  
 en bīnomet Azert az zent mīfet el vegezuen ez iambor, hoza iarula ez bīnős  
 azzonī allat, es gōnūi kezde Es hoğ az bīnōket mōdogatnaia, ime nağ Loda-  
 latos dolog, kī len ez gōnafba, hoğ mīndon bīnnec meg ielontefere egh on-  
 doc buffo 3ōkōllīć valakī az azzonnac zaiaabol, es ez Lodalatos dolgot sem az  
 gōnto, sem az | gōno nē lattac vala, ha nē Lak lattā vala az confessornac v  
 tarfa, Ez ez azzon mīndon bīnet hīuon meg gōna, de meges az 3ōmermōsleg-  
 nec mīatta őrōg ol īgon meg gōze, hoğ az testī bīnnec rutfagat meges ze-  
 gōnle meg mōdanīa Es īmmar hoğ az confessor rea oluasta volna az oldozatot,  
 ezt lata esmeg az confessornac v tarfa, hoğ mīnd az 3ōrñū ondoc buffoc, kīk  
 kī 3ōgdōstec vala az azzonnac zaiaabol, mīndonīć masod magaua, es nağob-  
 baccal az azzonnac zaiaaba be menenec Es ime hoğ ez ket frater ēnen el men-  
 tec volna, es az vton hoğ mendogelnenec meg\* az Lodalatos latast az akkī \*ielontec  
 lattā vala az confessornac Es hoğ halla, meg rettene, es mōda, Bizonanal  
 valamit ez azzon az gōnafba v bīnebe el reŕtöt, es meg nē mondotta, de  
 kerlec 3ereto atamīa hoğ terŕōnc be, netalantal vr īsten meg agga, hoğ iga-

zan meg goníc, Es meg teruen, tehát lelec hoĝ meg hoth, kın ıĝon meg 3o-  
morodanac, es kezdenec raıta ıĝon bancodnı Es kezdec vr ıftēnec ergalma-  
fagat kernıe bıytpıleffel, es aıoıttatos imadřaggal, hoĝ meltoltatnec nekıc  
48. levél. vket, || es harmad napon nekıc ielonec az azzonıallat, vluen eĝh naĝ 3orńu  
ondoc farcańon, es ket feketu 3orńu kıĝo, az v nacat altal tekertec, es eĝıc,  
eĝıc emlpet, es az mafic, mafic emlpet 3opıac, es ket 3orńu buffo, az v  
ket 3omeın ıl nec, es az v zaıabol kı, es ket feketu meg dihut ebec, az v ket  
cariat, es ket kezec ragıac, es az v ket fılebe tızes nılacat louđđoznec vala,  
es az v fıelen, ala Lıgnec, es fıgnec vala zamtalan 3orńu far ĝıcok, Kit hoĝ  
lattac volna ez frateroc, ıĝon meg rettenenec, es meg ııedenec, es fıtpkbe  
az fıldre le efenec, Tehat az azzonıallat mōda nekıc, ıftēnec baratı nefe-  
tpc, mert en vaĝoc az atkozot azzonıallat, kı tı hozatoc hazıřaggal meg ĝo-  
nā, mert eĝh ielps bınpmet en el eńeztem, es az ĝonafba meg nē mōdam,  
azert vaĝoc, ıteluen ez elen kınra kıt lattoc, mınd ıřpkke, Es hoĝ ezt hal-  
lac, mōda az confessor nekı řoreıttlac, es kerdlec az ıřpc ıftenre ihus crısto-  
fra, es az v anńara marıara, hoĝ teĝ mı nekınc ıelps bızonřagot ez kettı-  
rol, Eĝh ez, hoĝ mıert naĝon adatuan te nekıđ ez kınpc melekect ım latonc  
hoĝ zenuecz Mas, kıt acaronc tıled meg tanulnıa ez, | hoĝ mınemı bınnec  
mıatta ıncab 3alnac embıřpc pocolra Es ekkeppē kezereıttetec ez carhozot  
azzonıallat ıgaz felelettre, es az elř kerdefre ekkeppē felele, mōduan, Nezh  
ıol ream, mert kezereıttetım nectpc ıgazat mōdanō Azert ez en fıemıon va-  
lo 3orńu fıoc beřteket kıkect lattoc, eřpc adattac mınd ıřpkke zenuednō en  
haıamnac, es fıemnec ıtpızetınece keufelgeıert Ez ket 3orńu varas becat,  
kıt lattoc en 3omeımbe vlnıpc, eřpc engımet kınoznac mınd ıřpkke en go-  
noz řırtelmes latařomāc bıneıert, Ez tızes nılac kık en fıuleımet altal louđl-

dőzic, ez kín adatot en nekőm az foc gonoz heuolcodo zocnac, enőclefők-  
 nec, ragalmaffagoknac, es egeb foc főtelmes parazna bezedők nec halgatafa-  
 ert Es ez tűz, kí en zambol bídős dohos kenkūnel kí langaz, adatot en ne-  
 kőm embőřők nec ío hírenec, ncuenec, el veztefeiert, es " atkozot gonoz ra-  
 galmaffagnac miatta meg galazafaert, Es ez ket mergős kígo, kí en naca-  
 mat atal tekertec, es ez en ket emlőmet zopiac, ez életen zőrnū kín adatot en  
 nekőm azert, hoē en magamat hattam en zeretőim nec zertelen fogdofnía, es  
 zorongatnía Ez ket fe || ketū ebek nec kedeg mardofafa, kik en ket caromat, 49. levél.  
 es kezeimet ragiac, adatot en nekőm az foc zertelen valo őlelgetefert, es il-  
 letefert, Miert kedeg az iftentū adot iozagomat, en incab kőltē en zertelen  
 valo zeretőim re, es testőm nec gonoz kíuanfagara, azert adatot en nekőm ez  
 ondoc zőrnū farcañon valo vles, kí engőmet monthatatlan naē kinnal őtőř  
 mind őřőkke, Es hoē ez őket meg mondotta volna ez bodogtalan bínős, mō-  
 da neki az confessor Kerdlec, es zoreytlac azon xpūfnac ihūfnac hatalmara,  
 hoē mond meg immar az maficates, hoē mínemū binnec miatta zalnac incab  
 embőřőc pocolra Ffelele nekic, es mōda Meg kel mōdanō, mert egebet fem  
 tehetőc benne Azert ferűfiu embőřőc, kílomb kílomb foc gonoz binnec miat-  
 ta ef nec pocolnac vermebe, es az őřőc kínba De azzoníallatoc, íelőffen incab  
 neē gonoz bínert carhoznac, tudnía miert, neluők nec bínéiert, keueľfegős  
 őltőzetert, orczaio knac kendőzefeiert, es az atkozot zőmermőřkődefert, kí-  
 ert bínőket nē meríc meg őonnía, kíert enes el vezíc, míkeppē ime ezt níl-  
 uā tuēgātoc, es latíatoc, Es kezde kerdéní az confessor | azon v̄tet, hoē ha  
 volna valamínemū ístení iozag, hoē kíuel neki haználhatnanac valamít id-  
 uőffegere Es hoē ez foc őřdőg ezt halla\* legottan elragadac v̄tet, es be efe-  
 nec vele pocolba Azert mind ez életen lodalatos dologbol meg bízonoűtatec  
 az zent íras, holoth azt monga Per quequís peccat, per hec et torquetur Va-

lameſ tagianac miatta embor vetközic, azon tagiaba gottretic, miért kedeg ez bínos mindon tagiaba vetközot<sup>vol</sup> azert mindon tagiaba kínzatic mind orokke Azert ez len az mas keres, hog mi tilt meg embort incab az igaz gonasztul, rea felettetec mind irafnac bizonyagabol, mind ielos meg loth do- logbol, hog ielofben az zomermofkodes, mikepp meg modatec, ¶ Azert va- lakí zegonli az gonafba v bínét meg módania, tehat tekínlon, es iol nezon ez harmadic tikorbe, tudnia miért, az iouendó orok zegonfegre Kírol vg mód az vr ísten Naum pphetanac konuenec harmad rezebe Meg ielontom az te zegofegodet, es meg mutatom nemzetoknec te mezeútelenfegodet, es or- zagoknak te zidalmassagodat, Jeremias ppheta es vg mód konuenec huzad re- zebe, || Igon meg galaztaffanac, mert ne ofmerce meg az orok zegont, ki foh- ha el ne mofattatic Azert valamel bínos embor ez zent irafnac ertelmet, es bizonyagat meg ertendi, es teles hittel híendi, nem kezdi zegonlenie az egh embor elot bínét meg módania, es pírongania, azert, hog az orok zegonha- laltul meg zabadoſon ¶ Harmad keres ezvala, hog ha tartozic embor az eg- zor meg gont bínét tobbe meg gonni, auag nem lg felelnec rea, hog toruenze- rent, es zükfeg zerent ne tartozic reaia, ha az egzor igazan, híuon, es tíz- tan meg góta, De ha lelkenec ofmereti fuldalia, es benne velekdic ha íga- zan gonta auag ne, auag ha az papnac volt hatalma az bínból meg oldoznia auag ne, tehat ez eleten ketolkodeft kel embornec bizofagra hoznia, es mín- don ketfegot zinebol kí zaggatnia, mafzor valo gonafnac miatta, hog legon mindon ketfegnekul bizonos v iduoffegerol Azert kozonfegos kerezten hit ezt vala, hog ha egzor mindon bínét igazan meg gonta, eleg neki az bínec meg bolatafara, es orok iduoffegre De maga zent thamas doctor, es egeb docto- roc vg tartac bizonyag | gal, hog menezor embor v bínét tobzor gonna, an- neual incab v bínenec kínnat, es adoffagat meg kiffebeúti az gonafba valo

50. levél.



zegonkõdefeiert, es az papi oldozatnac hatalmanac íozagaert Azert annezor  
 gonhatia meg embor v bînet, hoğ mindon bînenec kîîna, es adoffaga neki  
 meg bolattatic, es ekkeppẽ meg zabaduluan mindon adoffagatul, zabadon fel  
 ropul halalanac ideien mindon bantas nekulon az v oroc hazaiba ¶ Ved  
 ezordbe, hoğ ordog femit olan igon nẽ gulol mint az igaz zent gonast, kîrol  
 vg oluaffoc, hoğ nemîcoron zent thamas doctor fekzic \* parîfba corfagnac aga- \* vala  
 ba, es eğ ordog mene be az camaraba holoth fekzic vala ez zent iambor, ki  
 v elotte el nẽ enezhetec, es paranlola neki hoğ meg alon, es ez ordog nağ  
 retteguen, es feluen az camaranac egh zegeletebe zorula, es mōda nağ caial-  
 taffal Bolas el engomet bizonfagnac zouetnõke, mert az te zentfegodet el nẽ  
 zenuethetom, Es tehat paranlola neki ez zent doctor azon, hoğ v neki iga-  
 zan, es nîluan meg mōdanaia azt, valamit egez kereztenfegbe incab gulolne,  
 es nẽ zcretne, es v neki incab, es tobbet artana Ffelele es mōda Igazat mō-  
 doc, mert ben || ne egebet fem tehetoc, hoğ femmît én incab nẽ guloloc mint 51. levél.  
 az igaz gonast, mert femmî nekõnc nağobbat, es tobbet nẽ art, es nağob  
 cart nẽ tezon mint az igaz gonas Mert az halalos bînnec miatta eýtî magat  
 embor istenec haragiaba, es meg foztatic mindon íozactul \* miatta neki iduor- \* kînec  
 zûlni kellene, es tartatic ol nağ erõs kofelbe (igy) az bînnec miatta, vg hoğ foh-  
 ha belole kî nem fesolhet, hanẽ lak az igaz gonafnac miatta Es ezõket ez  
 ordog meg mōduan elole el enezec, es ez zent doctor ez lodalatos dolgot ne-  
 kõnc írva hağa, hoğ ez zent gonast igazan, hîuon, es teleffeggel tegoc, ha  
 iduozûlni acaronc Amen

Vrnac neuebe kezdetic az zent imadfagnac dílere "es v  
 neki nağ haznalattia Bizon bizon mōdom ti nectoc, valamit kertoc en  
 aiamtul en neuembe, agğa ti nectoc, zent Janus írta ewāgeliomanac tizon-  
 hatod rezebe ¶ Az keğõs xps, mí vronc ihus nağ bîzodalmat ad mí nekõnc

ebbe, holoth íme hitere fogatta, mōduā, bizon bizon mōdom, az az, en iften-  
 fegomre, es en emborfegomre fogadom ti nectoc, hoġ valamít kertoc en  
 atamtul en neuembe iduoffegre valot, mind | meg aġġa tí nectoc Oh mel igon  
 naġon orulne amaz carhozot cazdag, kí lazartul eġh loppenet vízet ker vala,  
 ha v maftan vronctul ez zent igeket hallanaia neki mōdanía, de orokke foh-  
 ha nem erdomlí hallanía, sem v, sem kedeg eġeb carhozottac, de ez zentfe-  
 gos igeket, ez edoffegos ihūs mí nekone mōdotta, nē lak eġġut, de zent lu-  
 cal ewangelíomaba es vġ mōd, Kerietoc, es vezítoc, kereffetoc, es meg le-  
 lítoc, lergeffetoc, es be bolattatoc, az keres az zent imadsag, az kereses  
 aġo míuelkōdet, az lergefes az tōkeletos ío acarat, es az zent kíuanfag, kí-  
 uel embō igon acaría iduoffeget, es igon kíuanña ístēnec zent malaġtat, kí-  
 uel ístent zereheffe, es hoġ mīndombe v zent acarátat teheffe ¶ De mīnec  
 elotte zolnāc az imadsagnac díleretīrol, es v naġ haġnalatīarol, annac elotte  
 laffoc, es tanoġoc azt meg hoġ mí leġon az imadsag Az imadsagot doctoroc  
 kílomb kílomb keppen vegeztec el hoġ mí leġon Eleġteb neuezom damascos-  
 beli Janos doctort, kí uġ mōd, hoġ az imadsag ez Az elmenē iftenhōz fel  
 52. levél. emelefe, auaġ alcolmasoknac, es íllendōknec kerefe, || Hugo new doctor  
 kedeg íġ mōd, hoġ az imadsag ez, hoġ az elmenec nemínemū aíoŷtatof-  
 faga, kí zarmazíc az tízta zívneć kíuanfagabol, Caffidoros new doctor ke-  
 deg íġ mōd, hoġ az imadsag, kegōs, es alazatos elmene<sup>c</sup> iftenhōz valo  
 íarulatīa, bizon hítnec, ío remenfeġnec, es zent zeretetnec eroffeġeuel  
 zent bernard doctor kedeg mí leġon az imadsag ez keppen vegezí el mōd-  
 uā Az imadsag ez Aíoŷtatos zíuel iftenhōz valo íġekōzes, es kōnōrges,  
 mīndon gonoffagnac el tauoztatasaert, es mīndon íonac nērefeíert ¶ A-  
 zert íġ vegeztec el az zent doctoroc az zent imadsagnac mí voltat, es  
 ímmar zolone ezon imadsagnac díleretīrol, es az v naġ haġnalatīarol, ¶

Azert az zent imadfagnac hazanalattá ez, mert mindon valakí aioŷtatoffaggal tezi, ezt mindon vezedelmtul meg zabadeŷŷta, testnec, es lelŷknec corfagat meg vígazŷta, embŷrnec eletet meg hozeŷŷta, hadba, es víafcodafba díadalmat, es ęozedelmet vezon, ęrdŷęęket el tauoztat, embŷrnec zŷuet, es elmeiet meg velagofoŷŷta, iŷtēnec zeretetire fel geriezt, ellenŷegnec ellene meg eroŷeŷŷt, iŷtēnel valo edŷfkŷdeŷt ad, iŷtēnec haragiatul meg otalmaz, iŷtent meg engezteli, az | menneket atal hatŷta, az mennei oduart ęēnerkŷtteti, es az naę hatalmas iŷtent v hatalmaba tartŷta ¶ Azert elezteb mŷdatec, hoę az zent imadfagnac elŷ haznalattá ez, hoę testnec, es lelŷknec vezedelmebol meg zabadeŷŷt, Kit meg bizŷnoŷŷt az zent íras Jonas pphetanac kŷnuenec mafod rezebe, ekkępē mŷduā Jonaŷt el ŷele az naę ceth hal, ímatkozec, es meg zabadula ęomrabol Maŷut meg vę mŷd az zent íras, hoę fuŷānat az tíztaŷag zeretŷ zent azzont, hamíŷŷan be vadolac, hoę hazafŷaga ellen vetkŷzŷt volna, es micoron halarra vitetneíec, fel fohazcodec caíaltuā vr íŷtenhŷz, es mŷda, Qrŷc mendŷnhato íŷten, kí vaę mindŷn títoknac tudoía, te tudŷd azt, hoę hamíŷŷan vaęoc meg vadoluan, es íme meg haloc, mícŷrŷ en mĩnd ezŷgbe bĩntelen leęec, es íme vr íŷten meg halgata kŷnŷrgefet, es meg zabadoŷŷta vtet az iffíu ęermŷknec, daníelnec míatta ¶ Es nē Lac halalnac vezedelmebol zabadoŷŷt meg az zent imadŷag, de meg naę bozzuŷagbol, es naę zęęŷnbŷl es meg zabadoŷŷt embŷrt, mĩkeppē amaz íambŷr zŷzet ŷarat, raguelnec leānat, kit attac vala het fernec, es mĩnd az hetet || ęrdŷę mara meg mellette, 53. level. mert nē valanac rea meltoc Ez íęŷn naę bozzuŷagot zenued vala, ezert, hoę mindŷn feriet halua lelic vala mellette, Ez íambŷr leān, nemícŷrŷ az ŷolgalŷ leant megfeęelmeze bĩneíert, ez kedeg meg dagazkŷdec raŷŷta, es mŷda nekí, naę haraggal Ffŷldŷn ŷŷhha ne laŷŷonc te tŷled ŷiat zŷlníe, kí vaę mĩndŷn feríednec meg ęlŷe, híęŷn engŷmetes meg acazz ęlnŷde? Es hoę ezt hal-

la ez 30mermős zűz, igon meg zęęonle, es igon meg bufula Es el fel mene az földő hazba, es három napō, sem euec, sem íuec, de yn magat vete az zent ímadfagra, es naę kőnhullataffal kere az vr ístent azō, hoę vtet meg zabadoŭla, ez naę bozzufagbol, ekkeppē mōduā, Kerlec vram ergalmazo ísten, hoę ez bozzufagnac kőteleből feŭl meg engōmet, auaę kedeg zabadeyl meg ez velagtul, te tudot azt vram, hoę en sohha ferfiat nē kúantā, de mīndōncorō en lelķōmet, es testōmet tīztan tartottā mīndōn testi kúanfagtul, Es íme zent ímadfagnac, es zenuedefnec naę erdōme, legottan meg halgattatec az vr ístentul, es bolata bozaia raphael archangalt az kis thobiaffal, es oth hazaffagra naę dílerettel neki zerze ez zent zűzet, | ¶ Masod haznalattā az zent ímadfagnac ez, mert mīnd testi corfagbol, mīnd lelki corfagbol meg vígāzt, Kīt meg bīzonoŭt az zent íras bōlnec mīatta mōduā, Ffiam te corfagodba ne vtaľad meg magadat, de imagad az vr ístent, es tegōd meg vígāzt Es nē lac testi corfagbol vígāzt meg, de kí ennel naęob, es íob, lelki corfagboles meg vígāzt, mert ez zent ímadfagnac ereie, es íozaga oľ igon naę, hoę az bīnt, meg az bīnnec kīnnates erdōmlí ístentul ģacorta meg bolatnia, mīnt am erdōmle magdalōbeli maría, az aioŭttatos ímadfagert, es az kőnhullatafert hallania az xpūsnac az ĩ zent edōffegős ígeiet, mōduā Meg bolatuā vadrac te nekōd bīneid, meň el bekefeggel ¶ Harmad hazanalattā az zent ímadfagnac ez, mert embōrnec eletet hozzęŭta, Kírol yfaías ppħ'ta vę mōd Meg corula ezelías, fidosfagnac keraľa, es hoza mene yfaías ppħ'a, es mōda neki, Ezt mōģa vr ísten, ĩerōzed meg te hazadat, mert meg halz Es fordeŭta orczaiat ez keraľ az falhoz, ímatkozec vrhoz ekkeppē mōda Kerlec vram, hoę emlekōzel meg arrol, mīkeppē iartam en te elōtted, bizonfagba, es tō-  
54. levél. keletős tīzta ģíuel, es ammi ío || te 30meídnec elōtte mīnd azocat tettem, es ten keferűfegős firaft Es zola vr ísten yfaías ppħ'tanac, monduā Meň el, es



mőgad az kernalnac Ezeket mőga vr Hallam az te imadfagodat, es latā te kőnhullatafodat, es ime adoc te napīdra tīzonoth eztendot, es ekkeppē tīzonoth eztendeg halada v halala az zent imadfagnac mīatta ¶ Neğed haznalattā az zent imadfagnac ez, mert ordogoket embortul el tauoztat, Kīrol bizonfag vronc vñomaga, mert mīcorō az zent apostoloc egh emborbol az ordogot ki nē izhettec volna, hozac vtet vronkhoz, es legottā ki vze belole Es meg kerdec vtet hoğ mīre v̄k ki nem izhettec volna belole, mōda nekīc Ez elen fele ordog, femmīuel embortul el nē fut, es el nē tauozic, hanem lac imad-faggal, es bōyitel Es ol nağ ereie vağon az aīoytatos imadfagnac, hoğ nē lac el tauoztattā az ordogot, de meg gōttrīes v̄ket Ennec bizonfaga az ordog vñon maga, ki mīcorō volna eğ emborbe, caīaltanī kezde zent bertalamhoz, mōd-uā Bertalam īstēnec apostola, īgon gōtornec, es īgon egetnec emgomet az te imadflagīd ¶ Qtod haznalattā az zent imadfagnac ez, mert zīueket meg | vela-gofoyt īstēnīeknec osmeretīre Kīrol nū mōd cassīodoros doctor Az imadflag zī-ue meg vīgāztal, földīectul meg vonza, bīnoknec fōrtelmeflegebol meg tīz-toyit, meñnēiekre fel emel, es lelki aīandocokra foghatoua, es meltoua te-zon Zent Agoston doctor kedeg v̄g mōd, Hoğ az imadfagnac mīatta ketsegos dolgoc, hamarab, es iobban meg feyitetnec, hoğ nē īrafoluafafnac mīatta ¶ Hatod haznalattā ez, mert īstēnec zeretetīre fel geryezt, Ennec peldazafara, eles pphetanac imadflagara meñbol tūz zalla ala, es meg egete az ptuenos vī-tezt, mīnd v̄ hoza tartozoual ozue, mīkeppē meg vağon īruan neğed kerali kōnbe Es soc helon oluafatīc, hoğ az aīoytatos emboroc meg geriettec az zent imadflagba, es fel emeltettec az egbe, mīnt magdalombeli marīa, aīanc zent ferencz, es zent lazlo keral, es egebec focac, ¶ Heted haznalattā ez, mert ellenfegnec ellene meg eroseyt, Ezt meg bīzonoyta az zent īras Judīt azzonba, kī vala ozueg, gēnge, es termettel īgon zep Ez nōmos gēnge zep

55. levél. a33oñ, ho3u ímadfagnac utāna meg erőfödec, es olofernefnec az nağ hada-  
 cozo vitéznec nácat el vaga, kít valasztot vala nabucodonozor || babílloniabe-  
 li kerał hadnağğa, es paranlola nekí, hoğ mindön orzagot, kíc vadnac nap  
 nugat fele, ezöket mind v hatalmaffaganac alaía haýla, Es erőssen paran-  
 lola, hoğ ne keduezőn semminemü orzagnac, es mindön erös varafocat le  
 törűön, es engeztele mind v hatalmanac alaía, Es ez olofernes, mind az nağ  
 hatalmas orzagbalol zamlala, es valogata zaz, es hüz ezor galogot, mind via-  
 dalra valocat, es tízőnket ezor feğuerös louagocat, es ínűföket Es az kerali  
 tarhazbol ven zamtalan kínlöt, es baromnac focařagauał, es zamtalan terhes  
 teuekkel el indula, es mind az földet be foga annep míkēpē az fasca Es míkē-  
 pē kerał paranlolta vala, az orzagocat mind el gőze, es mind meg nomo-  
 reýta Es íuta fido orzagra, es meg zalla betuliat, holoth lacozić vala Judit  
 a33oñ, es meg foga az varafnac elefeget, vizet, ki menetít, es be menetít,  
 varia vala azt, hoğ viadal nekül meg ağğac magocat Es hoğ igoñ meg nomo-  
 rottac volna az varafba, es mind az köz nep kezde caíaltani az papí feíedel-  
 mekre, hoğ az varaft ağğac meg, hoğ el ne vezenec ehfeğnec, es törnec mí-  
 atta Es zerzec azt, hoğ ha, ۆۆd | napeg vket iften meg nē feğellendí, tehát  
 az varaft meg ağğac, Es hoğ ezt halla Judít a33oñ, hoğ az varaft ۆۆd napnac  
 utāna meg ağğac, ha vket iften addeg meg nē feğellendí, igoñ meğbűfula,  
 es ione legottan az feíedelmekhoz, es igoñ meg dorgala vket, mōduā, Tí  
 iften kefertöc vattoc íncab hoğ nē iftēnec haragiat meg engeztelöc, miért az  
 v nağ ergalmaffaganac hatart vettetöc, hoğ ha ۆۆd napeg meg nē feğellend,  
 tehát ellenfeğnec ağğatoc ez varaft Azert íntlec tíťket, es kerlec, hoğ ma-  
 gatocat megalazatoc, es ímatkožatoc, kőñöröguē az vr iftēnec, hoğ vege el  
 rolonc az v haragiat, es ríuiden monduan vnön maga fel mene az v valasztot  
 leañinal föľfő hazaba, es ۆltözec ciliciomba, es ga3 ruhaba, es harmad napeg

zenuedefbe, bõýtõlefbe, fírafba, es zent ímadfagba magat foglalala, Es mind  
 ennec vtanna meg mosdeg, (így) es magat ígon meg ekõsõýte, az v zep haíat  
 meg bolata, es feíenec õltõzetít igõn nağ zepfeggel fel zerze, es vrnac zent  
 neuueuel, es v zent segõdelmeuel magat meg feğuerkõztete, es meg erõsõýte,  
 es az varafbol Lac eğ leañnal haýnalba ki mene Es ki mennen, || eleíbe ke- 56. levél.  
 lenec az õr alloc, es meg tartac vtet, es el amelcodanac az v nağ zepfegen,  
 es ríuíden mõduan víuec vtet vroknac eleíbe, Es latuan holoferneft az nağ  
 araņas õltõzettel fen leníe, le efec elõtte az földre, es az vitezõc fel fogac  
 vtet vroknac paranloltára Es mõda neki holofernes Leg bator zíuedbe, es  
 fẽmmít ne feļ, mert en azoknac fohha fẽmít nẽ artottã, kík nabucodonozor  
 kernalnac engettec, es ha az te neped neki enged vala, en kezeímet v elle-  
 nõc fel nẽ emelõm vala Azert ímma mõğad meg ennekõ azt mí ocaert íüttel  
 ki v kõzzulõc, Mõda neki Judith Halgaffad, es fogagğad te zolgalo leañod-  
 nac mõdafat, mert ha kõuetendõd az en bezedõmet, vr ísten tezon te veled  
 tõkeletõs dolgot, mert el nabucodonozor földnec keraļa, es el az v nağ ereíe  
 kí vağon te benned mindõn nemzetõknec feğelmere, mert meg vağon tuduã  
 ez, mindõn nemzetõc kõzõt, mert Lac te vağ ío, es erõs az v orzagaba, es  
 az te feğelmed el hírhüt mind kõzõnsეგõs tartomañogba Es miért tuğğac azt  
 az ísrļ fíai, hoğ az vr ístent meg bantottac v bínõknec míatta, nağ felelm  
 eļõt reaoc, | annera, hoğ ímmar magocat zamlaltac halottac kõzíme, kit en  
 te zolgalo leañod meg õfmeruen, ki futec v kõzzulõc te hoğad, arra, hoğ  
 en te nekõd ezõket meg mõğam ístēnec zent acarattabol, Es en te zolgalo lea-  
 ñod meg eth tenalades acarom az en ístenõmet tiztõlõm, hoğ en nekõm  
 meg íelõnle azt, mícorõ az v bínõket feiõkkre fordeýta, es en te nekõd az  
 napot meg íelõntõ, es en tegõd vízlec Jerufalemnec piacýara, es lezon ísrael  
 nepe tíed, vğ míkeppen appro lorda, kíenec nínlen pağtora, es nẽ vğat eğh

ı k zz l c te ellen d, m keppen meg va on m du   ft t l en nek m Es m -  
 ert  ften rea oc haragut, eng met bolatot te hozad arra, ho  en te nek d  
 m nd ez ket meg m  am   Es  gon kedues len m nd ebbezed olofernefnec  
 el tte, es lodalcodnac vala m nd az   na  b llefegen, es az   na  zepfegen,  
 Es e  ic masiknac ezt m  a vala N nlen elen azzon allat f ld n, latafra,  
 zepfegre, es bezednec b llefegembe Es m da nek  olofernes Jol tette  ft  ho   
 teg d en hozam bolatot, ho  az nepet te m attad en kezembe a  a Miert

57. lev l. kedeg  o az te fogada || fod, es az te acaratot, ha ez ket az te  ften d en  
 nek m meg te endi, lez n   en nek mes  ften , es te lez  nabucodono or  
 kernalnac hazaba    na , es az te neued m nd k   nse  s f ld n el h r  z c  
 Es par n la holofernes ho  az   k n s hazaba vite  e, es oth l o ec, es  
 ha a, ho  az   a talar l adaffec nek  etel ital Es m da Jud th, ma tan n   
 illic en nek m awal eln  mit adnal az te a talodrol, arra, ho   ft nec hara-  
 g aba ne e  em, de am t en velem hoztam en awal ma tan meg er m, Es  
 m da olofernes, ha az el fo and, me   nec az vtan nek d? Es m da Jud t  
 Vram, el az te lel d, ho  addeg el n  fo  te zolgalo le n dnac ele ege, m g  
 n  be tele e  t  vr  ften en kezemnec m atta azt am t en meg gondolt , es  
 be v uec  tet az k n  tarto f torba, holoth par n lta vala  tet l o n  a Es  
 m nec el tte be ment volna az f torba, azon kere holoferne t, ho  nek  en-  
 gedne zabads got fetet ha  nalba k  m n e  mad agra, ho  vr  ftennec k   -  
 r gne azon, ho  az    o acaratt t be tele e  tene, Es par n la az comorn -  
 c kna , ho  | harmad nape  m nd n acaratt ra ha  ac, Es k  me  n vala m n-  
 d n e  el bet lianac v l ere, es na  k  h llata  al  mad oz c vala az  srael  
 nepe ert, ho  vr  ften zabade  la meg   ellen egenec kez b l, Es    ta az  
 ne ed nap, z   tete holofernes na  valarat zol   nac, es m da v gaonac  
 az e  ic ofme   nec, ( gy) me  el  n ed az fydo leant, ho  enge   n acaratt  z -



rent en velem lacozní valoran Es be mene vagao Judíth azzonhoz, es mōda neki Ne vtała 10 leań vramhoz be menefet, hoġ tiztoltessec v zūnenec elotte, es eġec, es iġec v vele Kí nec felele Judíth mōda Kí vaġoc en, hoġ en vrānac ellene mōġac? Míndon valamí v neki kellemetps mínd azt tezm, Es legottā magat igon naġon meg ekřřŷte, es be mene, elotte meg allapec, Es mōda neki holofernes, eġel ímmar, es ígal, es igon víg leġ, mert leltel malaġtot en elottem Es mōda Judith Izom vram mert ez napon fel vaġon magaġtaluā en lelkom, mínd en eletomnec idefenec folotte, es euec, íuec v elotte azogbalol kít zerzot vala neki az v zolgalo leańa Es igon řřle raŷta holofernes, es v vígařagaba ígon fok || bort íuec, kínel tobbet řohha nē íth vala mínd v 58. levél.  
eletenec ídeíebe Hoġ kedeg eftue leth volna, říetenec mínd az legenoc zalla-  
focra tacarodnía, es be rekezte vagao az aŷtot, es el mene hoġ ves el aloġec,  
mert mínd el baġġattac vala az naġ bor ítalnac míatta, Es marada Judíth  
lac vñon maga az haŷlogba, holofernes kedeg feczíc vala az aġon igon el  
baġġadua az naġ rezogsectul Es mōda Judíth az v leańanac, al az aŷto elot,  
es vígař ket fele Es vmmaga Judíth meg alla az aġ eloth, ímadcozuā křn-  
íullatařřal, aíacat íngatuā veřteřřeggel, ekkeppen mōduā Ísraelnec vra ífte-  
ne, erřřŷl meg engomet, es tekín. ez horaba en kezem nec míuelkřdetíre,  
hoġ míkeppē fogattad íerusalēnec te varafodnac, ígazeŷl fel vtet, es azt,  
ammít gondoltam híuen lehetřnec meg lenní, tokelem meg, es íarula az  
agařhoz, es az v lapoíat kí az \* fűg vala, ki veue Es hoġ kí vette volna,\* agafon  
ířřokřn foga vtet, es mōda Erřřohed meg ez horaba vram íften en kezeímet  
Es ketřřor vaga v řācat, es v † el řacada Es kí mene ada holofernesnec feíet  
az zolgalo leānac, es parānlola, hoġ az křntřs vŷyaba velle Es kí menenec  
zocařoc řerent, mínt ha az ímad | řagra mēnenec Es íutanac az varafnac ca-  
puíara, es caíalta Judith az kű falon alloknac, mōda, Nířřatoc meg az ca-

put mert velonc vaĝo<sup>7</sup> vr iŝtē, kí teth naĝ hatalmat iŝrael kōzot Es hoĝ hal-  
 lac az emboroc Judítnac zauat, legottan híuac az varafnac feiedelmít, es igon  
 hamar mīnd hozaía ĝülenec, naĝtul fogua mīnd kíŝdedíg, mert ímmar nē  
 vala benne remenfeg hoĝ meg terne, Es 3pnetnōkōket ĝoýtanac, es kōrül  
 \* helre alla mīnd az kōŝŝeg V kedeg fel alla magafbad \* es paranzola veztegfegot,  
 Es hoĝ vezteglōttec volna, mōda Judít, Dilerietoc az mí vronc iŝtent, kí  
 el nē haĝga az v benne bízocat, es en bennē v 3olgalo leañaba be teleŝeýýt-  
 te v ergalmaŝŝagat, kit meg íĝert iŝrael hazanac, es meg oŝle en kezēnec mí-  
 atta ez eýjel v nepenec ellenŝeget Es kí veue holofernesnec feiet, es nekíc  
 meg mutata mōduā Ime laŝŝatoc aŝŝíría orzagnac feiedelmenec holofernes ví-  
 teznec feiet, El kedeg vr iŝten, hoĝ engomet meg orízot v aňgala mīnd en-  
 net kí menefōmbe, mīnd az naĝ had kōzot lacoztomba, es mīnd onnet meg  
 59. levél. tereŝōmbe, es nē haĝot engomet vr v 3olgalo leañat || meg ŝortōztetnie, de  
 mīndon binnec 3eplōe nekül meg hoza engomet vr iŝten tí nectoc, naĝ orō-  
 mel, es ĝōzedelmnec díadalmaual, Es mīnd az kōzōnŝegōs nep, ímadac, es  
 dílerēc az vr iŝtent mōdanac nekí Tegod meg aldot az vr iŝten v hatalmas  
 ereiebe, kí te míattad meg tōrte, es ŝēmíe tōtte az mí ellenŝegōnket ¶ Es  
 mīnd el haĝuā naĝ ŝoc voltaert, mīkeppē len mīnd az tōb dolognac naĝ díle-  
 retōs vegezetí, es naĝ hatalmaŝŝagos ĝōzedelme El íque íerufalembol Joualím  
 neuu naĝ ŝe pap, mīnd az kōzōnŝegōs papoccal betulíaba, hoĝ meg laŝŝac Ju-  
 dít azzont<sup>7</sup> kí nec míatta adot vala vr iŝten eŝen naĝ díadalmat iŝrael nepenec,  
 Es hoĝ be mentec volna betulíaba, meg halla Judít azzon, es eleigbe (így) kí  
 menc, es hoĝ latic ez 3ent azzont, legottan mīnd eĝh 3oual kezdec vtet dí-  
 lerní, fel magaŝtalní, es meg aldaní, ekkeppē mōduā Te vaĝ íerufalēnec dí-  
 lōŝege, te vaĝ iŝraelnec vígaŝaga, te vaĝ mí nepōnk nec tíztōŝege, kí míuel-  
 kōttel erōs ŝerŝuŝagga, es az te 3uued meg volt erŝfūluen, azert hoĝ tíŝta-

fagot zerettel, es hog te tpruen vradnac vtana egeb ferfiat nē ofmertel, es azert vrnac keze tegd meg erőseűtöt, | es annac ocaert aldót lezh mind prök-ke, es mōda mind az közönfegős nep nağ fel zoual, legön, legön, Es az nağ neresögöt, es az zamtalan foc predat, mōdatíc hog israēl fiaí harmíc z ege z napeg nehezē tacarac zedeg be Es holofernes nec valamene kınle volt, es mīndō ielős iözaga valamene volt, mīnd aranba, mīnd ezífbe, gōngögbe, nōmōs kōuegbe, oltōzō ruhagba, haz, es ağ oltōzōgbe, mīnd egezlē Judith azzōnac adac Es mīnd annep örül, es vīgad vala, azzōnī allatoccal, es zūzekkel, ifi-accal, es venōkkel, organa zoual, kīntornaua, es mīnd egeb vīgaztalo allatoccal, dīleruē az vr ístent, ki ad erőt, es hatalmaffagot az vtet zeretōknec, es v benne bīzoknac, Azert íme mīkeppē erőseűte meg az zent ímadfag ellenfegnec ellene ez gēngesegős zent azzont ¶ Noczad haznalattā az zent ímadfagnac ez, mert ístenī edōffegős vīgafagot ad, es ístēnec haragiatul meg zabadoűt, Kīt az zent íras ekkeppen bizonoűt bōlnec kōnuebe mōduā Kī az ístent ímağga, ez eleten edōffegős gēnerűfegbe vetetic, Kīt meg erzöt vala zent bernard doctor, es rola ekkeppē ira, monduā Valon mī dragalatosb az zent ímadfag || nal, kī zent ímadfag az ístēnec zent aldozat, aňgaloknac edōf 60. levél. hangos organa, az zentōknec io vendegfeg, az ímatkozoknac zent segōdelm, az tōredelmefōcnec lağeűto kenete, az bīnōfōcnec otalmazo verthe, ellenfegnec ellene lōuoldōzō nīl, es mīndōn kefertōcnec erőflege ¶ Es hog ez zent ímadfag ístēnec haragiatul oltalmazo legön Cassiodoros new doctor zepōn zol rola, ekkeppē mōduā Az zent ímadfag vağon zepōzuen arra, hog ennec mīattā ístēnec haragía el vetessēc, bolanat adassēc, kűn el tauoztassēc, es erdōmōknec beufegē nēretteffēc, ez zent ímadfag vr ístēnel zol, az bīroual bezelh, es ammit nē lat, azt meg mutatā Az zent ímadfagnac mīatta, az bīnōs az ítelo bīronac eleibe bolattatíc, es senkī ennet kī nē ízettetic, hanē lac az,

ki v benne lancatnac lelettetic, ¶ Kilenced haznalatfa az zent imadfsagnak ez, mert istent meg engezteli Mağarazo mestor vg mōd az zent fara azzōnac imadfsagan Hoğ fara harom napon, es harom eűel, sem euec, sem iuec, de mind imadfsagba marada Ez zent zūznec imadfsaga az vr istent meg lağeűta, es v kōnhullatafa kezereűte, az imadfsag engeztele, es az fīras fuldala, | es valamīt istentul kīuana, azt mind meg nere, mert raphael anğalt, kis thobīafal hozza bolata, es v neki hazaffagra zerze nağ felfegos dīlerettel, O mel igrōn bodog, es iduōffegos vīz az kōnhullatas, kī lezōn az zent imadfsagba Kīrōl vg mōd zent Agofton doctor Hoğ az testi gondolatocat meg olta, bīnōk-nec dōgletōffeget el tauoztatfa, es vetkōzetnec merget kī ocagga, Azert ved iol ezōdbe, mel igrō nağ ereie vağon az zent kōnhullatafnac, kī lezōn az imadfsagba Kit zent bernard doctor igrōn dīler, mōduā Az kōnhullatas kōnōrūletōs iozag, elmet, zīuet meg velagoseűt, erōtelent iozagba meg erōseűt, ordōgōket meg galaz, pocolnac torcat be rekeztī, meñoragnac capuīat meg nītfa, es īstennec elōtte alh nağ bīzodalmal, Vg mōd touabba ezōn zent bernard doctor O alazatos kōnhullatas, tīed az meñorzag, tīed az hatalmaffag, te az itelō bīronac eleībe nē zēğōnlōd be mentōdet, es mīcoron be menendez, valamīt acarandaz, azt meg nērōd Az vadolo ellenfegnec veztegfegpt vecz, es az sentenciāt az bīronac kezēbōl ki ragadod, es ki mind ezōknel nağob, meg 61. levél. gōzōd az meg gōzhetetlent, es meg kōtō || zōd az mendōnhatot Ime mel igrōn nağ az zent imadfsagnac ereie, es haznalatfa ¶ Tized haznalatfa az zent imadfsagnac ez, mert az meñneket által hatfa, kīt meg bīzonoűt az zent īras bōlnec kōnuebe mōduā, Magat meg alazot embōrnec imadfsaga, kōdōket által hat Ezōnd (īgy) bīzonoűta zent bernard doctores mōduā, Az imadfsag ha leīend hīuon, alazatoffaggal, es buzgoffaggal, mīndōn ketfegnekul az meñnet által hatfa, es ennet heuon meg nē terhet, de valamīt kīuan az imatkozó, ez



nekí mind igen híuon meg hoza Azert fenki az v imadsagat kifdednec ne  
aleŷla, mert mōdom ti nectoc, hoġ az ísten, kít imadone, kifdedon nē ve-  
zī, mert mīnec elōtte mī zangbol (igy) kí zarmazíc, meg annac elōtte az v kōnuebe  
fel íratta, Es ez kettōból ketŷegnekul egġet hígh, mert auag azt agġa ammít  
kerzh, auag kedeg annal iobbat ad, kí nekōd naġob zūcŷeg, es haznalatofb  
¶ Tízōnegġed haznalatta az zent imadsagnac ez, mert az menneí oduart ġe-  
nerkōtteti, Kírol vġ mōd effren new zent iambor Az tōkeletōs iamboroknac  
imadsagoc, naġ vígafaggal meŷorzagba fel mennec, az anġaloc, | es archan-  
ġaloc, naġ vígafaggal eleibe iarulnac, es vezíc, es naġ orōmel vízíc az vr  
íŷtēnec zekīnec eleibe Mert naġ dílekōdes, es igen naġ vígafag az zent anġa-  
loknac, mīcorō ŷōdrōl az zentōknec tíztaŷagos imadsagocat íŷtēnec eleibe ví-  
zíc, kerdes ¶ Ha te azt kerdened, mī keppē kel az imadsagnac lennī,  
hoġ íŷtēnec elōtte kedues leġon, es en erdōmet meg vaŷam, Rea felelnec  
zent doctoroc, es vġ mōdnac, hoġ az imadsagnac harō keppē kel lennīe tud-  
nīa miert, aŷōŷtatofŷaggal, zent halaadaŷfal, es rea ualo íġekōzettel ¶ Mon-  
datec elezteb, hoġ az imadsagnac kel lennī aŷōŷtatofŷaggal, mīre? mert vġ  
mōd zent gergōr doctor, hoġ valakí aŷoytatofŷag nekul ímatkozíc, ez eŷeten  
maganac íteletōt ker íncab hoġ nem bolanatot Ifidoros doctores vġ mōd em-  
melle, Mít haznal embōrnec az imadsagba aŷacaít egbe vernī, holoth az zív  
nema, mert mīkeppē az enoclonec (igy) zaua hangofŷag nekulōn, oŷan mīnt az díz-  
nocnac rōhōgeŷe, ezōnkeppē az imadsag aŷōŷtatofŷag nekul, oŷan mīnt az te-  
hennec bōmbōleŷe ¶ Maskeppē kel az imadsagnac lennīe halaadaŷoccal, || mert 62. levél,  
ŷemmī embōrt oŷ igen meltoua nē tezon íŷtení malažtnac, es egēb zent aŷan-  
doknac vetelere, mīnt mīndōncorō valo halaadas Azert valakí íŷtēnec\* ma- \*naġ  
lažtat kíuāna, es az orōc hazaba naġ erdōmel acar mēnīe, tehat ŷohha v zaiā-  
bol kí ne zacaġġon az zent halaadas, mert ha íġ nē leíend, tehat halgaŷŷad

\*) mit mond zent gergor doctort \*) Nem melto (így) az ístēnec ígert aíandocara, ki nē ad halat az halalatla az v veth aíandocarol ¶ Harmad keppen kel az ímadfagnac lenni rea ualo ígek-  
fagrol

közzettel, De te kerdened azt, tartozike embor mīndoncorō az ímadfagra ígek-  
közni auag nē? Rea felel zent thamas doctor, es v̄g mōd Hoğ az ímadfagba  
harom keppē valo ígeközet vağon, Elso ez, kí ígeközzettel embor az ímadfa-  
got, auag az zolofmat el kezdí, arra, hoğ ammíuel tartozíc ístēnec, azt meg  
fizeffe, ez eleten ímadfagra nē zúgseg coronked az rea ualo ígeközet, mert  
az elso ígeközetnec erefe, kíuel el kezdötte az ímadfagot, mīndonostul er-  
domosse tezi az ímadfagot, Pelda melle, Embor el indul romaba iduoffege-  
iert, nē gondola zonetlen azt hoğ houa meğon, auag miért meğon, de az el-  
so ígeközet | mīnd erdomosse tezi v̄ zarandocfag iarafat, ezōkeppē erled az  
ímadfagrol es ¶ Mas ígeközet az ímadfagba ez, hoğ az ímadfagot ígeközc  
tenni, es el kezdeni azért, hoğ valamit acar kerni ístentul, es ammit kí-  
uan, azt acarí, hoğ ístentul azt meg ínerie, Ez eleten ímadfagra es eleg  
az elso ígeközet, kire nez az vr ísten fōkeppen, es íeloffen ¶ Harmad íge-  
közet az zent ímadfagba ez, kí mīndonnel íob, es nağob zúkfegofb, tudnía  
miért, az vr ístenfegre v̄nōmagara \* kí az zent kíuanfagnac meg elegeýtpe,  
es az lelōknec nağ edoffegos ġenerúfege, es v̄ nağ kíuanfaga, ez eleten íge-  
közet ígon nağ zúkfeg az zent ímadfagba, mert az aíoýtatos lelōc, Lac az vr  
ístenbe lel maganac mīndon íoth, kí kel kíuānı embornec mīnd földon men-  
ñon Azert ímmar ved íol ezodbe, hoğ ha az elso, es az mas ígeközet az ímad-  
faghoz nē leíend, tudnía miért, az ísteni zolgalatnac meg fizetefenec ígek-  
özetı, es az ímadfagba ualo keresnec ígeközetı, tehát ez eleten ímadfag sem  
erdomos, sem kedeg ínerifegos, mert az ol ímadfagot ísten meg nē halgattı,  
mel ímadfagra az ímatcozo semmıt nē ígeközc Mert v̄g mōd zent basilıus

63. levél. || Embor semmı nemü dolgat bñlen nē tezi, ammel dolgat nē erti ¶ Tizon-

kettőd haznalata az zent imadfagnac ez, mert az erős istent, kit senki meg  
 nē gőzhet, azt † v hatalmaba tartá Kírói vő mód az moysefnec kőnuebe Hag  
 el engomet isten mōda moysefnec, hoē hertelenkőgēc en haragom annep el-  
 len, es el vezom vtet Istēnec ez ígeit zent gergor doctor ekkeppē maēaraēa,  
 mōduā Míloda ez, hoē az naē hatalmas vr isten ezt mōga az zolganac, haēh  
 el emgomet hoē haragōgām an nepre, En nem eēeb, ha nē lac az, hoē ad  
 batorfagot az zolganac az kerefre, ol mel azt mōdana, meried meg moyse,  
 es őfmeried meg, mene haznalata leēon az te imadfagodnac en elottem, mert  
 valamit kerz az nepnec imadfagodba, azt mind meg nērod, Azert íme mel  
 igon naē ereie vaēon az aióyttatos zent imadfagnac, mert mī vronc ih'ufnac  
 mōdafa zerent, valamit kerōnc az aióytatos imadfagba ío igaz hittel, azt mind  
 meg nērioc ketleg nekūlon žent mathe írta kōnuenec hūzonegēged rezebe Azert  
 mene zamtalan haznalata leēon az zent imadfagnac, ved iol eēodbe, es tano-  
 lad meg Mert mindon ioth valamit istentul kíuanz, azt az zent imadfaē mind,  
 meg nēri, es valaminemū gonozt el acarz tauoztatni, azt mind el tauoztata  
 Kírói ekkeppē zolnac zent doctoroc, mōduā Ha azt acarod hoē bekefeggel  
 zenuēg haborufagot, tehát leē imadfagos Ha azt acarod hoē vigan teēed az  
 istení zolgalatot, tehát leē imadfagos Ha azt acarod hoē heufagos gondolatok-  
 nac, leēet el tauoztaffad, tehát leē imadfagos Ha azt acarod hoē te lelōdet  
 zent, es ío gondolatokkal, lelki kíuanfaggal, es edőffegos aióytatoffaggal  
 meg kōnereūled, tehát leē imadfagos Ha acarz istení gondolatocra fel mēni,  
 tehát leē imadfagos Ha acarz az te zeretō ieēōfōdnec őleletíuel gēnerkōdni,  
 es v vele edōfōdní, tehát leē imadfagos Ha azt acarod hoē őrdōgnec alnoc-  
 fagat meg őfmeried, es v lalardfagat el tauoztaffad, tehát leē ímaefagos, Ha  
 kíuanod azt hoē elmed meg velagofuēon istení bōlēfeggel, tehát leē ímadfa-  
 gos Ha kíuanod azt hoē ístēnel zol bezel, es v vele naēfascōgēgal, tehát leē

imadfasgos ¶ Azert mind ezögbelöl ezödbe vehed, mel' igön nağ ereie, es mel'  
 64. levél. igön nağ haznalata legön az zent imadfasgnac De ved iobban || ezödbe, mel'  
 igön fel magasztala, es mel' igön dilerí zent Agoston doctor az zent imadfas-  
 gnac haznalattat, es v nağ ereiet, ekkeppē mōduā Az zent imadfasg ordögöket  
 el tauoztat, anğalocat hív, aíoűtatoffagra geriezt, binnec bolatafat neri,  
 ziunec ofmeretit meg velagosoűta Az imadfasg imatkozonac fegedelme, ístēnec  
 aldozat, ordögñec oftor, aíoűtatos lelökñec otalmazoia, anğalokñac vigafa-  
 ga, ordögöknec göttrelme ístēnec kedues zolgalat, zerzetofñec iduoffegos pe-  
 nítenciaia, mindönöftül dileret, tökeletos dílofeg, bizon remenfeg, egeffeg-  
 nec meg tartoia, zenuedöknec vendegsege, kemēziunec lağeűtoia, nehelle-  
 nec kűnefege, es böűtolesnec edoffege Ime mīkeppē dilerē ez zent Agostō  
 doctor az zent imadfasgot De ved iol ezödbe, mīt mōd zent gergör doctores  
 az zent imadfasgrol, Az imadfasg vgmōd, istenhöz ualo köuet, az imadfasg  
 íftent engezteli, az imadfasg ellenfegñec ellene al, az imadfasg kemenfegöt  
 meglägeűt, az imadfasg an nem acarot kezereűti, az imadfasg bint embörből  
 ki tör, az imadfasg embörñec erös feğuer, az imadfasg ellenfegöt meg göz,  
 az imadfasg fok io | gömölöt terömt, az imadfasg lelökñec egeffege, az imad-  
 fasg elmet meg velagosoűt, az imadfasg bīñec halalabol fel tamazt, az imad-  
 fasg erdömöt erdömre göűt, az imadfasg vezedemtül meg oltalmaz, az imad-  
 fasg ísteni zolafra bezedöt el tereűt, az imadfasg binnec kötelet meg feűti, az  
 imadfasg pocolnac torcat az imatkozó elöt be rekeztí, az imadfasg mēñekñec  
 \* kīnlöt capuat meg nītta, az imadfasg meñnei\* focafeyt, az imadfasg hamíffacat íga-  
 zeűt, az imadfasg tudatlanocat taneűt, es az heűtogból bölleket tezon, az  
 \* tartia imadfasg nağ esettül meg tart, az imadfasg az io imatkozot bekefegbe\* es az  
 öröc iduoffegre meg batoreűta Kí öröc iduoffegöt agğon mī nekönē, afa, flu,  
 es zent lelöc mind örökke vallanōc, anīē Vrnac neuebe kezdetic ta-



nolfag ez zent bekefegről kít zent Agoſton doctor igon fel  
magaztal es igon naĝon diler iruan zerzetős emboroknec  
es ekkeppen monduan O dragalatos atamfiái, ha tudnatoc azt, mene  
íozaga legon az zent bekefegnec, es mel igon naĝ zükfeg legon tí nectoc ca-  
laſtoromba laczoknac, bizonaua zeretnetoc, es hoza || toc olnetoc Mert ol 65. levél.  
igon naĝ, az zent bekefegnec íozaga, hoĝ az v naĝ felfegős meltoſagaert, zent  
pal apoſtol mindon epíſtolaíat ewel ekeſeŷtí uala meg, mōduā Bekeſeg tí  
nectoc, es malaŷt mí vronc xpūs ieſuſtul, Ez zent bekeſegot xpūs teſtamē-  
tomba haĝa az zent apoſtoloknac, es mind ez zelős velagnac, vĝ mīkeppē naĝ  
felfegős zent íozagot, kí nekūlon fenkīnec iduolleg nē adatic Es nē lac ez  
velagnac haĝa vr iſten az zent bekeſegot, de meg az mēneí oduarba es, vĝ  
zerze, es vĝ acara, hoĝ mīnec vtāna az haboruſagot zerzō anĝaloc onnet le  
vettetenec, annac vtāna, az zent anĝalocat vĝ zerze, hoĝ ſemmīnemū habo-  
ruſag orokke kozottoc ne leheſſon Azert az vr iſtenſeg vĝ acaría, hoĝ mind  
foldon mēnōn, lac az zent bekeſeg maraĝon meg, Vala mel embor bekeſe-  
got nem tart atáfíaua, zíuebe, zaiába, es tetemeſebe, ez embor magat ke-  
reztennec ne merie mondainía, ocat vetí ehhambor doctor, es vĝ mōd Mert  
ha caŷmnac bekeſeg volt vona zíuebe, ſēmīkeppen atáfíat meg nē olte vol-  
na Ha abſolonnac dauíd keraŷ ſíauac zaiába bekeſeg volt vona, ſohha atfa-  
nac ellene nē tamadot volna es v zprnū halallal meg nē | hal uala, Ha az go-  
noz tudafnac, kí vroncat el arula bekeſege volt vona mīuelkōdetibe, tehat  
vmmagat fel nē acaŷta vala O zent bekeſeg, te vaĝ az tōkeletős zent íozag,  
kí az lelĝot bīntūl meg oltalmazod, es az conſciencianac ferget meg olod,  
O zent bekeſeg, te vaĝ puŷtaba laczoknac anīa, te vaĝ mindon zerzetōſſeg-  
nec atfa, baratoknac huga, patriarchaknac kōtele, kíuel iſtent hozaíoc kō-  
tōztec, apoſtoloknac otalmazoía, martíromocnac eroſſege, es vígaſaga, con-

nağ őrő-fessoroknac őrőrdőie es tiztoŷtoia, zűzegnec vigafaga, őruegőkneć tíkőre, es  
me  
io hazafoknac zent zereteti O zent bekefeg, te vağ az vr istēnec zentfegős te-  
reme, kibē v̇ zonetlen zokta lakoztat, o zent bekefeg, tegōd nağ meñ itef-  
nec lattanafa el nē tőrhēt, tegōd őrđogőkneć alnokfaga fēmibe meg nem fert-  
het, O zentfegős bekefeg, te mīndōn zegent cazdagga tezh, te mīndōn cazda-  
got nōmōsse tezh, te mīndōnec eleg vağ, te mīndōnel cazdab vağ, es kí mīnd  
ezőknel nağob es iobh, mert te embōrōket, kík te veled lacoznac, azokat  
mīnd istēnec fiaua teződ, O zentfegős bekefeg, te nalad nekūlōn kerałoc ||

66. levél. nē orzagolhatnac es te nalad nekūl mīndōn orzag el puztul, O zentfegős be-  
kefeg, te nalad nekūlōn bōŷtōles, imadřag, alamīfna, es eğeb nemű foc  
iozag tetel, mīnekōnc fēmīt nē haznal, O azert kí iduozūlni kíuanz, tarl  
bekefegōt mīndōn embōrōkkel, mert ha te atātřiahoz haragot tartandağ, es  
vtet gūlōlendōd, tem magadra istēnec haragiāt kerōd, mīcorō az zent imad-

\* mōdod řagba azt\* bolaffad meg mī bīnōnket mīkeppē mīes meg bolatonc mī nekōc  
vetōtteknek O zerzetős, minemű igassaggal, es mīnemű borīu orcaual kerz  
temmagadnac bolanatot, ha te haragot tartaz te atātřianac ellene? O zerzetős,  
ha te iōth, es vigafagot kíuanz, tehat kereffed az zent bekefegōt, es ha meg  
lelhetendōd, mīndōn iōth, es mīndōn vigafagot leltel magadnac, mert řph'a  
vğ mōd, hoğ vr istēnec az zent bekefegbe vağon lacoldalma, O zent bekefeg  
mīt mōğac te rola<sup>d</sup>, ha nē lac azt, hoğ te vağ az elmenec velagoffaga, alle-  
lőkneć nūgodalma, zīunec eğıgūsege, es mīnd az embōrřegnec nağ iambor-  
faga, atātřīufagos zeretetnec kōtele, es istēnī zent zeretetne<sup>c</sup> erős lancza, kí  
mīnket kōtōz istēnhōz, es embōrōkhōz O zent be | kefeg, te vağ az felfegős  
bodogřag, kí mīndōn kepmutalast el tōrz, hadacat meg ehñeŷteğ, haragoffa-  
got meg nōmoreŷtağ, keuelōket meg nōmocğ, alazatosfocat zerecğ, fondorlo-  
cat meg vtalğ, ellenřegōřōket meg engeğtelğ, mīndōnec kedues vağ, es mīn-

dön ioknac zeretpöie vağ, de lac az gonozoc, kic el vezendoc, tegod el tauoztatnac, es gülolnec, O zent bekefeg, bodog az ki tegodet tart, atkozot az mind, ki tegodet gülol, es ki tegod meg bant, Jaű vezic mind azoknac, ki tegodet emboroc kozzul ki zaggat, es ki vez, mert ez eleten ne zinte embor, de antixpus, es oroc vezedelmnec fia, es leana, O zent bekefeg, kinel te vağ igon tarlon, kinel te ne vağ, tegod az kiuanñon, es ki tegod el veztot meg kereffon, ha azt kiuanña hog istenec fia, es menorzagba orokos leheffon, O zentfegos bekefeg, te ol igon nağ felfegos iozag vağ, hog teromtot allatoc kozot, semmi tenaladnal lodalatofb, dilofegofb, es edofegofb io ne hallattatic emboroc kozot mint te, es semmi generufegofb, es vigafagofb ne kiuantatic emboroktul mint te, es semmi haznalatofb iozag ne tartatic emboroknel mint te, oca ez, mert mi || keppen alleloc az testot ne eleueneűti, 67. level. hanē ha az testbe leűend, es hoza eggefult leűend, ezonkeppē az zent leluc, sohha minket orok elettre meg ne eleueneűt, hanemha, az zent bekefeg velonc leyend, mert az vr isten arra goűtot minket zerzetofoket egbe, hog az istenec zent zolgalattaba, es az v zent acarattaba mind egh lelkonc, es egh acaratonc legon, mert az istenec hazaba laczoknac, mind egh ziuocnec, es egh lelkocnec kellenni istenbe Mert semmit ne haznal mi nekonc egh hazba laczononc, ha az beketelenfeg, es az kilonb kilonb vizza vono gonoz acarat minket egmastul el zaggat Azert igō nağ zukfeg az eguth laczoc kozot az zent bekefeg, es az zent eggefeg, mert ha egh egget acar, az mas, mast acar, es a harmad, harmat acar, es ebbol lezon az meg ozlas, kibol oztan tamad perpatuar, vetekodes, harag, es gulofeg, Valaki kedeg ezoket tezi, vg mod az zent apostal, hog istenec v zent orzagat ne valhatta, Vg mod kedeg zent bernard doctor<sup>es</sup> Atamfia, high en nekom, mert az istenec ne kel az mi boűtunc, imadfaconc, es mi alamifnac, ha az zent bekefeg, es az zent eggef-

feg közötte né leíend Nemícor<sup>7</sup> kerde zent bernardot az v huga módu<sup>7</sup> nekí zeret<sup>7</sup> atamfia, mōgad meg en nek<sup>7</sup> azt, ho<sup>7</sup> ordog mítul fel mintul incab Efelele nekí, es mōda zeret<sup>7</sup> hugom, tu<sup>7</sup>ggad, ho<sup>7</sup> ordog semmít incab né fel, mint az bekefeg<sup>7</sup>ot, az eg<sup>7</sup>geffeg<sup>7</sup>ot, es holoth va<sup>7</sup>gon az zenth zeretet, mert ha mīndon iozagoncat oztogatnoc istenert zegen<sup>7</sup>oknec, ordog ezt né felí, mert v nekí semmí iozaga nīnlen Ha bo<sup>7</sup>ýt<sup>7</sup>ol<sup>7</sup>onc, ordog azt né felí, mert v fohha né ezíc ha vi<sup>7</sup>gaz<sup>7</sup>óc, ordog azt né felí, mert v fohha né alo<sup>7</sup>zíc Ha tíztafagot tart<sup>7</sup>onc, ordog aztes né felí, mert v mīndon coron zūz, De valahol íme zent három iozag leíend, tudnía miért, az zent bekefeg, az zent zeretet, es az zent eg<sup>7</sup>geffeg, ordog ez<sup>7</sup>oket i<sup>7</sup>gon felí Mire? Mert mī, föld<sup>7</sup>on azocat tart<sup>7</sup>oc, me<sup>7</sup>leket v<sup>7</sup>k me<sup>7</sup>horzagba nem acar<sup>7</sup>anac tartaní Azert valakí azt acarí, ho<sup>7</sup> ordog<sup>7</sup>ot meg g<sup>7</sup>o<sup>7</sup>z<sup>7</sup>on, es mīnd föld<sup>7</sup>on mē<sup>7</sup>n<sup>7</sup>on zente leheff<sup>7</sup>on, tehát le<sup>7</sup>g<sup>7</sup>on bekefeg<sup>7</sup>os istent zeret<sup>7</sup>ot, es attafiaíual i<sup>7</sup>gen<sup>7</sup>os Ha te azt acarod, ho<sup>7</sup> zīuedbe bekefeg<sup>7</sup>ot tarthas, tehát fogag<sup>7</sup>gad, né Lac ez fōl<sup>7</sup>ul mondot doctoroknac íntef<sup>7</sup>oket, de edeala, halgassad g<sup>7</sup>er<sup>7</sup>son íanos doctornakes mōdafat, es tane<sup>7</sup>ýt<sup>7</sup>afat, || ki ekkepp<sup>7</sup> zol módu<sup>7</sup> az zent bekefeg<sup>7</sup>rol Ho<sup>7</sup>za be xp<sup>7</sup>u<sup>7</sup>fnac mōdafat, holoth az zent ewangeli<sup>7</sup>ōba v<sup>7</sup>g mōd, Istēnec orzaga, bel<sup>7</sup>ol, benne<sup>7</sup>to<sup>7</sup>c va<sup>7</sup>gon Eth az istennec orzaga emb<sup>7</sup>orbe, né e<sup>7</sup>geb, hanē Lac az zent bekefeg, kibe isten zocot laco<sup>7</sup>znía, mīkepp<sup>7</sup> v zent orzagaba Azert mīcoron magadat o<sup>7</sup>fmer<sup>7</sup>od, es latod bekefegbe, tu<sup>7</sup>ggad, es hīg<sup>7</sup>ged ketfeg nekū<sup>7</sup>lon, ho<sup>7</sup> isten veled va<sup>7</sup>gon, na<sup>7</sup>ggal incab accoron, mīcor<sup>7</sup> haborufagba leíend bekefeg<sup>7</sup>od, es ha<sup>7</sup>ggad el mīnd ez velagí heufagos gondolatocat, es ter<sup>7</sup>y be ten<sup>7</sup>on magadba, es gondolco<sup>7</sup>ggal az istení na<sup>7</sup>g felfeg<sup>7</sup>rol menere fel<sup>7</sup>oled lehet, Ha kedeg né tucz gondolcodnī i<sup>7</sup>gon na<sup>7</sup>gon, es i<sup>7</sup>gon melen az ístēnec v na<sup>7</sup>g felfeg<sup>7</sup>er<sup>7</sup>ol, es az v na<sup>7</sup>g mōthatatlan ed<sup>7</sup>offeger<sup>7</sup>ol, kí Lac az na<sup>7</sup>g mala<sup>7</sup>zt belí emb<sup>7</sup>or<sup>7</sup>ke, tehát nūgo<sup>7</sup>ggal etten alat ez föld<sup>7</sup>on, az xp<sup>7</sup>u<sup>7</sup>fnac zent kínnaba, es laco-

68. levél.



zal az v zent sebeiibe, mert ha, az edős ihuſnac dragalatos zent sebeiibe aioſſ-  
tatoffaggal folamandol, hiſ en nekō, hoſ te haboruſagodba, naſ meg bato-  
reſſtaſt, es bekeſegot erzeſ, es ha, emborotul meg vtaltatol, ewel lac ke-  
ueſet gondolſ, es igon kinnen, az ra | galmazoknac neluet el vifelod, mert  
micorō magadhoz terſ, azt latod, hoſ az xpufes emborotul meg vtaltatec,  
es igon naſ zukſegenec ideien mind az v ofmereitul, es mind az v io barati-  
tul az naſ bozzuſagnac zenuedeſebe el haſattatec, Xpus acara zenuedni, es  
meg vtaltatni, te kedeg, mindon kiſ bozzuſagrol panazolſ Xpuſnac fok el-  
lenſege, es ellene mōdo vot, te kedeg vſ acarod, hoſ mindon tegod zereſ-  
ſon, es mindon io barátod legon Kerdlec tegod, honnet, es mibol coronaz-  
tatic meg az te bekeſegod, ha ſemmi ellenod valot nem zenuecz? Ha ſemmi  
nauaſat nē acarſ zenuedni mīkeppē lehecſ xpufnac baratta, es az ſonec tagia?  
Zenueg az xpuffal, es az xpufert, ha acarſ az xpuffal orzaglania Mondom  
nekod, hoſ ha, lac egzor, tokeletoffeggel be mentel uolna xpufnac beſſoi-  
be, az \* es aſ zeretō ihuſnac buzzuſagos zeretetibe, lac eg kilindedot erzot- \* vtet  
tel uolna, tehat aſ tenon tulaſdon nauaſadrol, es tiſtoſſegodrol ſemmit nē <sup>meg of-</sup>meretibe  
gondolnal, de incab, az bozzuſagnac zenuedeſebe orulnel, mert az ihuſnac  
buzzuſagos zereteti azt tezi, hoſ emborrel vnmagat meg vtaltatta, az kinec.

EDDIG VAN MEG E' GUARY CODEX.

KÖTÉSÉBŐL, MÉG TÖBBJE KIFESLETT 'S KI TUDJA! HOVÁ KERÜLT.

## S O R O L V Á N Y

AZ E' TÖREDÉKBEN LEVŐ, ELÉVÜLT, FELÖTLŐ, VAGY TÁJSZÓKBÓL.

KISZEDTE

DŐBRENTEI GÁBOR, következő figyelettel mellett:

1. A' codexben folyt helyesírásmód helyett, ide a' mai van választva, a' régi hangejtésnek azonban megtartásával.
2. Hivatkozás nem a' codex levelei, hanem a' nyomat lapjai szerint foly.

## A, Á.

**a d a t i k**, Azért ebből adatik ösmer-nünk, 21 lap. Neneked: adódik, mon-dódik, 's pajtásidnak. *adattatik*, elé-fordula' 23 lapon, valamint a' bécsi codex 100d. lapján.

**a d d e g**, mind addeg míg ez velágban él, 6 l. E és I közötti betűcserével ma: addig, valamint velág helyett: világ. Legősibb időben volt *az-eg*, *az-ig*, 's Vasban, Somogyban ma is hallani: adszeg, adszik. 24 lapon áll: ez na-peg, ma: napig. *Eg*, terjedést jelent, *ig*, határban forgást, a' csere hát nem rontott. A' 37d. lapon lévő „és hagy-a neki het esztendeg való penitenciat“ mondatban, „esztendeig“ van össze-huzva. Addeg, szerént van egyébi-ránt elég, 's ez, elig-gé válás he-lyett, a' mint kellett volna: addig' hasonlóságaént, igehatározó lett.

**a d n á i a**, tetszik (teccic) enneköm hogy ezt igazság nem adnáia, 2 l. IA, v. JA, a' személyrag harmadika, melly még 1600 hasonfelében is dívott; így: adn-ám, adn-ád, adn-á-ja. Hasonlato-san kerül elé a' 24 lapon: re-ám, re-ád után: reaia. Én hajdan en, miből fenn még, en-ém, eny-ém.

**a g e l l e n s é g**, 24 lapon így: „Es ime azag ellenség ki mindön jósnak el-lenkedőe.“ Molnár Albertnél a g e b, canis vetulus, a g g, vetus. Helyesen áll a g e' szíromirványban, mert a' magyar szólam kezdők a' gyököt nem ejték két mássalhangzóval, 's ez ös-hangot e' sz ferenczes író is még megtartotta. Leginkább csak egy év-száz óta len írásunk átaljában a' sok mássalhangzóval elhalmozva, miként a' hajdani: fagy-u, és faty-u-ból: fagy-gyu, fatytyú. *Itt, ott*, gróf Bercsé-

nyi Miklós leveleiben még, *it, ot*. — *Ag*, értelme pedig nem, *ó*, *régi* ve-tus, hanem = kerülő, ide 's tova ter-jedező, kinyuló, mint az ág. Képle-tesen véve lett: ólálkodó, *s ag ellen-ség* tehát: az embert megkerülő, há-lóba kerítő ördög. De a' legangyalo-sabb ember is azért kapta millyenző-ül *ag* nevét, mert már sokszor meg-kerülé az élet Tolnáját Baranyáját, kinyultak terjedtek napjai.

**Á g o t a**, „Szent ágota aszonrol úgy ol-vastatik.“ 28 lap. *Agatha*. Szent Ágo-ta, ma, népes pusztá neve, Fejér vm. *á g y a s h á z*, 40 lap. Ma: hálószo-ba.

**a j á n d o k**, a' 43 lapon: *az te benned bizókat örök ajándokkal megajándó-kozod. Ok* ragával még hangrendében maradt, miképen: tohát, tahát, van egyéb régi iratban, noha itt ez min-denütt már *tehát*. A' tévesztett aján-dék szándék ma megint: ajándok, szándok kezd lenni, 's helyesen, mert ajánd-ék, hajl-ék, árny-ék oly nem összeillő ragozat, miként a' temetési beszéd 1172 táji másolatában meg, halál-nek. Az 1437—1441 közötti bécsi codexben *magasság* vala elvétel.

**á i o j t a t o s**, ájojtatos, a' 21 lapon: *és a'jojtatos emböröket szeret*; 33di-kon; *ebből vették az a'jojtatos szent szerzetösök*; 48dikon; *és a'iojtatos imádsággal*, 65dikon; *lelködet édös-ségös a'iojtatossággal megkövéréű-csed*. Ma ez: ájtatos, áhitatos; *ajítás* ajtat, 's *áhitás*, áhitat után. I, J. 's H között, betűcserére mutat: fejér = fehér, olájok = oláhok. Kebel mé-lyéből imádkozó' ajkán *ah, aj*, hang buzog ki fohászkodtában, 's az ak-kor: ah-it, aj-t, 's ilyen ember, mil-lyenzővel: ah-it-at-os, ajt-at-os. De itt a j o j t a t o s áll, 's ez hát már töb-

bezés, fokítás volt, ez a' felettéb is neki hevültségben *ah! oh!* felsohaj-tásokat jellemezte. Ha már akkori-e? e' szó, midőn a' magyar, keleten, Ormosdhoz imádkozott Ármány ellen, 's itt e' honában is az 1092beli 22d. czik szerint, kut, vizfő, szikla, élőfa mellett áldozott, vagy keresztyén buzgalom szüleménye, ki tudja? de hogy természeti hang utánzásából eredt, kitetszik.

álnokságos, 42d. lapon.

alázom vala en lelkömet, 38 lapon.

Ma el nem marad: *meg*.

állad, a' 14d. lapon így: *az kerekded alladba szegeletöt lel*, annyi mint állat, mivel *d* és *t* közötti betűcserével e'sziromirvány telidestele. „*Kerekded* milyenzőből észrevehető, állat szó-nak e' ferencesirónál volt értelme. 'S mi? azaz valami tárgy, szer, dolog, lény, minőség eszméje, azé a' mi előtted áll, 's annak állása szerint határozott fogalommal: áll-at. A' 18 lapon meg e' mondatban: *és ez tömlőczbe tartatnak három álladbeli embörök fogván.* (ma: fogva,) ezután meg „*azért vadnak* (vagynak) *három állatbeli embörök, kik mikor-on kivettetnek ez velágnak tömlőcebeből*“ állatbeli magyarázata nem egyéb, hanem állásbeli, állapotbeli, állapotu, karban lévő, és így, minőségű. Ehhez képest értendők tehát a' 61d. lap e' sorai „*mint egészen Judith asszonnak adák. És mint annép örül, és vigad vala, „azzoní allatoccal,*“ és *szűzekkel, ifakkal és venőkkel, organa szóval, kintornával és mind egyeb „vigasztalo allatoccal,*“ *dicsérvén az ur istent. Asszonyi állat* ugymint itt, = asszony karban, rendben szerben állapotban lévő, „vi-

GUARY CODEX.

*gasztalo állat*“ pedig = vigságra ébresztő tárgy, hangszer. Az 1437—1441 közötti bécsi codex 44d. lapján is, ez értelemmel van: Mardocheus parancsolt vala neki hogy ez állatrol, (de hac re) mindenestől veszteglene, úgy a' 62 lapon: „Mardocheus ez állatnak emlékezetét irásokba adá, 's 68dikon: mely állat az ó (h)istoriák-ból is bizonyítatik. És hogy „állat“ név, *ál, áll* igétől mindenre úgy vé-tetett átaljában a' mint lényegében ember előtt állá, azt a' 84 lapról állathatni vagy maisan állíthatni e' mondatból: a' nevezetes óriások kik kezdettől fogván nagy állatouak voltak, maisan: állásuak. Azért ereszkedem ki bővebben e' szó körül, mert egész históriája kerekedett, 's élő mutató arra, miképen ered, virágozik és hal meg egyegy szóhang is, midőn régi értelmét megmáskítja új eszmetársulat, mellyet ha megint magába tapaszt a' fogékony agyvelő, felette miatta boszús küzdelem támad. Komjátinál 1533ban a' deák *propter hoc*, még, „ez állatnak okáért, Erdősinél 1541b. a *Gratia vobis et pax ab eo qui est*, magyarul: kívánok tünektek kedvet és békeséget attul ki állatja szerint vagyon. Károlyi Gáspár 1590b. kijött fordításában Máté XV. 25. 27. 28. verse: És az asszonyi állat eljövén, az asszonyi állat pedig mondá, Oh asszonyi állat nagy a' te hited „miket a' tatrosi 1466beli másolat meg így teve ki: „egy nemberi jöve, O nemberi, nagy te hütöd.“ Milotai Nyilas István 1653beli kiadásu Agendája 59d. lapján továbbá: transubstantiatur = által állatoztatik, 114dikén: transubstantiatio = általállatozás, 84dikén meg: „Lá-

tod a' napot az ő éltető melegségében  
 a' földön lévő füveknek fáknak legel-  
 tetésekre, nyersségekre, zöldellé-  
 sekre olly igen jelen vagyon mintha  
 az ő állattját közlené azokkal. Még  
 is e' könyv 138d. lapján olvasható:  
 „valaminemű állattya és valósága az  
 emberi nemzetnek,“ s így a' 169d. és  
 több más lapon gyakran előforduló  
 „asszonyi állat“ nevezés valami bel-  
 erő fogalma is volt, sőt némi oly szép  
 eszmelété, minőt a' Német *Wesen*,  
 gondolat, midőn nála, a' göttliches  
*Wesen* szerint weibliches *Wesen* is  
 van. Midőn pedig állat eszmetársula-  
 ta még 1653ban illyen volt, a' régibb  
 kor annál kevesebbé jegyzett meg  
 azzal alábbvalóságot, mert az 1437  
 —1441 közötti két fordító Bálint és  
 Tamás, Daniel proféta ezen sorát:  
 subter eam habitabant *Animalia* et  
 Bestiae, et in Ramis ejus conserva-  
 bantur Volucres, a' Rmnyelvemlékek  
 1ső kötetének 110d. lapja szerint így  
 tevő: „Ó alatta lakoznak vala lelkesek  
 és barmok, és ő ágain nyájaskodnak  
 vala a' menynek repesői.“ Mi több?  
 a' cathechismusok maig ekként verik  
 fiu's leány gyerek fejébe: Hány az  
 Isten? Állatában egy, személyében há-  
 rom. Azonban, állat szó, substantia,  
 valódiság, lényiség értelméről, okta-  
 lanállat barom eszméjére lön forgat-  
 va azon időkben, mellyekben 1700  
 óta, deák és német nyelv, a' magyar-  
 nak mind inkább vérét vevő, s a' ma-  
 gyar asszony ember, haraggal kezdé  
 mondani: hát én állat vagyok? inkább  
 németül beszélek, azon, *gnädige Frau*  
 a' nevem. Asszonyi állat, által — és  
 visszaállatozásának bizony már vége  
 szakadt, hanem „állatok országa, ál-  
 latkinzó, állatsereglet“ helyett csak-

ugyan, *barom* szóval élni, nyelvsze-  
 réntibb volna. „Minden teremtetett ál-  
 lat“ kifejezés, lám átaljános, A' ma-  
 gyar szép nemet pedig engesztelheti  
 vissza nemzeti nyelvéhez a' *hölgy*  
 szó új felvétele, s mosollyal olvas-  
 hatja Ányos munkái 245 lapján „asz-  
 szonyi állat“ kifejezés elforgatását,  
 különben is mellette ott ugyan csak  
 eszes tagja vivott.

állapik, v. állapszik ige a' 25 lapon  
 fordul elé illy mondatban „ex *szent*  
*Jósefnek kéréje fel állapék*, Károlyi-  
 nál: felkele és feláll. Az 59 lapon:  
 és bemené előtte megállapék, (ugy-  
 mint Judit, Holofernes előtt.) Az  
 1437—1441 közötti bécsi codex 32  
 lapján ugyan ez így áll: és bemen-  
 vén állapék ő orczája előtt, deákul  
*stetit*. Ezen ige kihült, noha itt van  
 még utána: állapás-ból állapot, s a'  
 mint másodfokú ige: állapodik. Ha-  
 sonság ehhez, első fokban: üllepszik,  
 telepszik, gyarapszik, terjedtebben:  
 üllepedik, telepedik, gyarap-od-ik.  
 És midőn ezen atyafiak folyvást él-  
 nek, miért nem állapithatnák vissza,  
 kiaszott rokonukat. Egyéb iránt al-  
 ap, ál-ap után állap gyök állap-ik-  
 hoz t és p közötti betűcserével állat  
 után kerekedék elé, mit ül-et és ül-  
 ep világosan mutat. S a' tel-ep, gyar-  
 ap is hát tel-és, tel-et, gyar-ás, gyar-  
 at (jár-at) átcsirázása. — Felső Alap,  
 Alsó Alap, ma népespuszta Fejér vár-  
 megyében. A' bécsi codex pedig 101d.  
 lapján állapik igének tétető alakja  
 fenforogtát is mutatja e' mondékbán:  
 alkota arany oszlopot és állaptatá  
 ótet Durannak mezején, s úgy vala  
 hát: üleptet, teleptet, s gyaraptat is.  
 A mand, keresztnév, a' 10 lapon, Sz.  
 Amandus után.



**Ambros**, lön Ambrosius-ból. 4 lapon áll: Szent Ambros doctores = doctor is. 38 lapon: Okát veti szent Ambros doctor.

**Anglis ország**, a' 11 lapon: hogy anglis országba voth (volt) nemine-mű szerzetős. 36 lapon is így. Ma: Anglia, Angolország, Angolhon.

**annera menere**, a' 35 lapon. Ma: annyira mennyire, mikből az eredet kifejtése már tétovázta. De, a' még gyököknél maradt annera, menere tisztán mutatja, miként len annera összetéve az és né-ből, honnan né-ha, né-ki, né-mely; menere pedig csak men gyökből, honnan: men-d (ma: mind,) men-t, igegyök hajta elé. És hogy csak men a' gyök, látható az 1 lapról „mene kín, mene nagy,” a' 2dikről „mene mértékkal te méröd, anneval mérik neköd is, a' 3dikről „menevel töb, anneval több,” írásában. 's megmarada ez a' 61 lap szerint, ragul is úgy, hol ekképen áll: „Es holofernesnek valamene kincse volt, és mindön jelös jószága valamene volt.” Az idebb meglágyított n-nel irandó volna hát: annyira, mennyire.

**aranyas beszédü szent János doctor**, 13 l. aranszáju szent János, 43 lapon.

**áros**, a' 23 lapon áll: „hogy az ország után (ma utján) jünének áros embörök terhes tevékkel.” Áros emberek helyett Károlyi Gáspár, Ismaelitákat mond. (Im a' magyar Ismaheliták.) Sándor István így szól erre nézve Sokfeléje VIII. darabja 159 lapján: „Áros és árus közt különbözőség vagyon. Áros igazán annyi mint pretiosus, Árus pedig mint Mercator. Valamint Mercator, Merxből eredett, úgy Árus is Áruból szint aképen, vala-

mint ezekből: ágyú, bosszú, gyanú, szomjú; ágyus, bosszus, gyanus, szomjus.” De, ez nem úgy van. A' tatrosi 1466beli másolat 57, 62, 123d. lapján „bozzofag, bozzofaggal, bozzofagomot” áll, Molnár Albertnél 1608ból, gyanó; Milotai 1653beli agendája 203 lapján gyanós. Szomju, hajdan szomiú, mint hosszú: hosziú, asszu, asziú, nem idevaló, mert millyenző, nem főnév. Ágyu-ról másutt majd. Bosszó, gyanó, részesülők, milyként áro is, még keleten divott: ár-  
ok, ársz, ár ige után, a' hogy a' bécsi codex 231d. lapján e' mondatban: „ki árokat gyűjtött” látjuk. Áro, o és u közötti cserével lön áru, miként, dar-ó, gyür-ó, fal-ó, saró, sanyaró, szeró, vál-ó, ham-ó után: daru, gyürü, falu, saru, sanyarú, szerü, válu, hamu. 'S áros vagy árus úgy mindegy, a' hogy: homos, homus, (ma hamis) alázatos, alázatus. 'S hallható kolomp-áros, zsibáros, vasáros, könyváros, vasárus, könyvárus. A' bécsi codex 44 lapján áll: Mardocheus nevő. Milotainál 225d. lapon, keserő; 's ez ma: nevü, keserü. Sándor, említett VIII. darabja 89—197 lapjain konkolyos buzának árosa, és árusa.

**ártandó**, 9 lapon: ez elyetén rágal-mazó ebnek, (u. m. rágalmazó embernek) szája, nem csak dohos, de meg igen ártandó es, ma: ártandó is. Dohos mellett hát, ártalmas helyett ártandó áll, 's nem csak azért hogy azzal jövődóbeli ártalom legyen éreztetve, hanem mivel a' részesülőnek jövő ideje főnévül 's millyenzőül is vétetik, miként: „halandó, esztendő, jövődó, illendő,” mutatja.

**aszszony, aszszon embör, asz-**

szoni állat, asszonnép. Mindenik külön értelmű. *Asszon, asszony*, csak magára, felsőbb 's kitünőbb karbelit illetett, noha ezt a' sz. ferenczes irópater megvételé. Így áll a' 31 és 32 lapon: „te vagy mindön jóság-nak keralne azzoña.“ A' bécsi codex 67d. lapján is „királné asszon“ áll, 's ugyan ott „szolgáló lány pedig követi vala ő asszonyát.“ „Itten továbbá a' 38d. lapon: Szent Cecilia azzon es (is, ki,) *aranyas bársonnak* alatta ciliciumot visel vala! 24d. lapon: azzoñanac szertelen való szeretetét reá (Jósefre) támasztá, u. m. Farahó kerály odvarbirája (országbirája) Futifár asszonyának = feleségének. 40 lapon van: Hogy neminemű jámbor azzoñ, ki *nemmel* nömös vala mind test szerént, mind lélek szerént, ez jámbor azzoñ az kórokon legjonkáb az poklosokon igön könyörül vala. És történék hogy az jámbor azzoñ találja egy utálatos poklost, és akara neki alamisnát adnia.“ Tehát kijő, hogy ezen nagy nemű, nemzetségű nömös asszony, gazdag karbeli volt. Azonban itt utána van vetve: kinek felele ez azzoñiállat. 43d. lapról 44-dikre fordítva áll: Vala néminemű jelős vitéz, ki magának ven feleséget, és ű tüle szüle egy szép ferfiu gyermeküc (azaz gyermeköt) és ez azzoñ meghala, len ugy ennek utánna hogy más feleségöt hozza, és és az iregység űtet meggyóze, és az urának gyermekét megölé.“ E' tetteért már alább „azzoñi állat“ nevet kapott, de még is, *asszony* czim-mel még háromszor említetik, sőt azon kívül egyszer, mint: asszony feleség, másszor épen: „jámbor asszony“, midőn már vas retesszel, *cili-*

*ciummal* övedzé igön szép feje, igön szép tiszta testét, és magát „ostorozásnak miatta vérbe keverte vala.“ Undok erény. 38d. lapon fordul elé: „egy özvegy azzoñ, kinek csak két fillére vala, azt is istennébe (isten nevébe) adá“ de meg, Krisztus jellemzése így áll felőle: Bizon mondom, hogy ez azzoñiállat mindönnél töb alamisnát ten. 55 és 56d. lapon van: Judith azzon, ki vala özvegy, gyenge. Ez nömös szép azzoñ. — Molnár Albertnél 1604ből: domina, urné asszony. *Asszon embör*, átaljános nevezetül van a' 11d. lapon: „voth (volt) neminemű szerzetős, azzoñ embör vote, ferfiu vote (volte?) nem mondja.“ Asszony ember, Molnárnál mulier foemina, így: *Mulier*, asszony, *muliebris*, *mulierarius*, asszony embere. *Foemina*, asszony, *foemineus*, asszony emberi. Bálint és Tamás 1437 — 1441 közötti fordítók ezt: *nemberi*-nek mondák, miként a' bécsi codex 44d. lapján Eszter II. könyvében következőleg szóltak: a' nemberieknek házába, *in domum foeminarum*; királi nembereknek fejedelme, *custos mulierum regiarum*, vegyenek nemberi ékes öltözeteket, *accipiant mundum muliebrem*; hogy nemberiek számába tartatnék, *ut servaretur in numero foeminarum*; mellek nemberi ékes öltözetre illnek vala, *quae ad cultum muliebrem pertinebant*. Asszoni állat közösítő értelme, ki volna, gondolnám: fejtve *állad* = *állat* szónál, 's ahhoz képest bizony a' ré-gibb korbéli magyar asszony embör, megvettetését nem érze úgy nevez-tetésével. Hogy is? Midőn a' mai: „állatot“ ő maga is *bestyének* mondá. Eléjő itt a' 32d. lapon: ha tekintesz

az nagy bűnös szent azzoni állatra magdalombeli Máriára „48d. lapon: ekképpen készerejtetek ez kárhozott asszoniállat igaz feleletre.“ 'stb. ASZ-SZONYNÉP is elékerül.

asztag, az 5d. lapon: „ondogságnak aztaga és győjtevénye.“  
asztalnok, 10d. lap.

## B.

békélik, a' 42d. lapon így: „istennel meg békélik.“

békélködik, 31d. lapon: „hogya atyafiaknak lábokhoz bekelköggec, = békélködgyék. Gyönyörű kifejezés.

Bernárd, Bernardus után 31d. l.

bestye, 1. 4. lap. bestia.

bevség, bevségös, 30d. l. ma: bévség, bőség. 24d. lapon van: igen nagy bevség, hét bevségös esztendő. 35d. nagy bevségös érdöm. Ezen nyelvemlékben mindenütt sok ó-zés van, 's az írónyelvbe kapott *bőség* helyett még is *bévség* áll. Mit jelent ez? Azt, hogy a' gyök nem *bő*, hanem *be* 's *bel* után *bév*. A' legeslegelső hangokból származott szógyök nagy része mind e-vel fejlődött.

bin, ma bűn. 12d. lapon áll: halálos bin, 6dikon ördögi binök. 22d. l. binös. és ó binét, 33d. l. sok binei, 34d. l. ú binének megbocsátását, 35d. minden bine. Így erede *in* szómagról: bingyó, bimbó.

bizon, főnévül, mai: bizonyosság, helyett, a' 27d. lapon: „hogya ez bizony legyön meg irta szent Lukács.“ 33d. lapon van: „bizon törödelmesség,“ 's itt *bizonyos* gyanánt.

bizonyával, 47, 67d. lap. Most: bizonyára, bizonynyal.

bódog, l nekül. 30d. lap: bódog anya,

ebbelől engömet bódogok mondanak, 37d. bódogok kik háboruságot szenvednek igasságért.

bódogság, 6d. bódogságos, 43d. lap. bódogtalan 28. Ma: átaljánosabban: boldog, boldogságos, boldogtalan. Akár *bod*, akár *bol* gyökből erede, mindenik egy értelemre fejlőd. *Bod* után van: bod-or, a' mi körben hajlong: bód-or-og, a' ki többfelé járkál, köröz. *Bol* után pedig bol-ong, ki ide 's tova tévedez, mint a' bol-ond; ból-int, ki elszunnyadt ültében 's feje erre amarra hajladoz, boly-ong mint a' hangya, bolya körül. Ez ikrek közül azonban szebb eszmét ad *bódog* írása.

borjuorcza, 68d. lapon: „O szerzetös, minemü borjú orcaval kérsz temmagadnak bocsánatot.“ Az a' borju orcza!

búcsu, a' 34. lapon tizenegyszer jó így elé. Nem *bulcsu*. 'S a' vele egy ivadéku *bocs* gyök és *bocsát* ige származékai is itt: bocs-átkoznak.

buzgóságos, 29, 33, 37, 71d. lapon.

## Cs.

Csimota, 15d. lapon: „o átkozott nyelv, (a' ragalmazóé) o iregységnek kegyötlen *Limotaia*. Csimota = csemete, betücserevel, miként rakottya = rekettye. Molnár Albertnél 1604-beli irással: *czimota*, *Ramus tenellus*, *novella*. A' Tájszótárban, balatonmelléki szóul hozza elé Horvát Zsigmond: „gyenge növény, hajtás, nevendék gyermek“ értelmével. Én 1843b. Kaposvárótt pátrói embertől hallottam.

csodálkodik, 37d. l. „Lodalcodek ez ú nagy buzgóságos törödelmességén.“ Tehát itt nem: csudalkozék.

csöppenet, 34d. l. „hogy csak egy csöppenet vére elég volt vóna.“

### D.

dagasz kodik, 53d. lap. ma: nagyon megharagszik.

dihüt eb, 12. dihüt ebek 48. = dühött.

dÿs eb = dihös, dühös, 12.

dögletös, 61d. lap, Olyan mint szögletös, szeglet-es.

dögletösség, 62d. lap. Ma csak dögletes, dögletesesség. Amaz első fok, ez második.

dreca, 34d. Talán tollvétel, dereca = dereka helyett, mi az értelemhez illenék, derék, corpus, membrumgyanánt vétetvén miként Molnár A. magyarázá.

### E.

el, a' 24d. lapon e' szerkesztésben: és hogy el igen készerejtené ötet.

elő szüleink, 18d. lap. Ma: első szüleink.

elesztéb, 3d. lapon: elesztéb mondaték, 6d. lapon: „Elesztéb lássok azt meg, hogy hányképpen leszön az rágalmasság.“ Ezután jó: Egyképpen leszön, Másképpen leszön, ... Harmadképpen leszön stb. 15d. lapon: Mert valaki teszi az rágalmasságot, ez elyetén elesztéb azt jelenti, ... és ennekutána. 23d. lapon: „és az elesztébi tisztossége megadattaték.“ Itt meg annyi mint: elébbi. 36d. lapon: oly embör, ki megyön szerzetbe, elesztéb istennek adja mindön ez velági jószágát.

Elészteb, az 1437—1441 közötti bécsi codex 9. 16d. lapján a' deák prius értelmével áll. „Elésztebéli“ ott annyi mint: de primis, prior.

eleve, 5d. lapon így: és ha eleve tekint, ma: előre.

elöl, 27. lap. hogy az kerek menével elöl alá jár, annéval jár fel utol.

engesztel, 56d. lapon: „és engesztelje mind ű hatalmának alája,“ azon értelemmel áll, hogy a' városokat engedelmessekké tegye.

### É.

édösségös illat, 9d. lap, édösségös vigaság 30. 61. Most csak: edes vagy kedves. Vesztve hát azon nagyított kiterjedtebb értelemcsin, melyet a' ságos, séges rag festérelig épen úgy éreztet, miként igéinknél az izekig aprósító: dogál degél rag.

édösködik, 5d. lapon: az isten szerető lélok, gyenyerködik, édösködik és vigadoz az isteni szent szeretetbe.

éfél, 19d. lap. éfelen v. éfelen felkelés, ma éjfélikor. Látszik itt, miként volt a' mai éj, csak é, valamint a' mai, fej, kéj is csak: fe, ke.

éktelenség, ékösség 2d. lap. A' gyök, látszik: ék, a' mi, csak eszme. Ék-ös már a' miben ék van: ékösség = ékesség, terjedtebbnek eszméje. Ékességes, megint a' nagyobb ékesség milyenője. Így van „nagy ékösségös szépség“ a' 41d. lapon.

érdömlenése, 36d. ma: érdemlené. Illyen harmad személyrag itt: akar-nája.

ertenönk, 17d. 's ugyan e' lapon: ösmernönk. 'S a' jelenidő többesének első személye mind így onk-oz, önk-öz, mi helyett ma unk-ünk hangzik. O és Ö é szebb? vagy u és ü. 65d. lapon van: uronk, 66dikon nekönk, 's így a' többi lapokon, ma ez is: urunk, nekünk.



**E.**

egyképpen, 6d. lap, ugyan ott: hetedképpen-ig.

egygyesülni 28d. lapon, így: és en hozám eggesültel.

Egyiptom, 24d. lapon.

esztróba vetött szép hus 8d. lap.

Parancsolá hogy útet felvongák az esztróra. 28d. l. Esztró, vagy eszteró, Molnár, Párizpapai, Sándor, Szabó szósorzatában nem áll. A' Tájszótárban kemenesali szóul van: eszteru, mint folyóvíz árja gátjaul emelt erős töltés. Oda kell vala tenni: magas kecskelábokkal, fagerendákból. Ujfaluban, Asszonyfán a' Rába mellett: ösztörü, = össze eresztett faállvány, gátul.

**F.**

Fe, 23d. lapon: ez megpéldáztaték az kerálnak fepohárnokán, azaz maisan: fópohárnokán. 34d. l. mert miképpen az eleven felül elszakadott tag meghót. Ma: fejtől, főtől. *Fe*, még keleten eredett gyök, abból a': fejedelem, melyet a' legsűrűbben ó-zó népszakas sem monda 's nem mond főjedelem-nek. Fő, len *e* és *ó* közötti cserével. 'S így áll a' 35d. lapon: fő ellenség.

fegyelem, 57. lapon: ki vagy on minden nemzeteknek fegyelmére... a' te fegyelmed elhírhütt. *D* és *Gy* közötti cserével len: feddelem.

fegyelméz, 14d. lapon: „hogy atyja-fiát binéről fegyelmezi“ ma: feddi. A' gyök, látszik, fegy, ez pedig megfogant *j* és *gy* közötti csere miatt vagy által *fej* után, mert a' fegyelmező, akaratos fejet, fejest tör meg,

és a' fegyellemmel bíró, fej-el, fejeént cselekszik, miként a' szem-elő, karoló, térd-elő, láb-ol-ó, szemével szem-el, karával kar-ol, térdével térdel, lábával láb-ol 'stb. Fej-el után *l* és *j* közötti cserével len:

fejejt, fej-it is, melly ige a' 16d. lapon ezen akasztófás mondatban áll: Te vagy az, ki még az istennek fiátes (fiát is) az magas akasztófára fel feiegtéd, = fejejtéd fej-ítéd.

fejt, igénél megint *l* és *j* cseréje tűnik elé. 16d. lapon: te vagy az átkozott nyelv (rágalmasságé) ki jóbarátságot megfejtesz.“

fekőt, = feket. 40d. lapon: és ű ágyára feköte, (feketé). Ma: fekteté. *Feketés fektet* között az a' különbség volt, a' mi jár-at és jár-tat, lök-et és lök-tet, vár-at és vár-tat között van. *Fek* gyök után *feketé* tehát helyesebb az ottani értelemez, mintsem a' mostani: *fekteté*.

fekőtnéje, ugyan a' 40d. lapon: így: „hogy az önön tulajdon ágyára fekötnéie útet.“ Olyan harmad személyrag, minő felebb: érkömlenéje, mert rag szeréntibb is: fekötné-m, fekötné-d, fekötné-je, mivel *fekőtni* után az első személyrag *m*, a' másodszemélyé *d*, a' harmadiké *e*; vagy, hang rendében: *a*.

feljebben annál, 6d. lapon: „másképpen leszön az rágalmasság, mikoron az hallott gonoszságot másnak mondja feleben annál menere hallotta.“ 43d. lapon áll: „tekints feleben és vedd jól esződbe.“

felség, névzó, ma csak királyt illet, eszméjét melyből arra ment a' 18d. lap mutatja, ebben: „három foglyak közzül egygyik véteték ki tömlöczből akasztófára, másik élesztébbi

tisztösségére, harmadik kedeg igön nagy felségre és nagy uraságra.“ Ugyan ott: vetetnek nagy felségős tisztösségre. Ellenkezője volt: alság, alságos.

felszó, 61d. lapon: monda mind az nép nagy felszóval.

félelem (félelem) és *l* kipendülésével *félem*, 20 lapon: mindön félelem nekülön, 21d. lapon: félem nekülön elteszön, 57d. lapon: nagy félelem esött reáok. *Nekülön* szónál azonban *l*, nincs kipendülve: *nelkülne*l van hibásan belépendítve.

fényösségős nap, 29d. lapon: fesöl, 42d. lapon „ű közöttte és az binös embör között való barátság megfesöl“ Fesöl, feslik, hát úgy volt: miként: oszol, oszlik; foszol, foszlik; omol, omlik; bomol, bomlik stb.

fil, mai írásnyelvben *fül*. 13d. lapon olvasható: a' halgatónak filébe... mene rágalmasságot te halgatsz, ane ördögöt filedbe vész... Neadjátok ti filetokeket az rágalmazónak beszédének halgatására. 1842-ben parádi palócz mondá hallatomra egy siket asszonyról: rosz a' fili, azaz file. 'S azt hiszem, *fil*, a' magyar szólam megkezdésekor szó, mert az *il* szómag sorában levők mind valami élesre hegyezettre csillogóra messzére kihoszszulót elterülőt jelentenek, miképen: *il*, után: *il-an*, *il-ik* (ma: *illan*, *illik*): *bil* után: *bil-ing*, *csil* után: *csil-og* (ma *csillog*): *gyil* után: *gyil-ok*; *mily*, *nyil*, *sil*, után: *sil-ány*, *til* után: *til-os*, *vil* után: *vil-og*, = *vil-ág*, *vil-ám*, ma: *villog*, *villám*. *Filét* hegyezi miként mondjuk, *ló*, *nyul* ember is. *Űl* szómag sorában pedig, *gyül*, *hül*, *sül*, *szül*, *zül* értelme: összetömegülés. *Fil*, *i* és *ű* közötti cserével len *fül*-lé.

*fistöl*, 7d. lapon. Irónyelvben ez is ma: *füstöl*.

fog, 29d. l. illy szerkezetben: Rividen szól, de igön nagyot és igön sokat fog. *folyam*, aprózó igéül is látszik a' 71d. lapon álló e' mondatban: ha... ájojtatossággal folyamandol. Ollyan lett volna tehát; *folyam-ok*, *folyam-sz*, *folyam sora*, minő: *ter-em-ek*, *ter-em-sz*, *ter-em*.

fondorló, 7, 68d. l. Ezt ma elfeledék, 's kezdve lön: *cselszövő*.

fordejtő, 4d. lapon: elmének elfordeytoia.

fuldal, 11d lapon: nyelvének alatta férgecskéek vadnak, kik az ű nyelvét fuldalják, és fuldolván, az agya velejét meggerjesztik. 12diken is áll: *fuldalák*.

futos, 12d. lapon: ede 's tova budosik és futos. Nem: futkoz. Molnárnál 1604ből van: futározó, *vagabundus*, *discurrens*; futkározás, *discursio*, *vagatio*, *catulitio*; futkosó *cursor*; futkos, *cursitat*. Fut igének így első aprósítója *fut-ös*, második: *futkoz*. Ollyan: *rep-es*, *rep-k-ed*. A' Tájszótárban: *futos*, (székely ajakon) tehát, mikor bikát kívántat vele ösztöne.

## G és Gy.

generüségős vendégség, a' 28d. lapon.

genyett, 3d. l. e' mondatban: az iregy (irigy) embör, más embörnek bódogságából bódogtalanná és genyetté leszén.“ Mit tesz ez? Molnárnál: *genetség*, *genyetség*, *sanies*, *pus*, Sándornál, *genet*, *genőcse*, *pus*, *sanies*, *genetség*, és a' Tájszótárban: *genyéte*, balatonmelléki szoul, erdei növény bötyktelen szárral; *genyőte*

pedig, mint kemenesali szó, = haszontalan hagymalevelű fü, és *hőle genyőte* is, annyi. Ide azonban egyike sem illik, hanem ezekről képletesen lehet kivenni „genyett embőr“ jelzését. Genyettnek érté cseribarát írónk azt, kit irigy belevódése, lelke marása, ernyedtté, gyengülővé tesz. Geny értelme ma is: puha, elterjedő, lágy, folyó, 's így *eny* szómag jelentékét viseli, mellynek sorában: feny, heny, keny, meny stb. is áll. Az ezekhez tett ragokkal lett; feny-ő, heny-e, keny-er, kény-es, kény-eső, mind puhaság, szétfolyás eszméjét támasztja. Igen a' legeslegesibb *gen*, *gyen* gyökeresztés nyomán marada hát

*gyeny* erűség, a' 2d. lapon így: az megszokott binnek *gyeny* erűségébe élhettek volna,.... binbe *gyeny* erkűdött; az 5d. lapon pedig: „*gyeny* erkűdni az jó vendégségbe.“ 69d. lapon: semmi *gyeny* erűségűsb. *Gyönyörűség*, *e* és *ő* közötti cserével lett. *gyengeségűs* szent asszony, 61d. l. *Gergör*, 2d. lapon: Ötöd okát veti szent *gergör* doctor. 39d. l. „Mert úgy mond szent *gergör* doctor.“ *Gregorius* elsőbb átvétele. *Gergőly*, *gergely*, *r* és *l*, *ly* közötti cserével későbbben kelt ajakra.

*Gyerson János* doctor, 70d. lapon: halgassad *gerson* iános doctornak mondását.

*gyilöl* és *gyülöl*, 41d. lapon: „kik titöket *gyilöltek*.“ 51d. lap: olyan igen nem *gyülöl*. 69d. l. „tégűdet *gyülöl*.“ *Gyil* gyök után van *gyilok*, ezzel *öl* a' *gyilkos*.

*gyojtokány*, 11d. l. „az agya velejét neminemű *győjtoca*nnal meggerjesztik.“ Ma ez: *gyufa* helyett lehet.

GUARY CODEX.

*gyöntő* pap, 23d. lapon, és a' 47diken így: „ez csodálatos dolgot sem az *gyöntő* sem az *gyónó* nem látják vala.“ Ollyan mint *bánó*, *bánt-ó*. *Gyöntő* ma hibásan: *gyónat-ó*. E' kettő között az a' különbség, mi: *bontó*, *bontat-ó*; *rontó*, *rontat-ó*; *döntő*, *döntet-ó*; *öntő*, *öntet-ó*; *gyártó*, *gyártat-ó* stb. között. A' cselekvő hát ezután is újra *gyónat-ó* legyen, a' cselekedtető pedig marad *gyónat-ó*; miként *szerkesztő* is el lön különözve a' *szerkesztet-ó*-tól.

*győjtevény*, 5d. lapon: ondokságnak asztaga és *győjtevény*. 'S ez: gyökszerintibb, mert *jő-it* után lett *j* és *gy* közötti cserével: *győit*, *győit-ó* és *győjtevény*. Azután *ő* és *ű* közötti cserével: *gyűjt*.

*győződelm*, 60d. lapon.

## H.

*háborajtója*, 4d. l. ma *háboritója*. *hadar*, 25d. lap. miképen az kévét sokképen *nyomorgatják*, mert *élesztéb* az *sarróval* levágják és egybe szorejtják, és ennekutánna megcséplik és *meghadarják*. — *Had* szó értelmére vezet.

*hagy*, 37d. lapon: Ma átaljánosabban: *parancsol*, *rendel*.

*hambor*, 87d. lapon: eh *hambor* doctor, azaz: e' *jambor*. H és J cserél.

*hamisojt*, 15d. l. szűzeket *hamisojtasz*, = *reájok* *hamis* hirt *költesz*.

*hangosság*, 63d. l. „miképpen az ének-lőnek szava *hangosság* nekülön.“ Úgy látszik = *összezenegés*, *harmonia*.

*haragosság*, 15—16d. l. „te vagy az átkozott nyelv, ki *haragosságokat* nem szűnöl feltámasztanod.“

*harmicz penzön* 24d. lapon: *har-*

*micz* esztendeig 33d. lap. *harmicz* egész napig, ma: napig. 61d. lapon: Ehhez hasonlóan még nem régen *mindég* vala írva Horvát Endre kezdé hatással: mind-ig.

*hárum*, a' 39d. lapon. Ma: három.

*hasonl*, *hasohl*, és *hasonlatik*, 8d. lap. „szentírás hasohlya különbkülömb bestyékhez.“ . . . Hasonlatik szentírásba az rágalmazó embör, eleszteb az ebhöz, 11d. lapon: szöl mi atyánk szent bernardinus ez rágalmaságról kit hasonlott nem csak az ugató ebhöz, de még hasonlotta az megdihütt ebhöz is. *Hasonl* helyett ma: *hasonl-ít* divik, *hasonlatik* helyett pedig: *hasonlítatik*. Ama régi *hasonl*, = *hasonol*, olyan volt egyébiránt, millyen itt a' 6d. lapon: e' latin mondat: *Qui servit Deo*, regnat *ut leo*, fordításában: Valaki istennek szolgál, *ország* úgy mint oroszán; és olyan a' ma is divó: *ajánl*. Volt pedig *hasonlok*, *hasonlasz*, *hasonl* = *hasonol*, és *hasonlom*, *kasonlod*, *hasonlja* = *hasonolja*. És *has-onl* úgy len: *has* után, miként *segél*, *seg* után.

*hasohló*, 22d. lapon kik ú hozzá *hasohlók*. Ma: hasonló.

*hasonlatos*, 8d. lapon: ez elyetén rágalmazók hasonlatosok az mészáros ebeihez. 38d. lapon: angyalokhoz is hasonlatossá lesznek, *Hasonl* ige után, *hasonlás*, *hasonlat*, *hasonlatos* úgy volt, miképen *utál* ige után, *utál-ás*, *utál-at*, *utálatos* van.

*használat* 43, 66d. lapon.

*használatos* 7, 43d. l.

*hatalmasságos* szent szeretet, 31d. és 60d. lap.

*heába*, 31d. lapon: „mind heába vagon.“ E' sz. ferenczes író szülőföldén *he* gyökkel, mi, másutt meg *hi*.

*He* után len: személyragozással: *he-om*, *he-od*, *he-a*, 's ebből a' beható ragu *heába*, itt.

*hejt*, ige gyök és név. A' 66d. lapon: „és az *hejtogbol* (*heytokból*) bölcséket teszön.“ A' bécsi codexben van *heit*, így a' 154d. lapon: „tudjad magadat *heitnak*“ azaz: bolondnak, ki nek esze *hea*, *hija*, ki észnek van *heával*, *hiával*. A' tatrosi másolat 29d. lapján is *heit*, áll ekképen: „hasonlatik *heit* ferfiuhoz“, azaz: esztelenhez, ki *esz* *heával* van. *Heit* helyébe *hejt* úgy lön, miként *sejt* van *se-it* helyett.

*heu* dicsőség, 27d. lapon. E és I közötti cserével, ma: *hi-u*.

*heusagos* gondolat 65 és 70d. lapon: a' mi *he-ányos*, nem szilárd.

*heuolkodó* szó, 49d. lap, melly *heu*, azaz: benne semmi sincs.

*hevon*, 62d. lapon: „és ennet (innet) *hevon* meg nem térhet“ azaz: üresen, semmivel. A' temetési beszéd 1171 köröli másolatában *v* kipendültével van *heon*.

*hírhözik*, 58d. lapon: „neved mind közönséges földön elhírhözik.“

*hírhütt*, 57d. lapon: az te fegyelmed (fenyitéked) el hírhüt...

## I. J.

*idegönül*, 4d. lapon. „kinek elméje elidegönül, esze elvesz.“ Margit életírása 302d. lapján pedig van: „idegen vala teste minden fájdalmtúl“ 's 348d. lapján áll: „Agnes asszonnak ő elméje okossága elidegenüle.“ *Idegen* értelme ennél fogva: forgás, járás, távolság, *ig* v. *id* gyök után, mellyből *ig-ő* = *id-ő* van.

*iduölül*, 23d. lapon, *idvözül* vagy *id-*



- vezül* helyett. (*Idvölül* nyomatása, elvétel.) *Idvölül* és *idvözül* között hát olly különbség volt, millyen ma is van: *ut-al*, és *ut-az*; *fej-el*, és *fej-es*; *lov-al*, és *lov-az*; *tek-el* (tök-el) és *tek-éz*; *szer-el*, és *szer-es*; *viz-el*, és *viz-es*; *kereszt-el* és *kereszt-es* stb. között. 'S mutatja ezt, *idvözülendő*, a' 16d. lapon. Kétféle értelmet kifejező igeül lehet így újból: *idv-el*, *idvelni*, és *idv-ez*, *idvezni*, aprózva pedig: *idvez-el*, *idvezelni*. És hátha azt mondanók: legyen ezután: *gratulálni*, magyarul: *idvelni*, *gratulario*, *idvelés*, *gratulans* *idvelő*. Meg: hátha el is fogadnók. *Idv-ez*, *idvez-el*, *idvez-ül* ige maradna: boldogulás, idvesség eszméihez.
- iffü* u, 23d. lapon: „zent Josephre, ki vala ártatlan *iffü*.“ 24d. lapon pedig: „*iffünac*, ez zent *iffü*.“ 50d. lapon áll: „*iffü* gyermek Daniel“ a' mi annyi, mint gyermek korból *iffü*be nevedő. Helyesen jegyzé meg Nagy János, Tiszta magyar gyökök czimű koszorúzott felelete 216d. lapján, hogy ez, *iv* és *fi* összetétele, *iv* t. i. *progenies*, *soboles*, *foetus*, értelmével vétetvén. *Iv* gyöknek fajzást szaporitást is jelentése fenn van lám a' „halak *iv*-ása“ mondásban. *Iffü* tehát = *iv*-ásból (szaporítás indulatából) eredett *iv* = *if*, és ennek *fi*-ra úgy lön fordítása miként rét = tér, sor = ros. A' tihanyi codexben csak *ifu* áll, vagy szokott összerántással, vagy *ivu* helyett.
- imád*, 39d. lapon: „és *imád* érötte.“ 41d. lapon pedig: „*imádjatok* (ima-gatoc) az titöket háborgotókért.“ Ma: *imádkozik*, 's *imád* csak szenvedő raggal. Amaz is megint felébreszthető.
- imádságos*, 65d. lapon: légy *imádságos*, és *imaságos*. Mindenik *ima* gyökről.
- indultatik*, 22d. l. Ma: *indítatik*.
- ingyen* sem várnája, 45d. l. Ma: *sűrűbben*: *korántsem*, épen nem.
- inynya* ada belőle, 17d. l. „*inná* ada belőle. *Inna*, van, *innia* helyett.
- írásmagyarázó mestör* 2. 3. lap.
- irattatik*, olvastatik 10d. lapon. A' *szent ferenczes atya* sem vigyázott, kell vala: *iratik* olvastatik.
- iregy*, 19d. lap. „Kain vala *ireg*.“ E és *i* közötti cserével lön: *irigy*. *Iregy* pedig *ireg* ige után lett. *Iregy* *irigy* ember, *ir-eg* forog mérgében. 3d. lapon van: „sok *iregységgel*; *iregység*-nek használattyja“ 44 l. az átkozot *iregység*.
- irván* vagyon, meg vagyon *irván*, vagyon meg *irván*, 3. 11. 23d. lap.
- istenség* 67d. lap.
- istenszerető*, 5d. lap.
- jajveszik*, 1. 69d. lap. *Jaj* és *veszék* összetétele.
- jelősben* 11d. lap: Ma: *jelesebben*, *jelösebben*, *főképen*.
- jeso*, *ieso*, 13d. lapon: a' jóiesot mind hoz'a tartozóval öszven. 20. „a' jo iesot meggyölölé.“ *Jeso*, = *Jesu*, *Jesus*.
- jobbágy*, 24d. lapon: mind az országbeli *iobbágoc*, urak és bölcsek. Mintha már ekkor kezdették volna mai értelmét.
- jog*, 6d. lapon: „ha *kedeg* tekint *iog* felé“ azaz, ma: *jobbfelé*. 'S kellene csak: *job*.
- jonkáb*, 40d. lapon: „*legioncab* az poklosokon *könyörül* vala“ = *inkáb*. Eléjő „*inkáb*“ a' 49d. lapon kétszer. I és N közé O csusztatással úgy lön: *jonkáb*, miként *IG*, *IH*-ből *jog*, *juh*.

jószág, 19, 20. 33, 40d. lapon a mai: *jóság*, értelmében áll. Így lön megfordítva, *Ország* után *Ország*, *Ország* jelentése meg vált *Urság*-gá *Urság*-gá is. A' 36d. lapon azonban „velági jószág“ már maiképen véve áll.

### K.

kaczsország, 49d. lapon: „és ez elyen (ilyen) caczorsagnac binébe.“ Ma: kaczsország. Akkor, a' hangrendben.

kajált, 21d. lapon: „menybe caíalto bin.“ 37dikén: monda ez binös embör nagy caíaltassal. 56d. lapon: az köznép kezdé caíaltani. 59d. l. és caíalta Judith, Változatai: keált, kiált. A' Virginia codex 39d. lapján is „kajált“ áll e' sorban: „és ú sirtába kezdé kajaltani magát bñnesnek.<sup>1)</sup>

kalada, 8d. lapon: addeg a' binnek caladaíabol ki nem megy. Kaloda, mellyben az embert jól elkallják.

kaszdagságos, 25d. lapon: cazdag-fágos asztal. 28d. lapon: cazdagságos vendégség.

kellemetös, 38d. lap. Maradhata ez fenn már ekkor is csak magára, *kell*, *kell-emből*, *kellemet* után, mit meg *kellemés* ereszte, de már se *kellemés*, se *kellemet*, elé nem fordul. Pedig olyan helyesen volt, miképen még ma is él: *foly*, gyökből: *foly-am*, *folyam-ás*, *folyam-at*; *vill*, gyökből: *vill-ám*, *vill-ám-ás*, *vill-ám-at*.

kellőkenyer, 25 lapon, azaz: tet-szó, a' millyen kell.

keménységös, 20d. lapon: kemen-ségös gyűlőség.... meg kemenül.

képmutató, 14d. lapon: képmutatóknak düge. 68d. l. ki mindön kép-

mutalást eltörsz. Ma, csak *képmutató* forog fenn. L és T között van ugyan betűcsere, de *al* és *at* rag is különböztető.

keralné asszony, 32d. lapon.

kesleli, 40d. lapon: „késleli vala út az bemenésről.“ Most inkább majd közönségesen: késlelteti. Pedig különbség van: *késeli*, *késel-el-i*, azaz *késleli*, *késlelteti* között. *Késsel* *késeli*, más hang *e*.

kesalkodás 28d. lapon: „az ú kinynyát és kesalkodását“ Molnár 's Párizpapai nem tevé szósorába, de Sándor Istvánnál 's a' Tájszótárban sincs. Értelméhez vezethet: *kes*: (ma: *kés*), *kes-er*, *kes-erő*, *kes-ely*, *kes-e*, *késafa*, mi a' székelynél: *kesefa*, *kes-er*, ma: *késér*, *kisér*.

késerteni, 23d. lapon „akará út háboruságnak tüzével megkeserteni.“ Későbbben len majd: próbára tenni. De ki van már megint szépen vetve, a' próba, próbálás, próbatétel, 's okosan elfogadva: megkésértés, késérlet.

keserűségös, 1. és 36d. lap.

keszerejtetik belől szívébe, 22d. lapon: *keszerejtetöm* nektők igazat mondanom, 48d. l. Ma *kényszerít*. *Ke* gyökhez függede *j* is, miből leve: *kej*, *kéj*, *J* pedig cserél *Ny*-nyel. *Ke* meg *szer* összetétével len: *keszer-it*.

kezdőtik, áll a' 6, 66d. lapon: *kezdetnek*, 16-diken: *kezdessék* a' 33d. lapon. Tehát nem olly tévesztéssel millyennel a' mai: *kezdődik*, *kezdődnek*, *kezdettessék* forog fenn.

kevestönne, = kevestönnyi a' 23d. lapon: *T* és *K* közötti betűcse-

<sup>1)</sup> Küldé e' codexet hozzám 1844b. gróf Dessewffy Virginia, gr. Dessewffy József igen tisztelt emlékezetű barátom' lelkes leánya, a' tiszaloki plebaniától.

rével pedig a' 37dikén: *keveskönné*, azaz: igen keves, legcsekélyebb.

*kevélységös*, 49 lapon.

*ki*, *kit*, 23d. l. Ma: melly, mellyet.

*kintorna*, 61 l. Bertalan papnál is eléjő 1508b. Ollyan mint: lantorna.

*kinynyen*, 21d. l. I és Ö közötti cserével lön: könnyen. A' 23d. lapon áll: küní, azaz: könnyi, könnyü. 66d. lapon: küneség.

*kisded martirumság*, 39d. lapon: kisdedön nem veszi, 93d. l. = csekély.

*kivált életü*, 14d. l. = magát elhuzó, elkülönzött.

*kór*, 39d. lap. „ha valaki corocat vigasztana,“ A' 40d. l. pedig: az corocón, az zegen cor, ez zegen chor =, a' kórokon, a' szegény kór. Értelmezi, kóró. *Kór* tehát elaszott beteg.

*kórság*, 54d. lapon: testi corsag, lelki corsag.

*koronked*, 39. 63d. lap. azaz: koronként.

*könyhullatás*, 36. 54. 62d. l. Ellenben, a' 37d. lapon van: „igyetömkönyveze“ = egyetemben, vele együtt: a' 38d. lapon: meg: az soltár könyvbe.

*könyörület*, 41d. lap.

*költeni időt*, 5. l. *T* és *K* cserével: *tölteni*.

*kúcs*, kulcs helyett, 34. 35d. lap.

*kű*, kristal kű, *változik kűé* 20d. l.

## L.

*langaz*, 1ső lapon így: „kinkűvel langazó szöm,“ a' 49d. lapon pedig: „ez tűz, *ki* én számból bidős dohos kenkűvel ki langaz.“ Megint különbség *langal*, és *langaz* között, miként

az *idvölül* szó alatt állóknál. Magyarországon ma: *láng*, Erdélyben ma is: *lang*.

*lakoldalom*, 68d. l. „ur istennek az szent bekességbe vagy on lacoldalma.“

*lakozik*, 31d. l. „ki lacozik szereteden, istenbe lakozik.“

*látás*, 1ső lap. „szent János látásának könyve.

*látatit*, 19. l. „kiknek láttatic neheznek urnak igája.“ 27d lapon: látatnak. Majd lön: látszik, látszatik, látszanak. Erdélyben küldvén ur's asszony, legényét valakihez, ezt mondja neki: eredj, menj, N. N.hez *látatom*, hogy van?

*legy*, mint igejük, *legy-ek*, *legy-sz*, (lész) *legy* után, a' 65d. lap. így: „ha azt akarod, hogy heuságos gondolatoknak legyét eltávoztassad.“ *Legy* hát annyi volt, mennyi a' mai: *lét*, a' mi, *g*, *gy* és *d*, azután meg *d* és *t* közötti cserével lett. Így jó elé *T* sorban, mai *tét* helyett: *tegy*. Lásd, ott, a' következtetést. Azonban előfordul *lét*, a' 22d. lapon így: jobba kívánja *letet*, a' 23dikon „ha szönetlen kívánja jobba *letet*. De, bizonytalan, ha *létét* érté-e cseribarád irónk, vagy *lettét*.

*limbos*, 16d. l. „te merejted lymbosnak mélségébe“ Mérey József, Somogy vármegyei alispántól hallám 1843b. hogy Somogyban *limbus* = posványos ingovány. Tehát a' mi *libeg*, *leb-eg*, *len-g*, *limb-ál*, *limb-og*. Így volt a' mai *hint* ige helyett hajdan: *himt*. A' Tájszótárban nem áll.

*lovag*, 56d. l. „válogata száz és husz ezör gyalogot és tizönkét ezör lovagocat és ívösöket.“ Kolosváratt engem egész csufolóba vettek 1814b. midőn e' *lovag* régi szót feléleszteti

kezdém. Pedig a' hogyan *gyal* után lön *og* raggal *gyal-og*, ki, *alatt* jár, miként *gyal-áz* és *al-áz* is egy, úgy került elé *lo* után *lovag*, ki *lo-von* jár. *Lovagokat* itt elvéve áll, kellett volna csak: *lovagot*.

*lőtt* *dolog*, 10d. lapon: meg *lőth* *dolgok*: *factum*, *facta*. Egy *t*-vel lévén írva; azért kétséges a' fenebbi: *létét*, ha, nem *lett-ét-e*?

### M.

*magasbad*, 60d. lapon: „ú *kedeg* fel-  
áll *magasbad* helre.“

*magdalombeli maria* 2, 32d. lapon: *Magdala* palaestinaei várost *Magdalommá* tevé a' hajdani magyarabb száj, miként *Aegyptus*-ból lön abban: *Egyiptom*.

*malaszt*, 14d. lapon: „ha *kinek* *vagyon* *malasztja* *embörökkel* való *nyájaskodásra*.“

*malasztbéli embörök*, 19. 70d. lap. *malasztos embörök*, 27diken.

*meggyönek* az után *neked*, 58d. lap: az az: mit *tegyünk* az után.

*méltol*, *méltolat*, 48d. lap szerint *mellyen* áll: „*méltolatnák* *nekie* *megjelönten*.“

*mendü*, 44d. l. „*más feleséget* *hoza* és ez *mendü* len.“ Azaz *maisan*: *meddő*, a' mi a' *tatrosi* 1466béli másolat 55d. lapja 2d. hasábján ezen mondatban „*mert vadnak meddők*,“ annyi mint: *eunuchus*. 'S ez *mető* lehetett, *met* gyök után, honnan *met-él* adja ki leghamarább az értelmet, de a' herélt *meddő* és nem *szülő mendü*, nem egy. Vagy az átvitel, képletes.

*mendenható Isten*, csak a' 14d. lapon; másutt, *minden*. *Men* gyök után úgy lön: *men-d*, miként *en*, *ben*, *czen*, *ren*, *szen*, után: *e-n-d*; innen

*End-es* név; *ben-d*; ebből *bend-ő*, *czen-d*, *ren-d* a' mi *ren-g*, *Szen-d*, falu neve, honnan: *szend-er*. *Bendő* és *mendü* igen összeütni látszik, mert *B* és *M* több szóban cserél. Vagy úgy pendült volna-e *meddőbe n*, miként e' *codex* 67d. lapján: *maradjon* helyett: *marangyon*, áll.

*menet*, 56d. l. hol „*kimenet*, és *be-menet*“ áll.

*menyország*, 61. l. nem: *mennyország*.

*miatt*, *miatta*, 5. 29. 36. 37d. lap. *Ma*: által, általa. 'S ez is helytelenül változott *által*, gondatlanság *miatt*.

*mie*, 5d. lapon: „*avval a' mie* *vagyon*.“ *J* nélkül.

*mikor on*, 4. 6d. lap. *mindünkor-on*, 2. 70d. l. Most csak: *mikor?* *mindenkor*. A' különbség pedig, a' mi *örök* és *örökön* között. *Mikor?* jobban: *mikortt?* csak *jelenkérdés*: *kor-on*, már *terjedelmet* fest.

*mindöntöknél nagyobb*, 27d. l. *mivelköd* *et*, 43, 67d. lapon: *Ó-zó* és *ű-zó* e' *nyelvmaradvány*, 's nem *mű-velköd* *et* van benne.

*mondatik*, 21d. l. „*holoth* úgy *mondatik*.“ Ezt nem *közéletből* *vevé* a' *pater*, hanem *dicitur* után, mert a' *deákot* nem értett de magyarul *annál helyesebben tudott ember* *szájában* az helyett: „*úgy mondják*“ *élt*, 's *él*.

*mondván*, 16d. lapon: „*mint fölül* *megvagy* *mondván*. *Mai va*, *ve*, helyett *egyebütt* is mindig *rán vén* áll.

*mondhatnája* 12 l. „*ha ki* *nem* *mondhatnája*.“ Így *t*-vel.

*mögé*, 32d. l. „*háta mögé* *kerüle*.“ A' gyök tehát *mög*, *somogyiasan*. *Tisza* *menttében*: *meg*.

*mövet*, *főnév* vagy *névező*, *mörés* után,



a' 4d. l. szerint: angyaloknak utálatos és embereknek műve. Ma: nevetéses. Megmöveté üt, 10d. lapon. Most *m* és *u* között cserével: neveté. *Mevet* pedig azért volt helyesebb, mivel *év* szómag sorban *mev*, fordulást forgatást jelent; ki tehát száját arczvonásit elforgatja hahotával, az *mev-et*, = művet. *Né* szómag sorban pedig valami eszmeit; lényegit, más-hoz járulót, lengőt, teszen, minőt a' *név*.

*muhka*, 2, 3. 10d. lapon: mert muhcat benne semmit nem szenved, 23d. l. felségös helyen muhkálodom, 28d. lapon. H úgy lehelteték *u* után, miként a' vele cserélő *v* meg, *mi*, *mű* gyökhez kapaszkodik, enyvesebb ragaszthatás kedvéért. Guzmics *műh*-ködött *műh*gondja, hibás.

## N, Ny.

*nagygyal* nehezebb, *nagygyal* kinynyebb 5d. lapon: *nagygyal* nagyobbán árt 8d. l. *nagygyal* inkább akkoron 21, 70d. Ma: *sokkal*...

*napeg*, 61. lap. napig helyett, olyan, minő: addeg, meddeg.

*napnyugat*, 56 l. nem: nyugot, mert nyug-ás után van. 'S ha nyugeás-nak lenne sikerzője, kellene: nyugvat.

*negyedképpen* 6. 27d. lap. Ma: negyedszer. L. Egyképen.

*negyed oka*, 2d. lap. Ma: *negyed-ik* oka. 'S e' másad lapon van: Másod, harmad oka stb.

*nekülön*, 19. 70d. l. kétség *nekülön*, 2d. l. kín *nekülön*, igasságnak ékös-sége *nekülön*, 38d. l. test *nekülön*, 68. l. nálad *nekülön*, 20d. l. félelem *nekülön*, a' 37d. lapon van: mindön kétség *nekül*. Összetéve itt: *ne* és

*kül*, valamint ezen ne gyökhez van kapcsolva: *ki*, *ha*, *mi*, *mely*, 's úgy len; néki (valaki) néha, némi, némely. *Nótelen* is = *nételen*. *Nekül* szónál kikapható ne értelme, mert *ha kül* = *kil* elvétetik mellőle, 's azon *kül* marad, *ne* nem egyéb, hanem csak valami *lény*, (hajdan *állat*) csak eszmében lengő, más-hoz függő járuló. *Kül*, meghosszítva: *kivül*. *nem inemü*, *nemikor on*, 40d. lap. Annyi mint, bizonyos nemü, azaz, *bizonyos*, itt csak gondolomra lévén véve, = egykoron, nem tudni mely időben.

*new*, = *neü*, 4d. lapon: Senecca *new* mestör. 28d. l. dacianos *new* (*neü*) fejedelm, 61d. lap. Cassiodoros *new*. Annyi mint: *nevü*. Úgy vala *név* helyett tehát csak *né*, miként *lé*, *ló*, *só*, *tó*, 's ezek közül most is csak *lé* egyszersmind *lév*. A' 38d. lapon áll: „egy özvegy aszszony kinek csak két fillére vala, azt is istennébe adá; azaz: isten nevébe.

*nömöskő*, 61d. lapon: Ma: drágakő. *nyel*, ígygyök 's *név*, mai: *nyelv* helyett a' 13d. lapon „harmad nyelvnek gonoszsága, ki harmad nyelv, .. örögi nyelvnek, nyeluökhöz, nyeluök = *nyelükhöz*. 'S így a' 7d. lapon: „más nyelu vagyon emberi nyelu.“ *U* van *v* helyett. *Nyelv* lett *nyelő* után, mivel *o*, *ő* általmegy *v* betűbe. Így len: eny-ó, ham-ó, öl-ó, köny-ó, dar-ó, szár-ó után: enyv, hamv, ölv, könyv, darv, szarv.

*nyereségös*, 64d. lap.

*nyilvánban*, a' 22d. l. „ezt nyilvánban olvasod.“ *Nyíló* után is úgy leve: *nyílv*, *nyilva*, *nyilván*, *nyilvánb*.

*nyomod* ige volta kikerül a' 10d. lapról, mellyen van, „az gyöngyöt ne

himtsétök' el az disznók között ne talantál megnyomoggák (nyomodják) útét" 15d. lap. „te vagy az ki jókat megnyomocz" = nyomodsz. Nyomok, nyom-sz, nyom, vala hát első fok; nyom-od-ok, nyom-od-sz, nyom-od, második; nyomkodok, nyomkods, nyomkod, harmadik. A' közép-fok feledésbe ment.

### O, Ö.

odvar, 53d. lapon: az mennyei odvar.

O és U cseréjével ma: udvar. Így van *odu udu*. Odvar lett *od-ó* utáni *odv*, és *ar* gyök 's rag összetételével. Mindenik jelentése, körzés, forgás.

oduarbiró, 24d. lapon: „faraho kerál oduarbiraianak." = *judex curiae regiae*.

ohajtás, 14d. lapon: „mind ezekről ohajtást teszön. Megohajtja magát."

oldozat, absolutio, 47d. lap.

olvastatik, 28d. l.

omol, 20d. l. „béle ki omla." Tehát itt *omol* és nem *omlik* szerént.

ondok, 1ső lapon: „az ondoc sátának." 48dikon is.

onnat, 8d. lap. hol ennet = innet is. ország1, országol, 5. 68d. lap. *regnat*. Ország, hajdan = király.

orv, 7d. lapon: „gonoszbak az rágal-mazók az oruoknál és toluajoknál, kik emböröknek jószágokat elurozzák." 42d. lapon: miképpen az tolvajnak és az orv embörnek ű gonoszságok." *Orv* és *tolvaj* között különböztetés látszik.

osztogatnók, 70d. l. „mert ha minden jószágokat osztogatnók szegényeknek." Nem a' hibásan becsuszott: *osztogatnánk*. Az ik-es ige ugyan csak *magyarságosan* dívott ezen *buzgóságos* szent ferenczes író születése táján.

ölelet, 65d. l. „ha akarsz az te jegy-ösödnek öleletivel gyenyerkedni."

öregajtó, 15d. l. „binnece öregejtőe, dicsőségnek kissebejtőe."

örökkül örökké, 1. 6d. l. Az 1ső lap alján elvéte van szedve: örökkü. ösmeret, megösmeret, 16, 42d. l.

öszeven, 13d. lapon: „mint hoz'a tartozóval öszven." Margit életirása 277d. lapján áll: Béla királ kedeg királné asszonnal *öszeve*. Bécsi codex 179d. lapján: eladom a' várost ó lakozóival *öszeve*. Ma: *együtt*.

### P.

pél da mellé, 64d. lap. Ma: például legyen. Gyergyóban, példa = te csufl! példáz három napot, 17. 23. 25. 48d. l. pohárnok, pahárnok, 17. lap. Poh, gyökből, mert pohos, a' pohár. poklos, 40d. l. „poclosokon könyörül." Ide játszik: pukk-an.

### R.

rágalmasság, 3. 6. 12d. l.

rea, 10d. lapon: rea hertelenködék.

readás, 37d. l. = riadás.

rividen szól, 29d. l. Most: rövid.

### S, Sz.

sár, 48d. lapon: „szörnyü sár gyi-  
kok" *sár* gyök után lett *og* rag-  
gal: sár-og, mit Csikban hallottam  
1841b. *Sárogból*, *og* megfordításá-  
val van: sárgo, sárga.

szabadajtja, 43d. l. „Így, ott; tiszt-  
tojtja, velagosojtja.

szárándokság járás, 63d. l. Meg-  
késértém kifejtését a' Rmnyelveml.  
III. kötet 344 — 345d. lapj.

sebösségüstüz, 10. l. = igen se-  
besen égető.

segöd elm, 61d. lap. „imátkozóknak szent segöd elm.“

sem mié tesz öd, 16d. l. Kipendülve V. Ezt itten csak figyeltetésül. Több áll hátrább.

sileszt, 21d. l. „és el nem silesztötte volna úket.“ Gyökszerintebb „sülyeszt“ nél, mert *sil* után van: *silány*.

sirnia kezd, 44d. l. „nagy keserőséggel sirnia kezd.“ Ezen *sirnia*, mint *innia*, *mennie* után len: *sirnya*, *innya*, *mennyi* stb. s Kazinczy, egykor határozatlan módban lévőül hívé. Ezen szókötés e' ferenczesirónál volt: *sirnom* kezdék, *sirnod* kezdél, *sirnia* kezd. Hibásan írta a' 10d. lap.: „igön szeretöd jókat és gonoszokat meg rágalmaznia.“ Kell vala: rágalmaznod.

sít, 25d. l. „és az tüzes kemincebe igön meg sítik.“ Kiviláglik innen: *Siter*, *Sítke*, *Sítke* falunévek értelme. *Siter* van Bihar: *Sítke* Vas; *Sítke* Nyitra vmegyében.

sohha, 1, 2, 20, 67d. l.: *sonha*, 19, 47d. l. Másutt maisan: *soha*. *Sohha*, *sonha*, *soha*, lett: *semha*, *seha*, után.

sokasejt, 66d. l. „menynyei kincsöt socasejt.“ Ugyan e' l. van: „lágyeýt, keszereýt, velagosoýt, gyóýt, eltereýt, igazeýt, taneýt, bátoreýt = lágyít, keszerít, világosit, gyújt, eltérít, igazít, tanít.

szégyenültetik, 42d. lap. Ma: szégyenítetik. L. *szengyön*,

szemérömség, 46d. l. *Ség* rag, név után.

szengyön, 47d. l. „az örök szengyöntől megszabadojcsa.“ Ma: szégyen, szégyön. De ugyan ezen lapon találod: „az örök szegyöntül, szegyönletébe, szegyönle meg mondanía.“ 16d. lap. van: „nem szegyönlesz“ 50d. l.

GUARY CODEX.

„szegyönli, szegyönség, szegyön.“ Szegyen. szégyen, lett volna szeg, szegy után 's lenne szeg-ett érzélem értelme; vagy szegy-et, szügy-et illető. Hanem: szegye, szügye, ma legalább, csak a' vágómarhának lónak van, az 1437 — 1441 közötti bécsi codex 157d. lapja szerint pedig: tügye = maxilla (íga az ő tügyökön.) Hihetőbb hogy *szengyön*-t mint még hajdanibb szót ejte a' ferenczes atya írásába, mert következetesebben került az elé *szeny* után, *ny* és *gy* között szokott cserével. *Szenygy*, *szengy* úgy vala, miként *arany* helyett *arangy* van még Gyergyószékben, a' hogy ezt 1841b. hallottam. Olyan ez, mint *gyen* után: *gyen-gy*, *gyön-gy*.

szenstégös, 14d. l. „ha kibe látták az nagy szenstégös ioth.“

szenzőknek szenti, 16d. l. „és mind az szentőknek szenti“, 30d. lap. „még az szentőknek szenti is.“ Ugyan e' lapon „az felségös szentőknek közibe.“ Nem Révai' hibás követelése szerint: Szenteknek szentjük, szenteknek közikbe.

szerével megmagyarázá útét 17d. l. = sorban, rendben. 14d. l. „szertelen teszön magával“ azaz: rendet nem tart. 24d. l. „szertelen való szeretet“ = rendkívüli.

szerettébe úket mind el nyeli, oly igön szereti, 12d. l.

szerető fiam, 36d. lap. Ma: kedves, szeretett.

szerzetőség, religio, 14d. l.

szí, 19d. l. „kik teljes szível nem szeretik. Hív, óv, is így *hi*, *ó*.

szidalmasság, 50d. l. „meg mutatom nemzetőknek te szidalmasságodat.“

szittya, 14d. l. „ki az szép igenős egyenes) fciítan csomót lel.“ Ugy)

van itt *sz* írva *sc*-vel, miként az 1171 körüli temetési beszéd másolatában: *scerelmes*. Molnár Albertnél: szittyó, *juncus*, *donax*, *cyperus*, *Binx-Ried-gras*.  
*szorgalmazatos* gondot visel, 14d. l. *szoréjt*, 48d. l. „szoreytlak és kérdlek az örök Istenre.“ 49d. l. „kérdlek és szoreytlak.“  
*szöm*, 48d. l. „zömein, zömeimbe.“  
*szöméröm*, 24d. l. „hogy ű rajta akart erővel szömérmöt tennie.“  
*szömérömség*, 46d. l. „Ádámot szömérömség meggyőzé.“ 47d. l. „szömérösségnek miatta.“  
*szönöl*, 15d. l. „éjjel nappal nem szönöl feltámasztanod.“ Ik-es igéül van véve.  
*szörnyűségös*, 1. lap. „ördögöknek szörnyűségös látások.“ Illyen már hajdani deákos tévedések vitték Révait szörnyűségös sok *ok*, *kök*-ozásaira.

## T.

*talántal*, 10d. l. „ne talántal megnyomogygyák útet.“ Nyomva e' lapra: „nomoggac“ mert az eredetiben is így van, holott kellett volna oda is *nomoggac*. 47d. l. „ne talántal ur Isten megagygya“ Annyi mint, talántán, *n* és *l* közötti cserével.  
*támogatna* halottakat, 39d. l. Sajtóvétség ott: hallottacat, mert az eredetiben: halottacat, áll.  
*tanács*, 25d. l. „mind az egész tanácsal“, 27d. l. „az egybe gyült tanácsnak előle“ A' 24d. lapon van azonban akkor is már *l* kipendítésével. tanács. *Tanács* értelme három volt: 1. consilium, tanács, 2. consiliarius, tanácsos, 3. consistorium, sedes, tanács, tanácsterem. Tanál ige után tan-

ál-cs annyi mint: kis észbe észbe juttatás, apró tan, tan-ít-ás.  
*tanulság*, 6d. l. arról való tanulság, 66d. lapról 67re, tanolság. Ebből is kipendüle maig *l*'s foly, tanuság. De vissza kellene megint pendíteni, mert tanolság, a' tanul-ás sikere, tanuság pedig tanó, = tanu bizonyítása; 's több tanu együtt.  
*ted*, 16d. l. „az angyalokat es (is) te ted ördöggé. = tevéd. 'S nem: ördögökké.  
*tegy*, mint igegyök: *tegy*-ek, *tegy*-sz (téssz) *tegy* után, a' 16d. lapon így: „kezdetnek neminemű *tegy*ök, kiből (kikből) embör vélheti.“ (Az idézett lapon álló *legoc*, sajtóvétség. E' *tegy* mint névzó vagy főnév, annyi volt, látszik, mint a' mai: tét, tett. Hasonszó az *L* sorban álló *legy*. *Tegy* után lett *Tegye* helynév 's a' *Tegyei* nemes cziráké vagy családé, Vasban. 'S e' *tegy* még olyan is, mint a' bécsi codex 131d. lapján álló *vagy*, igegyök, melly 1437 — 1441 között azon értelemben dívott, minővel most a' „vagyon, vagyom.“ *Legy*, *tegy* után len a' mai *legyen*, *tegyen* is, de nincs meg már ezekben *legy* *tegy* régi jelentése. Észbe jut itten a' még fennmaradt: *megy*-ek, *mégysz*, *megy*, *megyen*, és illyen volt látszik, a' mai: veszek, véssz, vesz helyett, *vegyek*, *végysz*, *vegy*.  
*terem*, 68d. lap. „o szent békeség, te vagy az ur istennek tereme, kiben ű szönetlen szokta lakoztát.“ *Ter*, *tér* után *ter-em*, olyan mint *ver*, *kör* után *ver-em*, *kör-öm*.  
*terömt*, 17d. lap. „látá álmába, hogy ű előtte három vesszővel egy szólótú nevekődött és ez szólót terömté.“ Ma: termett.



tes, 17d. l. „tömlöczből tes kivétetöl“  
= te is. Erdélyben: tés is.

tettik, vagy teccik? 28d. l. Kétféle-  
képen olvasható. A 2d. lapon inkább:  
teccik. Ekkor volna: tetsz-em, tetsz-  
el, tetsz-ik. *Tett*-ik után, jött volna:  
tett-etem, tett-et-ed, tett-et-i, a' mi he-  
lyesebben ugyan, tétet-i.

tikör, 50d. l. „jól nezőn ez harmadik  
tikörbe.“ 68d. l. özvegyöknek tiköre.  
Tükör helyett úgy, miként a' 14d. l.  
:bűz“ és a' 15dikén „bíz“ áll; nem  
bűz; ámbár az 1sőn és 7dikén bűz; a'  
48dikon meg, csig, fig, mai: csügg.  
függ, helyett. Veszprém és Vas vár-  
megyében, *tik*, a' *tyuk*.

tisztaságos, 63d. l. „tisztaságos imád-  
ság.“

tisztójtja, 43d. l. „szívnek (itt nem  
színek) ösmeretét meg tisztójtta.“ U-  
gyan e' lapon áll: „förtelmességnek  
tiztójtta,“ = tisztítója.

titk, 43d. l. az ú álnokságos titkja =  
titkja. A 24d. lapon, azonban: titok,  
De, *t* és *k* közé úgy ereszteték o, gör-  
dülékeny kimondhatásért, miként,  
szerel-m, hol-m, félel-m régi függe-  
désű szókban *l* és *m* közé, *e*. Mert  
*tít* gyökhez *k* akként ragada, miként  
át, szit, (szid) recs, köcs gyökhez,  
és volt átk, szitk, miből lett: á-tok, szit-  
tok, 's van: Recsk, Köcsk falu. Így  
hát *titkár*, nem *tít* és *kár* összetéte-  
le lenne, hanem *titk* volna ár raggal.

tizönegygyed kinynya, tizönket-  
töd kinynya, 1ső l. Nem, maisan:  
tizenegyed-ik, tizenketted-ik. Illy  
hajdani példák találtára tevém e'  
gyűjtemény czím lapjaira: Másod kö-  
tet, Harmad kötet, Negyed kötet.

tökél, 59d. lap. „és azt, a mit gondol-  
tam lehetőnek meg lenni, tökéljem

meg.“ Mai író tette volna: vigyem  
is véghez, véghez is vigyem.

tökéletösségös, 31- l. „igön nagy  
tökéletösségös jó.“

törlejtő, 6. l. „Kiről úgy mond, vers-  
törlejtő mestör.“ Tehát e' szentsé-  
gös buzgóságos iratok kelése korá-  
ban a' mai: költő, költér, „vers-törli-  
tő mester uram“ volt. 11d. l. áll: „ez  
írásokat törlejtötte és szerzötte Vil-  
helmos neü (nevü) doctor.“ Töröl ige  
után: töröl-it, törlít, olyan minő: haj-  
ol ige után hajol-it, hajl-it. E' *töröl*  
(és *törlít*) mai értelméhez képest hát,  
azért ragasztatott volna versíróra 's  
imádságíróra e' névvel, mivel *akkor*  
ő Kegyelme, sokat törölt, valamint  
*most* meg ő Urasága, ő Kegye vagy  
ő önsége = *egoistasága* is bizony  
csak törölget, mert az egyszerre min-  
dent helyesen alkotó 's leíró Fene-  
lon, száz meg százév' magzata. Vagy  
a' sok „fejtöréstől“ szakadt volna-e?  
a' „törlítő“ nevezet. Maig is dívik  
úgy mint e' mondás: „nagyban tö-  
ri a' fejét, azon töröm a' fejemet, sok  
fejtöréssel járó munka.“ Ekkor átal-  
jában: törlejtő = törlítő annyi volt  
volna mint: gondolkodó ember, alkotó  
ész. A bécsi 1437 — 1441 közötti co-  
dex 251d. lapján *törlejtő* annyi mint  
*statuarius*; a' visoli bibliában Káro-  
lyi Gáspártól 1590b. Zakariás XIa.  
része 13d. versében: *fazekas*, miből  
az jóne ki, hogy törlítő, simítás, for-  
gatás értelmében volt véve. Káldi  
György fordításában: képfomáló;  
ma (szobrász,) és még olyan hely hol  
faragványok, szobrok állnak, vagy a'  
szobrász műtereme. 'S e' hozzávetés  
mind illik a' fejetörő, sikárló törölő  
művészre is.

tudnia miért, 33d. l. „hét szent jo-

zag (jóság) vagyon, tudnia miért ártatlanság, elég penitencia, teljes bucsu vallás 'stb. 38d. l. „hárum martirumság vagyon, tudnia miért, 'stb. 46d. l. Ne szegyenled az igaz mondat, tudnia miért, az sz. gyónásba. 64d. l. „hogya ha az első és az más igyeközet nem lejend, tudnia miért, 'stb. Azonban miként *innia* lön *iny-nya*, úgy áll a' 23d. lapon kétszer: *tudnyamiért*, 's a' 30d. lap. egyszer. Iratik e' helyett ma: tudniillik. Tudnia, volt: tudnom, tudnod, *tudnia*, után, 's *miert* eleibe, mintha *illik*, *kell* lett volna értve.

### U, Ű.

ugyan, 3d. l. „az részögös torkosokat, ördög *ugyan* birja, mint embör *ű* barmát, úgy hogy... Ma írják: *az* ember, *az* ő barmát! *Ugyan*, hasonlítóul, *úgy*, igehatározóul áll.

ur, 40d. l. „ez jámbor asszonyinak az *ű* ura“ „felele ez asszonyi állat, ez kórokat az én uram igön nem szereti.“ 45d. lapon „és monda ez asszon, urának, Uram,“ A' férnek = férjnek, ezen keletiesen hívása ma is divatos, tehát csak azért vevém ide, hogy *or* és *úr* gyök 's rag rendes összecserélését figyelembe hozhassam. Mert, *uroz*, a' 7d. lapon, e' mondatban: „gonoszbak az rágalmazók az *oruok*-nál és az tolvajoknál, kik emböröknek ez velági jószágokat *elurozzák*“ *ur* és *or* össze van tévesztve. És megzavart értelemmel áll a' bécsi 1437 — 1441 közötti codexben is, hol *ur* = *fur* és *dominus*; *or* pedig *latro*. Ott, *urozán* = *furtim*; *uroztanak* volna = *furati essent*; *urság* = *furtum*; *uralkodat* = *imperium*; *urvos* = *medicus*. Mind szójátékra 's pedig éles-

re csiphető. Hogy *Ur* az, a' ki egy-szersmind, lop, *Urság* = *uraság*, anynyi mint ragadókezűség, zsákmánylat, 's urvos uram, egészséglopó Keleten még, a' mai *Ur* szó, vala *Or*, melly gyök: kiállót tetőt jelent, onnan marada fenn lám: *or* *nasus* mint arczból kiálló; *or*-om mint tető, 's a' *dominus* = *or* hasonlóképen kiválóságaért kapta e' nevet. Árpád czímzete is nyilván még *or* *or-am* volt, sőt nem különben Sz. István nagyon is jámbor atyakirályé, mert a' hősök elfoglalta kerekföld, mellyen *or*-alkodott, melly ötet *or*-alá, lön: *or*-ság majd *or*-szág. Egy érzelem majd, kü-lömböztetni vágyott az arcz' *or*-ától a' parancsoló és birtokos *or*-t, ez nem akara taknyos *or* nevü lenni. Az illemi czélt el is éré, hanem erkölcsi-leg ugyan gonosz pajtás nevével cserélt. Mert a' kézre lábra 's nyakba *urkot* *hurkoló* gaznépet valóban még keleten is *ur* nevezettel bélyegzők. Így áll itt az idézett 7d. l. jól: *ur*-oz, ige után: „urozzák“ 's a' bécsi codexben lévő: *urozván*, *uroztanak*, *urság*; a' nagyszombati 1513beli codexben pedig a' tizparancsolat között: „Ne urozz.“ *Ur* gyök után ok raggal *ur*-ok, vagy *hur*-ok melly kötőszóval e' zshiványnemű *Ur* mester-ségét üzi, olyan a kimondásban, mint *Ilona*, *Helena*, omlít, homlít. *Urvos*, volt hajdan gyök szerint: *ir*-v o s, ki úgymint *ir*-ral *iró*-val gyógyított. Ezt talán lehetne felujítani. — A hangzók ily elcserélését mutatja ünön maga, 8d. lapon, „ez elégtételre (ott, téterre, megint betücsérelvel) uronk ünön maga kötelez.“ 22d. l. „Kit uronk ünönmaga megbizonyoijt.“ Hiszen az egész codexben *ő*, *öt*,

*őtet* névmás helyett *ű*, *űtet* áll. Valamint hát *or*-ból *ur* lett, úgy len *ő*, meg *ű*-vé.

## V.

valamene kincse volt, 61d. l. Ma: valamennyi. A' gyök látszik men, mellyből men-d, ma: mind is len. val, kit ha valaki val, ez ünmagát nem val'a, t. i. a' részegséget, 4d. l. „kit mindön embör meg valhat, t. i. a' lelki és testi martirumságot,“ 38d. lap. „angyaloknál nagyob erdömöt valhatnak“ 38d. lap. „az elyetén martirumságot meg valhattya mindön embör“ 39d. l. „és én erdömét meg val'iam“ 63d. lap. A' bécsi codex 24d. l. valál = possessio, ugyan ott: „és valván ciliciumat = et habens cilicium, az 5d. l. a' szántóföld urat val vala Booz nevüt, = dominum habens Booz. A' tatrosi másolatban is gyakran eléjő e' val ige, mellyel ott hasonlóan a' Vulgatában álló habet volna kitéve. Jászay, ott ennek magyarázata körül Révai túlcsepásától még nem mere eltérni. Révaival pedig itt fel kell hagyni. Val ige a' magyarban olly különös keleti sajátságot val (maisan: vall) mellyet a' latin habet, est, egészen ki nem merít. Val gyök, (cserékkal: vel, vol,) 's onnan val-ani, mivel a' gyöknél is csak egy l áll, (de maisan: vallani) annyit tesz, mint valamit magába bévenni, elfogadni, teljesen azon lényüvé lenni, egész valóságot éreztetni, tömörödni, összülésben terjedni. Ezen szó gyökeres kifejtésre érdemes. Alkalmazása úgy vala többféle, miként fog segéd igének e' mondatokban látszik: hívéssel jól fog a' meleg ruha; jól fog e' kés; átfogni, befog-

ni, elfogni, kifogni vizből fizetésből; lefogni, megfogni; nem fog rajta; átok fogta meg a' magyart, 'stb.

vas retez = cilicium 45d. lap. Retez, ma: retesz, név, lön rét-ez ige után, A' beteg buzgalmu, körül rétezé testét retesszel.

vellámás, 10d. l. Ma is úgy jár dunántúl. Másutt: villámás, villámlás. Villámás van vill-ám név után, villámlás pedig villám-ol, (villám-ol-ik) ige után. Vil gyök után, vil-ág is.

venerék, 45d. l. „és nagy gyenyerségös étket és veneröket, = italokat. Vcn gyökből lett, vend-ég, ven-eg-e, = venyi-ge, ven-er, vener-ék.

verstörlejtő mestör, 6d. lap. = versíró, költő, költér.

vért, 61d. lap. „szent imádság az binösöknek ótalmazó vérthe,“ = paizsa.

veszedelm, 19d. lap. veszedelmnek igön nagy jegye“ 69d. „veszedelmnek fia;“ 66d. lapon l kipendültével így „veszedemtül meg oltalmaz.“ Így jó elé, nem: félelm, hanem: félem.

vesztegség tartás, silentium, abstinentia, 19d. lap. „ajakát ingatván vesztegséggel“ 59d. lap. „az vádoló ellenségnek vesztegségöt vetsz“ 62d. l. vesztenéje, 8d. l. „nagy kazdagságát elvesztenéje.“ Ma: elvesztené.

vetetlen asztal, 45d. lap. „az vetetlen asztalhoz leüle.“ Tehát olly asztalhoz, mellyre abroszt még nem vetettek. Ma: csak ágyvetés forog fenn. Vesd meg az ágyat, reggeli parancs: bontsd-fel az ágyat, esteli.

vétközöt, 4d. lap. „az részügség, vétközöteknek annya.“

vétközötte, 5d. l. „és ha vétközötte, róla penitenciát tartott,“ A bécsi és tatrosi codex illyennel tele van, ebben csak ezt vevém (vém) észre.

**vigaság**, 6d. l. „mindenkoron vadnak (vagynak) vigaságba.“ 30d. l. „Édes-ségös vigaság.“

**vigaságos**, 25d. l. vendégségnek vigaságos és nagy gazdagságos asztalára“ 20d. l. „szebh vigaságosb.“

**vigaszik**, = meggyógyul, 11d. lap. „és mikoron az férgeket nyelvének alóla kivejendik, legottan az eb megvigaszik. 'S a' 12d. lapon is.

**vigaszt**, 54d. lap. „az imádság lelki kórságból megvigaszt.“

**vigasztás**, 43d. l. „lelkünknek se-beinek megvigasztására.“

**vissza**, névző v. főnév gyanánt, 31d. lapon „az szeretet senkivel vizzát nem *vonszon*.“

**volt volna**, 67d. l.: „ha Kaŷmnek (Kainnak) békeség *volt vóna* szívébe ... meg nem ölte *volna*, — ha Absolonnak szájába békeség *volt vóna*, ... nem támadott *volna*; meg nem hal *vala*; ha az gonosz tudásnak kiuronkat elárulá békesége *volt vóna* mívelküdetébe.. fel nem akasztja *vala*. *Volt*, *volna*, *vala* mind az elszunyadt *vol*, *volni*ge ragasztásai. Megjegyzendő, hogy ezen ige magánál-ló és segédigéül is vétetett, mert *volt volna* úgy áll itt 's azt úgy ejtik Tisza körül ma is, *volok*, *vol* után, miként a' Rmnyelveml. IIa. kötete 169d lapján 1560beli iratban: *menek vol*, (mennek) és, *megyen vol*, található. Ugyan e' lapon van, a' mai: „*vala*“ helyett még: *vola*, ezen mon-

datban: karaszi földön *vola* az dolog; valamint a' Temetési beszéd 1171 körüli másolatában *voló*, a' mi ma: *való*.

**vonszon**, 31d. lapon, miként fennebb vissza alatt látható. *Von* igéből, *szon* rag, már terjedtebb értelmet éreztet. Így volt: *al-ok*, *al-sz* = *al-asz*, *al* ige után, (mire: *al-ó*, 's innen *alv*, *alv-ás* mutat,) *al-szok*, *al-szasz*, *al-szon*, így: *fek-ek*, *fek-esz*, *fek* után; *fek-szek*, *fek-szesz* *fek-szen*. *Fek* ige voltára mutat *fek-ó*, honnan *fekv*, *fekvés* eredett. *Alszon*, *fekszen*, a' bécsi codexben áll. Világítja pedig *ek* voltát, a' még divó: *lesz-ek*, *lesz-esz*, *lesz-en*; *tesz-ek*, *tesz-esz*, *tesz-en*“ *vesz-ek*, *vesz-esz*, *vesz-en*. Lát-szik továbbá: *v-nek sz-el* cseréje, valamint: *lesz-ó*, *tesz-ó*, *vesz-ó*, helyett még fenmarada: *lev-ó*, *ter-ó*, *rev-ó*, úgy lön: *von-ó* után *von-v*, *von-sz*.

## Z.

**zomak**, 5d. lap. „mar miképpen az zomak.“ Eléjő e' kigyófaj neve a' bécsi 1437 — 1441 közötti codex 178d. lapján is *coluber* magyar nevéül, Ámos Vd. része 19d. versében. A' visoli biblia 1590beli kiadásában Károlyi oda csak „kigyót“ teve. Molnár Albert szókönyvében: *zomok* = *densus*, *crassus*, *solidus*; *zomokkigyó*, *coluber*; *zomokság* *crassamen*, *crassitudo*. Vas vmegyében ismeretes a': zömök legény.“

## Különszók „BALOL, v. BELÖL“ kiható helyraggal.

**A, O, U** hangrendben: *balol*. *bizonságabalol*, 30d. l. „szent írá-soknak bizonságabalol.“ Ma: bizony-ságából.

*országbalol*, 56d. l. „és ez Holofer-nes mind az nagy hatalmas ország-balol számlála.“ Ma: országból.

*példabalol*, 32d. l. „megtanolhad



nyilván való példaból. Ma: példából.

**E, Ö, Ü** hangrendben: *belöl*.

ebbelöl, 30d. l. „ime ebből engemet bódognak mondnak.“ Ma ebből. 41d. l. „hogy ebből nagy érdömöt valjunk.“

érdömebelöl, 35d. lap. „Krisztusnak kinyának szent érdömebelöl.“

ezökből, 2d. l. „Azért mind ezögből nyilván megteccic.“ 5d. lapon. „Azért ezögből (ismét így g-vel) nyilván megteccic.“ 25d. lap. „mind ezögből az ur isten ezt jelönté.“ 66d. lap. „Azért mind ezögből (megint g-vel) eszödbe vehed.“

jegybelöl, 19d. l. „ezöket embör megösmérheti három jelös jegybelöl.“ 21d. l. minemü jegybelöl ösmérheti meg embör.“

jegyökből, 18d. l. „ki jegyökből embör vélheti“ és megint „ott mely jegyökből vélheti embör. 23d. l. „tanuljok azt meg, minemü jegyögből ösmérhettyök meg.“ (Tanuljok helyett van nyomva tanuljok, mert az eredetiben is hasonvetség áll.)

tömlöczből, 18d. l. „mikorön kivétetnek ez tömlöczből.“ Továbbá; „ki vetetnek ez velágnak tömlöcebelöl.“ Még is e' lapon; meg szahadula az tömlöczből. 19d. l. „ez velágnak tömlöcebelöl.“

## KÉT ÉSZREVÉTEL.

1. E' *balol*, *belöl* rag leginkább azon szóban áll, melyet az író nyomatékossabbnak akart, mert a' 10d. lapon, csak a' mai *bolból* ragozattal élt, így: meg ösméröd e' kettőből, Egyből megösméröd ebből, mert származik az iregységből, az gyüöltségből. Másból . . . jezusnak ünön mondásából 's így van a' 6d. lapon is csak: *ezökből*. Épen a' 18d. l. meg, melyen: tömlöczből, kétszer, „tömlöczbelöl“, egyszer áll, és ugyan itt, jegyökből kétszer. Előfordul „tömlöczből, gyökeréből, látásokból“ is.

2. A' „Temetési könyörgés“ 1171 körüli másolatában találattik, tudjuk: „timnöczebelöl.“ L. *Ranyelveml. I. kötet* 6d. l. A' tatrosi másolatban pedig: *falubalol*. L. *II. kötet*. Kinizsiné imádságos könyve 65d. lap.: judának nemzetéből. L. *II. kötet*.

E' ragu szókat azért nyomattam külön sorba, hogy felőlek egyetemben adhassam elé e' két észrevételemet.

## LATINBÓL vagy AZ ÁLTAL GÖRÖGBŐL 'S MÁS NYELVBŐL CSÍPETT SZÓK, E CODEXBEN.

Némellyike magyarrá olvasztással, vagy magyar véghanggal.

	lap.		lap.		lap.
Alamisna . . .	38.	Apostol . . .	67.	Buffo . . .	35. 47.
Archangyal . .	54. 63.	Bestye, bestia	1.	Bulla . . .	35.

	<i>lap.</i>		<i>lap.</i>		<i>lap.</i>
Calastorom . . .	67.	Hora, ma: óra	59.	Piacz, (olaszból)	57.
Camara . . .	51.	Jésus cristos . .	48.	Preda . . .	61.
Conciliom . . .	8.	Komornik, comornik	59.	Procator . . .	7.
Confessor 47. 67. 68.		Martirumság 39. 41. 67.		Purgatorium . .	34.
Corona . . .	38.	Megpredikalni . .	37.	Regula . . .	19.
Conscientia . . .	67.	Mestör (németből.)	17.	Sold (olasz)? . .	4.
Cijiciom . . .	33.	Ofmester, Hofmes-		Solosma (celeusma)	28.
Doctor . . .	13. 38.	ter (németből.)	58.	Soltár . . .	30.
Disciplina . . .	19.	Oskola . . .	31.	Testamentum . .	67.
Epistola . . .	67.	Orgona . . .	61.	Visitacio . . .	30.
Evangelium 10. 39. 41.		Pásztor? . . .	57.	Visitálja meg	30.
Frater, fraterok	48.	Patriarcha . . .	17. 19.	Vipera . . .	12.

Néhány mondat, latinul idézve áll.

### EGYKÉT FIGYELTETÉS, NYELVREJLEM VIZSGÁLÓJÁHOZ.

1. Ik-es igék itt még nem összezavarvák.  
 2. Betűcsere sok található, 's abból a' valóbbi gyök fejlődik elé.  
 3. Helyesírása nem olly rendezett, minőt a' bécsi codexben és tatrosi másolatban találunk. Ez inkább csak a' közbeszédbeli kimondást 's hangoztatást betűzte le. Így áll a' 9d. lapon, akkerbe, 31-diken, ammi attesté; 34d. abbinert; en nem egyeb, annep ellen, = a' kertbe, a' mi testté; a' binért (bünért); ez nem egyéb, a' nép ellen. — Cx, gyakran csak c-vel fordul elé, mint a' 45d. lapon: vas lánca. — L betűt az író több helyen kipendíté, miként a' 11d. lapon: asszon embör vót-e, férfiu vót-e?; 13d. l. ame példa; 48d. l. meghoth, azaz: volt-e, a' mely, megholt.

4. AND, END igerag leginkább csak feltételesen jó elé jövődőül, HA, MIKOR, MIDÓN után: 9d. lapon áll: Mikoron *bemenend*; 12d. l. ha *kiveszendnek*; 33d. lap. valaminemü szent jószág, kiket ha valaki *megtejed*, avagy ha valakibe *lelettetendik*; 35d. l. mikoron teljes bucsut *adand*; 56d. l. mert ha te atyádfiához haragot *tartandasz*, és ütöt *gyölölendöd*; 'stb.

8. Mai *va*, *ve*, itt: *ván*. Meg vagyon mondán. Mostani: *se nem*, *se nem* helyett csak: *sem*, *sem*: 40d. l. sem eszem, sem iszom, 62d. l. sem evék, sem ivék 'stb.

Több efféle összeállítást a' magyar szólam titkainak vizsgálni kívánója maga nem sajnál tenni, mivel az I-só 's III-d. kötet ahhoz *talán* már elég ingert gerjeszthete. 'S ajálá ez itteni bővebb ki nem ereszkedést a' m. t. társaságnak 1845-beli nagygyűlése is azért, hogy a' kötetek ezekkel ne vasagódjának és áruk ne neveltessek.

D. G.

## SZAVAK SORA,

mellyek a' Górycodex elején álló „Kiegészítést“ nyelvtudalomra nézve érdekítik.

Néhány má' a' Górysiromiratból szedettek között is eléfordul.

ajándok, II. VI. lap. Ma: ajándék.	egygyet ezt teszi . . . mást ezt.
állat, XVII. l. = lény.	egyígyűség, XI. l.
Anglis, XVII. l. Majd: Anglus, angol, most: angol.	ehnye it, V. l. Mint Margit életregéjében: kohnya. Ma: enyhít, 's konyha.
ártandó, XXII. l. Névző, vagy „ártalmas“ millyenző, helyett.	előhalál, XIX. l. = első.
átkoztak, XX. l. Össze van huzva: „átkozottak.“	emleköz tetik, II. l. Ma: említetik.
béköségős, VI. l.	emleköz endik, IX. l.
bévön, XI. l. = bőven. Amaz, Vas, Somogy vmegyei.	engedet, V. l. Mint, utána mindjárt: akarat.
bizony velágosság, XVI. l.	enyém, II. l. Majd lön: enyim.
bocsánandó bin. III. l. Tehát vala: bocsánok, bocsán-sz, <i>bocsán</i> ige is. Mert, <i>bocsán</i> után jövő bocsánás-ból van fenn: bocsánat.	érdömös, XI. l.
bódogság, IX. l. bódogtalan, XXII. l.	erre, XIV. l. azaz: egyre.
csenál, XVII. l. Ma: csinál. Küküllő vármegyében ma is: cseál.	esendik, XIII. l. <i>Hogy</i> után.
csodálok azon, XXII. l. Ma: csudálokozom.	es még, XVII. l. Ma: <i>g</i> és <i>t</i> közötti cserével, esmét, ismét.
csöppen et viz, XVIII. l.	es merhüd, VIII. l. Összehuzva: esmerheted.
derek irás, derek szent irás, V. l. Biblia.	ez ögbelöl, II. l. = ezekből.
dicsőségős, XV. l.	fájdalm, XIV. l.
dögökből, XIX. l. Ma: dögükből.	fegyelm, fegyelm, XVII. XVIII. l. <i>Fegy</i> után. <i>Figyelm</i> , a' ki <i>vigy</i> -áz.
edűségős, II. l.	felfutatnak, XVIII. l. Ma inkább, felfuvatnak, <i>v</i> és <i>t</i> közötti betűcsere.
egygyesülni istenhöz, V. l.	feketü, XIV. = fekete. Tehát régen, fekető.
egygyünnen másuá, XVII. l. = egyhünnen máshuvá. Egészen Somogy és Vas vármegyeies. <i>Másuá</i> -ban úgy elnyelve <i>v</i> , miként a' Temetési beszéd 1171 körüli másolatában <i>hevon</i> helyett <i>heon</i> áll, <i>Hünnen</i> , hangrend miatt, honnan-ból.	fényességős embör XVII, XVIII. l. gyimölcs, VIII. l. gyötrelm, XIV. l. gyüleség, XV. l. Ma: gyűlés, gyülekezet. Mint: szüleség.
	halárra, III. l. áll a' kéziratban is, Somogy 's Vas vármegyeiesen.
	haláltalan féreg, XIV. l. haláltalan <i>halálra</i> helyett <i>fa</i> , XVI. l.

- használat, II. III. IV. V. I.  
 használatosságos, VIII. I.  
 hatalmasb, IV. I.  
 heuság, XI. I. Ma: hiuság, hivság.  
 hiedelem nekil való halál, XIV. I.  
 = hihetetlen.  
 hidegül, istentől elhidegült, IV. I.  
 hidegségről heuségre menés,  
 XVII. I. Majd lön: hévségre *való* me-  
 nés. *Való* megént elmaradhat, 's még  
 sem kell: hévségei.  
 hidegségös havas fagy, XVII. I.  
 hüedelm, XIV.  
 honnem, XV. I. azaz: hogy nem. So-  
 mogy 's Vas vármegyeies.  
 hörpenti, behörpentetnek, XVIII.  
 I. horpadás' értelmével.  
 idején, XVII. I. Ma: idejében. 'S u-  
 gyan e' lapon: téli időn. Ma: időben.  
 idvösségös, XI. I.  
 igyen sem esmerte, VII. I.  
 illethető, XVI. I. = kézzel megfog-  
 ható, hozzá férhető.  
 imád, X. I. mai: „imádkozik“ helyett.  
 Istem, IV. I. = Isten. „Istem biony,  
 bizony!“ ejtik Somogyban, Vasban.  
 Iszia, II. I. Tehát, közebb volt még  
 akkor, isz-om, isz-od, isz-i, miként  
 ma is fenvan: esz-em, eszed, eszi.  
 Somogy több helységében folyvást  
 divik: adí, csufolí, mondí.  
 jajveszék, XIV. I.  
 jámborságos, IX. I.  
 jegyéjé, X. I. = jegyévé, jegyeül.  
 jelentők, XII. I. Ige.  
 jelönnen leszen, XIII. I. = jelen le-  
 szen.  
 jelönthetöl, XIV. I. Össze huzva:  
 „jelöntethetöl.“  
 kaláhszál, XX. I. kal-*av* után *v* és *h*  
 cserével; *sz* és *v* cserével pedig: ka-  
 lász.  
 kaszdagb, IV. I. Ma: gazdagabb.  
 kéremés, IV. I. Ollyan, mint: hal-  
 lam-ás.  
 kellemetösb, XI. XIII. I.  
 kemenségös, XVIII. I.  
 keresztyén, nem: keresztény, I. II.  
 III. I.  
 kernikez, XX. I. = környékez. E'  
 sok *ő*-zés között is *ker* gyök után,  
 honnan: ker-t. Vd lapon azonban:  
 „környeköz“ áll.  
 keserőségös kén, XX. I.  
 kicsinded szalmaszál, XX. I.  
 kilömb kilömb, II. I.  
 kornika, XVII. I. = krónika.  
 koronked, XIX. XXII. I. ma: koron-  
 ként.  
 kórul, megkórul, III. I.  
 köny, soltárköny, IX. XVIII. XX. I.  
 könyő után könyv. Itt meg *v* elnyel-  
 tével.  
 könnyü, VI. I. = könnyü. A' VIII. IX.  
 XII. lapon pedig áll: kinynyen =  
 könnyen.  
 lepel, XXII. I. Ma: lepedő, takaró.  
 malasztnek, VI. I. miként a' temeté-  
 si beszéd nem jászói palócz, hanem  
 dunántuli nyelvében: halálnek. Ma-  
 laszt, sokszor előző.  
 mast, XIX. XX. I. = most. Amaz, mu-  
 tatja, *ma* után lettét.  
 megemléközet, XI. I.  
 megesméret, VI. I.  
 megfúti a' kemencét, XVII. I. nem:  
 befűti.  
 mélységös, IX. XIII. XVII. I.  
 menybelől leszállottam, IV. I.  
 miatta, III. V. VI. IX. X. I. Ma: általa.  
 minemde, X. I. napjainkban: vajjon.  
 mivelküdet, III. VII. I.  
 mire, áll, mai miért gyanánt, XXII. I.  
 minön testönk, V. I.  
 mulatni heába időt, XI. I.  
 nagygyal nagyob, XV. I.



- nám, XVII. l. = lám, *n* és *l* cserével.  
 Somogy's Vas vármegyeies.  
 nyavalyásságos, XVI. l.  
 nehezen vétközvet, V. l. Ma: nehéz  
 vétek.  
 nyugodalm, VI. l.  
 okosságos, XXII. l. embőr mindön  
 terümtött állatnál okosságosb.  
 olytán, IV. l. Mint: ilyen.  
 ondogságos dohosság, XIV. l. on-  
 dogságos veröm, XIII. l. undogságos,  
 XIX. l.  
 ötteték, III. l. Most: önteték. Amab-  
 ból jöve ki, látszik, öt-ó, ött-ó, öt-  
 után: ötvös.  
 öregület, IV. VI. l. = nagyobbulás.  
 örömesben, X. l. Most: örömeoseb.  
 örökköl örökké, XIII. XV. l.  
 részögil, XVIII. l. = részegül, ige.  
 rivid, VII. XII. XIV. l. = rövid.  
 róla tiltani, XVII. l.  
 rutságos ondogság, XIII. l.  
 rög par, IV. l. = göröngy por.  
 sza, VIII. l. „gyónásra való szának  
 megnyílása.“ Megvété a' szedő ezt  
 alólról a' 2d sorban, „szauak“ rak-  
 tával. A' III. lapon áll: zafáiv, mi-  
 ként az 1508beli másolatban. De, az  
 tollvétség lesz.  
 szádbalol, II. l.  
 szárándok, VI. l. Nem: zarándok.  
 sebösségös tűz, XV. XVII. l.  
 sem esmerte, sem szerette, VII. l.  
 Ma: sem nem, sem nem.  
 semmi ennél kellemetösb, XIII. l.  
 Most: ennél semmi sem kellemete-  
 sebb.  
 senvedék, XIX. l. senyvedék. Senye-  
 dék.  
 sérelm, XIV. l.  
 sérzik, XX. l. Ma: sért, fáj. Ugy volt,  
 sér-ek, sér-sz, sér, sérzik ige, mi-  
 ként van: érek, érsz, ér, érzik;  
 ver-ek, versz, vér, vérzik.  
 setétségös hel, XVIII. l.  
 szégyenség, XV. l.  
 szelédbe, VI. l. Ma: szelídebbé.  
 szentség, IV. l. Csak azért sorzom  
 ide, hogy *szent* és *ség* ragnak már  
 ekkor miként összetételét, tehát *l* és  
*t-s* megkülönböztetését éreztessen.  
 szeretetös mindönökhöz, IV. l.  
 szerzi gyónásra, VIII. l.  
 szi, VIII. l. A' VI. lapon meg: szü, *e*  
 elnyeltével. = szív, szüv.  
 sziz, XI. l. Szi után helyesen, *sziz*,  
 a' XI. lapon; szü után: szüz.  
 szidalmasságos szegyon.  
 szomehság, XVIII. l.  
 szorgalmazatosság, XVII. l.  
 szömné, XX. l. saját értelemmel. E-  
 gyébaránt, ma: szömnýi, szemnyí.  
 Ugy van: anne, enne, X. XX. l. me-  
 ne, X. XX. l. most: *annýi*, *ennyi*,  
*mennyi*.  
 sírú sokoru kökörü, mint a' ken-  
 kőnek langa. XVI. l. *Sírü*, mint: hi-  
 rü. Ez megmaradt, amaz lön: sürü.  
 'S áll a' XVIII. lapon, is: sürü. A'  
 bécsi 1437—1441 közötti codexben:  
 siró, süró, hiró. *Sokoru*, mint: dom-  
 boru, homoru, ösztörü, mogyoru.  
*Sokoru* = sok *or*-omzat, forgás. —  
*Sukoró*, Fejér vármegye csákvári  
 járásában, falu, melly hegytetőn fek-  
 szik, 's körüle sok ormu halmok,  
 hegyek. *Sokoró* hegye, Győr vár-  
 megye sokoró ali járásában. Hegysé-  
 ges hely tehát, sok orommal, átal-  
 jában *Sokoró* nevü lehet. *Kökörü* =  
 kékes körzet, forgás, mert *ör* = ke-  
 rengés. Mai *kék* szót, Gümör várme-  
 gyei iratban Jászón, *kök*-nek talál-  
 tam, 's mutatja ezen *e* és *ö* közötti

cserét: kök-ény. — Emlékezetbe vil-  
lan: Kikiritó, a' Palota és Öskü kö-  
zött járó veszprémi utban. Ha *kö-  
körü* után van-e *i* és *ö* cserével el-  
forgatva, vagy *kikeri* annyi volna,  
mint kéjkorü, kőkorü?  
tahát, VII. VIII. IX. l. Ma: tehát. A-  
maz, gyökszerűbb, mert, tehát =  
táv-alabb, tov-ább.  
talantan, XVII. l.  
tano, VII. l. Ma: tanú.  
tennön töröd, XXII. l.  
tennön binöd, VIII. l.  
tisz, tiz, XXI. l. = tűz.  
tisztultatonk bintöl, III. l. külön-  
bőztetve az ugyan e' lapon álló: „tisz-  
tít“ igétől.  
tisztölendő vér, III. l. Ma: tisztelt.  
tü, XVII. l. = ti. Erdélyben ma is: tü.  
tüzet terömteni, XVI. l. Most:  
rakni. Teremtés hát = *terj*-esztés.  
utálatosb, XX. l.  
ünönmaga, és ün-maga, VII. l.  
vallani dicsőséget, VI. l. érdömöt  
valhat, XI. l.  
válaszia, V. l. mutat: válasz-ok, vá-  
lasz-asz, vál-asz igének is voltára.  
Igy vala: támasz-támasz. És csak, vá-  
lasz-t, tám-asz-t forog fenn.  
velásít, V. l. megvelásította a' lélok-  
nek szömét. Érezteti *vela* névszó vol-  
tát, melly, vil-ok, vil-sz, *vil* ige' *vil-ó*  
részesülője után lön *vil-a*, 's *i* és *e*  
közötti cserével *vel-a*, úgy miként

*vil-ol-ó* után *visl-a*. Az erdélyi 's ti-  
szamelléki *villa*, Somogyban Vasban  
*vella*, már *vil-ol* aprózó igének *vil-  
ol-ó* részesülőjéből lön összehuzással:  
*vill-ó* 's ebből *vill-a*, *vell-a*. Így vill-  
am, vell-am, vagy későbbi ékezet-  
tel: villám, vellám. A' mai *ill-ik* ige  
is; Virginia codexben még csak: *il-ik*.  
veritőzni, X. l. *Verit* ige után ve-  
ritő, mai: veríték helyett. Fenn a-  
zonban: *teritő* és *teríték*. 'S lehet te-  
hát: deritő, meritő, deríték, meri-  
ték.  
veszedelmesség, XXII. l.  
vettél, V. l. összehuzva: „vetettél.“  
vettének XVIII. l. összehuzva, ve-  
ttenek. Lám így van: evettenek,  
ivottanak helyett: ettenek, ittanak,  
és, ettek, ittak.  
végvetés, XV. l. Elévült, pedig aj-  
kon van még: véget vetni.  
vet, vét, V. l. Most: vét-el. Vétével =  
vettével, vételével. Lét-el, tét-el a-  
zonban felelevenedék *lét* és *tét*-re, 's  
utána támadhat: *vét*.  
vigaságos, XVI. l.  
vigaszik, III. vigaszt, VI. l.  
világ közzül, XVII. l. Ma: világ-  
bol. Csiki székeltyől hallám 1841b.  
„Vásárhely *közzé* nem mentünk“ mit  
más magyar most így ejt: Vásárhely-  
*re* nem mentünk *bé*.  
vin engömet XVII. l. = vitt.

E' felívt itt, láthatóan, toldékul van a' „Kiegészítésből.“ Mert csak akkor szedém  
össze ezen sorolványt, midőn annak a' már elkészült Górycodex eleibe nyomtatását is  
épen ide illőül kelle találnom.

*Balol*, *belöl* raghoz tartozóan áll itt is: *dögökbőlöl*, *ezögbőlöl*, *menybelöl*, *szádbalol*.  
— Megjegyzem még, hogy a' XIIa XIIIa lapon: *másod*, *harmad*, *negyed* használata —  
tizenkettőd használata, olvasható, 's nem *második* stb használata. Ma is fenforog még,  
*másod* *negyed* éve. Ez okon tevéem én is a' címlapra: *Negyed* kötet.







Österreichische Nationalbibliothek



+Z197918407

